

უჩა ოქროპირიძე

საქართველოს ეროვნულ-
განმათავისუფლებელი ბრძოლის
თანამედროვე პერიოდი და აჭარა
(XX საუკუნის 80-იანი წლების
ბოლოს და 90-იანი წლების
დასაწყისი)

© u. oqropiriZe, 2009

gamomcemloba `universal~, 2009

Tbilisi, 0179, i. WavWavaZis gamz. 19, ☎ : 22 36 09. 8(99) 17 22 30
E-mail: universal@internet.ge

ISBN 978-9941-12-?????

წინასიტყვაობა

საქართველოს უახლეს ისტორიაში ბოლო ოცწლეულის განმავლობაში მომხდარი მოვლენები უდიდეს ინტერესს იწვევს, არა მარტო როგორც ისტორიული ანალიზისათვის გამზადებული საშუარი მასალა, არამედ, უპირველეს ყოვლისა, როგორც ამ ანალიზიდან გამომდინარე უმნიშვნელოვანესი პერიოდის შესახებ გამოსატანი დასკვნებისათვის უმნიშვნელოვანესი დოკუმენტაცია, – ფაქტები, რომელთა სიღრმისეული წვდომის გარეშე, შეუძლებელია სამომავლოდ მართებული, ჩვენი ქვეყნის წარმატებული განვითარებისათვის უტყუარი გეზის აღება.

ამ ოცწლეულმა დაიტია არა მარტო საქართველოს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის მღელვარებით აღსავსე დროება, არამედ საბოლოოდ გაამჟღავნა ბევრისთვის ცნობილი, მაგრამ ხელოვნურად გასაიდუმლოებული, საბჭოთა ცხოვრების წესიდან გამომდინარე წყლულები და ტკივილები, – ამ საზოგადოების შიგნით ჩაბუდებული მახინჯი ცხოვრების ზნე-ჩვეულებანი და გააშიშვლა მავანთა საკუთარი სამშობლოსადმი ორგულობის მთელი ფიზიონომია, ჰომოსოვეტიკუსის ჩამოყალიბების ურთულესი მექანიზმის ნამოქმედარი და მისი მანკიერი სახე.

ქართველი ხალხის ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის თანამედროვე ეტაპი, ეს არ არის ბრძოლა მარტო წარსულსა და მომავალს შორის. – ეს არის ბრძოლა რწმენასა და უღმერთობას, ათასწლოვან ტრადიციებსა და ზერეულ წამხედურობას, ქართველი კაცის შინაგან ბუნებასა და მასზე თავმოხვეულ სატანიზმს შორის, რომელიც დღესაც გრძელდება. ამიტომაც ეს ბრძოლა ჩვენი სამშობლოსათვის არის უდიდესი მსხვერპლითა და ტკივილებით დაძძიმებული აპოკალიფსური შეჯახება ბოროტებასა და სიკეთეს შორის. სადაც ერთ მხარეს დგას საუკუნო მონობით შერყვნილი და დაძძიმებული, გაჰომოსოვეტიკუსებულ-გამანქურთებული ნომენკლატურული კასტა (და მათ მიერ სამშობლოს ინტერესების უგულებელყოფისათვის მიღებულ სალაფავზე დახარბებული კონდოტიერთა მეხუთე კოლონა, – რომელიც თავგანწირვით იბრძვის ადგილისათვის მზის ქვეშ და მის სამსახურში შეგნებულად ჩამდგარი, ან “უნებურად” გამოყენებული “აზნაურობის მაძიებელი”, არაჩვე-

ულებრივი ჭურები (ადამიანები, რომელთაც თავის მოვალეობად მიაჩნიათ, რასაც ჩასძახებენ, იგივე ამოგახონ.)) – მეორეზე კი ათასწლოვანი წვითა და დაგვიტ მსოფლიოს უძველეს ქართულ სასულიერო ცენტრებში საუკუნეებით ნაწრთობი, ძველ ქართულ ტრადიციებზე აღზრდილი, გონიერებითა და აზროვნებით გამორჩეული, უღრმესი სულიერებით განმსჭვალული, ყოველთვის ქართულად მოაზროვნე მამულიშვილები.

ამ ისტორიულ შეჯახებაში პირველთა მხარესაა ანტიეროვნულ ნიადაგზე აღმოცენებული მთელი სახელმწიფო მანქანა, მისი სრული სამოქმედო არსენალით, რომელიც ახალ პირობებში, ძალისხმევას არ იშურებს, რათა სათანადო სასათბურე პირობები შეუქმნას მის ერთგულ სამსახურში გამობრძმედილ ნომენკლატურულ აგენტურას (სწორედ ეს წარმოადგენდა ე. შევარდნაძის საქართველოში დაბრუნების ძირითად არსს) და “ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის” სადავეებთანაც ისინი მოიყვანოს, – რასაც საკუთარი რესურსების სრული გამოყენებით აღწევს კიდეც.

მეორე მხარეს კი არის ისტორიული სამართლიანობა და მის შეგნებაზე დაფუძნებული ზნეობრივი სიმრთელე და ურყეობა, რომლის დამარცხებასაც პირველი ვერასოდეს შეძლებს, ამიტომაც უნდა გაანადგუროს იგი. რისკენაცაა, სწორედ, მიმართული მისი მთელი ძალისხმევა, რადგან როგორც ყველა მკვლელს, მასაც არ ესმის, რომ სწორედ ამ ზნეობრივ სიმრთელეშია მისი გადარჩენის ერთადერთი შანსი. მაგრამ ჰომოსოვეტიკურ ამორალიზმში აღზრდილთათვის თითქმის შეუძლებელია ამის შესმენა. ისინი არ სჯერდებიან ნამდვილ პატრიოტთა ფიზიკურ განადგურებას და ცდილობენ იმ ზნეობრივი საყრდენის ამოძირკვას, რაზედაც მომავალი, ნამდვილად ქართული სახელმწიფოებრიობა შეიძლება დაყრდნოს. მის მაგიერ კი, ცდას არ აკლებენ, დანერგონ მათი არსებობის გახანგრძლივებისათვის აუცილებელი ყალბი ღირებულებანი.

დღესაც, როგორც ადრე, ბევრში ირონიულ ღიმილს იწვევს სამართლიანობისა და ზნეობის ზსენებაც კი, ხოლო მისთვის თავგამოდება დონკიხოტურ ახირებად ითვლება. ისევ დასაცინად და თეთრი ყვავის სინდრომად არის მიჩნეული პატოიოსანი და წესიერი ცხოვრების წესი; ჭკუის მასწავლებლად კი კვლავ გვევლინებიან ისინი, რომლებიც უკანასკნელ ამოსუნთქვამდე ცდილობდნენ რო-

გორმე შემძვრალიყვნენ და ესარგებლათ კომუნისტური ნომენკლატურისათვის ბოძებული ყველა სიკეთით და ხელისუფლების ცვლათა პერიოდშიც არასდროს არ დარჩენილან ხელმოცარულნი. სწორედ ამ კასტისთვის დამახასიათებელი მიზანდასახულობითა და უტიფრობით აგრძელებენ ისინი ჭეშმარიტ მამულიშვილთა ნამოღვაწარის გაბაიბურებას, საკუთარ “საქმეთა საგმიროთა” მიჩქმალვის ცდას და თუ გაუვიდათ, ეროვნულ მოღვაწეთა მანტიის მორგებასაც ცდილობენ. ამიტომაც აუცილებელ საჭიროებად მიგვაჩნია, უტყუარმა ისტორიამ საკუთარი ადგილი მიუჩინოს ყველას და ზღვარი დაუდოს იმ შეუსმენლობას, რომლის ნაყოფსაც ჩვენი სამშობლო მანამდე მოიმკის, სანამ ამ ხალხში შემორჩენილია მათ ცოდვათა გაუმხელობის იმედი. ამ შეუსმენლობის საფასური, სამწუხაროდ, ბევრმა საკუთარი სიცოცხლით ზღო, – და ვინც კვლავ გააგრძელებს ამ გზით სიარულს, მათაც იგივეს უმზადეს ბედისწერა, რადგან საკუთარი გენის მოლაღატეს არ აცდება ღვთის განაჩენი.

ამიტომაც მიგვაჩნია ლუსტრაცია სამოქალაქო მონანიების აქტად, რომელიც შანსს მისცემს ყველა “მე შეცდომილს” მონანიების მაღლით განწმენდილი შეუდგეს ახალ ცხოვრებას და პირნათლად ემსახუროს ჩვენი სამშობლოს მარადიულ სიცოცხლეს.

ამ ნაშრომის მიზანიც სხვა არაფერია, თუ არა განვლილი გზის ცოცხალ მაგალითებზე მითითებით საკუთარ სულში ჩაღრმავება და ერთხელ და სამუდამოდ ღვთისა და ერის მსახურებისაკენ მობრუნება.

**თაზი I. აჭარა ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრა-
ობის აღმავლობიდან მრავალპარტიულ
არჩევნებამდე (1988.X-1990.28.X)**

ქართული ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის თანა-
მედროვე ეტაპის ჭეშმარიტი ისტორიული სურათის შესაქმნელად
აუცილებელია ყველა იმ უმნიშვნელოვანესი მახასიათებლის გათვა-
ლისწინება, რომლის წიაღშიც იგი ჩაისახა, აღმოცენდა და განვი-
თარდა, ჩამოყალიბდა როგორც ქართველი ერის უმთავრესი სული-
ერი მისწრაფების ფაქტორი და იქცა მისი ენერჯის იმ მიზნისკენ
წარმართვის კატალიზატორად, რომლისთვის ბრძოლასაც არაერთი
თაობა შეეწირა. ყველა არსებობაზე პრეტენზიის მქონე ერის უმ-
თავრესი მიზანი კი ეროვნულ თვითმყოფადობის შენარჩუნება და
საკუთარი სუვერენობის განმტკიცებაა.

ჯერ რუსეთის იმპერიის შემაღვენლობაში ხანგრძლივმა
ყოფნამ, შემდეგ კი იმავე რუსეთის მიერ ორგანიზებულმა, მოდერ-
ნიზებული საბჭოთა ტოტალიტარული რეჟიმის ბატონობამ საქარ-
თველოში წარუშლელი კვალი დატოვა ქართველი ერის ფსიქო-სო-
ციალურ წყობაზე, მის ბუნებაზე, მძლავრი დარტყმა მიაყენა მის
ეროვნულ მდგრადობას, განსაკუთრებით მასზე ორი ასწლეულის
განმავლობაში გამოყენებულმა რუსული იმპერიული ძალადობის
მოქნილმა სისტემამ ძლიერ შეაფერხა, სცადა მოესპო ქართველი
ერის არსებობისა და გადარჩენის განმსაზღვრელი ის ზნეობრივი,
ისტორიულ-ტრადიციული საყრდენი, რომელზედაც თავის დროზე
ქართული სახელმწიფოებრიობა აღმოცენდა, შემდეგ კი მის ისტო-
რიულ მსვლელობაში განვითარების უმაღლეს დონეს მიაღწია, რა-
საც მოყვა მისი დაცემისა და კვლავ აღორძინების ციკლური პერი-
ოდები და რაც ერის სულიერ მდგომარეობაზე არაერთმნიშვნელოვ-
ნად აისახა. განსაკუთრებით, ამ მხრივ, აღსანიშნავია საქართველო-
ში საბჭოთა ტოტალიტარული რეჟიმის მიერ ბოლშევიკური სოცი-
ალიზმის იდეის ქვეშ განხორციელებული ექსპერიმენტი, რომელ-
მაც თავისი ზეწოლის მექანიზმების სრულყოფილებითა და იდეო-
ლოგიური ბრძოლის დახვეწილი მეთოდების გამოყენებით უფრო
მეტი ზიანი მიაყენა ქართულ ეროვნულ ღირებულებებსა და ათას-
წლოვან საყოფაცხოვრებო ტრადიციებს, ვიდრე ქვეყნის ისტორიუ-
ლი ბელუკულმართობის დროინდელმა ასწლეულებმა. თუ რას ვგუ-

ლისწმობთ ზემოთაღნიშნულში, ამის საილუსტრაციოდ საჭიროა ვცადოთ ჩავწვდეთ ბოლშევიკური სოციალიზმის (კომუნიზმის) და ტოტალიტარიზმის შინაგან არსს, მის რაობას, მისი ენერჯის წარმმართველი ძალების მოუთოკავი და ველური ბუნების მამოძრავებელ ინსტიქტებს და მათით მანიპულირების ტოტალურ მექანიზმთა ურთულეს სისტემას – ე.წ. სოციალისტურ-ტოტალიტარულ სახელმწიფოს.

თანამედროვე მსოფლიოში მიმდინარე გიგანტურ ცვლილებათა ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს მომენტს წარმოადგენდა ახლანდელ პოსტ-საბჭოურ სივრცეში დაწყებულ გარდაქმნათა შეუქცევადი პროცესი, რასაც აქ ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის უდიდესი აღმავლობა და შემდეგ კი საბჭოთა იმპერიის ასევე შეუქცევადი ნგრევა მოჰყვა. სწორედ ამის შესახებ საუბრობს ცნობილი ფრანგი მეცნიერი, ნობელის პრემიის ლაურეატი მორის ალლე თავის ნაშრომში “მღელვარე ცვლილებანი აღმოსავლეთში” [1 გვ. 28-38], სადაც ნათქვამია, რომ “ის გიგანტურ ტალღათა მორევი, რომელმაც 1989 წლის 9 ნოემბერს ბერლინის კედლის გახსნის შემდეგ აღმოსავლეთ ევროპას ყოველგვარი ძალადობის გარეშე გადაუარა, როგორც თავისი ძლიერებით, ასევე სიდიდით... უდიდეს მოვლენას წარმოადგენს მომავლისათვის... ლიბერალური რევიოლუცია, რომლის პროდრომების (პროდრომი – დაავადების მომასწავებელი რამ – უ.ო.) მოწმენი უკვე რამდენიმე წელია ჩვენ ვართ, შეუქცევადია და განსაზღვრული დროისათვის აფეთქების ხასიათს მიიღებს, – ამბობს მორის ალლე და შემდგომ გამოთქვამს ვარაუდს, რომ უახლოეს პერიოდში ამას მოჰყვება ტოტალიტარული კომუნიზმის ნგრევა. “ნამდვილად გასაკვირველი ის არის, რომ ტერორისტულმა რეჟიმმა შეძლო ასე დიდი ხნის განმავლობაში მონობაში ჰყოლოდა მთელი ხალხები, მაგრამ ახლა მოხდა რაც ადრე უნდა მომხდარიყო, – აღნიშნავს იგი და იქვე განაგრძობს, რომ “მეორე რაშიც უნდა დავრწმუნდეთ, ეს არის უდიდესი მარცხი კოლექტივისტური ეკონომიკური სისტემისა კომუნისტურ ქვეყნებში... კოლექტივიზაციის არსებობის 40 წელიწადი უფრო გამანადგურებელი იყო ეკონომიკისათვის, ვიდრე ორი მსოფლიო ომი... დღეს არსებული მდგომარეობის მიხედვით, ერთი ფაქტი ჩანს აბსოლუტურად დამარწმუნებლად, როგორც ადამიანურ სფეროში, აგრეთვე

ეკონომიკურ დარგში. – ტოტალიტარიზმის ეფექტურობა-ვარგისია-ნობა ნამდვილი ლეგენდაა” [1, გვ. 28-29] – ასკენის იგი.

შემდეგ მ. ალლე წერილში საუბრობს ვარშავის პაქტის მითიურობის, გერმანიის შესაძლო და აუცილებელი გაერთიანების, ომისდროინდელი საფრანგეთის ოცნების აუსრულებლობის (მის მიერ დომინირებული ევროპა – უ.ო.), აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნების დემოკრატიზაციის, მათი სისტემისა და ეკონომიკური სტრუქტურების ტრანსფორმაციის, იქ საბაზრო ეკონომიკის შემოღებისა და კერძო საკუთრების აღდგენის აუცილებლობაზე, (რაც დღეს უკვე მომხდარი ფაქტია). იქვე მიუთითებს, რომ დღევანდელი აღმოსავლეთ ევროპის მდგომარეობა ბევრად უფრო მძიმეა და ყოველად ცხადია, უბრალო “მარშალის გეგმა” საკმარის ვერ იქნება [1, გვ. 29-30]. ყოველივე ზემოთაღნიშნულის გათვალისწინებით გადავხედოთ საქართველოში იმ პერიოდში შექმნილ ვითარებას და ვეცადოთ აქ მიმდინარე ისტორიული პროცესების რეალურ არსში გარკვევა.

სოციალისტური სისტემის ხასიათზე, მის ტოტალიტარულ ბუნებაზე ჯერ კიდევ 1901 წელს წინასწარმეტყველურად წერდა გუსტავ ლებონი თავის წიგნში “სოციალიზმის ფსიქოლოგია”. [2, გვ. 49]

“სოციალიზმი იქნება უპიროვნო, მაგრამ სრულიად განუსაზღვრელი დიქტატურა. იგი ადამიანებს ფარად მიიჩნევს, რომელიც უნდა ამუშაო და პარსო, ჰკვებო და არ დაუშვა ჩხუბამდე. იგი გულგრილია ყოველგვარი გონებრივი და ზნეობრივი პროგრესისადმი. იგი საერთაშორისოა – ინტერნაციონალურია, არა აქვს სამშობლო და იბრძვის მოსპოს ქვეყანაზე სამშობლოს იდეა. სიძულვილი და შური, უგერგილობა და უკიდურესი ეგოიზმი და სიმდიდრის განსაკუთრებული კულტი; ქვეყანა გადაიტყვევა ჩინოვნიკთა არმიის მიერ მხარდაჭერილ სასტიკ დისციპლინას დამორჩილებულ მონასტრად. მუშები ნაკლებად არიან დაინტერესებული თავისუფლებით... ეს იქნება ყველაზე ბნელი მონობა განთავისუფლებაზე ყოველგვარი იმედის გარეშე. ადამიანთა გამყოფი განსხვავებანი გაქრება და დარჩება მხოლოდ საშუალო ადამიანის ტიპი, უვნებებო და უზინჯო, არც ჩერჩეტი, არც ჭკვიანი, საშუალო თვალსაზრისის, საშუალო შეხედულებების... მაჰმადი ურჯულოებს მოაქცევდა

მახვილით, ინკვიზიცია – ცეცხლით, კონვენტი – გილოტინით, ისინი – ყოველგვარი იზოლაციით და გაჩანაგებით... გაისმის სულ უფრო ძლიერი ყვირილი, – აღნიშნავს ლებონი, – რომელიც ითხოვს უფრო და უფრო წვრილმან რეგლამენტაციას. სახელმწიფო შეუჩერებელივ გამოსცემს კანონებსა და წესებს, იძულებულია ყოველივე განაგოს, ყოველივე გაითვალისწინოს. იგი შედის მოქალაქეთა ცხოვრების ყველაზე წვრილმან დეტალებში... ყოველივე გაქვავდა! უზნეობა და გამყიდველობა ღრღინის ადმინისტრაციას, სასამართლოების უფრო ეშინიათ, ვიდრე ბოროტმოქმედების. პარტიები განუწყვეტელივ იბრძვიან ძალაუფლების დაუფლებისათვის მხოლოდ იმიტომ, რომ ჰქონდეს შესაძლებლობა თავის ჯერად გაყვლიფონ და გამდიდრდნენ.” [2, გვ. 49] – აცხადებს ლებონი.

თუ გავითვალისწინებთ სოციალისტური სისტემის მიერ განვილილ გზას და თუნდაც დღევანდლობამდე არსებულ მდგომარეობას, მეცნიერის შეხედულებანი მართლაც საოცრად ზუსტ წინასწარმეტყველებას შეიცავენ და მისი მრავალი ასპექტი კვლავაც აქტუალურია პოსტ-სოციალისტურ თუ პოსტ-საბჭოურ სივრცეში. ამასთან მეტად ნიშანდობლივია ე.წ. პროლეტარიატის დიქტატურისა და მუშათა კლასისადმი დამოკიდებულების გამოხატულება, რომელსაც აბდურახმან ავტურხანოვი თავის მოგონებებში იხსენებს და რომელიც პროფესორ ბულატოვს მათთვის სემინარზე: “ლენინური დიალექტიკა პარტიულ მუშაობაში” შემდეგი სახით ჩამოუყალიბებია: “ჩვენ ხელისუფლებაში მოვედით როგორც რევოლუციური დიქტატორები და ვეყრდნობით უმცირესობას, ჩვენ ვრჩებით ხელისუფლებაში როგორც დიქტატორები და ვკლავ ვეყრდნობით უმცირესობას. ჩვენ მუდმივად უნდა “ვეთათბიროთ” ლენინს და არასდროს ხალხს. ხალხი უტვინო მასაა, რომელსაც ალვირი უნდა ამოსდო, რომ მან იმუშაოს, მასზე უნდა იძალადო, რომ გააბედნიერო – როგორც ვხედავთ პრაქტიკამ სრულიად დადასტურა თეორია” [2, გვ. 49-50] – დასძენს ავტურხანოვი. (იხ. ა. ავტურხანოვი, მოგონებათა წიგნი, გვ. 728-729). ხოლო პოლიტიკური ფილოსოფიის კლასიკოსი ჰანნა არენდტი თავის ნაშრომში “ტოტალიტარიზმის წარმოშობა” (1951 წ.) საუბრობს რა ტოტალიტარული რეჟიმის შესახებ, აღნიშნავს, რომ “ტოტალიტარული მოძრაობები ჩნდება იქ, სადაც მასებს, – ამა თუ იმ მიზეზით, პოლიტიკუ-

რი ორგანიზაციის შექმნის მაღა გაელვიდათ. ეს მასები არ არიან შეკავშირებული ინტერესთა გაცნობიერებული ერთობლიობით, მათ არა აქვთ კლასობრივი განსაზღვრულობა, რომელიც გამოიხატება კონკრეტული, შემოსაზღვრული და მისაღწევი მიზნის დასახვაში. ტერმინი მასა გამოიყენება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც ჩვენ საქმე გვაქვს ადამიანებთან, რომლებიც უბრალოდ და მრავალრიცხოვნების ძალით, ან გულგრილობის, ან ერთი ან მეორე მიზეზით, არ შეიძლება გაერთიანებული იქნენ ინტერესთა ერთობაზე დაფუძნებულ ორგანიზაციაში... მასები არსებობენ ყველა სახელმწიფოში, ქმნიან უმრავლესობას, რომელიც მოიცავს უზომო რაოდენობის ნეიტრალურ, პოლიტიკურად გულგრილ ადამიანებს, რომელიც არასდროს შედიან პარტიაში და თითქმის არასდროს მონაწილეობენ არჩევნებში... პოლიტიკურად ნეიტრალურ და გულგრილ მასას შეუძლია შეადგინოს მოსახლეობის უმრავლესობა დემოკრატიულად მართულ სახელმწიფოში და ე.ი. დემოკრატის შეუძლია იცხოვროს კანონებით, რომელსაც აქტიურად უჭერს მხარს უმცირესობა” – ამბობს ავტორი და იქვე მიუთითებს, რომ “დამცველი კლასობრივი ტიხარების მოშლამ პოლიტიკურ პარტიათა გარეშე მყოფი პასიური უმრავლესობა გარდაქმნა გააფთრებულ ინდივიდთა ერთ უზარმაზარ, არაორგანიზებულ, უსტრუქტურო მასად... სწორედ ისინი წარმოადგენენ მეორე მსოფლიო ომის დროიდან მოყოლებული ნებისმიერი ექსტრემისტული მოძრაობის ბაზას” [2, გვ. 48-49].

პოსტ-ტოტალიტარული ქვეყნების საზოგადოებრივ აზროვნებაში იყო მცდელობა გამოენახათ სოციალიზმისა და კაპიტალიზმისაგან განსხვავებული რაღაც “მესამე” გზა. ალექსანდრე სოლჟენიცინის ნააზრევში აღნიშნული “მესამე გზა” არსებითად “ჯანსაღი ტოტალიტარიზმის” სახეს იძენს. ამ მესამე გზასთან დაკავშირებულად შეიძლება მივიჩნიოთ “მესამე მდგომარეობაში” მყოფი ადამიანი, ე.წ. ჰომოსოვეტიკუსი, რომლის რაობის ახსნის გარეშე ძნელი იქნება პოსტ-საბჭოურ სივრცეში, და კერძოდ, საქართველოში ეროვნული მოძრაობის პრობლემებთან დაკავშირებული საკითხების სრულფასოვანი გააზრება და მათი ანალიზი.

“მესამე მდგომარეობაში” მყოფი ადამიანის შესახებ არის საუბარი იოანეს გამოცხადების ცნობილ “არც ცივი ხარ, არცა ცხე-

ლი და არა უწყვი, რამეთუ შენ ხარ უბადრუკ და საწყალობელ და გლახაკ და ბრმა და შიშველ. გირჩევ იყილო ჩემგან ოქრო, ცეცხლით გაწმენდილი, რათა გამდიდრდე, და სპეტაკი სამოსი, რათა შეიმოსო, და აღარ გამოჩნდეს შენი სიშიშვლის სირცხვილი, და საოლაგი იცხო თვალზე, რათა იხილო” [3, თავი 3, 15-18]

ადამიანის “შესამე მდგომარეობის” თვალსაჩინო დოკუმენტაცია “სტალინიზმის მსხვერპლ” ძველ კომუნისტთა შვილების წერილი საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცკ-სადმი. აღნიშნული წერილი მხილების მაგიერ ხელს აფარებს კომუნისტებს, “ბოროტების სამეფოს” შექმნას ისევ სტალინს მიაწერს და ისევ და ისევ იმ სტალინურ მექანიზმს იყენებს პარტიის გათეთრებისა. ამ ნამდვილი კომუნისტების, ნამდვილი კომუნისტი შვილებისათვის მათი მშობლების მიერ მილიონობით ადამიანის გაწყვეტა, სოციალური ქსოვილის და სტრუქტურების რღვევასა და ნგრევაში მონაწილეობა სხვადასხვა იერარქიულ საფეხურზე, რაღაც ზინოვიევისებურ “ისტორიულ აუცილებლობად”, ან სოლჟენიცინისებურ “იზდერჟკი ისტორიად” წარმოიდგინება. დამოუკიდებელი რესპუბლიკების დაპყრობა – რუსეთის იმპერიის სამართლიან აღდგენად. ეს გასაოცარი დაბნელება ხედვისა ტიპიური მახასიათებელია “შესამე მდგომარეობაში” ჩავარდნილი ცნობიერებისა. ეს კი სრულ შესატყვისობაში იმყოფება ტოტალიტარიზმის საერთო სტრატეგიასთან, – მოახდინოს მასობრივი ცნობიერების შექანება და ამოძრავება თავის სასარგებლოდ. აქვე უნდა ითქვას, რომ მასობრივი ცნობიერების შექანების მნიშვნელოვან საშუალებას წარმოადგენს არასასურველი პირის ან მოვლენის დისკრედიტაცია მასათა თვალში. ეს, იმპერატორების პერიოდში ოსტატურად დამუშავებული მეთოდი, სოციალისტური ბრძოლის ტაქტიკად იქცა და დახვეწილი, რაფინირებული სახე მიიღო საბჭოთა უშიშროების, ე.წ. “კგბ”-ს ხელში. პიროვნებას უნდა გაუშრო სისხლი, თუ ვერ მოერევი, – ეს იყო ამ ტაქტიკის ლატენტური მაქსიმა.

რა თქმა უნდა “კგბ”-მ და ტოტალიტარულმა სისტემამ შესანიშნავად იცოდა ვინ იყო სინამდვილეში მისი აგენტი, მაგრამ მასა იმის მასაა, რომ იმას დაუჯეროს, ვისგანაც ლოზუნგი ესმის, (ე.ი. შეკვეთას ღებულობს), რადგან საკუთარი აზრი არა აქვს და არც პიროვნულობა. ყოველივე ეს კი იმისთვისაა საჭირო, რომ

ბიძგი მიეცეს ე.წ. კუდიანებზე ნადირობის დაწყებას, სადაც ვერავინ იგრძნობს თავს დაცულად და ხელშეუხებლად. ამასთან, ძალზე დამაფიქრებელი სურათია, როდესაც ასეთ ვითარებაში კეთილშობილი ინტელიგენტების ოჯახის შვილი თავის თავზე იღებს “კგბ”-ს დამახასიათებელ ფუნქციებს. მართლაც, დამაფიქრებელია ამგვარი დაკარგვა კრიტიკიუმებისა და ზნეობრივი პრინციპებისა. ასეთი ჩამოქვეითება და შექანება ცნობიერებისა სავსებით ტიპიური ჩანდა და სავსებით შეესატყვისებოდა “მესამე მდგომარეობაში” მყოფ, გაჰომოსოვეტიკუსებული ცნობიერების, დაშლილი და დაავადებული ცნობიერების ტიპს.

ამგვარი კარგად ორგანიზებული და მიზანმიმართული “გაშავება-გათეთრების” სტრატეგიით “კგბ”-მ და მისმა საქართველოს განყოფილებამ “პარადოქსულად” შეიძინა ქართული ინტელექტუალური რეზერვუარის სახე. მასთან პირდაპირ თუ არაპირდაპირ მოთანამშრომლეთა სია იმდენად ვრცელი და იმდენად ინტელექტუალურად მწიფე აღმოჩნდა, რომ ბუნებრივად იბადება კითხვა: თუ საქართველოს “კგბ”-სთან ამგვარი ინტელექტუალური ძალები თანამშრომლობენ, მაშინ ვინდა აკეთებს ნამდვილ ეროვნულ საქმეს, თუ არა იგივე “კგბ”? [1, გვ. 56-59] – აღნიშნავს პეტრე იბერი[□]. ახლა კი, შეგვიძლია წარმოვიდგინოთ ეროვნული მოძრაობის საქმიანობასთან დაკავშირებული ის უდიდესი პრობლემები იმ ქვეყანაში, რომელშიც ლოგიკურ მსჯელობაზე მიყოლას ანალოგიური კითხვის დასმამდე მიყვავართ. ამიტომ შეგვიძლია თამამად ვთქვათ, რომ ტოტალიტარიზმი იქმნება იმ ისტორიული სინამდვილიდან, რომელსაც წარმოადგენს “მესამე მდგომარეობაში” მყოფი მასა; ხოლო საბჭოთა მასა – გენერალური მდივნიდან უკანასკნელ ნაწილაკამდე ყოველთვის “მესამე მდგომარეობაში” იმყოფებოდა. აქედან გამომდინარე შეიძლება ითქვას, რომ ქართველმა ჰომოსოვეტიკუსმა შეიძინა მასობრივი “მესამე მდგომარეობისათვის” დამახასიათებელი ყველა ამბივალენტური ნიშანი. ამ ურთიერთსაპირისპირო გრძნობებს აძლიერებდა ჯერ კიდევ შემორჩენილი ქართული ცხოვრების წესის სტრუქტურები, რომლებიც შიგა სუბსოციალურ დონეზე გა-

[□] პეტრე იბერი ჟურნალ ივერიაში ზემოთ აღნიშნული „შენიშვნების“ ავტორის ფსევდონიმია.

ნაგრძნობდნენ მოქმედებას და ამით მალავდა და აბუნდოვებდა იმ ფუნდამენტური ცვლილებების სურათს, რომელიც ქართული ცხოვრების ტრადიციულმა წესმა და ხასიათმა, თუნდაც საბჭოთა პერიოდში განიცადა. ეს ქმნიდა იმის ილუზიას, რომ თითქოს ყველაფერი რიგზეა და ჰომოსოვეტიკუსმა საქართველოში ვერ მოიკიდა ფეხი, რომ ტოტალიტარიზმი აცდა საქართველოს, მაგრამ სინამდვილეში დემორალიზაციამ მართლაც ტოტალიტარული ხასიათი მიიღო. ეს განსაკუთრებით გამომჟღავნდა ედუარდ შევარდნაძის ეპოქაში, როდესაც ყოველგვარი ზნეობრივი კრიტერიუმი მოიშალა და მლიქვნელურ-მსახურობრივმა ამორალობამ ყოველგვარ ზღვარს გადააჭარბა. ამან გამოიწვია მასშტაბითაც და უზნეობითაც ის უპრეცედენტო აგრესია საკუთარი სამშობლოს მიმართ, რომელმაც ეროვნული თვითმკვლელობის, ანუ საკუთარი ხელით მტრის წინაშე ყელის გამოჭრის ხასიათი მიიღო. კვლავ გაისმა ნიკო ლორთქიფანიძის სულის შემძვრელი სიტყვები: “იყიდება საქართველო, მინდორ-ველით, მთა-გორით, ტყით, ვენახით, სათესით, წარსულის ისტორიით, მომავალი სვე-ბელით... ჰყიდის ყველა...”. ამ მოვლენათა ერთ-ერთი შემადგენელი ასპექტია თვითგამართლების ის უაღრესად დახვეწილი ტექნოლოგია, რომლითაც თითქმის ყოველი ქართველი და მთლიანად “ერი” თავის დანაშაულს ამართლებს სხვის აგრესიულობაზე მითითებით, რითაც თავის თავს არ აძლევს საშუალებას საკუთარ წილ ცოდვაზე და ცოდვილიანობაზე დაფიქსირებისა, ანუ “მესამე მდგომარეობიდან” გამოსვლისა. [1, გვ. 49-51]

წარმოჩენილი სურათისათვის მეტი დამაჯერებლობის მიცემის თვალსაზრისით, მეტად საინტერესოა ე.წ. საბჭოთა ინტელიგენციის წარმომადგენელთა და დისიდენტთა მოძრაობის აქტივისტთა რეალური სახის გაშიშვლება. XX საუკუნის 80-იანი წლების მეორე ნახევარში საჯაროობის ლოზუნგს ამოფარებულმა საბჭოთა ინტელიგენციის წარმომადგენლებმა გამოამჟღავნეს თავიანთი ნამდვილი სახე და არ მორიდებიან ე.წ. პატარა ერებისადმი, რბილად რომ ვთქვათ, არაკეთილმოსურნე დამოკიდებულების აშკარა გამოხატვას: საქართველოს და ქართველი ერისადმი “პატარა იმპერიის” ცნების დამკვიდრებას არცთუ წარუმატებელი ცდა განახორციელა ცნობილმა რუსმა მეცნიერმა და დისიდენტმა, აკადემიკოსმა ანდრეი სახაროვმა (ამ თემაზე უფრო დაწვრილებით გვაქვს საუბარი წიგ-

ნის სათანადო ადგილზე); სტალინის ეპოქის სისხლიანი ფენომენის ქართული ეროვნული თავისებურებებით გახსნა სცადა მწერალმა ჩინგიზ აიტმატოვმა თუ სხვებმა; ხოლო ასევე ცნობილმა პროზაიკოსმა ვიქტორ ასტაფიევმა არაერთი გვერდი მიუძღვნა ქართველი ერის აშკარა გაქიქებასა და ლანძღვა-გინებას. [4, გვ. 100-141]

ობიექტურობა მოითხოვს აღვნიშნოთ, რომ კრიტიკული დამოკიდებულება გაძლიერებული ჰქონდა რუსული ინტელიგენციის ზოგიერთ წარმომადგენელს საკუთარი ერისადმიც, მაგრამ ამ საფარის ქვეშ სრულიად კარგავდა ობიექტურობის გრძნობას, როცა საქმე ე.წ. პატარა ერების, კერძოდ კი საქართველოს ინტერესებს ეხებოდა. ადგილი ჰქონდა “პატარა” ერების წარმომადგენელთა მრხიდან საპირისპირო ქმედებასაც. მაგალითად, იგივე ალექსანდრე სოლჟენიცინი თავის წერილში “როგორ მოვაწყოთ რუსეთი?”, ამბობს, რომ “...მომავალი დიდი დაპყრობებისათვის თავს ვინადგურებთ უგნური მმართველობით, ჩვენ გავჩეხეთ ჩვენი მდიდარი ტყეები, გავძარცვეთ ჩვენი უსაზღვრო სიმდიდრე... შეუბრალებლად გავყიდეთ ის საზღვარგარეთ. დავამაბუნეთ ჩვენი ქალები ჯანის გამტეხი აუტანელი მუშაობით, მოვწყვიტეთ ისინი შვილებს. თვით ბავშვებზე მივუშვეთ სენი განათლების გაყალბებისა და გაველურებისა. მთლიანად მიშვებულა ჯანდაცვა... მილიონობითაა უსახლკარო და გაუსამღისი პირადი უუფლებობითაა წალეკილი მთელი ქვეყანა, – ჩვენ კი ერთი რამ გვაწუხებს, – არ წაგვართვან უგნური ლოთობის საშუალება... ჩვენი მთელი უაზრობა და დაღუპვა შეგვიძლია ავიტანოთ, თუმცა მთელი ჩვენი ცხოვრება თვალწინ გვაქვს გადაშლილი – მხოლოდ თავს არ დაესხან, არ შეურაცხყონ, არ შეეხონ ჩვენს ნაციას! აქ – უკვე ვერაფერი დაგვაკავებს მარადიულ სიმშვიდეში, აქ ჩვენ აღმოუტებული სამამაცით მივწვდებით ქვებს, ჯოხებს, იარაღს და ღვეცკმით მეზობლებს, რათა გადავწყვათ მათი სახლები და ამოვხოცოთ ისინი...” [5, გვ. 3-4] მაგრამ ეხება რა “ნაციონალურ დამოუკიდებლობას ასე მოწყურებულ საქართველოს”, მისი აზრით, იგი რუსეთს ძალით არ დაუპყრია და იგი მხოლოდ ლენინმა დაიპყრო (Sic! – უ.ო.) 1921 წელს. და დღეს, ეს დამოუკიდებლობისათვის მეზობლი საქართველო თურმე ავიწროებს აფხაზებს, ოსებს, თავის ნამდვილ სამშობ-

ლოში არ უშვებს სტალინის მიერ გასახლებულ მესხებს, – ამის შემდეგ კი სვამს დიდაქტიკით გაზავებულ კითხვას: “ნუთუ ეს არის ასე სასურველი ეროვნული თავისუფლება?” [5, გვ. 12] – და ეს მაშინ, როდესაც თვითონ წერილში “ჯანსაღი იმპერიალიზმის” ქვეშ სტალინურ მოდელს სთავაზობს “ახალ იმპერიას” და შეგონებებიც კი აქვს “პატარა ხალხების” დასამშვიდებლად, ხოლო თავად სლავურ გაერთიანებაზე მეოცნებეს უკრაინისა და ბელორუსიის დამოუკიდებლად არსებობის შანსიც არა აქვს დაშვებული. [2, გვ. 61] ასეთია, სამწუხაროდ ამ რუსი ინტელიგენტ პატრიოტის ორმაგი სახე და მისი შეხედულებანი რუს ხალხზე; ქართველი ე. შევარდნაძე კი ტყავში ძვრება, რომ როგორმე ზნეობრივი სრულყოფილების თითქმის ეტალონად წარმოგვიდგინოს იგი. “რუსი ხალხისათვის, – ამბობს ე. შევარდნაძე, – მისი სულიერი არსისათვის დამახასიათებელია სოციალური სამართლიანობის გამახვილებული გრძნობა, რუს ხალხს ეროვნული თავისუფლების, ეროვნული სამართლიანობის მეტად გამახვილებული გრძნობა აქვს... რუსი ხალხი ოდითგანვე იყო მრავალრიცხოვანი, ძლიერი, გენიალური და დიდბუნებოვანი...” [6, გვ. 18] მედროვეობამ და საკუთარი ცნობიერების მუდმივად “მესამე მდგომარეობაში” ყოფნამ ეს პიროვნება იქამდე მიიყვანა, რომ საქართველოს მზე ჩრდილოეთიდან ამოიყვანა, რაც ყველაზე მეტყველი მაგალითია “მესამე მდგომარეობაში” მყოფი ადამიანის მიერ მარადიული მონობის აპოლოგიისა.

აქვე უნდა მოვიყვანო კიდევ ერთი მრავლისმეტყველი მაგალითი. გაზეთ “ნოვოე რუსკოე სლოვოში” (ნიუ-იორკი) დაიბეჭდა ცნობილი რუსი სამართალდამცველის, ჟურნალ “კონტინენტის”(პარიზი) მთავარი რედაქტორის, მწერალ ვლადიმერ მაქსიმოვის სტატია სათაურით “დიდი ქართული შოვინიზმის შესახებ”, სადაც ავტორი აღნიშნავს, რომ “ქართული ეროვნული მოძრაობა სასტიკად თრგუნავს აფხაზთა და ოსთა ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობას... ქართველი ნაციონალისტები სასტიკად წინააღმდეგნი არიან მესხებისა და თურქული მოდგმის ხალხის დაბრუნებისა მათს ისტორიულ სამშობლოში – მესხეთ-ჯავახეთში...”

რუსი სამართალდამცველი განსაკუთრებით აღუშფოთებია და ქართველთა საწინაარმდეგოდ განუწყვია ბიულეტენ “Вести из

СССР"-ში გამოქვეყნებულ სტატიას, რომელშიც მოთხრობილი ყოფილა ქართველი ნაციონალისტების მიერ სურამში, თითქოს-და ებრაელთა დარბევის ფაქტის შესახებ. მაქსიმოვი ნიშნის მოგებით აღნიშნავს, რომ “და ეს მოხდა საქართველოში, სადაც არასდროს არ ყოფილა ანტისემიტიზმი; თვით “პამიატიც” კი ჯერ არ მისულა ამ დონემდე” – და ბოლოს ასეთ დასკვნას აკეთებს: “ძნელია ქართველთა მეგობარი უცხად გადაიქცეს მის მტრად – მაგრამ მე ისევე, როგორც ანდრეი სახაროვი და ყველა ჭეშმარიტი დემოკრატი, ჩემი უდიდესი სურვილისდა მიუხედავად, არ შემიძლია დავრჩე მეგობარი ასეთი ერისა: მიხსენით ასეთი პატივისცემა!” [7] აი, ასე, მოკლედ და კონკრეტულად: არავითარი ძიება, არავითარი საღი აზრი, უბრალოდ საბჭოთა ბიულეტენში ამოკითხული ყალბი ცნობის საფუძველზე შეეძლო საბჭოთა “სამართალდამცველს” ასეთი დასკვნების გამოტანა, რითაც პირნათლად ასრულებდა მისი ერთადერთი ჭეშმარიტი დამკვეთისა და მოქმედებათა კოორდინატორის საბჭოთა სუკ-ის მიერ მიცემულ ინსტრუქციას, ამასთან გამოდის ცნობილი რუსი სამართალდამცველისა და დისიდენტის საფარქვეშ და ეს ე.წ. სამართალდამცველები და დისიდენტები აკეთებდნენ რა თავიანთ შავ საქმეს, ზუსტად იმის საწინააღმდეგო აზრის ჩამოყალიბებას ემსახურებოდნენ, რაც თითქოსდა მათ უმთავრეს მოწოდებას შეადგენდა. კერძოდ, ტოტალიტარული რეჟიმის ინტერესთა დაცვასა და მისი მსოფლიო მასშტაბით გათეთრებას, რათა გაამართლონ იმავე მსოფლიოს თვალში მისგან გამოვლენილი ტოტალური აგრესია ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობათა მიმართ და ხალხთა წინააღმდეგ მათ მიერ ჩადენილი ბოროტმოქმედებანი წარმოაჩინონ როგორც აუცილებლობით გამოწვეული ნაკლები ბოროტება. აი, ცნობიერების “მესამე მდგომარეობაში” ყოფნის ნამდვილი საბჭოური არსი, რომელიც დღემდე წამლავს არა მარტო პოსტსაბჭოურ სივრცეს.

ასე, რომ ქართულ ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობას თანამედროვე ეტაპზე მოუხდა ყველა იმ სიძნელეთა დაძლევა, რომლებიც ჩვენ შეძლებისამებრ ვცადეთ ნაშრომში წარმოგვეჩინა. ეს იყო, უპირველეს ყოვლისა, კომუნისტური ტოტალიტარული სახელმწიფოსა და ბოლშევიკური სოციალიზმის იდეოლოგიის შერწყმის შედეგად ჩამოყალიბებული ტოტალიტარული რეჟიმი,

რომელიც ადამიანებს ისე იყენებდა საკუთარი მიზნების განსახორციელებლად, როგორც უბრალო ჭანჭიკებს; რამაც გამოიწვია ამ რეჟიმის პირობებში მცხოვრები ადამიანების ერთი პულტიდან სამართავ უპიროვნო მასად გადაქცევა. აქ კომუნისტური იდეოლოგიით გამსჭვალული და მის სახელმწიფოებრივ ზედნაშენთან შერწყმული მთელი სისტემა, – საზოგადოების დაშინებისა და მისთვის სახელმწიფო თვალსაზრისთა შთავონების, ამასთან ამავე სახელმწიფოს ინტერესთა შესაბამისად მათი მართვის უნიკალურ მექანიზმს წარმოადგენდა, – რისი თანამდევი შედეგიც ამავე საზოგადოების ტოტალურ, უპიროვნო მასად ქცევა და გამოთავყვანება იყო. ამ უპიროვნო, გამასებულ, პასუხისმგებლობის არმქონე ერთობისათვის კი ცნობიერების “მესამე მდგომარეობაში” ყოფნა ჩვეულებრივ, ბუნებრივ მდგომარეობად უნდა განვიხილოთ. ასეთ პირობებში კი ის “ცდომილებანი”, რომელიც ქართულ ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობას თანამედროვე ეტაპზე თან სდევდა, თავისთავად, მოვლენათა განვითარების ლოგიკაში ჩამოჯდარ ახსნას პოულობს და მათი გააზრება დღევანდელ საზოგადოებასაც კარგ სამსახურს გაუწევს საბოლოოდ დააღწიოს თავი საბჭოური გადმონაშთების ტყვეობას. მთავარია სიმართლეს თვალი გაუვსწოროთ და ამ გზაზე არ შეეჩერდეთ. ჩვენი ნაშრომიც სწორედ ამ სულისკვეთებით არის დაწერილი და ვფიქრობ, ის თავის მიზანს მიაღწევს.

და ჩვენ დღეს იმ ზღვარს მივადექით, როცა უკვე აღარ შეგვიძლია ჩვენი გარემომცველისაგან განსხვავებული სამყარო წარმოვიდგინოთ, განვჭვროტოთ რაიმე აშკარა და უეჭველი გზა, რაც მომავალში ძირეულად გააუმჯობესებს ახლანდელ წყობას, მაშინ კეთილი უნდა ვინებოთ და ისტორიის სასრულის შესაძლებლობაც ვივარაუდოთ [8, გვ. 64] – ამბობს ფრენსის ფუკუიამა. მაგრამ აქვე უნდა გავიხსენოთ, რომ როდესაც იგი ლიბერალიზმსა და დემოკრატიის ურთიერთდაკავშირებულობაზე ლაპარაკობს, მიმართავს ლორდ ბრაისისეულ დემოკრატიის უძირითადეს უფლებათა კლასიფიკაციას, რომელშიც გამოიყოფა სამი უმთავრესი უფლება: 1. სამოქალაქო – “მოქალაქეთა განთავისუფლება კონტროლისაგან, როცა საქმე ეხება მის პიროვნებას და საკუთრებას”, 2. რელიგიურს – “განთავისუფლება კონტროლისაგან რელიგიური შეხედულებების

გამოხატვისა და ღვთისმსახურების დროს”, და 3. პოლიტიკურს – “კონტროლისაგან განთავისუფლება ყველ იმ შემთხვევაში, როდესაც ისე არ ზარალდება მთელი საზოგადოების კეთილდღეობა, რომ კონტროლი გახდეს აუცილებელი”; აქვე მოიაზრება პრესის თავისუფლების ფუნდამენტური უფლებაც [8, გვ. 57-58], – აღნიშნავს ფუკიამა.

ფრენსის ფუკიამას მიერ ზემოთ მოყვანილ მოსაზრებას აქვს ის დიდი ნაკლი, რომ ისინი კაცობრიობის საზოგადოებრივი ისტორიისადმი უდიდესი პესიმიზმის გამოხატულებას წარმოადგენენ. მორწმუნე ადამიანი, რომელიც უფალმა შექმნა “ხატად და სახედ თვისად”, არ შეიძლება ამ პესიმიზმს იზიარებდეს და ამით უარყოფდეს საკუთარ თავში დავანებულ ღვთიურ საწყისს, სამყაროს შემოქმედის ყოვლისშემძლეობასა და ამოუწურაობას. ავტორის პოზიცია მიუთითებს მისი გონებრივი შესაძლებლობების ზღვრულობასა და უნივერსალური შემოქმედის არსებობის ურწმუნოებაზე, რაც ადამიანთა ცნობიერების “შესამე მდგომარეობის” თავისებურ გამოხატულებად შეიძლება მივიჩნიოთ, – როდესაც მისი “ხედვის” იქით თითქოს აღარაფერი არსებობდეს უსასრულო სამყაროში. ეს გონებრივი ბინდი და სისაპყრე დამახასიათებელია იმ სამყაროსათვის, რომელიც აპირებს თავად მოგვეკლინოს მსოფლიოს ერთადერთ კანონმდებლად და ხილულ “ყოვლისშემძლედ”, სინამდვილეში კი დედამიწისეული, მიწიერი პრობლემების სათავისოდ გადაწყვეტას ცდილობს და ამიტომაც “ქადაგებს”. თავისუფლება კი უფლის რწმენაა, რომელიც არავითარ კონტროლს არ შეიძლება ექვემდებარებოდეს. ადამიანი რწმენაში, თავად არის თავის უფალი. და პოსტსაბჭოურ სივრცეში, როდესაც ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის მიერ წამოწყებულმა ეროვნული სახელმწიფოებრიობის აღდგენისა და თავისუფლების იდეებმა უპირველესი მოთხოვნების ხასიათი მიიღო, – მრავალწლოვანი ტანჯვა-წამებისა და უღმერთობის აპოლოგიის შემდეგ, – ზუსტად ეს წარმოადგენს ყველაზე თვალხილულ მაგალითს ადამიანის ბუნების ჭეშმარიტებასთან უტყუარი ზიარობისა და თავის უფლისაკენ მარადიული სწრაფვისა. და თუ კაცობრიობის ისტორიას დასასრული უწერია, ეს არ მოხდება მანამ, სანამ იგი არ მიაღწევს მისი ამ მა-

რადიული სწრაფვის უმთავრეს მიზანს, – საწყისთან დაბრუნებას, ანუ თავის უფლებას.

მაგრამ აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ ფუკიამა იქვე გვამცნობს: “რჩეული ინტელექტუალები იმ დასკვნამდეც კი მივიდნენ, რომ საერთოდ არ არსებობს რაიმე ლოგიკური თანმიმდევრობა ადამიანთა საქმიანობაში – ანუ ისეთი რამ, რასაც ჩვენ ისტორიას ვუწოდებთ”. [8, გვ. 21]

ლოგიკა, ისტორია თუ სხვა, ადამიანის მიერ შექმნილი ცნებები, მოვლენათა მისეული გააზრების მეთოდოლოგიური საშუალებებია, რომელთაც ღვთიურთან მხოლოდ იმდენად აქვთ შეხება, რამდენადაც ადამიანური აზროვნების პროდუქტს წარმოადგენენ. ამ შემთხვევაში და ამ თვალსაზრისით ეს ინტელექტუალები, შეიძლება მათდა უნებურადაც, ჭეშმარიტებასთან ახლოს არიან – რადგან რაში სჭირდება უფალს “რაიმე ლოგიკური თანმიმდევრობა ადამიანთა საქმიანობაში”, ანუ მათი ისტორია... ეს ჩვენთვის, მისგან უნებურად მოწყვეტილთათვის, არის აუცილებელი საჭიროება – ვიქონიოთ რაღაცის შესახებ მეხსიერება და გავაკეთოთ ანალიზი, ხშირ შემთხვევაში კი, საკუთარი ადამიანური უბადრუკი მოთხოვნების გამართლებას მივუსადაგოთ იგი სათანადო იდეოლოგიური საფენლის სახით. როდესაც ადამიანები ყოველივე ამას ბოლომდე გავაზრებთ, სრულიად ბუნებრივი გამოჩნდება ჰეგელისეული წინასწარმეტყველება, რომ “ჩვენ ვდგავართ მნიშვნელოვანი ეპოქის კარიბჭესთან, იწყება დუდილის დრო, როცა სული დიდი სისწრაფით მიჰქრის წინ, იშორებს ძველ ფორმას და ახალს იძენს. უწინდელი წარმოდგენები, შეხედულებები, ძველი ჯგუფები, რომლებიც ჩვენ სამყაროს აკავშირებდნენ და აერთებდნენ, სიზმარეული ჩვენებებივით იშლება და იმსხვრევა. სული ახალ ფაზას იმზადებს თავისთვის... ისინი, ვინც ამას უმწეოდ ეწინააღმდეგებიან, ამოდ ებლაუჭებიან წარსულს”. [9, გვ. 352]

საბჭოთა იმპერიის გადარჩენის უკანასკნელ ცდას გარდაქმნა წარმოადგენდა, მაგრამ კომუნისტური რეჟიმის აღსასრული ვერ შეაჩერა პოლიტიკურმა ლიბერალიზმმა და კოსმეტიკური ხასიათის სოციალ-ეკონომიკურმა რეფორმებმა. მისი შეუქცევადი ნგრევა გაგრძელდა. ასეთ პირობებში შიდა და გარეშე ანტიქართულმა ძალებმა კარგად იცოდნენ, თუ რა გაქანებითა და სიცოცხლისუნარიანო-

ბით ხასიათდებოდა ქართული ეროვნული იდეა. სწორედ ეს იდეა იყო ის კატალიზატორი, რომელიც ასწლეულების განმავლობაში ასულდგმულებდა მოწინავე ქართულ საზოგადოებრივ აზრს. აქედან გამომდინარე, თუ დავუშვებთ, რომ მტრული ძალები ცდილობენ შეაფერხონ ქართული ეროვნული იდეის განვითარება, მივალთ დასკვნამდე, რომ აქედანვე უნდა იღებდეს სათავეს ქართული ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის განვლილი გზის და მიღწეული შედეგების იგნორირებაც.

ამ კონტექსტში უნდა გაცნობიერდეს თანამედროვე დემოკრატიზმისა და პატრიოტული ნაციონალიზმის ურთიერთდამოკიდებულებაც. თუ მცირე ერების ეროვნული სულიერებისა და ფიზიკური გადარჩენის გზა პატრიოტული ნაციონალიზმია, იმპერიული დემოკრატიის ახალ ფორმას “ძალით მშვიდობის დოქტრინა” წარმოადგენს, რომელიც მიმართულია მცირე ომების საშუალებით ურჩი ერების თვითმყოფადობის დათრგუნვისა და შეჩერებისაკენ. ამასთან, არის მცდელობა ნაციონალიზმი გამოცხადდეს არაცივილიზირებული ერის თვისებად, რომელიც არ არის მზად დამოუკიდებლობისა და თავისუფლებისათვის. აგრეთვე ზოგიერთი უშვებს იმაზე დემოგაგიურ მსჯელობასაც, რომ ადამიანური ჭეშმარიტება (ანუ საკუთარი “ჭეშმარიტება”) სამშობლოზე მაღლა დგას და საერთოდ არ არის აუცილებელი ენისა და ერის ერთად რწმენა. ე.ი. ეროვნული იდეა დაიყვანება რაღაც ტომობრივ იდეაზე, რომელიც წარსულში გვებრუნებს და ყველანაირ პერსპექტივას უსპობს მცირე ერების თვითმყოფადობას. [10, გვ. 108-111]

აი, ასეთ ვითარებაში მოუხდათ თანამედროვე ქართული ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის მოსვეურთ თავზე აედოთ ეროვნული თავისუფლებისა და ქართული სახელმწიფოებრიობის აღდგენისათვის ბრძოლის უდიდესი პასუხისმგებლობა.

საბჭოთა ხელისუფლების სათავეში მიხეილ გორბაჩოვისა და მისი გუნდის მოსვლას მოჰყვა მცდელობა კურსი აედოთ სისტემის გარდაქმნასა და გადემოკრატიულობაზე, რისი თანამდევიც იყო მონოპოლიური კონტროლის გაუქმება საბჭოთა ადამიანის აზროვნებაზე. ადამიანები საბჭოთა სივრცეში სერიოზულად დაფიქრდნენ საკუთარ ნამდვილ დანიშნულებასა და რაობაზე, და უცებ გაირკვა, რომ საბჭოთა კონსტიტუციით დეკლარირებული “ახალი ისტორი-

ული ერთობა – საბჭოთა ხალხი”, – მხოლოდ ფიქცია იყო და ყველა მისი შემადგენელი კომპონენტი არასდროს შელევია საკუთარი ეროვნული სახელმწიფოებრიობის აღდგენისა და სანუკვარი თავისუფლების მიღწევის ოცნებასა და იმედს.

საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების კავშირის უმთავრესი საძირკველის, – კომუნისტური იდეოლოგიისა და ე.წ. სოციალისტური სისტემის სრული გაკოტრება და მისი არარაობა განსაკუთრებით მკვეთრად წარმოაჩინა ტელეხიდემა დასავლურ სამყაროსთან, რომელთა დროსაც საბჭოთა მხარეს ველარაფერი უშველა ვერც “სუკ”-ის შემზადებულმა სიუჟეტებმა და კონტიგენტმა, და ვერც აგიტაცია-პროპაგანდის ტყუილების კონვეირმა.

აღნიშნულ მოვლენათა თანამდევმა პროცესებმა თავისი გამოხატულება ჰპოვა საქართველოშიც. აქ, თავიდან ისტორიულ ძეგლთა დაცვის საბაბით გაიშალა ანტისაბჭოთა მოძრაობა შემდეგ კი, თანდათანობით ძალთა მოკრებისა და ამ ლოკალურ ბრძოლებში გამოწრთობის კვალობაზე, იგი გადაიქცა ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მუხტის მატარებელ მძლავრ ბირთვად, რომლის გარშემოც შემდგომში შეიკრიბა ქართული ეროვნული მოძრაობის მოწინავე ძალები.

1987 წლის 11 დეკემბერს ქ. თბილისში შედგა ილია ჭავჭავაძის საზოგადოების დამფუძნებელი კრება, რომელშიც მონაწილეობა მიიღო 41 აქტივისტმა. კრებამ განიხილა საზოგადოების პროგრამისა და წესდების პროექტები, რომელიც წარმოადგინა გიორგი ჭანტურიაძემ. ცხარე კამათის შემდეგ მიღებულ პროგრამასა და წესდების პრეამბულაში ნათქვამია, რომ ი. ჭავჭავაძის საზოგადოება წარმოადგენს საქართველოს ეროვნულ გაერთიანებას, რომლის მიზანია: ქართველი ერის ინტერესებისა და უფლებების დაცვა, ზრუნვა ქართველი ხალხის კულტურული მემკვიდრეობის შესანახად და ეროვნული თვითშეგნების განსამტკიცებლად.

საზოგადოების სამი წმინდათაწმინდა პრინციპია: ენა, სამშობლო, სარწმუნოება. მასში აღნიშნულია, რომ ქართველის ერთადერთი სამშობლო საქართველოა და ამიტომაც საქართველო უნდა დარჩეს ქართველთა ქვეყნად.

ყველა საკითხი, რომელიც დაკავშირებულია საქართველოს მომავალთან, უნდა წყდებოდეს ქართველი ხალხის უმრავლესობის

ნებითა და სურვილით. ყველა პროექტი, რომელიც ემუქრება საქართველოს ბუნებას, ისტორიულ და კულტურულ ძეგლებს, ანდა პოტენციურად შეუძლია დემოგრაფიული ცვლილებების გამოწვევა, გამოტანილი უნდა იქნას მთელი საქართველოს მასშტაბით საჯაროდ განსახილველად [12, გვ. 15-18] და ა.შ. ჟურნალ “გუშაგის” იმავე ნომერში აღნიშნულია, რომ საზოგადოების გამგეობის წევრები გახდნენ მერაბ კოსტავა, ზვიად გამსახურდია, ვანო ხუხუნაიშვილი, დავით ჯანელიძე, ირაკლი წერეთელი, გიორგი ჭანტურია და რომ საზოგადოებას ფილიალები აქვს ქუთაისში, ბათუმში, სოხუმში და სხვა ქალაქებში. [იქვე]

ბათუმში აღნიშნული საზოგადოების ჩამოყალიბების სათავეებთან იდგა ერთის მხრივ – ბათუმის ჯგუფი რ. ნადირაძის, ჯ. ჯიჯეიშვილის, ბ. დოლიძის და სხვ. შემადგენლობით, და მეორეს მხრივ, – დ. ბერძენიშვილის, გ. ტოტოჩავასა და ბ. თევზაძის დაჯგუფება, ე.წ. კლუბ “თვალსაზრისის” წარმომადგენელთა სახით.

ამ ისტორიულ პროცესთა მიღმა რომ არ დარჩენილა აჭარა, ამის მაგალითია ის, რომ ბათუმში ჯერ კიდევ 1987 წლის ოქტომბერში ადგილი ჰქონდა ეროვნული სულისკვეთების ლიტერატურულ-მხატვრული აღმანახის “ბათუმის” გამოცემის ცდას. აღმანახის გამოცემაზე უფლების მიღების შესახებ ბათუმელ ხელოვანთა ჯგუფმა: ზურაბ გორგილაძის (პოეტი), ანზორ კულბას (მწერალი), რობერტ ნადირაძის (აირჩიეს აღმანახის რედაქტორად), ვახტანგ ლლონტის (პოეტი), ჯონი ჯიჯეიშვილის (მხატვარი), თამაზ დიასამიძის (მხატვარი, ბათუმის სამხატვრო სალონის მაშინდელი დირექტორი), შემადგენლობით, თხოვნით მიმართა შესაბამის საბჭოთა ორგანოებსა და ბათუმის საქალაქო საბჭოს დეპუტატთა საბჭოების აღმასრულებელ კომიტეტს, რაზედაც უარი მიიღო. [13] მაგრამ, როგორც ჩანს, საქართველოში გამოვლენილი ამგვარი ტენდენციები (თავისუფალ გამოცემათა დაარსების ცდა – უ.ო.) გამხდარა სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოს ყურადღების საგანი და მასაც ჩვეული სისწრაფით მოუხდენია მასზე რეაგირება, – უმაღლესი გამოუცხვია შესაბამისი დადგენილება, რომლის შესახებაც ინფორმაციას გვაწვდის განმეორებით იმავე მოთხოვნაზე (აღმანახის გამოცემის უფლება) ბათუმის საქალაქო საბჭოს აღმასკომის

მიერ მიღებული დადგენილება განმეორებითი უარით, რომელშიც ვკითხულობთ: "...გაცნობებთ, რომ კოოპერატივის წესდების დამტკიცება შეუძლებელია, რადგან სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოს 1987 წლის 23 ოქტომბრის №5 ოქმის პირველი პუნქტის გადაწყვეტილებით საგამომცემლო და ტიპოგრაფიული კოოპერატივების შექმნა არ შეიძლება". [14] მიუხედავად ამისა, ჟურნალ "ბათუმის" პირველი ნომერი მაინც გამოვიდა და ამის შესახებ აღნიშნა არაფორმალურმა გაზეთმა "ქართულმა ქრონიკამ" თავის 1988 წლის ივლისის ნომერში, თუმცა იქვე გამოთქვა სურვილი აღნიშნული გამოცემის სრულყოფის აუცილებლობის შესახებ. [15]

როგორც ჟურნალ "ბათუმის" გამოცემის ერთ-ერთმა ინიციატორმა რ. ნადირაძემ განგვიმარტა, აღნიშნული აღმანახი უნდა ყოფილიყო ეროვნულ-პოლიტიკური გაერთიანება "ბათუმის ჯგუფის" ლიტერატურული შეხვედრების წარმოჩენის საშუალება.

რაც შეეხება "ბათუმის ჯგუფს", იგი დაარსდა 1987 წლის 4 ოქტომბერს ქალაქ ბათუმში, მაჭახლის ქუჩის №5-ში. მას ჰქონდა საკუთარი პოლიტიკური ორგანო, გაზეთი "ბათუმის ხმა", რომლის პირველი ნომერიც 1988 წლის 11 სექტემბერს თვითნაბეჭდის სახით გამოვიდა (მაგრამ მისი არცერთი ეგზემპლარი რედაქციაში შემონახული არ არის). ამ გაზეთის მეორე ნომერი გამოვიდა ბათუმის ცნობილი მოვლენების წინ, 1988 წლის 11 ოქტომბერს. მასში აღნიშნულია, რომ "ბათუმის ჯგუფის" წევრს აქვს დამოუკიდებელი მოქმედების სტატუსი და პოლიტიკურ გაერთიანებას გააჩნია პოლიტიკური, ეკონომიკური, ჰუმანიტარული და რელიგიური სექციები; [16] რის საფუძველზეც შეიძლება ითქვას, რომ "ბათუმის ჯგუფმა" გაზეთის საშუალებითაც დააფიქსირა თავისი არსებობა. მანამდე კი, სანამ ბათუმში მომხდარ უმნიშვნელოვანეს აქციებზე გაავარძელებდეთ საუბარს, საჭიროდ მივიჩნიეთ საქართველოში იმ მოვლენების შესახებ მოგვეთხრო, რომლებიც წინ უძღოდა და რომელთაც ფაქტიურად ნიადაგი შეამზადეს ამ აქციებისათვის.

ეროვნული მოძრაობის გამოღვიძებას საქართველოში კომუნისტურმა ხელისუფლებამ დაუპირისპირა აღვირახსნილი კამპანია დისიდენტური მოძრაობის წინააღმდეგ. 1988 წლის 28 თებერვალს, და 5-6 მარტის გაზეთ "კომუნისტის" ნომერებში გამოქვეყნდა ზვიად გამსახურდიას წინააღმდეგ მიმართული პუბლიკაცია,

სათაურით “შეიცან თავი შენი” (ავტორი დემურ იოსელიანი), რომელსაც “სუკ”-ის, ამ უჩინარი ღირიჟორის ბეჭედი აზის, [12, გვ. 22] – აღნიშნავს პარიზში გამოძავალი პატრიოტული გამოცემა ჟურნალი “გუშაგი” და იქვე განაგრძობს, – პრესის უხეშმა თავდასხმებმა, რომელზედაც პასუხის გაცემის უფლებაც არ გააჩნია, პოლიციურმა დევნამ (პროკურატურაში გამოძახებები, მოსკოვში მგზავრობის აკრძალვა) ზვიად გამსახურდია აიძულა უკიდურესი ზომებისათვის მიემართა. მან 11 მარტს შიმშილით გაფიცვა გამოაცხადა, – ნათქვამია პუბლიკაციაში, შემდეგ კი მისი ავტორი გაზეთ “კომუნისტის” რედაქტორზე გამოთქვამს შემდეგ შენიშვნას: თქვენი ე.წ. კორესპონდენტები ზვიად გამსახურდიას უკიჟინებენ იმ სისუსტეზე, რომელიც მან ათიოდე წლის წინათ გასამართლების დროს გამოიჩინა და ნაწილობრივი მონანიების განცხადება გააკეთა; ასეთი მანევრი ახლა შეცდომაში ვერავის შეიყვანს, – აგრძელებს პუბლიკისტი, – სხვები რომ დავივიწყოთ, სულ ახლახან რეაბილიტირებული ნიკოლოზ ბუხარინის და მასთან ერთად დახვრეტილი ოციოდე ბრალდებულის მონანიებათა განსენებაც საკმარისია იმის გასაგებად, თუ როგორ ხდება და რა ფასი აქვს საბჭოთა სასამართლოში გაკეთებულ მონანიების განცხადებებს, [იქვე] – მართებულად შენიშნავს ავტორი.

უნდა ითქვას, რომ ყველაფერი ეს საყოველთაოდ ცნობილია და ამის შესახებ მერაბ კოსტავამ და თვით ზვიად გამსახურდიამაც გააკეთეს სათანადო განმარტებანი. [17, გვ. 48-50] მაგრამ ისინი, ვისაც სხვა არაფერი ევალებათ, გარდა სუკ-ის დავალებათა შესრულებისა, – დისკრედიტაცია მოახდინონ ქართული ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობისა, – დღემდე თვალსაც იბრმავენ და ყურსაც იყრუებენ, და თვით არაერთგზის მხილებულნი საქართველოს არაკეთილმოსურნე ძალებთან ალიანსში, აგრძელებენ თავიანთ ბინძურ საქმეს, რადგან გარდა შეკვეთილი მისიის შესრულებისა, მათ სხვა დანიშნულება არასდროს ჰქონიათ.

ასეთ ვითარებაში საბჭოთა რეჟიმი ცდილობდა ხელიდან არ გაეშვა სადავეები და ვერ ეგუება რა საზოგადოების დემოკრატიზაციას, კერძო ინიციატივას და თვითმოქმედებას, საქართველოში კრძალავს დამოუკიდებელ გამომცემლობას და იქვემდებარებს ახლადშექმნილ რუსთაველის საზოგადოებას. [12, გვ. 26] გამოცემის

თავისუფლების აკრძალვის დადგენილება მიღებულ იქნა ჯერ კიდევ 1987 წლის 23 ოქტომბრის სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოს სხდომაზე, – რაზეც ჩვენ ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ, – რომელსაც თვით მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარე ნიკოლოზ რიჟკოვი თავმჯდომარეობდა. [იქვე]

გორბაჩოვისეული გარდაქმნის სამი წლისთავის შედეგების მეტად შთაბეჭდავ სურათს გვაძლევს ფრანგული გაზეთი “ლე მონდ”-ი, [18] რომელშიც ნათქვამია, რომ “ყველა ეს გორბაჩოვისეული “სიახლენი” ეკონომიკაში ცხადია, რომ აღიარებაა საბჭოთა რეალური სოციალიზმის გაკოტრების, მოასწავებს კაპიტალისტური წესისაკენ მორცხვ დაბრუნებას, თუმცა ოფიციალური საბჭოთა პროპაგანდა იხტიბარს არ იტყვის და საწინააღმდეგოს უმტიციებს ხალხს. ჯერჯერობით ამ რეფორმების შედეგი ნოლია. არავითარი გაუმჯობესება არ ეტყობა მოსახლეობის ცხოვრების დონეს არც ერთ სფეროში. არც სურსათის, არც ჩაცმა-დახურვის, არც ბინის, არც სანიტარული და არც სამედიცინო მომსახურებაში... ხელისუფლებაში მოსვლის სამი წლის თავზე ბატონი გორბაჩოვი ვერ დაიქანებს, რომ მის იალქნებს ზურგქარი უბერავდეს... შავი ღრუბლები გროვდება განსაკუთრებით საბჭოთა კავშირის შიგნითა ჰორიზონტებზე. ნაციონალიზმი, რომელმაც კავკასიაში იფეთქა, რეჟიმს აყენებს საშიში და რთული კრიზისის წინაშე... სამი წლის ჭიდილის შემდეგ ეკონომიკის რეკონსტრუქცია, რომელიც ჯერ კიდევ პროექტის მდგომარეობაშია, აწყდება პრაქტიკული განხორციელების და თვით სახელმწიფო აპარატის წინააღმდეგობებს. საბჭოთა მოქალაქენი მათ ცხოვრებაში, ყოველ შემთხვევაში, არამცთუ გაუმჯობესებას ვერ ხედავენ, არამედ კიდევ ახალი საზრუნავი გაუჩნდათ, მოსალოდნელი ცხოვრების დონის კიდევ უფრო შემცირების და სამუშაოს დაკარგვის საშიშროებისაგან”. [იქვე]

ეხება რა საბჭოთა იმპერიის ეროვნულ პოლიტიკას ჟურნალი “გუმაგი” მართებულად შენიშნავს, რომ მისი – მწვავე კრიზისი აშკარა გახდა აღმა-ათაში, სუმგაითში, ბაქოში, მთიან ყარაბაღში მომხდარი გამოსვლებისადმი სისხლიანმა ანგარიშსწორებამ; – ლიტვის, ლატვიისა და ესტონეთის პატრიოტულმა მანიფესტაციებმა, რომელთაც დაგემს 1939 წლის 23 აგვისტოს რიბენტროპ-მოლოტოვის მუხანათური ხელშეკრულება, – ცხადყო და ნილაბი

ახადა საბჭოთა სისტემის ინტერნაციონალიზმის ყალბ მითს და მისი ძლევამოსილების ილუზიებს. [12, გვ. 8-10] შემდეგ კი, რედაქტორი ეხება რა საქართველოს დაპყრობის 67-ე წლისთავს, პირდაპირ მიუთითებს, რომ “ამ ხნის განმავლობაში ქართველი კაცის კაცობა, მისი თავმოყვარეობა არა მარტო იმითაა შელახული და დამცირებული, რომ ის მასზე ძლიერმა მტერმა ბრძოლის ველზე დაამარცხა და დამორჩილება აიძულა, არამედ კიდევ უფრო მეტად იმიტომ, რომ გამარჯვებული მტერი, ეროვნული მოსპობის მუქარით, მას აიძულებს თეთრს შავი უძახოს და, პირიქით, შავს თეთრი, დაპყრობას – განთავისუფლება, განთავისუფლებას კი – დაპყრობა; მამულს შეწირულნი მამულის მტრებად გამოაცხადოს, ხოლო მართლა მტრები და მოღალატენი – გმირებად და პატრიოტებად...

ქართველი ერის უკანასკნელი 70 წლის ისტორიას ორი უმნიშვნელოვანესი თარიღი აქვს: პირველია 1918 წლის 26 მაისი, როცა საქართველოს დამოუკიდებლობა და თვითხელმწიფება გამოცხადდა, ხოლო მეორე კი – 1921 წლის 25 თებერვალი, როცა საბჭოთა რუსეთმა იგი დაამხო. ქართველი ხალხისათვის მისი ისტორიის რეაბილიტაცია ნიშნავს, უპირველესად ამ ორი მთავარი თარიღის რეაბილიტაციას, ესე იგი მათ შესახებ სიმართლის აღიარებას, [იქვე] – აცხადებს ავტორი. უკვე ყველასათვის აშკარა გახდა, რომ საბჭოთა ისტორიოგრაფიული სკოლის მიერ გამოვლენილი ყალბი კონცეფციებით ფონს გასვლა აღარ შეიძლებოდა. ამიტომ საქართველოს კომუნისტურმა ხელისუფლებამ საქმეში ჩართო ქართული საბჭოთა ინტელიგენციის ცნობილი წარმომადგენლები და მათი მეშვეობით სცადა ახალი, ნახევარსიმართლით გაზავებული, კონცეფციის შეთავაზება ქართული საზოგადოებისათვის, – და მაშინ, როდესაც 1988 წლის 26 მაისს ქართული მოწინავე საზოგადოება საქართველოს დამოუკიდებლობის აღსანიშნავ აქციებზე აქტიურად გამოვიდა, “საქართველოს პრესისა და რადიო-ტელევიზიის პუბლიკაციებს დაემატა ე.წ. “მრგვალი მაგიდა” თემაზე: “დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუცია და საქართველოს სახელმწიფოებრიობის აღდგენის საკითხები”, რომელშიც მონაწილეობდნენ აკადემიკოსები გიორგი მელიქიშვილი, ნიკოლოზ ჭავჭავაძე, აკაკი სურგულაძე და სხვა მეცნიერები. [ჟ. “გუშაგი”, №16,

გვ. 3-4] სწორედ ამ ფაქტზეა გამახვილებული ყურადღება, როდესაც ჟურნალი აღნიშნავს, რომ ეს ოფიციალური ისტორიკოსები ზემოდან მიღებული ბრძანებების მიხედვით ალაპარაკებენ ისტორიულ ფაქტებს: ახლა ტყუილებზე აგებულ ისტორიის ძველ კონცეფციებს გმობენ, მაგრამ ახლა ახალ ტყუილებზე აგებულ კონცეფციებს გვთავაზობენ. მაგალითად, წინათ დაწუნებულ ეროვნულ დამოუკიდებლობას, ახლა იწონებენ, მაგრამ მის დამსახურებას ქართველ ხალხს ართმევენ და რუსეთის ბოლშევიკურ რევოლუციას აკუთვნებენ; კიდევ მეტი, წლებზე ფეხს იდგამენ და მიკიბულ-მოკიბული დიალექტიკით, მის დამხობას და ქვეყნის სამხედრო ოკუპაციას ამართლებენ... [იქვე] ასეთი დიალექტიკის წინააღმდეგ კი, რა თქმა უნდა, სრულიად მართებულად გაილაშქრა ქართველ პატიორტთა დაჯგუფებამ, რომელსაც “საქინფორმი” მეცნიერული პოლემიკის და ეთიკის ნორმების დარღვევაში სდებს ბრალს. [იქვე] ეს იყო ძველი ტყუილების ახლით შეცვლის წარუმატებელი მცდელობა, რაშიც, სამწუხაროდ, მონაწილეობა მიიღეს ქართული მეცნიერების ცნობილმა წარმომადგენლებმა.

საბჭოურ სივრცეში აღნიშნულ პერიოდში მომხდარი მოვლენებიდან განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია 1988 წლის 11-12 ივნისის ქ. ლვოვში გამართული საბჭოთა კავშირის ხალხთა პატრიოტული მოძრაობის წარმომადგენელთა თათბირი, რომელშიც საქართველოდან მერაბ კოსტავა მონაწილეობდა. აღნიშნული თათბირის მონაწილენი მათ მიერ მიღებულ საერთო განცხადებაში იძულებული გახდნენ ელიარებინათ, რომ “...დემოკრატიულ დისიდენტობასთან მრავალწლიანი კონფლიქტებიდან მიღებულმა ჩვენმა პირადმა გამოცდილებამ დაგვარწმუნა, რომ რუსული დემოკრატიული ოპოზიციის მოღვაწეებს ჯერაც არა აქვთ გაგებული დემოკრატიის აქსიომა: სხვა ერის მტანჯველი ერი, არ შეიძლება იყოს ჭეშმარიტად თავისუფალი”, [19, გვ. 25-27] – რაც დიდად საყურადღებო განცხადებაა ყველასათვის, განსაკუთრებით, რუსული დემოკრატიზმის მესვეურთათვის. ამავე თათბირზე შექმნილმა საბჭოთა კავშირის ხალხთა პატრიოტული მოძრაობის საკოორდინაციო კომიტეტმა, რომელშიც მერაბ კოსტავაც შედიოდა, თავის დასკვნით განცხადებაში აღნიშნა, რომ მათ მიერ წამოყენებული ყველა მოთხოვნა “აუცილებლად არის დაკავშირებული სრულ პოლიტიკურ და

ეკონომიკურ დეცენტრალიზაციასთან საბჭოთა კავშირში, რომელიც მომავალში გვესახება როგორც ცალკეული სუვერენული სახელმწიფოების კონფედერაცია”. [19, გვ. 27-29] აღნიშნულ თათბირზე შექმნილ საკოორდინაციო კომიტეტში მერაბ კოსტავას გარდა შედიოდნენ შემდეგი ეროვნულ მოძრაობათა წარმომადგენლები: ივარ ჟუკოვსკისი (ლატვია), ანტანას ტერლაკვიასი და ევგენიუს კრუკოვსკისი (ლიტვა), სტეპან ხმარა და ვიაჩესლავ ჩერნოვილი (უკრაინა), ლაგლა პარეკი და მათი ვილუ (ესტონეთი). [იქვე, გვ. 27] შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ზემოთ მოცემული განცხადებიდან აიღეს დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის შექმნის იდეა მისმა შემოქმედებმა. მაგრამ სანამ პოსტსაბჭოურ სივრცეში ეს იდეა პატივსაცემი განდებოდა, მანამ აქ არსებულ ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის წარმომადგენლებს დიდი ბრძოლების გადახდა მოუხდათ დამოუკიდებელი სახელმწიფოებრიობის მოსაპოვებლად და მათი სუვერენობის ასალიარებლად. ამ ბრძოლაში კი, ქართული ეროვნული მოძრაობა ყოველთვის მოწინავე ხაზზე იდგა.

როგორც ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ, 1987 წლის დეკემბერში შეიქმნა ილია ჭავჭავაძის საზოგადოება – IV დასი. მაგრამ ჟურნალ “გუშაგის” 1988 წლის ოქტომბრის ნომერში ლაპარაკია საზოგადოების შიგნით უკვე ჩამოვარდნილ განხეთქილებაზე, [20, გვ. 27-29] რომელიც, სამწუხაროდ, ბოლომდე გაჰყვა ქართულ ეროვნულ მოძრაობას. ავტორი აქვე მიუთითებს, რომ ილია ჭავჭავაძის საზოგადოება – IV დასი იყოფა სამ ზონად: თბილისის, დასავლეთი და აღმოსავლეთი. დასავლეთის ზონაში გაერთიანებულ ფილიალებს შორის კი დასახელებულია ბათუმისა და ხულოს ფილიალები. [იქვე, გვ. 26] იქვე მოტანილია საინტერესო ინფორმაცია ამ საზოგადოების ფრაქციათა დახასიათებით. “ფრაქციამ, რომლის გამგეობაში მამულია-ჩხეიძეა, – ნათქვამია მასში, – თავი მოუყარა ქართველ პატრიოტთა იმ ნაწილს, რომელთაც მიაჩნიათ, რომ მთავარია ხალხის გათვითცნობიერება. ეს ფრაქცია უფრო მოხერხებული ჩანს, უფრო ლოიალურია ხელისუფლებასთან და სწორედ ამიტომ მისგან ნაკლებად სალანძღავი. ეს სრულებითაც არ ნიშნავს, რომ მათი პოზიცია მცდარია, ან, მით უფრო, მავნებელი, არა! იგი ძალიან საჭირო და სასარგებლოა...” [იქვე, გვ. 28] შემდეგ ეხება რა ზვიად გამსახურდიას, ავტორი აღნიშნავს: “ჩვენ კარგად ვიც-

ნობთ ზვიად გამსახურდიას, ვხედავთ მის სუსტ და ძლიერ მხარეებს და ჩვენ ვამბობთ: ესაა წყაროსავით, სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი ელემენტი ქართული ეროვნული მოძრაობისა. მას გააჩნია დისიდენტური მოქმედების უზარმაზარი გამოცდილება, უნიკალური საერთაშორისო კავშირები, და მისი ჩამოშორება ან განადგურება შეიძლება სურდეს მხოლოდ ქართველი ხალხის ეროვნულ მტრებს და “კვბ”-ს მეგობრებს. მე ვიცი, თუ როგორ არ უყვარს “კვბ”-ს ზვიადი. შეხედეთ მხოლოდ იმ ჭუჭყის ღვარცოფს, რომელსაც მას ასხამს ოფიციალური პრესა! რატომ? პასუხი ერთია: ზვიადი ეფექტიანად მოქმედებს, ის ყელში ეჩხირებათ კომუნისტებს... როგორ მოვექცეთ მერაბს, რომლის სულიერი ძალა სამაგალითოა მთელი მსოფლიოსათვის? როგორ აიხსნას ის ფაქტი, რომ ზვიადი და მერაბი დღეს ერთია? როგორ აიხსნას ის ამბავი, რომ ილია ჭავჭავაძის 800 წვერი და ზვიადი ერთია? მე ამას ვხსნი ასე: ისინი, ვინც დღეს თავს ესხმიან ზვიადს, თავს ესხმიან აგრეთვე მთელს რადიკალურ ფრთას ილია ჭავჭავაძის საზოგადოებისა”, [იქვე, გვ. 29] – ამბობს წერილის ავტორი თენგიზ გუდავა.

ასეთ ვითარებაში ილია ჭავჭავაძის საზოგადოება – IV დასის წიაღიდან იშვა საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტია, რომელიც მიზნად ისახავდა “ბრძოლას (დემოკრატიული საშუალებებით) საქართველოს დამოუკიდებლობის და ცხოვრების ეკონომიკურ-პოლიტიკურ და სხვა საზოგადოებრივ ყოფაში პლურალიზმის დასამკვიდრებლად”. როგორც დეკლარაციაშია ნათქვამი, “ეს არაა ახალი პარტიის შექმნა, არამედ ძველი, ისტორიული ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის საქმიანობის განახლება, ახალ მდგომარეობასთან შეთანხმებულად”. [ჟ. “გუმაგი”, №17, გვ. 4] ახალი პარტიის დეკლარაციაში პირდაპირაა გაცხადებული, რომ “ჩვენი პარტია თავის უმაღლეს ამოცანად ისახავს: იბრძოლოს საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენისათვის, დემოკრატიული, პარლამენტარული და ქრისტიანული საქართველოსათვის”, [იქვე, გვ. 6] – მასში აღნიშნულია, რომ “საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენა იქნება ისტორიული უსამართლობის გამოსწორება; ამისათვის ღირს იცოცხლო, იბრძოლო და მოკვდე”. [იქვე, გვ. 8] ხოლო აქვე გამოქვეყნებული პარტიის პროგრამის XII სტატიაში ნათქვამია: “...აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკა ფაქტიურად შექ-

მნილია მხოლოდ რელიგიური პრინციპების მხედველობაში მიღებით, რაც ათეისტური სახელმწიფოს პირობებში სრულ მოულოდნელობას წარმოადგენს”. [იქვე, გვ. 9] მალე შეიქმნა საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ბათუმის განყოფილება, რომელსაც სათავეში ჩაუდგა ეროვნული მოძრაობის ცნობილი ბათუმელი წარმომადგენელი მერაბ კოპლატაძე, და იგი გახდა აქ მოქმედ ეროვნულ ძალთაგან ერთ-ერთი მძლავრი ორგანიზაცია.

ქართული ეროვნული მოძრაობის წარმომადგენლები თავიდანვე დიდი ყურადღებითა და მზრუნველობით ეკიდებოდნენ აჭარასა და მის პრობლემებს. ამ მხრივ აღსანიშნავია გ. თვალევის სტატია “აჭარელნი ლტოლვილნი”, რომელიც თვითგამოცემაში დაიბეჭდა. მასში სასტიკად არის გაკრიტიკებული რიბაკოვის გეგმა ქართველების საქართველოდან გასახლების შესახებ და მოცემულია ცნობები აჭარის ადგილობრივი მოსახლეობის უმწეო მდგომარეობაზე, რის გამოც ისინი იხიზნებიან კრასნოდარის მხარეში და თვით შიდა რუსეთშიც, სადაც მათ უკეთეს პირობებს სთავაზობენ. [ჟ. “გუშაგი”, №16, გვ. 46]

მერაბ კოსტავა თავის წერილში “ბერლინის კედელი საქართველოში”, თუმცა გასახლებული მესხებისა და ე.წ. აწყურის შლაგბაუმის პრობლემაზე საუბრობს, [21] მაგრამ როდესაც იგი ამბობს “...სახრჩობელა უმწეო ტაროსში, ბერლინის კედელივით აღმართული აწყურთან”, – ჩვენ ეჭვიც არ გვეპარება, რომ საქართველოს ეროვნული გმირი, ამასვე ფიქრობდა აჭარაში ანალოგიური შლაგბაუმების არსებობის შესახებაც, (და მაღლობა ღმერთს, რომ უკვე წარსულს ჩაბარდა, ეს მართლაც სულის შემსუთავი და თავისი შემზარაობით სისხლის გამყინავი, საქართველოს ქედზე დაძინებული გილიოტინა).

თბილისის 1988 წლის 26 მაისის, [22] 20 ივლისისა [23] და 21-22 სექტემბრის [ჟ. “გუშაგი”, №17, გვ. 48-50] ხალხმრავალი აქციები წინ უსწრებდა და ფაქტიურად მათ შეამზადეს ნიადაგი ბათუმის 1988 წლის 21 ოქტომბრის მიტინგი-მანიფესტაციისათვის. ამ აქციის შესახებ რ. ნადირაძე იგონებს, რომ “ბათუმის ოქტომბრის გამოსვლამდე გამოვუშვი გაზეთ “ბათუმის ხმის” მე-2 ნომერი, ხოლო აქციამდე 3 დღით ადრე დავიწყე სამიტინგო პროკლამაციების გავრცელება. 300-მდე პროკლამაცია დაგებულ

და გავავრცელე (ძრავლობითის ფორმა უფრო უპრიანი და მართებული იქნებოდა, რადგან შემდგომში მსჯელობიდანაც ისეთი შთაბეჭდილება რჩება, რომ თითქოს ეს ერთი პიროვნება იყო “ბათუმის ჯგუფიც”, “ბათუმის ხმაც” და მთელი ეროვნული მოძრაობაც აჭარაში, რაც მის მიერ გაწეულ მუშაობას მხოლოდ აკინებს – უ.ო.), იგი მოკლედ და კონკრეტულად იყო შედგენილი: “1988 წლის 21 ოქტომბერს დღის პირველ საათზე, ილია ჭავჭავაძის ძეგლთან შედგება მიტინგი ერის საჭირობოროტო საკითხებზე”. ეს იყო და ეს, და ამ მოწოდებას მთელი ბათუმი გამოეხმაურა. მიტინგის თარიღი ბერ-მონაზონ ნიკოლოზის მეშვეობით გავაგებინე გამსახურდას. იგი თბილისი-ბათუმის მატარებლით ჩამოვიდა აქციის დღეს. სადგურში მას ნიკოლოზი, ნოდარ იმნაძე და მე დავხვდით. იქედან იმნაძის სახლში წავედი, რადგან ჩემი ბინა დაგირავებული მქონდა”, [24, გვ. 184-185] – ამბობს ავტორი. აღნიშნული აქციის შესახებ ინფორმაცია გამოქვეყნდა ჟურნალ “ლაზარეს აღდგინებაშიც”. [25] უნდა აღინიშნოს, რომ რ. ნადირაძე ამ აქციის ჩატარებისათვის გაფრთხილდა სასამართლოს მიერ. [26]

მეტად მნიშვნელოვანი იყო 1988 წლის 20 ნოემბერს ქ. ბათუმში გამართული მიტინგი-მანიფესტაცია, რომელზედაც თბილისიდან კვლავ ჩამობრძანდნენ მერაბ კოსტავა და ზვიად გამსახურდია. მიტინგზე პოლიტიკურის გარდა წამოყენებული იქნა ბათუმში არსებული კათოლიკური ტაძრის მართლმადიდებლური ეკლესიის განმგებლობაში გადაცემის მოთხოვნა. ეს აქცია იმითაცაა აღსანიშნავი, რომ მასზე ჩვენი კუთხის ისტორიაში პირველად მოხდა საქართველოში არსებული ავტონომიური ფორმირებების არსებობის გაკრიტიკება. თუმცა ვერ დავეთანხმებით ზოგიერთ ავტორს, რომ თითქოს სწორედ ამ მიტინგზე “პირველად რობერტ ნადირაძემ დასვა აჭარის ავტონომიის გაუქმების საკითხი”. [27, 28] ამას ადასტურებს ამავე წერილებში მათ მიერვე მოყვანილი ამონარიდი რ. ნადირაძის გამოსვლიდან, სადაც ის ამბობს: “...ამგვარი ავტონომიების შექმნა საქართველოს ტერიტორიაზე უკანონოდ მიგვაჩნია. ერთია რესპუბლიკაში არაქართველი მოსახლეობის უფლებების დაცვა, და სულ სხვაა მათთვის ქართული მიწების ხარჯზე ავტონომიებისა და ავტონომიური ოლქების შექმნა”, – აღნიშნავს რ. ნადირაძე აფხაზეთისა და ე.წ. სამხრეთ ოსეთის ავტონომიების

შესახებ, შემდეგ კი, ეხება რა აჭარის ავტონომიას, აგრძელებს, – “აჭარის, ამ ძირძველი ქართული კუთხის ავტონომიას რელიგიურ სარჩეულს უღებენ, რაც ათეისტური სახელმწიფოსგანაც პარადოქსულად ჟღერს”. [იქვე]

ამ ამონარიდიდან ნათლად ჩანს, რომ რობერტ ნადირაძეს აქ აჭარის ავტონომიის გაუქმების საკითხი არ დაუსვამს, არამედ იგი მსჯელობს და სამართლიანადაც, ათეისტური სახელმწიფოსაგან რელიგიური ნიშნით ავტონომიის შექმნის პარადოქსულობაზე, – თანაც მის სიტყვებში იგრძნობა, ზემოთ ჩვენს მიერ აღნიშნული ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის პროგრამის დებულების გავლენა.

ამავე მიტინგზე თქვა ზვიად გამსახურდიამ თავისი ცნობილი სიტყვა, რომლის ფასლიფიცირება და რევიონში დაძაბულობის შესაქმნელად გამოყენება სცადა აჭარის ხელისუფლებამ. სინამდვილეში ზვიად გამსახურდიამ ბრძანა: “ძმები აჭარლები ჭეშმარიტი ქართველებია! ჩვენი მტრები ცდილობენ საქართველოსაგან აჭარის ჩამოშორებას, აჭარლების არაქართველებად გამოცხადებას, მათი მაჰმადიანური სარწმუნოების გამო. სირცხვილი ასეთ ხალხს! აჭარა საქართველოა”. [29, გვ. 21] და თუ რა შთაბეჭდილება მოახდინა აღნიშნულ მიტინგზე მერაბ კოსტავასა და ზვიად გამსახურდიას სიტყვებმა ამას ასე იგონებს ცნობილი ბათუმელი ინტელიგენტი და საზოგადო მოღვაწე ნაზი მიქელაძე: “...დაგვეუფლა ეროვნული სიამაყის გრძნობა. თითქმის ყველას, იქ დამსწრეთ თვალებში სიხარულისა და აღტაცების ცრემლები უბრწყინავდათ... ასეთი შთაბეჭდილებების მოხდენა შეეძლო მხოლოდ ეროვნულ გმირთა ცოცხალ სიტყვას, მათ პიროვნულ ღირსებას და გამბედაობას...” [30]

ასეთ ამაღლებულ გრძნობებს აღვივებს ნამდვილ პატრიოტებში ამ უშესანიშნავესი დღის გახსენება. მაშინდელმა აჭარის ხელისუფლებამ კი, მართლაც, ყველაფერი იკადრა ამ უმშვენიერეს განცდათა გასაბაიბურებლად და ერთიან ეროვნულ სულიერებაში ბზარის შესატანად, – რასაც შემდგომში უნდა უზრუნველყო მათ მიერვე გადადგმული ანტიეროვნული ნაბიჯების გასასამართლებლად ნიადაგის შემზადება და მხარის ანტიეროვნულ ავანტიურაში ჩათრევა; რაც მან ვერ მოახერხა ეროვნული მოძრაობის ძალთა

მიერ გამოჩენილი უდიდესი ძალისხმევითა და რა თქმა უნდა, აჭარის მოსახლეობაში, დიდი მცდელობების მიუხედავად, საჭირო დასაყრდენის ვერ გამოჩნაზვის გამო.

ქართული ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის ახალ საფეხურზე ასვლის მომასწავებელი იყო 1988 წლის 22-29 ნოემბრის თბილისის შეუპოვარი აქციები. თბილისის ამ აქციის დროს ბათუმიდან იქ ჩავიდა დელეგაცია ნოდარ იმნაძის, რობერტ ნადირაძის, ბადრი თევზაძის, ბიძინა აფხაზავას, კახა მამალაძის და ხათუნა ხუნდაძის შემადგენლობით, რომელსაც თბილისში ვახტანგ ლლონტი ელოდა. მათ თბილისის მატარებლის სადგურზე დახვდათ 70-მდე აჭარიდან იქაურ უმაღლეს სასწავლებლებში მოსწავლე სტუდენტები გენადი თებიძის ხელმძღვანელობით, რომელთაც აღმართეს დიდი გასაჭიმში ლოზუნგი – “მზიური აჭარა თქვენთანაა, ძმებო!” – რამაც თბილისის მოსახლეობასა და მიტინგის მონაწილეთა შორის დიდი აღფრთოვანება გამოიწვია (გ. თებიძის მოგონებებიდან). ამ აქციების შესახებ 1989 წლის თებერვლის ჟურნალი “გუშაგი” სიამაყით აღნიშნავს: “ქართველი ხალხი რომ ეროვნული სუვერენობის მომხრე და ერთგული დარჩა, ეს აშკარად, ყოველგვარი ეჭვის გარეშე გამოჩნდა თუნდაც გასული ნოემბრის თვის უკანასკნელ ათდღიურში, როცა სრულიად საქართველო, მისი ყველა ოფიციალური და არაოფიციალური ელემენტებით ყალყზე შედგა, ერთხმად უკუაგდო კრემლის ხელისუფალთა მიერ შემუშავებული კონსტიტუციური ცვლილებების ის მუხლები (კერძოდ, 108 და 109), რომლებიც სწორედ საბჭოთა კავშირში მოქცეული რესპუბლიკებისა და, მათთანადავე საქართველოს რესპუბლიკის სუვერენობას, მეტი რომ არ ვთქვათ, ემუქრებოდა... ქართველი ხალხის ასეთ შემჭიდროებულ გამოსვლას, თუნდაც ეროვნული სუვერენობის ამ ფიქციის (სსრ კავშირიდან კონსტიტუციური გასვლის უფლება იგულისხმება – უ.ო.) დასაცავად, – განაგრძობს ჟურნალი, – ჰქონდა დიდი საშინაო და საერთაშორისო მნიშვნელობა, რადგანაც იგი აშკარად, ყოველგვარი თუობის გარეშე მსოფლიოს, მტერსა და მოყვარეს, აჩვენებს მის, ქართველი ხალხის მუდმივ ღტოლვას ეროვნული დამოუკიდებლობისაკენ.

ნოემბრის თვის 22-დან 29-მდე თბილისში ჩატარებული უწყვეტი მანიფესტაციები, მიტინგები და, რაც მთავარია ახალი,

ათასზე მეტი ახალგაზრდის შიმშილით გაფიცვა, ყოველგვარი ძალის გამოყენებისა და უხეშობის გარეშე, უდავოდ იყო ბრწყინვალე დადასტურება ქართველი ხალხის პოლიტიკური სიმწიფისა და ეროვნული გრძნობების ერთობისა”, [29, გვ. 6-7] – აღნიშნულია ჟურნალის მოწინავეში.

ყოველივე ამან, რა თქმა უნდა, შეაშფოთა საქართველოს ეროვნული დამოუკიდებლობის ყველა მტერი და დაიწყო “ჯვაროსნული ლაშქრობა” ამ აქციათა მიზანდასახულობისა და განსაკუთრებით მასში მონაწილე ახალგაზრდების განსაქიქებლად. მაგალითად, პროფესორი ელიზბარ ცისკარიშვილი 1989 წლის 27 იანვრის გაზეთ “ლიტერატურულ საქართველოში” აქვეყნებს სტატიას – “სად გაჩერდნენ თქვენი მამები”, რომელშიც ძალასა და ენერგიას არ იშურებს სახელი გაუტეხოს, ცილი დასწამოს ამ აქციებში მონაწილე ახალგაზრდობას. [31] “ვცდილობთ და ვერ გაგვიგია ქართული პოზიციებიდან: თუ რა დაუშავეს ერთი კვირის განმავლობაში გარეთ ყინვაში მოშიმშილე ახალგაზრდებმა, რომ ასე დაუზოგავად ებრძვის და ამცირებს მათ, გულზე ფინთიხივით ხვდება მათი ქება და მზადაა საგიჟისათვის გაიმეტოს ისინი?!” [29, გვ. 8] – გაკვირვებული აღნიშნავს “გუშაგის” კორესპონდენტი ცისკარიშვილის აცოფების გამო. მაგრამ ამ აქციის მონაწილეებზე სულ სხვა აზრისაა მწერალი რევაზ ჯაფარიძე, რომელიც ამბობს: “მინდა საქვეყნოდ განვაცხადო, რომ ქართველი ახალგაზრდობის არნახულმა გამოღვიძებამ, ერის ინტერესების დასაცავად დარაზმვამ, ...შეუპოვრობამ, ერთსულოვნებამ დასახული მიზნის აღსასრულებლად წარბშეუხრელმა სწრაფვამ, სულის გამასპეტაკებელმა ფიქრმა და გრძნობამ, მთელს საზოგადოებას, დიდსა და მცირეს, ერთიანად რომ დაეუფლა, ჩემი გული სიხარულით და იმედით აღავსო. მწამს და ხეზე ფეხებითაც რომ დამკიდონ მაინც გავიმეორებ, რომ ვისაც, რომელ ერსაც თავის ფესვებზე ამოზრდილი ასეთი ახალთაობა ჰყავს, მას მომავლისა არ უნდა ეშინოდეს, ვინაიდან ეს მომავალი საიმედო ხელს უპყრია”. [32] თუმცა ისიც უნდა ითქვას, რომ შემდგომში ეროვნული მოძრაობის საწინააღმდეგო ერთ-ერთი პირველი გასროლა მწერალ რ. ჯაფარიძის ხელითვე შესრულდა, – რაც მესამე მდგომარეობაში მყოფი ადამიანის დამახასიათებელი ჩვეულებრივი ამბავია, როდესაც მის ნამდვილ სული-

ერ აღმაფრენასა და ნაღდ გრძნობებს, ისევე გამყინვარების მდგომარეობაში აბრუნებს რეჟიმისაგან შემოჭრილი სულის შემხუთავი სალტე.

ეროვნული მოძრაობის მძლავრმა გაქანებამ გამოაცოცხლა და შეაღწია ისეთ კონსერვატიულ და თითქმის უძრავ მასაში, როგორსაც საბჭოთა პერიოდის ე.წ. პროლეტარული მუშათა კლასი წარმოადგენდა. ამის აშკარა დასტურია თბილისის დიმიტროვის სახელობის საავიაციო ქარხნის მაგალითი, რომლის კოლექტივის მიერ 1988 წლის 11 ოქტომბერს გამართულ მიტინგზე ახალგაზრდა მუშამ მ. თორდიამ პირდაპირ განაცხადა, რომ “...არ შეიძლება იმ ხალხს ვუწოდოთ “გამსახურდია და მისი ამქრები” – ისინი იბრძვიან იმისათვის, რომ დაეხმარონ გაპარტახებულ საქართველოს. ქართველებმა არ უნდა მოვითმინოთ მარნეულში მომხდარი ფაქტი (ქართველების მიმართ ჩადენილ უხამს დანაშაულს გულისხმობდა – უ.ო.) გაუმარჯოს საქართველოს! გამსახურდიას და მის ჯგუფს ენა რომ არ ამოეღოთ, დავით გარეჯს არაფერი ეშველებოდა. ყველა ასე ფიქრობს, მაგრამ არ ჰყოფნის ვაჟკაცობა თქვას...” იმავე მიტინგზე მანანა ჩიქოვანმა თქვა: “გამსახურდიას და მის ჯგუფს არ აძლევენ თქმის საშუალებას... თუ კი საქართველო გამოეყო (რუსეთს) საბჭოთა კავშირს, ეს არ ნიშნავს, რომ სხვებთან მტრულად უნდა ვიყოთ. ვეთანხმები გამსახურდიას – ის ნამდვილი ქართველია და საქართველოს შეუძლია დამოუკიდებლად არსებობა”. [29, გვ. 14]

ნოემბრის უკანასკნელი დეკადის თბილისის ბრწყინვალე მანიფესტაციებმა და მისმა გამოძახილმა საქართველოს რეგიონებში აშკარა გახადა ქართველი ხალხის ეროვნული სიმწიფე და შემოჭიდროება, რამაც ძალზე შეაშფოთა მისი დამოუკიდებლობის აღდგენის მოწინააღმდეგე ძალები და ისინი დროს დაუკარგავად ამოქმედდნენ. უცერემონიოდ პენსიაში მიაბრძანეს საქართველოს სსრ-ს სუკის თავმჯდომარე, გენერალი ალექსი ინაური და მის ადგილზე დანიშნეს ახალგაზრდა და ენერგიული გივი გუმბარიძე. საქართველოს სსრ კომუნისტური პარტიის ცკ-ს პირველი მდივანი ჯუმბერ პატიაშვილი, რომელიც კრემლში, საბჭოთა კავშირის უმაღლესი საბჭოს მეთორმეტე სესიაზე რუსებს ერთგულებას ეფიცებოდა, (აღნიშნულ სესიაზე ჯ. პატიაშვილმა ბრძანა: “ჭეშმარიტი

სახელმწიფოებრიობა და სუვერენიტეტი საქართველომ დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის გამარჯვების შემდეგ აღიდგინა” – გაზეთი “კომუნისტი”, 1988, 1 დეკემბერი) სასწრაფოდ ბრუნდება თბილისში სათანადო ინსტრუქციებით, და უკვე 5 დეკემბერს საქართველოს კომპარტიის ცენტრალურ კომიტეტში იწვევს “რესპუბლიკის მეცნიერი და შემოქმედი ინტელიგენციის” წარმომადგენლებს, უმაღლესი სასწავლებლების, მთელი რიგი სამინისტროებისა და უწყებების, შემოქმედებითი კავშირების, მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების ხელმძღვანელთა თათბირს, რომლის შესახებ გამოქვეყნებულ ოფიციალურ კომუნიკეში დაუფარავად ნათქვამია, რომ “იგი მიემდგვნა მიმდინარე წლის ნოემბრის უკანასკნელი დეკადის იმ ცნობილი მოვლენების მიზეზებისა და შედეგების ანალიზს, რომლებიც მოხდა თბილისში”-ო. რა თქმა უნდა, თათბირს მოხსენებოდა კრემლის პოზიცია და მისი ღირეკტივა, რომ აუცილებლად აღიკვეთოს ნოემბრის მსგავსი ეროვნული მანიფესტაცია-მიტინგები. საქართველოში დაიწყო პოლიტიკური რეპრესიები. ეროვნული ნიშნით ჩატარებული მიტინგი-მანიფესტაციები დაარბიეს ქუთაისში, ბათუმში და საქართველოს სხვა ქალაქებში. გაძლიერდა პატრიოტებისა და სამართალდამცველთა დევნა-შევიწროება.

ბათუმში 1988 წლის 10 დეკემბერს, ადამიანის უფლებათა დაცვის დღეს, ეროვნული მოძრაობის აქტივისტებს მორწმუნეებთან ერთად მოლაპარაკება უნდა გაემართათ ხელისუფლებასთან ერთ-ერთი ეკლესიის შენობის მრევლისათვის გადაცემის თაობაზე. მაგრამ დანიშნული მიტინგი გადაიდო სომხეთში მომხდარი ტრაგედიის გამო, რაც ადგილობრივმა აჭარის ასსრ ხელისუფლებამ რეპრესიებისათვის გამოიყენა. ბათუმი გარშემორტყმული იქნა მილიციისა და შინაგანი ჯარის ნაწილებით, ქუჩებში გამოიყვანეს ტანკები და ჯავშანტრანსპორტიორები. 9 დეკემბერს, საღამოს კომუნდანტის საათი გამოცხადდა. თბილისიდან ბათუმისაკენ მომავალი ასობით ადამიანი გზაზე შეაჩერეს და უკან დააბრუნეს. აჭარის შ/ს ორგანოს მუშაკებმა ჩაქვში დააკავეს და სასტიკად სცემეს საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის თავმჯდომარე გიორგი ჭანტურია, ქუთაისელი სამართალდამცველი გივი რევიშვილი და სხვები. ბათუმში ანგარიშსწორება მოუწყვეს ნ. იმნაძეს და ეროვნ-

ნული მოძრაობის სხვა აქტივისტებს. კომპარტიის აჭარის საოლქო კომიტეტის მაშინდელმა პირველმა მდივანმა გ. ემირიძემ წინასწარ მოახდინა ხულოს, ქედის და შუახევის რაიონებში მცხოვრები მაკმადიანი ქართველების დეზინფორმაცია და მოამზადა ისინი იმისთვის, რომ 10 დეკემბერს მათ ბათუმში სისხლიანი აქცია განეხორციელებინათ, – აღნიშნავს ჟურნალი “გუშავი” და იქვე განაგრძობს: – ამ მიზნით დასახელებული რაიონებიდან ბათუმში 7 ავტობუსით ჩამოიყვანეს დაახლოებით 300 კაცი. მათ, ამ სამარცხვინო აქციის ორგანიზატორებმა, მოატყუეს, რომ თითქოს ქართველ სამართალდამცველებს, ზ. გამსახურდიას, მ. კოსტავას და მათ მიმდევრებს სურთ აიძულონ ქართველი მაკმადიანები, მიიღონ ქრისტიანობა, ხოლო ისინი, ვინც არ დაემორჩილებიან მათ მოთხოვნას, გაასახლონ აჭარიდან. აჭარის შ/ს და უშიშროების ორგანოები აქტიურად იყვნენ ჩაბმულნი ამ ოპერაციაში, რომელსაც პირადად გ. ემირიძე ხელმძღვანელობდა. ტელევიზიასა და პრესაში დაიწყეს პროვოკაციული კამპანია ნ. იმნაძის, ზ. გამსახურდიას, მ. კოსტავას და სხვა პატრიოტთა წინააღმდეგ. ხულოს საშუალო სკოლის მასწავლებელი ანდრო გოგოლაძე სამსახურიდან გაათავისუფლეს ნაციონალიზმის ბრალდებით.

10 დეკემბრის დილის 10 საათზე დაახლოებით 20 კაცი მივიდა ბათუმში ნოდარ იმნაძის ბინაში, იგი ქუჩაში გაიყვანეს თითქოს სასაუბროდ, იქ კი მას ბათუმში სპეციალურად ჩამოყვანილი 300 კაცი ელოდებოდა, რომელნიც თითქოს აღაშფოთა ზვიად გამსახურდიას მიერ 20 ნოემბერს ბათუმში გამართულ მიტინგზე ნათქვამმა სიტყვებმა: “აჭარლებიც ქართველები არიან”, [29, გვ. 19-21] – რითაც სპეკულირება თითქმის დღემდე მიმდინარეობს. ეს და ყველაფერი ზემოთ აღნიშნული კი, ამ რეგიონში უშიშროების სამსახურთა მიერ საბჭოთა პერიოდში ძალიან ღრმად გაშვებულ ფესვებზე მიუთითებს. სინამდვილეში გამსახურდიას, როგორც ზემოთ აღვნიშნე, მსგავსი არაფერი უთქვამს. მოვლენები, რომელზედაც ვსაუბრობთ ასე განვითარდა, ნოდარ იმნაძის გვერდით დადგა ბათუმელი აქტივისტი რ. ნადირაძე, მათ მოსულებს მეორე დღეს შეხვედრა შესთავაზეს, მაგრამ მომხვდურებმა არ მიიღეს მათი ეს წინადადება და საცემრად გაიწიეს. იმნაძემ და ნადირაძემ მოასწრეს ბინაში დამალვა. ხელისუფლების მიერ წაქეზებულმა ფანა-

ტიკოსებმა ნამდვილი რბევა მოაწყვეს ნ. იმნაძის ბინაში: დაამტვრიეს ყველაფერი, ცემეს იმნაძეს და ნადირაძეს, გამოათრიეს ისინი ქუჩაში. შემდეგ იმნაძე ძალით წაათრიეს სადალაქოში წვერის მოსაპარსად, სადაც მის წინააღმდეგ ამზადებდნენ გაუგონარ პროვოკაციას, რის გამოც დალაქმა უარი თქვა მის გაპარსვაზე და მასაც სცემეს. ყველაფერი ეს ხდებოდა ადგილობრივი ხელისუფლების და მილიციის წარმომადგენლების თვალწინ, რისთვისაც პასუხისმგებლობა ეკისრება ემირიძეს და საქართველოს მთავრობას, რომელიც განგებ აღვივებს მტრობას სხვადასხვა სარწმუნოების ქართველებს შორის. ნოდარ იმნაძისა და რობერტ ნადირაძის სიცოცხლე საფრთხეშია, – ნათქვამია 1988 წლის 11 დეკემბრის მიმართვაში, რომელსაც ხელს აწერენ მ. კოსტავა, ზ. გამსახურდია და სხვები (სულ 21 პიროვნება). [34]

ნოდარ იმნაძე შემდეგ დააკავეს ცივი იარაღის ტარების ბრალდებით. ანალოგიური რეპრესიები ჩატარდა საქართველოს სხვა ქალაქებშიც. უნდა აღინიშნოს, რომ 1988 წლის დეკემბერში ქ. რუსთავში იქნა მიღებული კომპარტიის საქალაქო კომიტეტის ცნობილი რეზოლუცია “ექსტრემიზმთან ბრძოლის შესახებ”, რომელიც წარმოადგენდა პირდაპირ მოწოდებას საქართველს ეროვნულ მოძრაობასა და სამართალდამცველებთან ანგარიშსწორებისაკენ. [35]

ბათუმის 10 დეკემბრის მოვლენების შესახებ გაკეთებულ თავის ინტერვიუში რ. ნადირაძე იხსენებს: “თავდასხმის წინა დღეს ხულოს რაიონის მკვიდრმა ღურსუნ ზოიძემ გამაფრთხილა (და ამის ბევრი მოწმე არსებობს) მოსალოდნელ თავდასხმაზე”, – და იქვე სამართლიანად მიუთითებს, რომ “ამ დარბევაში შინაგან საქმეთა სამინისტროს მუშაკები და მათი აგენტები მონაწილეობდნენ და არა მოსახლეობა”... [36]

აღნიშნულ ვანდალურ აქციას იმავე წლის 12 დეკემბერს მოჰყვა აჭარის ასსრ საოლქო კომიტეტის ე.წ. აქტივის ცნობილი კრება, რომლის მიზანსაც შეადგენდა საქართველოში ეროვნული მოძრაობის ქმედებათა დავობა და ამასთან 10 დეკემბრის ჩაქვისა და ბათუმის დარბევათა, თითქოსდა აჭარის მოსახლეობის მიერ მოწონება. აქტივის კრებაზე ხელისუფლების მიერ შემზადებულ ამ ავანტიურას წინ აღდგნენ აჭარის ინტელიგენციის მოწინავე წარ-

მომადგენლები, რომელთაგან ერთ-ერთმა (ნ. ჯაფარიძე, ცნობილი მწერალი და ჟურნალისტი) აღნიშნულ თავყრილობას საქართველოს ისტორიაში შავ ლაქად შესვლა უწინასწარმეტყველა; ხოლო მეორემ (უ. ოქროპირიძე), დაგმო რა აქტივის წარების ანტიეროვნული ხასიათი, ამხილა მისი პროვოკაციული მიზანდასახულობა და ამის შემოქმედ-ორგანიზატორები. [37, გვ. 13] მან, აჭარის ასსრ საოქლო კომიტეტის პირველი მდივნის გ. ემირიძის თითქმის ერთსაათიანი გამოსვლის პასუხად, პირდაპირ განაცხადა, რომ “საქართველოს ტელევიზიის, პრესის, ინფორმაციის სხვა საშუალებებით მთელმა ქართულმა საზოგადოებამ მხარი დაუჭირა ნოემბრის შიმშილობის მონაწილეთა მოთხოვნებს და თქვენს მიერ ამ საკითხზე გამოთქმული აზრი დემაგოგია და მთელი ქართული საზოგადოებრივი აზრის შეურაცხყოფაა.

თქვენგან განსხვავებული აზრის მქონეთა “ექსტრემისტებად” მონათვლა, ეს ძველი სიმღერაა და ამას აქამდე უნდა მიმხვდარიყავით.

რაც შეეხება თქვენს მიერ მოხსენებულ 15-16 წლის “ბუძუმწოვრებს” – ეს ძალიან ძლიერია... მე კი ვფიქრობ, რომ მათ უფრო კარგად ესმით ჩვენი ეროვნული და საზოგადოებრივი ინტერესები, ვიდრე ზოგიერთი ტრიბუნის მეფეს. თორემ თქვენი ერთსაათიანი გამოსვლა იმის დადასტურება იყო, რომ რაც მინდა და როგორც მინდა ისე ვიტყვი და თქვენ უნდა დამიჯეროთო.

10 დეკემბერს აჭარაში დატრიალებული ამბები, ჩვენი აზრით, აჭარის ადგილობრივი მმართველი აპარატის მიერ შექმნილი მასობრივი ფსიქოზის შედეგი იყო და აჭარის მოსახლეობის ის ნაწილი, რომელმაც მასში მონაწილეობა მიიღო, მხოლოდ მსხვერპლს წარმოადგენდა...

თქვენი გამოსვლიდან გამომდინარე, როგორც ჩვენ გავიგეთ, თქვენ აჭარის პარტიულ, საზოგადოებრივ და ინტელექტუალურ ძალებს სთხოვთ ე.წ. “ექსტრემისტული ჯგუფების” წინააღმდეგ შეტევისა და მათთან რეაქციული ანგარიშსწორების სანქციას, რაც ყოველად დაუშვებელია, ჩვენი საზოგადოებრივი აზრის აბუჩად აგდებაა...

ამიტომ მოუწოდებ საღ საზოგადოებრივ აზრს, არ აყვეთ დემაგოგიას, პატივი ვცეთ, გავუფრთხილდეთ და დავიცვათ საჯა-

როობა და დემოკრატია, ხალხის სუვერენობა, საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროზე ზემოქმედების ეს მძლავრი იარაღი”. [38, გვ. 198-199] და მართლაც, ეს იყო პირველი შემთხვევა, როდესაც აჭარის ასსრ პარტიულ ბოსთა ყოვლისშემძლეობის მითი მისივე “აქტივის” წინაშე ერთი ხელის მოსმით გაქრა და მათ ვერ მოახერხეს სასურველი რეზოლუციისთვის ჩვეული რიხით ეყარათ კენჭი (ინსტრუქციით გათვალისწინებული დავალება ვერ შეასრულეს – უ.ო.). თუმცა უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ბათუმის ინტელიგენციის მცდელობასაც, შეფასება მისცემოდა 1988 წლის 10 დეკემბრის ვანდალურ აქციებს და დასჯილიყვნენ მათი ორგანიზატორები, საქართველოს ცენტრალური ხელისუფლების (ჯ. პატაშვილი) მიერ წაყრუების გამო, შედეგი არ მოჰყოლია. [იქვე, გვ. 199]

საქართველოში გამოვლენილმა ეროვნული მოძრაობის მძლავრმა გაქანებამ მაღალი შეფასება მიიღო 1989 წლის 28-29 იანვარს ქ. ვილნიუსში გამართულ ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის წარმომადგენელთა თათბირზე, რომლის განცხადების დასკვნით ნაწილში ნათქვამია: “მოძრაობამ მწვერვალს მიაღწია ნოემბრის უკანასკნელ კვირაში, რომლის დროს ქართველმა ხალხმა მიაღწია კონსტიტუციის შესწორების უარყოფას, შესწორებებისა, რომელიც საქართველოს ართმევდა თვითგამორკვევის უფლებას. იმ დღეებში, მთავრობის სასახლის წინ შიმშილობდა 1000-მდე კაცი, საქართველოს ყველა კუთხიდან თბილისში ჩადიდნენ დელეგაციები ეროვნული ღირსების დასაცავად”... [39] ამავე თავყრილობაზე მიიღეს “მსოფლიო მთავრობებისა და ხალხებისადმი საბჭოთა კავშირის დაპყრობილი ერების თავისუფლების ქარტია”.

საქართველოში მიმდინარე აღნიშნულ მოვლენათა პარალელურად აჭარაში მიმდინარეობდა საზოგადოებრივი აზრის გადახალისება და მისი ეროვნული მოძრაობის პრობლემებით მზარდი დაინტერესება. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ბათუმში ადგილი ჰქონდა დამოუკიდებელი, ეროვნული სულისკვეთების მატარებელი ლიტერატურული აღმანახის “ბათუმის” დაარსების ცდას და მისი ერთი ნომერი გამოიცა კიდეც. აქტიურ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ქმედებებს მიმართავს “ბათუმის ჯგუფიც” რ. ნადირაძის, ჯ. ჯიჯეიშვილის, ბ. დოლიძის, ნ. იმნაძის და სხვათა მონაწილეობით. ამავე

მიმართულებით 1988 წლის ბათუმის შემოდგომა-ზამთრის აქციების პერიოდში აქტიურდება ბათუმელ ახალგაზრდა ინტელექტუალთა ჯგუფის საქმიანობაც და ისინი თავმოყრას იწყებენ ახალგაზრდულ კლუბ “თვალსაზრისის” გარშემო. მის წამყვან ბირთვის წარმოადგენდა გ. მასალკინი, მ. გიორგაძე, ნ. ინაიშვილი, გ. ტოტოჩავა, ბ. თევზაძე და სხვები (ბათუმში მათი თავშეყრის ადგილს რუსთაველის ქუჩაზე მდებარე მხატვრის სახლი წარმოადგენდა). პარალელურად აქტიურდებიან ილია ჭავჭავაძის საზოგადოება – IV დასის რ. ნადირაძისა და დ. ბერძენიშვილის ურთიერთდაპირისპირებული დაჯგუფებანი.

უნდა ითქვას, რომ კლუბ “თვალსაზრისის” საქმიანობა უფრო განმანათლებლურ ელფერს ატარებდა, სადაც ეროვნული მოძრაობის პრობლემებზე მსჯელობა თავიდან კულტურულ-საგანმანათლებლო ღონისძიებების ჩრდილში იყო მოქცეული. თუმცა ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ ეს იმ პირობებში ჩვეულებრივ ამბად აღიქმებოდა, მაგრამ ეროვნული მოძრაობის მზარდი გაქანების პირობებში ძირითადად ამ აღიანსის ბაზაზე, მისი წევრების აქტივობით შეიქმნა ჯერ ილია ჭავჭავაძე-IV დასის დ. ბერძენიშვილის დაჯგუფება, ხოლო შემდეგ საქართველოს სახალხო ფრონტის ადგილობრივი ორგანიზაციები, რომელთა ჩამოყალიბებაში დიდი როლი შეასრულა აქტივისტთა ჯგუფმა იმავე დ. ბერძენიშვილის, ბ. თევზაძის, მ. გიორგაძის, გ. ტოტოჩავას, უ. ოქროპირიძის, თ. ყურაშვილისა და სხვათა შემადგენლობით. რ. ნადირაძის ირგვლივ შემოკრებილი “ბათუმის ჯგუფი” კი, გახდა ილია მართლის საზოგადოების ბათუმის პოლიტიკური ორგანიზაციის ძირითადი ბირთვი, რომელსაც შეუერთდნენ ეროვნული მოძრაობის ცნობილი აქტივისტები – ნუნუ ქაჯაია, ნიაზ მალაყმაძე, სვეტლანა და ანზორ კუდბები, შოთა ბერიძე და სხვები.

საქართველოში ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის აქტივობით აღინიშნა 1989 წლის დასაწყისიც. აღსანიშნავია თბილისში 18 იანვარს გამართული აქცია თინათინ ფეტვიაშვილის გასათავისუფლებლად, რომლის მიმართ ჩადენილი უსამართლობის გარდა, იგი დაპატიმრების დროს ფეხმძიმედ იყო, მაგრამ იზოლატორში ხელოვნურად მოუშალეს მუცელი, რომ მას სასჯელი არ შემსუბუქებოდა. ასევე მნიშვნელოვანი იყო თბილისის პოლიტექნი-

კური ინსტიტუტის წინ გამართული საპროტესტო აქცია სოხუმის პოლიტექნიკური ინსტიტუტის ფილიალის ქართულ განყოფილებაზე სტუდენტთა მიღების შეწყვეტისა და აფხაზეთის განათლების სამინისტროს მიერ აფხაზეთ სკოლებში აფხაზეთის ისტორიის დამახინჯებული სწავლების შემოღების ცდის წინააღმდეგ. მიტინგის მონაწილენი მოითხოვდნენ: ჯერ გამოეცათ მეცნიერულად სრულყოფილი სახელმძღვანელო და შემდეგ შემოეღოთ საგანი, ვინაიდან არის საშიშროება, რომ აფხაზ ახალგაზრდობას სიერმიდანვე ჩაუნერგონ ანტიქართული სულისკვეთება.

მიტინგი სასტიკად დაარბიეს და მისი მონაწილენი დააპატიმრეს, მაგრამ ამან სავსებით ვერ შეაშინა ისინი და მათ ერთობლივი ძალისხმევით მიაღწიეს დაპატიმრებულ თანამებრძოლთა გათავისუფლებას.

25 თებერვალს კი პირველად მოეწყო საქართველოს დაპყრობის სამგლოვიარო მანიფესტაციები, რასაც მოჰყვა ზვიად გამსახურდიას, კოკა გაწერილიას, ირაკლი შენგელიას, თედო პაატაშვილის და მერაბ სულაქველიძის, მეორე ეტაპზე კი ელპ-ს წევრთა – მამუკა გიორგაძის, გიორგი ჭანტურიას, იასონ ფავლენიშვილის და ჯონდო ბასაველის დაპატიმრება...

სამგლოვიარო მიტინგს უნივერსიტეტთან 20 ათასამდე კაცი ესწრებოდა. ორატორებმა ირ. წერეთელმა, მ. კოსტავამ, ნ. ნათაძემ, თ. ქორიძემ და სხვებმა ილაპარაკეს ბოლშევიკური რუსეთის მიერ საქართველოს ანექსიის ფაქტზე და მის შედეგებზე. მიტინგზე წაიკითხეს გაეროსა და მსოფლიოს წამყვანი ქვეყნების მთავრობებთან გასაგზავნი დეკლარაციის ტექსტი საქართველოს საერთაშორისო უფლების აღდგენის მოთხოვნით, რასაც ხელი მოაწერა 12 ათასმა კაცმა... მ. კოსტავამ და თ. ჩხეიძემ წერილით მიმართეს სსრკ მეთაურს მ. გორბაჩოვს, რომელშიც საქართველოში სამი ახალი პოლიტპატიმრის – გ. კულუმბეგაშვილის, ნ. იმნაძისა და კ. დობორჯგინიძის, გაჩენის შესახებ და აქ გარდაქმნის კრახით დამთავრებას ატყობინებდნენ. [40]

1989 წლის დასაწყისი აჭარაშიც ეროვნული მოძრაობის ძალთა გარშემო საზოგადოების მოწინავე ნაწილის ახალი კონსოლიდაციით აღინიშნა. ბათუმში განსაკუთრებით რეზონანსული იყო საქართველოს ძალისმიერი გასაბჭოებისადმი მიძღვნილ საპროტეს-

ტო გამოსვლათა ტალღა, რომელმაც მთელს აჭარაში ჰპოვა გამოხმაურება. მასზე აშკარად დაფიქსირდა საბჭოთა რუსეთის მიერ 1921 წლის თებერვალ-მარტში საქართველოს ოკუპაციისა და ანექსიის ფაქტი, დაისვა მისი სახელმწიფოებრიობის აღდგენის მოთხოვნა.

არნახული ეროვნული გამოღვიძება და ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის სრულიად საქართველოს მასშტაბით ასევე არნახული გამოცოცხლება მოჰყვა 1989 წლის 9 აპრილს თბილისში დატრიალებულ ტრაგედიას.

როგორც ცნობილია თბილისის 1989 წლის აპრილის გრანდიოზული გამოსვლების საბაზად იქცა აფხაზთა მიერ ცოტა ხნით ადრე მიღებული ე.წ. ლიხნის მანიფესტი, რომლის გამოცხადებამაც აფხაზეთში მდგომარეობა სასტიკტად გაამწვავა. აფხაზეთის პრობლემათა მოგვარების მოთხოვნით თბილისში, მთავრობის სახლის წინ 1989 წლის 4 აპრილს დაიწყო გრანდიოზული აქციები, რომელზედაც აფხაზეთის პრობლემის მოგვარების მოთხოვნას მალე ჩაენაცვლა საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის მოთხოვნა შიმშილობის გამოცხადებით, – რამაც მდგომარეობა საქართველოს დედაქალაქში უკიდურესად დაძაბა. სწორედ ამის გამოძახილი იყო 1989 წლის 7 აპრილს ბათუმის გარეუბანში სოუქსუს სასაფლაოს ეკლესიის ეზოში ეროვნული მოძრაობის ადგილობრივ აქტივისტთა ჯგუფის მიერ გამართული თათბირი.

თათბირზე დაისვა თბილისში მიმდინარე აქციისადმი დამოკიდებულების საკითხი. რადიკალურმა ფრთამ მოითხოვა აქტიური აქციებით, შიმშილობის გამოცხადების ჩათვლით, მხარი დაეჭირათ თბილისში მიმდინარე აქციისათვის, სადაც უკვე პრიორიტეტული გახდა ეროვნული დამოუკიდებლობის მოთხოვნა. ზომიერმა ფრთამ არ მიიღო ეს წინადადება და აირჩია პასიური ლოღინის პოლიტიკა.

1989 წლის 9 აპრილს ღამით თბილისში დატრიალებული ტრაგედია ბათუმში იმავე დღით გახდა ცნობილი. – არასდროს დამავიწყდება ბათუმის დაცლილი ქუჩები, რომელიც ჯავახიშვილის ქუჩიდან ილია ჭავჭავაძის ძეგლამდე გავიარე. აქ თავი მოეყარა რამდენიმე აქტივისტს ეროვნული მოძრაობიდან, რომლებიც შავი სამკლაურებით იყვნენ და ილია მართლის ძეგლის ფასადზე ანთე-

ბულ სანთლებს ამაგრებდნენ. გადავწყვიტეთ გაშლილი ეროვნული დროშით და შავი სამკლაურებით გაგვეკვლო მთელი ქალაქი და ამ საპროტესტო მარშით გამოგვეხატა, რომ ქართველი ხალხის დაშინება შეუძლებელია. ოცამდე მანიფესტანტის იმედი საპროტესტო მანიფესტაციაზე მოსახლეობის შემოერთების შესახებ არ გამართლდა. შემოგვიერთდა მხოლოდ ერთადერთი პიროვნება, რეჟისორი მერაბ ლებანიძე. [38, გვ. 202] სოუქსუს სასაფლაოს ეკლესიის ეზოში ასულმა მანიფესტაციის მონაწილეებმა მიიღეს გადაწყვეტილება, მეორე დღეს, 10 აპრილს ბათუმის სახელმწიფო ინსტიტუტის წინ, (რუსთაველის ქუჩის მხრიდან) მოეწყო ერთობლივი მიტინგი-მანიფესტაცია ქალაქში შემდგომი მსვლელობით. მიტინგის ზოგიერთი ორგანიზატორის მიერ პოზიციის შეცვლის გამო იგი გაიმართა ინსტიტუტის შიგა ეზოში. მან სატიკად დაგმო 9 აპრილს თბილისში საბჭოთა შინაგანი ჯარების მიერ განხორციელებული ზოცვა-ჟღერა და მკვეთრად დაუპირისპირდა აჭარის ასსრ-ს ადგილობრივ ხელისუფლებასაც, რომლის წარმომადგენლები, აჭარის საოლქო კომიტეტის მეორე მდივნის ნ. ნადარაიას ხელმძღვანელობით, თბილისში დატრიალებული ტრაგედიის გამართლებასა და მომიტინგეების დაშლას ცდილობდნენ, რაც მათ არ გამოუვიდათ და ეროვნული მოძრაობის აქტივისტებმა ისინი ინსტიტუტის ეზოდან გააძევეს. [იქვე, გვ. 203] აი, როგორ იგონებს ამ ამბავს ქალბატონი ნაზი მიქელაძე: ”აჭარის საოლქო კომიტეტი 9 აპრილის სისხლიანი, ტრაგიკული ღამის აღიონზე ნუგზარ ნადარაიას გზავნის ბათუმის სახელმწიფო ინსტიტუტში და ავალებს, რომ ახალგაზრდობა არ აჰყვეს თბილისში მომხდარ ამბებს.

ჩვენ დილაადრიან, მართლაც შევიკრიბეთ ინსტიტუტის ეზოში სტუდენტებთან ერთად და ვატარებდით მიტინგს. სათანადო შეფასებას ვაძლევდით მომხდარს. ნადარაია ცდილობდა სტუდენტობის ძალით შერეკვას აუდიტორიებში. ამასობაში შემოგვიერთდნენ ქალაქის მოწინავე ახალგაზრდები, ეროვნული მოძრაობის აქტივისტები – უჩა ოქროპირიძე, ბადრი თევზაძე, გოდერძი ტოტოჩავა და სხვები. ჩვენი საერთო ძალისხმევით მოხერხდა ნ. ნადარაიას გაძევება. სტუდენტებთან ერთად ჩავატარეთ სამგლოვიარო მიტინგი.” [30]

იმავე დღეს ინსტიტუტის უკან, ბათუმის ბულვარში გაშენდა 9 აპრილს ტრაგიკულად დაღუპულთა ხსოვნისადმი მიძღვნილი სკვერი, სადაც შემდეგ დაიდგა გრანიტის ქვა წარწერით – “ცხრა აპრილის ცრემლი”.

თბილისში 9 აპრილს დატრიალებული ტრაგედიის შესახებ საგულისხმოა 1990 წლის მარტში გამოქვეყნებული სტატია – “ლიგაჩოვ-შევარდნაძის უცნაური შეკამათება”, [41] რომლის კომენტარში მითითებულია რა ლიგაჩოვის მიერ გაკეთებულ მეტად საყურადღებო განცხადებაზე, ნათქვამია: “ლიგაჩოვის ამ განცხადების შემდეგ შეუმცდარად შეიძლება ითქვას, რომ თბილისის მიტინგის დარბევის განკარგულება მიღებული იქნა 7 აპრილს, კრემლში, პოლიტიუროს სხდომაზე და მასში მონაწილეობდნენ: ლიგაჩოვი, ჩებრიკოვი, რიჟოკოვი, სლიუნკოვი, მედვედევი, ლუკიანოვი, რაზუმიოვსკი, გენერალი იაზოვი, გენერალი კრიუჩკოვი. გორბაჩოვი და მისი საგარეო საქმეთა მინისტრი შევარდნაძე ჯერ კიდევ არ არიან ვიზიტიდან დაბრუნებულნი. ისინი დაბრუნდნენ მხოლოდ გვიან საღამოს. მათ მოსკოვის აეროდრომზე ხვდება პოლიტიუროს მთელი შემადგენლობა და იქვე, აეროდრომზე იმართება სხდომა. გენერალურ მდივანს მოხსენდება ქვეყნის მთავარი პრობლემები და ალბათ, პირველ რიგში, თბილისში შექმნილი კრიზისული მდგომარეობა და მასთან დაკავშირებული ღონისძიებები. შეუცდომლად შეიძლება ითქვას, რომ გორბაჩოვმა მოიწონა პოლიტიუროს “ჯგუფის” მიერ უკვე გაცემული განკარგულებები. წინააღმდეგ შემთხვევაში მას საკმარისზე მეტი დრო ჰქონდა კრიმინალური განკარგულების აღსაკვეთად.” [42]

ჩვენს ხელთ არსებული, აგრეთვე აღნიშნულ სტატიაში დაფიქსირებული მასალა და მისი კომენტარი სრულ საშუალებას გვაძლევს გამოვთქვათ მოსაზრება, რომ 9 აპრილის ტრაგედიის წარმოშობ ვითარებათა შორის ერთ-ერთი უნდა ყოფილიყო შევარდნაძე-პატიაშვილს შორის გამართული ფარული ბრძოლა; – და პირველი მათგანის უკიდევანო კარიერიზმით ნასაზრდოები სურვილი, მის “შშობლიურ” რესპუბლიკაში ყველაფერი ხდებოდეს მისი ნება-სურვილის მიხედვით (პატიაშვილი, როგორც ცნობილია, არ იყო შევარდნაძის კადრი) და მეორის აგრეთვე უკიდევანო კარიერიზმი, რამენაირად, ყველანაირი საშუალებით შეინარჩუნოს საქარ-

თველოში ხელისუფლება. რით უნდა აიხსნას თუნდაც ის ფაქტი, რომ ასეთ პასუხსაგებ მომენტში პირადად მ. გორბაჩოვი ავალებს ე. შვეარდნაძეს თბილისში გამგზავრებას დაძაბულობის განსამუხტავად, ის კი იგნორირებას უკეთებს გენერალური მდივნის ამ ავალებას და თავის გასამართლებლად მოჰყავს უსუსური მოტივი, – “ქართველმა ამხანაგებმა თქვეს, რომ საჭირო არ არის ასეთი გამგზავრება”, რაც საბჭოთა იერარქიული სისტემისათვის ყოველად წარმოუდგენელ ფაქტად აღიქმება. საგულისხმოა, რომ შვეარდნაძემ ყველაფერი კარგად იცოდა, თუ რა უნდა დატრიალებულიყო თბილისში და საკუთარი სამშობლოს ეს ტრაგედიაც საკუთარ კარიერისტულ მიზნებს ამსახურა.

განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს საბჭოთა ხელისუფლების საოცრად უგნური ქმედებანი და ის ცინიზმი, რომლითაც იგი ცდილობდა თბილისის აპრილის ტრაგედიაზე პასუხისმგებლობისაგან თავის აცილებას და ყველაფერს კადრულობდა თავის გასამართლებლად. სწორედ ამან აიძულა საქართველოს კათალიკოს პატრიარქი ილია II წერილით მიემართა მ. გორბაჩოვისა და დეპუტატებისადმი. წერილში ნათქვამია: “...დემონსტრაცია მშვიდობიანი იყო, დემონსტრანტები არავის არავითარ საფრთხეს არ უქმნიდნენ და ვერც ერთი მათგანი ვერ წარმოიდგენდა, რომ მათ წინააღმდეგ ხელკეტები, ხელბარები და მოწამლული ქიმიური გაზები გამოეყენებინათ...”

ცენტრალურ პრესაში არაერთხელ დაიწერა თითქოს ჩემთვის დემონსტრანტებს შეურაცხყოფა მოეყენებინოთ და ჯარებმა ჩემი დაცვის მიზნით გამომიყვანეს – ეს სწორი არ არის, პირიქით, როცა მშვიდობიანი დემონსტრანტების წინააღმდეგ ტანკები დაიდრნენ, ჩემს წინ ახალგაზრდებმა კედელი აღმართეს, რათა ხიფათი არ შემთხვეოდა რა. მათვე შეუერთდა ადგილობრივი მილიცია.

რაც შეეხება იმ ფაქტს, რომელზეც ყრილობაზე ილაპარაკა ამიერკავკასიის სამხედრო ოლქის ჯარების სარდალმა, გენერალ-პოლკოვნიკმა როდიონოვმა, თითქოს დემონსტრანტებს ჩემთვის ხელიდან გამოეგლიჯოთ მიკროფონი და მე სიტყვა ვერ დამემთავრებინოს, მართალი არ არის. ასეთი ფაქტი არ მომხდარა. ეს ვიდეოფირიდანაც ჩანს. მინდა ვთქვა, რომ საერთოდ გენერალ როდი-

ონოვის გამოსვლამ თავისი ტენდენციურობით და ფაქტების ცრუ გაშუქებით შეურაცხყო ქართველი ერი”... [43]

9 აპრილის შემდეგ ქართული ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის წინაშე კიდევ უფრო მწვავედ დაისვა საქართველოში არსებულ ავტონომიებთან ურთიერთობის საკითხი. პირველი ხალხმრავალი მიტინგი, რომელსაც 20 ათასამდე კაცი ესწრებოდა და სადაც პირდაპირ დაისვა აჭარის ავტონომიის გაუქმების საკითხი, თავდაპირველად უ. ოქროპირიძის, შემდეგ კი სხვათა მიერაც, გაიმართა 1989 წლის 26 მაისს ქ. ბათუმის ბულვარში მდებარე შადრევნებთან. ამ საკითხის წინ წამოწევა განაპირობა იმან, რომ ამ დროისთვის უკვე აშკარად გამოიკვეთა აჭარის ასსრ-ს კომუნისტური მმართველობის ანტიქართული და ანტიეროვნული პოზიცია. ის, რომ ქართული ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობისადმი მტრულად განწყობილი ძალები ავტონომიური სტრუქტურების გამოყენებას ცდილობდნენ ქართული ეროვნული სხეულის გასახლეჩად და საქართველოში განმათავისუფლებელი ბრძოლის ერთიან ფრონტში განხეთქილების შესატანად, რის გამოც აჭარაში მოქმედ ეროვნული მოძრაობის ძალთა დაპირისპირებამ აჭარის ხელისუფლებასთან რადიკალური ხასიათი მიიღო. ეს იყო ეროვნულ ძალთა მიერ მიმდინარე მომენტის შეფასებიდან გამომდინარე ბრძოლის ტაქტიკა, რაც საშუალებას აძლევდა მას აჭარის ასსრ ხელისუფლების ელიტარული ნაწილის მხილების გზით ავტორიტეტი გამოეცალა ადგილობრივი მმართველობის ისედაც სახელგატეხილი ორგანოებისათვის, შეეტანა მათში დაბნეულობა და დეზორგანიზაცია, ამით კი მიეღწია ამ სტრუქტურების ანტიეროვნულ ძალისხმევათა უმტკივნეულოდ გაუვნებელყოფისათვის. ამიტომაც ავტონომიის წამოწეული ლოზუნგი დროის მოთხოვნად იქცა.

აჭარის ავტონომიის საკითხის ამგვარად დასმამ ადგილობრივ მმართველობაში მოკალათებული ნომენკლატურისა და მათდამი დაქვემდებარებული ინტელიგენციის ნაწილის სასტიკი გააფთრება გამოიწვია. [37, გვ. 14-15] ისინი განსაკუთრებით გააღიზიანა გახეთ “თბილისის უნივერსიტეტში” გამოქვეყნებულმა დ. ბერძენიშვილის სტატიაში “აჭარის ავტონომიის წანამძღვრები”, სადაც ავტორი განიხილავდა რა აღნიშნულ საკითხს, მოხმობილი მასალის ანალიზის საფუძველზე აკეთებდა საბოლოო დასკვნას, რომ

“ჩვენ ვიზიარებთ ბათუმის ინტელიგენციის ნაწილში მომწიფებულ და უკვე საჯაროდ დასმულ იდეას, რომ აჭარის ასსრ გადაკეთდეს ბათუმის ოლქად”. [44] დ. ბერძენიშვილის ეს პოზიცია ზემოთაღნიშნულმა ძალებმა აჭარის “საშინაო” საქმეებში “უცხო ძალის” პირდაპირ ჩარევად აღიქვეს (ამის გამო ეროვნულ ძალთა მიერ მათი ანტიქართული ქმედებების გასანეიტრალებლად მათთან გამართული შეხვედრებისას, ისინი პირდაპირ გააფთრებამდე მიჰყავდა დ. ბერძენიშვილის სახელის უბრალო ხსენებასაც) და ავტონომიის გაუქმების მომხრეთა საწინააღმდეგოდ ყველაფერი იღონეს, თვით ისტორიული სიმართლეც კი სამსხვერპლოზე მიიტანეს, ოღონდ აღნიშნული ავტონომიის ურყევი მარადიულობა და უშრეტე სიკეთე დაემტკიცებინათ. ამ მიზნით დაწერილ სტატიებში მარქსიზმ-ლენინიზმის კლასიკოსთა ციტატების მათთვის დამახასიათებელ სტილში, წაღმა-უკუღმა ტრიალმა და ისტორიული ფაქტების ჩვეულმა გაყალბებამ, საქმეს ვერაფერი უშველა, – რადგან ქართული პატრიოტული ინტელიგენციის აჭარიდან გამოსულმა ახალგაზრდულმა ფრთად არგუმენტირებული, მეცნიერულად გამართული მაღალი დონის სტატიებით საკადრისი პასუხი გასცა ისტორიკოს-მარქსისტთა მცდელობას დაესაბუთებინათ დაუსაბუთებელი, [45] პირდაპირი მნიშვნელობით ქვა ქვაზე არ დატოვა მათი ფსევდომეცნიერული დებულებებიდან და წამოაყენა სრულიად საწინააღმდეგო მოსაზრებანი. [46] ხოლო თავის წერილში ტ. ფუტკარაძემ მთელი კატეგორიულობით განაცხადა: “თავისი აბსურდულობით ყველაზე დიდ აღშფოთებას იწვევს აჭარის ავტონომია, – ქართველთა ავტონომია საქართველოში... ავტონომიის გაუქმება აჭარის მკვიდრთა საქმეა, მათი საპატიო და ისტორიული მოვალეობაა”... [47] ამავე პრობლემაზე მსჯელობისას ისტორიკოს თამაზ ფუტკარაძესაც გამოაქვს დასკვნა, რომ “აჭარის ავტონომია სასწრაფოდ გასაუქმებელია”... [48]

აჭარის ხელისუფლების ქმედებათა პარალელურად ამოქმედდა ანტიქართული ფსიქოზით გამსჭვალული რამდენიმე კაციანი ჯგუფი. მათი განწყობილება ნათლად გამოიხატა მათი სახელით, – “გარდაქმნისათვის მებრძოლი აჭარის სახალხო ფრონტი”, – გამოქვეყნებულ წესდებაში, სადაც ვკითხულობთ, რომ “ავტონომიური ფორმირებების გაუქმების თაობაზე მსჯელობა და ისიც არამ-

კვიდრი მოსახლეობისა, საფუძველს მოკლებულია”, ან “ტენდენციურობის გამო ბათუმის მუშათა კლასისა და საერთოდ ინტელიგენციის რიგებში მკვიდრი მოსახლეობის წარმომადგენლები უდიდეს უმცირესობას წარმოადგენენ”, ან კიდევ, კვლავ ცდილობენ რა “მკვიდრი” მოსახლეობისათვის პრიორიტეტის დამკვიდრებას, კატეგორიულად მოითხოვენ “საზღვარგარეთ სასწავლებლებში მივლინებული იქნას ძირითადად მკვიდრი მოსახლეობიდან გამოსული ახალგაზრდობა” [49] და ა.შ. როგორც იტყვიან, კომენტარი ზედმეტია.

ეროვნული მოძრაობის ზოგიერთი წარმომადგენლის მათთან პიროვნული მუშაობის შედეგად აღნიშნულ დაჯგუფებას ჩამოშორდა რამდენიმე წევრი, დარჩენილებმა კი უფრო მეტი თავკამოლებით გააჩაღეს თავიანთი საქმიანობა. სწორედ ამან აიძულა ბათუმის სახალხო ფრონტი უ. ოქროპირიძისა და შ. მამულაძის ხელმოწერით მათთვის გაეგზავნა მიმართვა-გაფრთხილება, რომელშიც ნათქვამი იყო, რომ “...მივმართავთ და ვაფრთხილებთ გარდაქმნის ხელისშემწყობი აჭარის საზოგადოების დაჯგუფების წევრებს, რადგანაც მიგვაჩნია, რომ ისინი ბოლშევიკთა ახალი ინტრიგის, – რომელსაც გარდაქმნის სახელით ნიღბავენ და რომლის მიზანიც ძველი, უკვე დრომოჭმული იმპერიის მოდერნიზაციაა, – მსხვერპლნი არიან, დროულად მოეგონ გონს და თავი გაითავისუფლონ საქართველოში ამ ინტრიგის იარაღის ფუნქციისაგან“. [37, გვ. 20] მაგრამ აღნიშნულმა დაჯგუფებამ მაინც გააგრძელა თავისი ანტიეროვნული და ვიწროკუთხური საქმიანობა, რამაც ერთ-ერთი სახელისუფლებო უწყების ადგილობრივ ხელმძღვანელს – აჭარის ასსრ მაშინდელ მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარეს გურამ ჩიგოვიძეს საბაბი მისცა 1989 წლის 18 ნოემბერს საქართველოს უზენაესი საბჭოს სესიაზე მიეთითებინა “აჭარული სეპარატიზმის” საფრთხის შესახებ. ნიშანდობლივია, რომ ეს სწორედ ის სესიაა, რომელმაც აღიარა საქართველოს ძალით გასაბჭოება, მისი ოკუპაცია და ანექსია საბჭოთა რუსეთის მიერ, – რაც იმის ნიშანია, როგორ ცდილობდნენ აჭარაც შეემზადებინათ იმავე როლის შესასრულებლად, რომელიც სხვა ავტონომიურ ფორმირებებში შეძლეს. პარტიული ფუნქციონერის ამ გამოსვლას ოპერატიულად გაეცა პასუხი ჯერ აჭარის რადიოს გადაცემაში – პიკის საათი [37, გვ. 21] და შემდეგ ქართუ-

ლი პრესის ფურცლებზე. [50] ხოლო ავტორთა ჯგუფმა თავისი წერილის დასკვნით ნაწილში პირდაპირ განაცხადა, რომ “ავტონომიური რესპუბლიკის მმართველი აპარატი წლების განმავლობაში იქცა თანამდებობისათვის საბრძოლო პოლიგონად, რის გამოც იგი იყო და არის საქართველოს სხვა კუთხეებთან აჭარის დაპირისპირების საფუძველი. ამიტომაც მიგვაჩნია, რომ ბოლოსდაბოლოს მოვიდა დრო ობიექტურად გადაისინჯოს ამ ავტონომიური ფორმირების შექმნისა და შემდგომი მიზანშეწონილობის საკითხი”. [51]

როგორც ვხედავთ, აჭარის ავტონომიის შეცვლაზე პოლემიკამ ფართო ხასიათი მიიღო. საჭირო იყო საკითხისათვის უფრო ფართო რეზონანსის მისაცემად მისი სამართლებრივ საფუძველზე დაყენება და იმის შემოწმება, თუ რა ღონით იყო შესაძლებელი მისი განხორციელება. მაგრამ ეს უნდა მომხდარიყო ისეთი ფორმით, რომ აჭარის ხელისუფლების მესვეურთ ვერ მოეხერხებინათ ეროვნულ ძალთათვის ავტონომიის ერთი ხელის მოსმით გაუქმების სურვილის ბრალდების წაყენება, რასაც ისინი ხშირად მიმართავენ მოსახლეობის გაუთვითცნობიერებელ ნაწილში მღელვარების დასათესად და მისი “რისხვის” ეროვნული მოძრაობის წინააღმდეგ წასამართავად. ამის პარალელურად მოსახლეობაში აქტიურ დემაგოგიურ საქმიანობას ეწეოდნენ “გხას”-ელებიც, რომელთაც მთელი თავიანთი ინტელექტუალური პოტენციალი დააბანდეს ხალხის დეზინფორმირებასა და თავიანთ მხარეზე გადაბირების საქმეში. ასეთ ვითარებაში ეროვნული მოძრაობის წარმომადგენელი 1990 წლის 5 მაისს აჭარის ასსრ უძენაესი საბჭოს სესიაზე გამოვიდა საკანონმდებლო ინიციატივით და დეპუტატებს მოუწოდა განეხილათ აჭარის ასსრ სტატუსის გადახედვის შესაძლებლობა. [52]

ანალოგიური მოთხოვნები ისმოდა აჭარაში ეროვნული მოძრაობის მიერ გამართულ თითქმის ყველა აქციაზე. ამ ვითარებაში ეროვნული მოძრაობის მძაფრი გაქანების შესასუსტებლად გააქტიურდნენ საკავშირო მნიშვნელობის ორგანიზაციებიც, რომლებიც რესპუბლიკაში ცდილობდნენ თავიანთი ფილიალების დაარსებას და საბჭოთა კავშირის შენარჩუნების აუცილებლობის ღოზუნგის ირგვლივ “მასების” დარაზმვას. ერთ-ერთი ასეთი ორგანიზაცია, რომელმაც სცადა ბათუმში ფეხის მოკიდება, იყო საკავშირო თვითმოქმედი საზოგადოება “ЕДИНСТВО“, რომელსაც სათავეში ედგა გა-

დაგვარებული ქართველი, ვინმე გურამ გოგია. ბათუმში ორგანიზებული რამდენიმე შეხვედრაში ეროვნულ ძალებთან პაექრობისას განცდილი ფიასკოს შემდეგ იგი ასპარეზიდან გაქრა. [37, გვ. 24-25]

გაძლიერდა ზეწოლა ქართული ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის მიმართ ე.წ. საკავშირო დისიდენტური მოძრაობის მხრიდანაც, რის ნათელ სურათს გვიმლის თვალწინ ზვიად გამსახურდიას ღია წერილი ანდრეი სახაროვისადმი, რომელშიც ადრესატს უყენებს არაერთ ბრალდებას, ბატონი ზვიადი აღნიშნავს, რომ “...თქვენ ჩაერიეთ იმ ანტიქართულ კამპანიაში, რომელმაც საქართველო იმპერიად გამოაცხადა, რომელმაც თითქოს თავის შემადგენლობაში შეიყვანა აფხაზეთი, ოსეთი და სხვა ეროვნული წარმონაქმნები... [53] რაც შეეხება ავტონომიურ წარმონაქმნთა მოკავშირე რესპუბლიკებთან თანასწორუფლებიანობის თქვენეულ თეორიას, თქვენ, რომელმაც მთელი თქვენი სიცოცხლე და მოღვაწეობა სტალინიზმის გამოაშკარაებას შეაღიეთ, ამ თეორიით მის მომხრედ გვევლინებით და აკანონებთ სტალინიზმის დანაშაულობებს ეროვნული პოლიტიკის სფეროში იმდენად, რამდენადაც ავტონომიურ წარმონაქმნთა უმრავლესობა – მათს ახლანდელ ფორმაში, წარმოადგენს სტალინიზმის დანაშაულს საბჭოთა ხალხების წინაშე, რათა განხორციელდეს იმპერიული პრინციპი, – “გათიშე და იბატონე”, რათა გამწვავდეს ერთაშორისი ურთიერთობა და შუღლი...

...ჟურნალ “ოგონიოკის” ფურცლებზე გამოქვეყნებული თქვენი “აქტუალური” ინტერვიუთი თქვენ, დეპუტატი, ამჟამად ოფიციალური წარმომადგენელი უწინ თქვენს მიერ არაერთგზის გაკრიტიკებული საბჭოთა ხელისუფლებისა – წარმოგვიდექით სტალინიზმის დანაშაულთა დამკანონებლად, თქვენ, მამხილებელი სტალინიზმის ეპოქის რეპრესიებისა – ცალკეულ პიროვნებებთან მიმართებაში, იწონებთ რეპრესიებს მთელი ხალხების მიმართ, რომელთა ინტერესების საწინააღმდეგოდ არის შექმნილი ეს უკანონო და უსამართლო ავტონომიები...” [54] აცხადებს ავტორი. თბილისის პოლიტიკური კლუბის განცხადებაში კი საქართველოში არსებული ავტონომიების შესახებ ნათქვამია და სავსებით სამართლიანადაც, რომ “საქართველოში ამჟამად შემავალ ავტონომიურ ფორმირებათა

შექმნა არსებული სახით თავის დროზე არ ყოფილა საქართველოს შინაგანი პოლიტიკური განვითარების შედეგი, რაც არსებითად განაპირობებს ქართველთა დამოკიდებულებას ამ ფორმირებისადმი. ამ ფორმირებათა არსებობა საფრთხეს უქმნის საქართველოს ტერიტორიულ მთლიანობას მხოლოდ იმდენად, რამდენადაც დღევანდელი საქართველო სხვა არაფერია, თუ არა ავტონომიური ერთეული საკავშირო ფედერაციულ სტრუქტურაში და ცენტრისაგან დამოუკიდებლად ვერ ახორციელებს პოლიტიკურ კონტროლს თავის შიგნით არსებულ ავტონომიებზე...” [55]

როგორც ვხედავთ, რაც ზემოთ აღნიშნულ განცხადებაშია ნაგულისხმევი დღეს რეალობაა და აფხაზეთისა და ე.წ. სამხრეთ ოსეთის ავტონომიები მართლაც იქცნენ პრობლემად საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობისათვის. აჭარაში კი ეს ვერ მოხერხდა და ამაში დიდი წვლილი მიუძღვის როგორც ადგილობრივ მოსახლეობას, ისე აქ მოქმედ ეროვნული მოძრაობის ძალებს, რომელთაც თავიანთი მართებული პოზიციითა და უშიშარი ქმედებებით გასაქანი არ მისცეს მოვლენების იმგვარადვე განვითარებას, რამაც ზემოთ აღნიშნული ავტონომიური ერთეულების ქართული სახელმწიფოსაგან ჩამოშორების რეალური საფრთხე შექმნა. პოსტსაბჭოური სივრცისთვის დამახასიათებელი ამ დიდი პრობლემის მთავარ კატალიზატორს ტოტალიტარული რეჟიმის შემორჩენილი მექანიზმებია და მის მიერვე ჩამოყალიბებული სისტემა წარმოადგენს, რომელიც მანამ იარსებებს, სანამ სიცოცხლეს განაგრძობს ამ სისტემაში ამოღრდელი მესამე ცნობიერების მქონე “საზოგადოება”. მაგრამ მიუხედავად ყოველივე ამისა საქართველო განარგობდა თავის შეუპოვარ სვლას მიზნისაკენ.

საქართველოში 1990 წლის დასაწყისი ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის ახალი აღმავლობით აღინიშნა. 5 იანვარს, თბილისში, მთავრობის სახლის წინ, საქართველოს ეროვნული დამოუკიდებლობის პარტიის, წიმნდა ილია მართლის საზოგადოების და მონარქისტული პარტიის ინიციატივით დაიწყო აქცია საქართველოს სახელმწიფოებრიობის აღდგენის მოთხოვნით. 6 იანვარს აქციას შეუერთდა საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტია და სხვა პოლიტიკური ორგანიზაციები, რომელთაც აღნიშნუ-

ლი მოთხოვნით განცხადება გაუგზავნეს სკპ ცკ პოლიტბიუროს. [56] აქცია 20 იანვრამდე გაგრძელდა.

საქართველოს მინდინარე ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის ახალ გამოწვევებზე პასუხის გაცემა მოითხოვდა ეროვნული ძალების ორგანიზაციულ გაერთიანებას, მის კონსოლიდაციას ერთი საბრძოლო შტაბის გარშემო. ამ მიზნით 1990 წლის 13-15 მარტს თბილისში გაიმართა საქართველოს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის მნიშვნელოვანი პოლიტიკური პარტიებისა და ორგანიზაციების საგანგებო კონფერენცია, რომელმაც შექმნა ეროვნული ფორუმი, რომლის მიზანი იყო ეროვნული ყრილობის მოწვევა, რომელიც თავის მხრივ გაუძღვებოდა საქართველოს გარდამავალი კოალიციური ხელისუფლების საყოველთაო დემოკრატიული არჩევნების ორგანიზაციას... მაგრამ ეროვნულ ფორუმში მალე მოხდა განხეთქილება და მისი რიგები დატოვეს ჰელსინკის კავშირმა, ილია მართლის საზოგადოებამ, სრულიად საქართველოს მერაბ კოსტავას საზოგადოებამ, მონარქისტულმა (კონსერვატორთა) პარტიამ და მათ შექმნეს “მრგვალ მაგიდად” წოდებული პოლიტიკური გაერთიანება, რომლის სპიკერიც გახდა ზვიად გამსახურდია, – გვამცნობს ჟურნალი “გუშაგი”, – შემდეგ კი იქვე განაცხადობს: “დარჩენილმა ფორუმმა გააგრძელა საქმიანობა და მოიწვია ეროვნული ყრილობა, სადაც საფუძველი ჩაუყარა პარტიათა საკოორდინაციო ცენტრს, რომლის მოვალეობასაც შეადგენდა ეროვნული კონგრესის არჩევნებისთვის ხელმძღვანელობა, რომელიც უნდა ყოფილიყო ქართველი ერის ნებისყოფის გამომხატველი ორგანო...” [57] ასე ჩამოყალიბდა ადრინდელი თანამებრძოლებისგან ორი ურთიერთდაპირისპირებული ბანაკი და გადამწყვეტი ბრძოლის წინ გაერთიანების მაგიერ, მათ შორის გამართულმა პაექრობამ თანდათანობით ძალიან არაჯანსაღი ხასიათი მიიღო. შემდგომში კი, განსაკუთრებით ეროვნული კონგრესის შემადგენლობაში დაბანდუბულმა ძალებმა ეს ურთიერთობა აშკარა კონფრონტაციის ესკალაციისკენ წაიყვანეს (რაც ცალკე მსჯელობის საგანია).

იმავე მარტის თვის 9-სა და 20 რიცხვებში საქართველოს კომუნისტურმა ხელისუფლებამ მნიშვნელოვანი პოლიტიკური სვლები გააკეთა და საქართველოს უმაღლესი საბჭოს რიგგარეშე სესიებზე დაგმო, დაპყრობა და ანექსია უწოდა 1921 წლის 25

თებერვლის საქართველოს გასაბჭოების ფაქტს, ბათილად გამოაცხადა ყველა კანონი და დეკრეტი, მას შემდეგ მიღებული ქართველი ხალხის სახელით. [იქვე] დოკუმენტში “საქართველოს სსრ უზენაესი საბჭოს დადგენილება საქართველოს სახელმწიფო სუვერენიტეტის დაცვის გარანტიების შესახებ” ნათქვამია: “...მოკავშირე რესპუბლიკის სუვერენიტეტის დაცვის გარანტი შეიძლება იყოს თვით რესპუბლიკა...

საქართველოს სსრ უზენაესი საბჭო ადასტურებს საქართველოსა და საბჭოთა რუსეთს შორის 1920 წლის 7 მაისს დადებული ხელშეკრულების დარღვევის პოლიტიკური და სამართლებრივი შეფასების საკითხთა საქართველოს სსრ უზენაესი საბჭოს კომისიის დასკვნას და აღიარებს, რომ 1921 წლის თებერვალში საქართველოში საბჭოთა რუსეთის ჯარების შემოყვანა და მთელი ტერიტორიის დაკავება სამართლებრივი თვალსაზრისით წარმოადგენდა სამხედრო ჩარევას (ინტერვენციას) და ოკუპაციას არსებული პოლიტიკური წყობის დამზობის მიზნით, ხოლო პოლიტიკური თვალსაზრისით – ფაქტობრივ ანექსიას; გმობს საქართველოს ოკუპაციას და ფაქტობრივ ანექსიას საბჭოთა რუსეთის მიერ, როგორც საერთაშორისო დანაშაულს, და ესწრაფვის საქართველოსათვის 1920 წლის 7 მაისის ხელშეკრულების დარღვევის შედეგების გაუქმებას და საბჭოთა რუსეთის მიერ ამ ხელშეკრულებით აღიარებული უფლებების აღდგენას. საქართველოს სსრ უზენაესი საბჭო აცხადებს უკანონოდ და ბათილად 1921 წლის 21 მაისის მუშურგლებური სამოკავშირეო ხელშეკრულებას საქართველოს სსრ-სა და რუსეთის სფსრ-ს შორის. 1922 წლის 12 მარტს სამოკავშირეო ხელშეკრულებას ამიერკავკასიის სსრ ფედერაციული კავშირის შექმნის შესახებ.

დაიწყოს მოლაპარაკება საქართველოს დამოუკიდებელი სახელმწიფოს აღდგენის შესახებ, ვინაიდან 1922 წლის 30 დეკემბრის ხელშეკრულება სსრ კავშირის შექმნის შესახებ საქართველოს მიმართ არაკანონიერია...” [58] ამის კვლობაზე, – აცხადებს ჟურნ. “გუშაგი”, – რიგგარეშე სესია, როგორც მას სჩვევია, ერთხმად, მორცხვად, მაგრამ არა ორაზროვნად აცხადებს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის აღდგენას, მაგრამ მას “დაა-

ვიწყდა” შეექმნა მექანიზმი ამ გადაწყვეტილებათა სისრულეში მოსაყვანად... [57]

ამ მომენტისათვის უკვე დანიშნულია და მიმდინარეობს სამხადისი 1990 წლის 25 მარტის საქართველოს უზენაესი საბჭოს არჩევნებისათვის, რომლის წინააღმდეგ დაიწყო მძლავრი საპროტესტო აქციები მთელი საქართველოს მასშტაბით მისი 1990 წლის შემოდგომაზე გადატანის მოთხოვნით. მასში აქტიურად ჩართო აჭარაც. 1990 წლის 15 მარტის გაზეთი “აჭარა” გვამცნობს, რომ “საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის, IV დასის ბათუმის კომიტეტის წევრმა მ. კოპლატაძემ განაცხადა, რომ პარტია აქტიური ბოიკოტს უცხადებს უზენაესი საბჭოს არჩევნებს, ვინაიდან არ სცნობს მის სამართლიანობას. ამავე პოზიციაზე ღვანან ჰელსინკის კავშირი და წმინდა ილია მართლის საზოგადოება. სახალხო ფრონტის წარმომადგენლები კი აქტიურად მონაწილეობდნენ საარჩევნო კამპანიაში. [59] საქართველოს სახალხო ფრონტის ეს პოზიცია განპირობებული იყო მისი ხელმძღვანელობის იმ რწმენით, რომ “...მორჩილი და უპრინციპო უმრავლესობის ყოლა საქართველოს უმაღლეს საბჭოში აუცილებელი პირობაა იმისა, რომ საქართველო კვლავ ჩააბან უვადო კაბალურ სამოკავშირო ხელშეკრულებაში და ჩვენს ქვეყანაში მიწისა და სამართლის გამყიდველი თანამდებობის პირები დანიშნონ... ცხადია, ერში უნდა იყოს ვიღაცა (რომელიმე პოლიტიკური ჯგუფი ან ინდივიდი) ვინც ოფიციალურ არჩევნებს ბოიკოტს გამოუცხადებს, როგორც უკანონოს. მაგრამ მოწოდება ქართველი მოსახლეობისადმი მთლიანად, რომ “ბოიკოტი გაუწიოს მთლიანად არჩევნებს”, სახალხო ფრონტს ისეთსავე უაზრობად მიაჩნია, როგორც მოწოდება “არ იხმართ საბჭოთა ტყვიები”, იმ შემთხვევაში, თუ საქართველოში სამოქალაქო ომი ატყდა და ჩვენი თავს დაცვა დაგვჭირდა...” [60]

აჭარის მოსახლეობის პოლიტიკურ შეგნებაში უდიდესი გარდატეხა მოახდინა 1990 წლის 18 მარტს მომხდარმა მოვლენებმა, როდესაც ქობულეთსა და ბათუმში დაამხეს ლენინის ძეგლები.

თბილისიდან ჩამოსულ თანამოაზრეებთან და აჭარის ეროვნული მოძრაობის ადგილობრივ აქტივისტებთან ერთად ზვიად გამსახურდიამ ნამდვილი განკითხვის დღე მოუწყო აჭარის კომუნისტურ ნომენკლატურას. ერთი ხელის დაკვრით დაამსხვრია აჭარის

(და არა მარტო აჭარის) მოსახლეობის ცნობიერებაში ათწლეულების განმავლობაში ჩანერგილ-ჩაგვირისტებული კერპი. ამხილა მათი ცრუპატრიოტიზმითა და ორპირობით შეზავებული მოღვაწეობა. ეს იყო მართლაც კომუნისტური რეჟიმის “ბართლომეს ღამე” აჭარაში და იმ აქციათა დაგვირგვინება, რომლებიც საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს 1990 წლის 25 მარტს დანიშნულ არჩევნების ჩასაშლელად გაიმართა სრულიად საქართველოში. [37, გვ. 25] ამ აქციათა შედეგად აღნიშნული არჩევნები გადაიდო 1990 წლის 28 ოქტომბრისათვის. 1990 წლის 20 მარტს საქართველოს უზენაესი საბჭოს სესიაზე აგრეთვე ცვლილებები შეიტანეს საქართველოს სსრ კონსტიტუციაში და მისი სათანადო მუხლი ჩამოყალიბდა შემდეგი რედაქციით: “საქართველოს კომუნისტური პარტიის, სხვა პოლიტიკური პარტიები, აგრეთვე პროფკავშირი, სხვა საზოგადოებრივი ორგანიზაციები და მასობრივი მოძრაობები სახალხო დეპუტატთა საბჭოებში არჩეული თავიანთი წარმომადგენლების მეშვეობით და სხვა ფორმებით თანაბარ საფუძველზე მონაწილეობენ სახელმწიფო პოლიტიკის შემუშავებაში, სახელმწიფო და საზოგადოებრივ მართვაში.” [61]

ამით დასრულდა ერთპარტიული დიქტატურა და შესაძლებელი გახდა მრავალპარტიული არჩევნების დანიშვნა საქართველოში, რაც განმათავისუფლებელი ბრძოლის გზაზე ეროვნული მოძრაობის ხანგრძლივი და შეუპოვარი საქმიანობის დიდი მონაპოვარი იყო, მაგრამ მის დემოკრატიულად ჩატარებამდე, ჯერ კიდევ დიდი გზა იყო გასავლელი.

1990 წლის 31 მაისს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში საშინაო გაფიცვას იწყებს 5 სტუდენტი, რომლებიც მოითხოვენ უმაღლესი საბჭოს რიგგარეშე სესიის დაუყოვნებლივ მოწვევას და მისგან საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის საკითხის განხილვას. “სიკვდილი ან თავისუფლება”, “ჩვენი შვილები მონობაში არ დაიბადებიან!” – ნათქვამი იყო გაფიცულთა მიმართვაში. გაფიცვას დაუყოვნებლივ მხარი დაუჭირა “მრგვალი მაგიდის” ორგანიზაციამ, ხოლო ეროვნული კონგრესის საკოორდინაციო ცენტრმა უარყოფითი პოზიცია დაიკავა და ეს იმით გაამართლა, რომ ეროვნული კონგრესის არჩევის პერსპექტივამ შეამფთოთა ხელისუფლება, რომელიც ყველაფერს აკეთებს

მას ჩამოაშოროს ქართული საზოგადოებრიობის ყურადღება და ის ყალბი პერსპექტივებისაკენ მიმართოს. სტუდენტებს მხურვალე მხარდაჭერა გამოუცხადეს მწერალთა კავშირის, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ა. რაზმაძის სახელობის მათემატიკის ინსტიტუტმა, [57] საქართველოს მიწათმოქმედთა პარტიის მთავარმა კომიტეტმა, რომლის თავმჯდომარემ ბატონმა რამინ რამიშვილმა უშიშრად განაცხადა: “საქართველოს მიწათმოქმედთა პარტია და მიწათმოქმედთა ასოციაცია მოუწოდებს ყველა პოლიტიკურ ძალას, რომელთაც ჭეშმარიტად გული შესტკივით ეროვნული საქმისათვის, ვისაც სურს, რომ ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა ჩიხში არ მოექცეს, დაუყოვნებლივ გაერთიანდეს 5 მოშიშხილის გარშემო, ანუ “თავგანწირულთა კავშირში” და ამით ბოლო მოუღოს იმ ბზარის გაღრმავებას, რომელიც უდიდეს საფრთხეს უქმნის ქართველი ერის მომავალს, მის ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობას. დავძლიოთ წვრილმანი წყენა და პირადი ამბიციები! გავერთიანდეთ “თავგანწირულთა კავშირში”. ერთიანობა არის ერთადერთი გზა დიდი მიზნების მისაღწევად”. [62]

ეს იყო ქვეყნის ინტერესებიდან გამომდინარე ყველაზე მართებული პოზიცია, რომელიც ქართველმა პარტიოტმა ღიად დააფიქსირა. მაგრამ ეს სულისკვეთება გაუგებარი დარჩა საქართველოში ხელისუფლებისათვის ბრძოლაში ჩაბმულ საკოორდინაციო საბჭოში გაერთიანებული ძალებისათვის, რომელთაც კონგრესის არჩევნების ჩატარების შემდეგაც გააგრძელეს ქართველი ერის უპირველეს სასიცოცხლო ინტერესთა იგნორირება. ხოლო რა შედეგი მოჰყვა საბოლოოდ ამგვარ პოლიტიკას, ყველასათვის ცნობილია.

ზემოთ აღნიშნული სამიშხილო გაფიცვის 10 დღის თავზე თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტს ეწვია საქართველოს სსრ კომპარტიის პირველი მდივანი გივი გუშბარიძე, რომელიც გაფიცულებს დაპირდა, რომ მათი მოთხოვნა შესრულებული იქნებოდა უმოკლეს ვადაში. მართლაც, 1990 წლის 20 ივნისს, მოწვეული იქნა საქართველოს უმაღლესი საბჭოს რიგგარეშე სესია შემდეგი დღის წესრიგით:

1) საქართველოს სახელმწიფო სუვერენიტეტის დაცვის გაანტიების შესახებ საქართველოს სსრ უზენაესი საბჭოს 1990

წლის 9 მარტის დადგენილებაში დამატების შეტანა (საქ. რეკომის 1921 წლის 16 თებერვლის, 1921 წლის 24 მარტისა და საქ. დემოკრატიული რესპუბლიკის პოლიტიკური ინსტიტუტების გაუქმების სხვა აქტების სამართლებრივი შეფასება) და ამ დადგენილების შემდგომი რეალიზაციის ღონისძიებანი. მიმართვა რუსეთის სფსრ უზენაესი საბჭოსადმი საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკისა და რუსეთის სფსრ-ს 1920 წლის 7 მაისის ხელშეკრულების დარღვევის სამართლებრივი და პოლიტიკური შედეგების შეფასების თაობაზე.

2) საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის სამართლებრივი მექანიზმის შექმნა.

3) საქართველოს მოქალაქეობის კანონპროექტი.

4) საქართველოს სსრ უზენაესი საბჭოს საყოველთაო დემოკრატიული მრავალპარტიული არჩევნების კანონის პროექტი.

5) მოქალაქეთა საზოგადოებრივი გაერთიანებების, მათ შორის, პოლიტიკური პარტიების, მასობრივი მოძრაობების, პროფესიული და შემოქმედებითი კავშირების, ნებაყოფლობითი საზოგადოებების, ასოციაციების კანონის პროექტი.

6) საქართველოს ეკონომიკური დამოუკიდებლობის კანონის პროექტი.

7) საბჭოთა არმიაში ალტერნატიული სამსახურისა და მასთან დაკავშირებული საკითხების სამართლებრივი რეგლამენტაცია.

8) სსრ კავშირის მთელი რიგი კანონების შეფასება საქართველოს სსრ კონსტიტუციის 77-ე მუხლის საფუძველზე... [57, გვ. 7]

როგორც ვხედავთ, ხელისუფლება თითქოს ყველაფერს აკეთებს, რაც სახალხო მღელვარებას დაამოშმინებს, მაგრამ ამავდროულად იგი იძულებულია შეასრულოს მისი “პატრონის” ბრძანებები. ქვეყანაში ამოქმედდა ბნელი ძალები, რომლებიც ძირს უთხრიან ეროვნულ დარაზმულობას. ასეთი ძალები ამოქმედებულია აჭარაშიც და მიუხედავად ეროვნული მოძრაობის მძლავრი გაქანებისა, ის ეროვნულ ძალთა კონსოლიდაციის წინააღმდეგ მიმართულ ძლიერ ფაქტორად იქცა, რომლის გასანეიტრალებლადაც მას უდიდესი ძალისხმევის გამოჩენა დასჭირდა.

ამავე პერიოდში პრესაში ქვეყნდება საქართველოს ეროვნული მოძრაობის ორივე დაჯგუფების საქმიანობის განმსაზღვრელი ფუძემდებლური კონცეფციები, რომელშიც ეროვნულ ფორუმში დარჩენილი ძალები ასაბუთებენ საქართველოს ეროვნული კონგრესის არჩევის აუცილებლობას; “მრგვალი მაგიდის” წარმომადგენლები კი კურსს 28 ოქტომბერს დანიშნულ საქართველოს უზენაესი საბჭოს არჩევნებზე იღებენ.

1990 წლის 30 სექტემბერს მართლაც ჩატარდა საქართველოს ეროვნული კონგრესის არჩევნები, რომელიც აჭარაში ფაქტიურად რამდენიმე დღის განმავლობაში მიმდინარეობდა. საქართველოს ეროვნულ კონგრესში აჭარიდან არჩეულ იქნენ: საქართველოს ეროვნული დამოუკიდებლობის პარტიიდან – კობა ხაბაზი, ტარიელ მახარაძე და ამირან გორგასლიძე. ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიიდან – მერაბ კობლატაძე და ბიძინა აფხაზავა. საქართველოს რესპუბლიკური პარტიიდან – დავით ბერძენიშვილი, თამაზ დიასამიძე, ოთარ ზოიძე და კიდევ რამდენიმე პიროვნება. [63]

1990 წლის 28 ოქტომბრის საქართველოს უზენაესი საბჭოს არჩევნებისათვის მზადების პერიოდი აჭარაში აღინიშნა მისი ავტონომიური მმართველობის სტრუქტურების არნახული გააქტიურებით, რომლის მიზანსაც შეადგენდა ყველა შესაძლო მეთოდის გამოყენებით გავლენა მოეხდინა არჩევნებზე ეროვნული მოძრაობის ძალთა საზიანოდ. ისინი არ ერიდებოდნენ არავითარ პროვოკაციას, დეზინფორმაციას და მოსახლეობის პირდაპირ მოსყიდვას (მისთვის უკანონო დახმარებების, სამშენებლო მასალების მიცემისა თუ სხვა სახით).

ასეთ ვითარებაში აჭარაში (ბათუმის გარდა) საქართველოს ამ პირველ მრავალპარტიულ არჩევნებში, როგორც საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი, პროფესორი დავით ხახუტაიშვილი აღნიშნავდა “სამწუხაროდ, სოფლის მოსახლეობამ სწორედ იმ პარტიას დაუჭირა მხარი, რომელიც მრავალი ათეული წლის მანძილზე შეურაცხყოფდა მის ღირსებას”. [64] ბათუმიდან კი, საქართველოს პირველი მრავალპარტიული უზენაესი საბჭოს დეპუტატები გახდნენ თამაზ დიასამიძე და დავით ბერძენიშვილი, ხოლო მრგვალი მაგიდის პარტიული სიით იმავე ორგანოში მოხვდნენ ნოდარ იმნაძე და ანზორ კუღბა. მაგრამ დანარჩენ საქართვე-

ლოში ეროვნულ ძალთა გაერთიანების – “მრგვალი მაგიდა – თავისუფალი საქართველო” შთაბეჭდავმა გამარჯვებამ ძლიერ შეარყია საბჭოთა იმპერიის საყრდენები საქართველოში. ამიტომაც მისმა მესვეურებმა კიდევ უფრო გაააქტიურეს სეპარატისტულ ძალთა გამონტომები აფხაზეთისა და ე.წ. “სამხრეთ ოსეთის” ავტონომიურ ფორმირებებში და აჭარაშიც მოინდომეს იმავე მექანიზმის ამოქმედება.

აჭარაში ეს ბოლომდე ვერ მოახერხეს. ამაში კი, უნდა აღინიშნოს ეროვნულ ძალებთან ერთად თავისი დადებითი როლი შეასრულა აჭარის მაშინდელი ხელისუფლების (თენგიზ ხახვა) ლოიალურმა დამოკიდებულებამ ეროვნული მოძრაობის იდეალებისადმი; იმან, რომ იგი გვაგებით მოეკიდა სრულიად საქართველოში მიმდინარე პროცესებს და არ იკისრა იმ როლის ზედმიწევნით შესრულება, რასაც მას ნომენკლატურული თანამდებობა ავალბედა. მისთვის, აჭარაში გაზრდილი აფხაზი კაცისთვის, უფრო ძვირფასი აღმოჩნდა ყველაფერი ის, რისთვისაც ქართველი ხალხი თავგანწირვით იბრძოდა. ეს ჩვენ გვასხოვს და არასოდეს დავივიწყებთ (ჩვენ გვქონდა ამ საკითხებზე პირადი საუბარი მისი აჭარის ასსრ საოლქო კომიტეტის პირველ მდივნად დანიშნვიდან რამდენიმე დღეში და მას საჯაროდ პირველად ვახშიანებ – უ.ო.). ეს ყოველთვის უნდა ახსოვდეს ქართული ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის ისტორიასაც.

განხილული მასალა საშუალებას გვაძლევს გავაკეთოთ დასკვნა, რომ საქართველოს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის თანამედროვე ეტაპზე აჭარა გვერდით ედგა ქართულ ეროვნულ მოძრაობას და თავისი წვლილი შეჰქონდა საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის საქმეში. მისთვის დამახასიათებელი და ახლობელი იყო ყველა ის სუსტი და ძლიერი მხარეები, რაც ქართულ ეროვნულ მოძრაობას აღნიშნულ პერიოდში გააჩნდა. მან თავიდან ვერ აიცილინა ის დაპირისპირება და შინა ბრძოლა, რამაც თავი იჩინა საქართველოს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის დროს. პირიქით, ზოგჯერ აქ წინააღმდეგობებს კიდევ უფრო ამძაფრებდა ავტონომიური სტრუქტურების არსებობა და მათში მოკალათებული კომუნისტური ნომენკლატურის ანტიეროვნული პოზიცია, თუმცა შეიძლება ითქვას, რომ ბო-

ლოსდაბოლოს ისინიც არ აღმოჩნდნენ მტრული ძალების დაკვეთათა უსიტყვო შემსრულებლები.

აჭარამ აქტიურად დაუჭირა მხარი საქართველოში ეროვნული მოძრაობის მიერ მოწყობილ ყველა აქციას. ამ მოძრაობის ადგილობრივმა წარმომადგენლებმა უდიდესი როლი შეასრულეს ქართული ეროვნული იდეალების ირგვლივ რეგიონის მოსახლეობის დარაზმვაში.

აჭარაში ჩატარდა, როგორც საქართველოს ეროვნული კონგრესის, ისე საქართველოს უზენაესი საბჭოს არჩევნები და ორივე ორგანოში არჩეულ იქნენ აჭარის წარმომადგენლები, მათგან ორი – თამაზ დიასამიძე და დავით ბერძენიშვილი, – იყო როგორც კონგრესის, ასევე უზენაესი საბჭოს დეპუტატი, რაც, ჩვენი აზრით, პოლიტიკური კურონების სფეროს უნდა მივაკუთვნოთ. შეიძლება ითქვას, რომ ეროვნულ მოძაობას აქაც მოუწია საბჭოთა ტოტალიტარული რეჟიმისათვის დამახასიათებელი ცნობიერების მესამე მდგომარეობის გამო გაჰომოსოვეტიკუსებული საზოგადოების ურთულეს პრობლემებთან ჭიდილი. ამ ჭიდილის შედეგად საკმაოდ შესუსტდა აღნიშნული საზოგადოების საარსებო ბაზისი, თუმცა მისი საბოლოოდ დაძლევა დღესაც მომავლის საქმედ რჩება.

**თაზი II. აჭარა და საქართველოს
ეროვნული ხელისუფლება
(1990.28.X-1992.6.I)**

თავდაპირველად საქართველოს უზენაესი საბჭოს არჩევნები დანიშნული იყო 1990 წლის 25 მარტისათვის, მაგრამ მისი ბოიკოტირებისათვის სრულიად საქართველოს მასშტაბით გამართული აქციების შედეგად, როგორც ადრე აღვნიშნეთ, 1990 წლის 20 მარტის დადგენილებით იგი გადატანილი იქნა 1990 წლის ოქტომბერ-ნოემბერში. ამავე დადგენილებაში ნათქვამია, რომ უკვე შემოღებულია მრავალპარტიულობა და საქართველოს მოქალაქეებს შეუძლიათ გაერთიანდნენ პოლიტიკურ პარტიებსა და საზოგადოებრივ ორგანიზაციებში მათი ინტერესების შესაბამისად. ამიტომაც საჭირო იყო საკმაო დრო, რათა არჩევნებისათვის მომზადებულიყვნენ სხვადასხვა პარტიები და ორგანიზაციები.

ამის შესაბამისად შეიცვალა საქართველოს კონსტიტუციის ზოგიერთი დებულება და მასში ჩაიწერა, რომ საქართველოს კომპარტია სხვა პოლიტიკურ პარტიებთან და საზოგადოებრივ ორგანიზაციებთან ერთად, თანაბარ საფუძველზე მონაწილეობს სახელმწიფო და საზოგადოებრივ საქმეთა მართვაში, რითაც გაუქმებული იქნა საქართველოს კონსტიტუციის მე-6 მუხლის ის დებულება, რომლითაც მხოლოდ კომპარტია იყო სახელმწიფო მართვა-გამგეობის ერთადერთი ბატონ-პატრონი. [65, გვ. 8] საბოლოოდ საქართველოს უზენაესი საბჭოს პირველი მრავალპარტიული არჩევნების დღედ 1990 წლის 28 ოქტომბერი დაინიშნა. საარჩევნო ბატალიებში ჩაება სხვადასხვა ბლოკი და ორგანიზაცია, რომელთაგან თავიანთი პოლიტიკური წონითა და შესაძლებლობებით გამოირჩეოდა ბლოკი “მრგვალი მაგიდა – თავისუფალი საქართველო”, აგრეთვე ბლოკი “დემოკრატიული საქართველო” და კომუნისტური პარტია. მან წინასაარჩევნოდ პირობა დადო, რომ გამოეყოფოდა საბჭოთა კავშირის კომუნისტურ პარტიას და არჩევნებში მონაწილეობას მიიღებდა როგორც საქართველოს კომუნისტური პარტიის დამოუკიდებელი ორგანიზაცია.

მარტო სექტემბრის თვის დასაწყისამდე “მრგვალი მაგიდა – თავისუფალი საქართველო” 40 შეკრება გაიმართა, ხოლო ამავე თვის პირველ კვირაში მოეწყო მისი სამი შეხვედრა. ამ ბლოკის 3

სექტემბრის შეხვედრაზე ისაუბრეს საარჩევნო კომისიასა და მის უახლოეს ამოცანებზე. წამოაყენეს წინადადება კომპარტიისა და ოპოზიციის წინასაარჩევნო პირობების გათანაბრების აუცილებლობის შესახებ. იმსჯელეს რუსეთის სფსრ უზენაესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარის ბორის ელცინისა და საქართველოს სსრ უზენაესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარის გ. გუმბარიძის მიერ ეკონომიკური და კულტურული ურთიერთობების შესახებ ხელმოწერილი ხელშეკრულებების თაობაზე და გადაწყდა პრესაში გამოქვეყნებინათ მის შესახებ მრგვალი მაგიდის პოზიცია, რომ “რუსეთ-საქართველოს ურთიერთობა უნდა მოწესრიგდეს სახელმწიფოთა მშვიდობიანი ურთიერთობის საყოველთაოდ აღიარებული პრინციპების შესაბამისად, ორივე მხარისათვის მისაღები ხელშეკრულებების საფუძველზე; რადგან საქართველოს რესპუბლიკის პოლიტიკურ ხელმძღვანელობას ერის ნდობის მანდატი არასდროს მიუღია და მას არა აქვს ხალხის ნების გაუთვალისწინებლად ერის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი ასეთი გადაწყვეტილებების მიღების უფლება, სხვა სახელმწიფოებთან ურთიერთობის მოწესრიგება საქართველოს მომავალი მრავალპარტიული უზენაესი საბჭოს პრეროგატივაა”. [66] ასეთ მნიშვნელოვან სხვა საკითხებთან ერთად ამავე სხდომაზე განიხილეს აჭარისა და სვანეთის სტიქიით დაზარალებული მოსახლეობის სავალალო მდგომარეობა, ხოლო ჰელსინკის კავშირის ბათუმის ორგანიზაციის თავმჯდომარემ ნოდარ იმნაძემ გააკეთა განცხადება, რომ “ჰელსინკის კავშირის ბათუმის ორგანიზაციას განზრახული აქვს მოაწყოს შეხვედრა მრგვალი მაგიდის წარმომადგენლებთან; ზემო აჭარის უხუცეს ადამიანებს სურთ შეხვედრა ოპოზიციასთან”. [იქვე]

საერთოდ უნდა აღინიშნოს, რომ ამ შეკრებებზე მსჯელობა მიმდინარეობდა საქართველოს სასიცოცხლო ინტერესებიდან გამომდინარე საკითხებზე და იგი არამარტო ამ ორგანიზაციის, არამედ მთელი ქართული საზოგადოების განსაკუთრებულ აქტივობას ემყარებოდა, რამაც სათანადო ფონი შეუქმნა ადინიშნულ არჩევნებში ბლოკ “მრგვალი მაგიდა – თავისუფალი საქართველოს” გამარჯვებას.

აჭარაში (გარდა ქ. ბათუმისა) საქართველოს ამ პირველ მრავალპარტიულ არჩევნებში, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ: “სამწუ-

ხაროდ, სოფლის მოსახლეობამ სწორედ იმ პარტიას დაუჭირა მხარი, რომელიც მრავალი ათეული წლის მანძილზე შეურაცხყოფდა მის ღირსებას”. [67, გვ. 58]

მაგრამ ეროვნული ძალების გამარჯვებას სრულიად საქართველოში მისი მოსახლეობის ახალი სულიერი აღმავლობა მოჰყვა, რაც გაზეთ “სახალხო განათლების” წერილში “აღსრულდა ხალხის ნება” ასე აისახა: “28 ოქტომბერს სრული მზადყოფნა იყო გამოცხადებული – ყველას პირნათლად უნდა შეესრულებინა თავისი ფუნქცია... ისეთი რთული არჩევანის წინაშე, როდესაც არ კმარა მხოლოდ სურვილი იქნე არჩეული – საჭიროა სურვილი ღირსეული არჩეული იყო... გუშინდელი მეტოქე არ არის მტერი, იგი მხოლოდ კონკურენტია და იმავე საქართველოს, იმავე რესპუბლიკის მოქალაქე, რომელსაც იგივე სურვილი აქვს. ჩვენ დღეს ერთ რამეში ვართ ერთიანნი – გვინდა სუვერენული სამშობლო”... [68]

ამაში მართლაც ერთიანი იყო ქართული საზოგადოების უმრავლესობა, თუმცა ზემოთ აღნიშნული მექანიზმების ამოქმედებას ავტონომიურ ფორმირებებში უკვალოდ არ ჩაუვლია. აფხაზეთსა და ცხინვალის რეგიონში მისი შედეგები დღემდე მოქმედებს და ისინი მტკიცედ ადგანან სეპარატიზმის გზას. აჭარაშიც საქართველოს ხელისუფლების სათავეში ეროვნულ ძალთა მოსვლიდან ერთი თვის შემდეგ ანტიქართულმა და მარიონეტულმა ძალებმა (რომლებმაც ფაქტიურად ერთ ფოკუსში მოიყარეს თავი), 1990 წლის 30 ნოემბერს ბათუმში გამართულ მიტინგზე მოახდინეს საკუთარი ძალების გენერალური დათვალიერება. მათ მოტყუებით (თითქოს აჭარას აუქმებდა ვინმე, მუსლიმანი ქართველები ძალად უნდა გაექრისტიაწიანებინათ და ა.შ.) მთიანი აჭარიდან ბათუმში ჩამოიყვანეს რამდენიმე ათასი კაცი და ილია ჭავჭავაძის სახელობის დრამატული თეატრის უკანა მხარეს, მოედანზე გამართეს პროვოკაციული მიტინგი პროვოკაციული ლოზუნგებით და შექმნეს ისეთი ატმოსფერო, რომ მომიტინგეთა წინა რიგებში მდგარი აქ მოსული ეროვნული მოძრაობის აქტივისტები (დ. ბერძენიშვილი, თ. დიასამიძე, რ. ნადირაძე, ნ. იმნაძე და სხვ.) ხმის ამოდებასაც ვერ ბედავდნენ და გაფითრებული შეჰყურებდნენ მათ წინაშე გადაშლილ ამაზრზენ სანახაობას. მე მათთან მივედი და ხმამაღლა ვიკითხე, – ეს რა ხდება?! მათ სცადეს ჩემი შეჩერება, მაგრამ უკან მოუხედავად გა-

ვემართე ტრიბუნაზე ამავალი კიბისაკენ (ტრიბუნად თეატრის უკანა აივანი იყო გამოყენებული); ტრიბუნაზე ჩემთან ერთად ამოსვლა (ისიც დასაშოშმინებლად) გაბედა მხოლოდ ერთ-ერთმა მათგანმა ნური ძნელაძემ, რომელსაც შემდეგ გვერდში ამოუდგა ზებურ ავალიანიც. ნ. ძნელაძეს სასწრაფოდ ამოვატანინე ტრიბუნაზე მეგაფონი (მათ მიკროფონთან არ მიმიშვეს) და შეცდომაში შეყვანილ ხალხს მივმართე შემდეგი სიტყვით:

“თანამემამულენო! დანო და ძმანო! ჩვენს სათაყვანებელ სამშობლოს ძლივს ეღირსა და თავიდან მოიშორა ორასწლოვანი მონობის უღელი. ქართველმა ხალხმა მრავალპარტიულ არჩევნებში გამოხატა თავისი ნება და 7 ათწლეულის შემდეგ პირველად აირჩია საკუთარი ეროვნული პარლამენტი და საქართველოს ხელისუფლების სათავეში მოიყვანა ეროვნული სულისკვეთებით გამსჭვალული მთვარობა – ეს თქვენი არჩევანიცაა!

და დღეს, როდესაც საქართველოს თითქმის ყველა კუთხეში სიყვარულით მიიღეს აჭარის მკვიდრნი, გაჭირვებისას ხელი გამოგვიწოდა და გულში ჩაგვიხუტა სრულიად საქართველომ, ვიღაც-ვიღაცეები ცდილობენ ისარგებლონ თქვენი ნდობით, გატყუებენ, ათასნაირი პროვოკაციით გწამლავენ და სურთ თქვენს მღელვარებას უკან ამოაფარონ თავიანთი ბინძური ზრახვები. აჭარას ვერავინ გააუქმებს ისევე, როგორც ვერ გააუქმებენ გურიას, სამეგრელოს, ქართლს, კახეთს თუ საქართველოს რომელიმე სხვა კუთხეს. არც თქვენს რელიგიურ გრძნობებს ემუქრება რაიმე საფრთხე, რადგან ეროვნული ხელისუფლების ერთ-ერთი მთავარი საზრუნავი სინდისისა და რწმენის თავისუფლება და მისი დაცვაა. ის პირები კი, რომლებმაც თქვენ აქ მოტყუებით ჩამოგიყვანეს, ყოველივე ამას თქვენ გიმალავენ და ცდილობენ განხეთქილება შეიტანონ საერთო ქართულ ეროვნულ ძალისხმევაში, რომელიც ქართული სახელმწიფოებრიობის აღდგენისკენაა მიმართული. სწორედ ასეთები იყვნენ საქართველოს ისტორიულ წარსულში, ყოველთვის უმოწყალოდ რომ გლეჯდნენ და ფლეთდნენ ერთიანი საქართველოს მრავალტანჯულ სხეულს... ასეთები იყვნენ, რომ მოლაღატურად ძირს უთხრიდნენ საქართველოს ძლიერებას და მისი სულიერი და ფიზიკური გადაგვარება-განადგურების საქმეს ემსახურებოდნენ.

აბა, სხვას ვის უნდა აძლევდეს ხელს ჩვენი სამშობლოს ძლივს გამაგრებული სამხრეთი საზღვრების ისევ მოშლა და იქ დასახლებული ჩვენი თანამემამულეების უკან დაბრუნება, თუ არა, მართლაცდა, საქართველოს და ყოველივე ქართულის დაუძინებელ მტრებს, რათა კვლავ გაუხსნან გზა ამ მხარეში უცხო თესლის აქტიურ ექსპანსიას, საქართველოს ამ განუყოფელი ნაწილის მითვისების მიზნით.

მამულიშვილნო! ქართული ეროვნული მოძრაობა გადამწყვეტ ფაზაში შედის და მოსალოდნელია მტერმა, ჩვეულებისამებრ თავის გადასარჩენად, ასპარეზზე უხმოს ყველაზე რეაქციულ, შავბნელ ძალებს. ამიტომაც გააათკეცეთ სიფხიზლე და ნუ წამოივებით გამიზნულ პროვოკაციას.

დღეს საქართველოს ჩვენი თანადგომა, სიყვარული, ვაჟკაცური სიტყვა და საქმე სჭირდება. საქართველოს ყველა კუთხეში ჩასახლებული ჩვენი თანამოძმენი ჩვენგან ამ ვაჟკაცურ სიტყვას და საქმეს ელიან და არ გვაქვს უფლება მათ ეს იმედი გავუტყუოთ...

გაუმარჯოს ერთიან, დამოუკიდებელ საქართველოს!" [69, გვ. 27-28]

სიტყვის დამთავრების მომენტისათვის მიტინგის ორგანიზატორები უკვე გაქვეულნი იყვნენ ტრიბუნიდან და მასზე ამოვიდნენ ეროვნული მოძრაობის სხვადასხვა მიმდინარეობათა ლიდერები; შეიქმნა მეტად ტრაგიკომიკური სიტუაცია, რადგან ისინი ერთმანეთს ეცილებოდნენ უკვე ეროვნული მოძრაობისკენ შემობრუნებული მიტინგის გაძლიერების ინიციატორობაში. მიუხედავად ამისა, აღნიშნული მიტინგის სრულმა შემადგენლობამ დაგმო ანტიეროვნული ძალების პროვოკაციული გამოხდომა და მიიღო შესაბამისი რეზოლუცია, აგრეთვე მიმართვა აჭარის მოსახლეობისადმი. [70]

ეს იყო აჭარაში ეროვნული მოძრაობის მომხრეთა საერთო გამარჯვება, რასაც წინ უძღოდა ამ ძალთა მიერ ჩატარებული დიდი მუშაობა. მაგრამ უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ეროვნული მოძრაობის მიერ მოპოვებული ამ ბრწყინვალე გამარჯვების შემდეგ, რეაქციულმა ძალებმა ყველაფერი ილღონეს და მართლაც, ყველაფერი იკადრეს რევანშის ასაღებად და მათთვის დამახასიათებელი გაუგებარი ლოზუნგებით პროვოკაციების მთელი კასკადი მოაწყვეს. [69, გვ. 29]

მანამდე კი, ცოტა უკან დავიხიოთ და გადავხედოთ საქართველოში აღნიშნულ მრავალპარტიულ არჩევნებამდე მომხდარ მოვლენებს.

ფორუმში დარჩენილმა ორგანიზაციებმა შექმნეს ფართო პოლიტიკური და საზოგადოებრივი გაერთიანებების წარმომადგენლობითი ორგანო “საკოორდინაციო ცენტრი”, რომელმაც საბჭოური სტრუქტურების მონაწილეობის გარეშე ჩაატარა ეროვნული კონგრესის არჩევნები 1990 წლის 30 სექტემბერს, რამაც პოლიტიკური სიტუაცია უკიდურესედ დაძაბა. ამასთან კონგრესის არჩევნები ფაქტიურად რამდენიმე დღე მიმდინარეობდა (ზოგიერთ რაიონში კვირებიც). 20 ოქტომბერს შეიკრიბა მისი ცენტრალური საარჩევნო კომისია, რომელმაც, ყველაფრის მიუხედავად, შეაჯამა არჩევნების შედეგები და პრესაში გამოაქვეყნა შემდეგი შინაარსის ცნობა:

“არჩევნებში მონაწილეობის უფლება ჰქონდა 2.958.755 ამომრჩეველს, მონაწილეობა “მიიღო” 1.505.547 ამომრჩეველმა. მონაწილეთაგან 1.357.924 ამომრჩეველმა სწორად შეავსო საარჩევნო ბიულეტენი და მხარი დაუჭირა ერთ-ერთ საარჩევნო ბლოკს. არჩეული კონგრესის სურათი კი ასე გამოიყურებოდა:

1. ბლოკი “ეროვნულ-დემოკრატიული – დემოკრატიული პარტიები” – 441.722, – 32,53%, – 65 (მოცემული ციფრებიდან, პირველი აღნიშნავს ამომრჩეველთა რაოდენობას, მეორე, – პროცენტულ მაჩვენებელს, მესამე – გაყვანილ დეპუტატთა რაოდენობას);

2. ბლოკი “დემოკრატიული საქართველო” – 249.488, – 18,37%, – 37;

3. ბლოკი “ეროვნული დამოუკიდებლობის პარტია – ეროვნული კავშირი” – 182,229, – 15.51% – 71;

(სიმანდვილეში ამ ბლოკმა მიიღო 483,231 ხმა, 33,52% და 71 ადგილი კონგრესში, რაც საზღვარგარეთ მიწოდებულ ცნობაში ხელოვნურად ჩანს შემცირებული – უ.ო.)

4. საქართველოს სახალხო პარტია – 59.182, – 4,36% – 9;

5. კომუნისტური პარტიის დემოკრატიული ფრაქცია – 74.881, – 5,51%, – 11;

6. საქართველოს მოქალაქეთა ლიგა – 50.422, – 3,71%, – 7;

ეროვნულ კონგრესში სულ აირჩიეს ორასი კონგრესმენი. [71, გვ.35] აჭარიდან აღნიშნულ ორგანოში აირჩიეს: საქართველოს ეროვნული დამოუკიდებლობის პარტიიდან – კობა ხაბაზი, ტარიელ მახარაძე და ამირან გორგასლიძე, ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიიდან – მერაბ კოპლატაძე და ბიძინა აფხაზავა, საქართველოს რესპუბლიკური პარტიიდან – დავით ბერძენიშვილი, თამაზ დიასამიძე და ოთარ ზოიძე, ამასთან რამდენიმე სხვა პიროვნება. [72]

ეროვნული კონგრესის სახელით მათ მიერ გამოქვეყნებულ მიმართვაში, გამოაცხადა რა თავი საქართველოს მოსახლეობაში ნდობის მანდატით აღჭურვილ ქართველი ერის უზენაესი ნებისა და მისწრაფებების გამომხატველ ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის ხელმძღვანელ ორგანოდ, საქართველოს ეროვნული სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის გზაზე საჭიროდ მიიჩნია შედეგი უმთავრესი ნაბიჯების გადადგმა:

“1. საქართველოს ტერიტორიიდან საბჭოთა საოკუპაციო ჯარების სრული და უპირობო გაყვანა.

2. 1921 წლის თებერვალში საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მიმართ საბჭოთა რუსეთის აგრესიის, ოკუპაციისა და ანექსიის შედეგად შექმნილი სახელმწიფო, საზოგადოებრივი, საკანონმდებლო და სამართლებრივი სტრუქტურების სრული დემონტაჟი.

3. საქართველოს კონსტიტუციის საფუძველზე დამოუკიდებლობის აღდგენა და ერის ნებაზე დაყრდნობით საზოგადოებრივ-პოლიტიკური წყობის განსახლვრა.

ბრძოლა საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღსადგენად უნდა იქცეს საყოველთაო სახალხო მოძრაობად, რომელშიც საქართველოს მთელი მოსახლეობა გამოამყვანებს ერთსულოვნებასა და უდრეკობას, დაუპირისპირდება არსებულ არაკანონიერ სტრუქტურებსა და ინსტიტუტებს...

ჩვენი მომავალია – თავისუფალი, ერთიანი, დემოკრატიული საქართველო! გავერთიანდეთ ჩვენს წმინდა ბრძოლაში!” [71, გვ.67-68], – ნათქვამია მიმართვაში.

ხოლო ირაკლი წერეთელმა, 1990 წლის 18 ნოემბერს მის მიერ ჩამოყალიბებულ მემორანდუმში – “ერთიანი ძალისხმევით თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობისაკენ”, – აღნიშნა, რომ “ამ ბოლო ხანს გამართულ ორ პარალელურ საყოველთაო დემოკრატიულ მრავალპარტიულ არჩევნებში კიდევ ერთხელ ხმაამალა გაცხადდა და სამართლებრივად დადასტურდა ქართველი ერის უზენაესი ნება და მისწრაფება – აღდგეს საქართველოს ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობა... გვემართებს სიტყვით და საქმით განვასორციელოთ და რეალურ სინამდვილედ ვაქციოთ ჯანსაღ ზნეობრივ, პოლიტიკურ, სარწმუნოებრივ და მსოფლმხედველობრივ საფუძვლებზე დაფუძნებული ეროვნული კონსოლიდაცია. და ვინაიდან საყოველთაო დემოკრატიული არჩევნების შედეგად ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის უმნიშვნელოვანესი და მთავარი მამაოდრავებული ძალები განაწილდა ორ პარალელურ სტრუქტურაში, ეროვნულ კონგრესისა და უზენაესი საბჭოს სახით, მიგვაჩნია, რომ საბჭოთა რუსეთის მოდერნიზებული იმპერიის წინააღმდეგ ერთიანი ძლიერი ფრონტის შექმნა ერთობლივი ძალებით უნდა უზრუნველყონ სწორედ საქართველოს ეროვნულმა კონგრესმა და საქართველოს უზენაესმა საბჭომ... მსოფლმხედველობრივი თვალსაზრისით არსებობდა და დღესაც არსებობს პრინციპული დაპირისპირება. მაგრამ ეს ფაქტორი არც ერთ შემთხვევაში არ უნდა იქნეს მიჩნეული გადაულახავ დაბრკოლებად საერთო მიზნისათვის დაწყებული ბრძოლის გზაზე... უნდა ვეცადოთ შექმნავდეს ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენისათვის ბრძოლის ერთიანი სტრატეგია...”

ყველაფერი უნდა დაიწყოს იმით, რომ უახლოეს წარსულში არსებული შუღლი, განხეთქილება და ანტაგონიზმი დავიწყებას მივცეს. ამ მხრივ მისასაღმებელია საქართველოს უზენაესი საბჭოს მხრიდან წამოსული ინიციატივა ურთიერთშემწყნარებლობისა და მიმტევებლობის, თანადგომისა და პატივისცემის, ეროვნული თანხმობისა და ერთიანობის თაობაზე...” [71, გვ.69-71] ეს იყო დროის მოთხოვნებით ნაკარნახევი ერთადერთი მართებული პოზიცია, მოვლენათა სამომავლო განვითარების სწორად დანახული პერსპექტივა. მაგრამ, სამწუხაროდ, ამ ორ პარალელურ ორგანოს შორის წინააღმდეგობამ შეუქცევადი და კონფრონტაციული ხასიათი მიი-

ლო, რასაც დღითიდღე აღრმავებდა, ერთის მხრივ, საქართველოს ეროვნული კონგრესის წარმომადგენელთა ამბიციური და ყოვლად უსაფუძვლო მოთხოვნები და მეორეს მხრივ, მათ მიმართ საქართველოს უზენაესი საბჭოს ხისტი და მოუქნელი პოზიცია. თანაც კონგრესმენტა ეს მოთხოვნები ატარებდა ე.წ. მცოცავ ხასიათს და ერთის დაკმაყოფილების შემთხვევაში, ისინი ეგრევე აყენებდნენ სრულიად განსხვავებულ, ახალ მოთხოვნას და ამით მათთან რაიმე კონსენსუსის მიღწევას შეგნებულად, შეუძლებელს ხდიდნენ. ასე, რომ დაპირისპირებისა და კონფრონტაციის გაღრმავების ცდა, მათ მიერ, მიზანმიმართულ ხასიათს ატარებდა. თუმცა, უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ მოვლენათა სხვაგვარად წარმართვა არც იყო მოსალოდნელი, რადგან დაპყრობილ ქვეყანაში დიდი ხნის განმავლობაში ჩამოყალიბებულ მექანიზმთა ქმედუნარიანობა ზუსტად ახლა უნდა წარმოჩენილიყო; და ტოტალიტარულ-იმპერიულმა საბჭოთა სისტემამაც წარმატებით დაიწყო თავისი ფუნქციის განხორციელება პოსტსაბჭოურ სივრცეში და, მათ შორის საქართველოშიც, მის მიერვე შექმნილი “მეხუთე კოლონის” საშუალებით და სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის (სუკ-ის) გეგმის მიხედვით.

უნდა აღინიშნოს, რომ “რუსეთის იმპერიულმა ძალებმა (აქ ხანგრძლივი ბატონობის პერიოდში – უ.ო.) შეიძუშავეს კავკასიის ხალხების გათიშვის კონცეფცია. მოხდა როგორც რუსი, ასევე სამწუხაროდ, ქართველი მეცნიერების მხრიდან იბერიულ-კავკასიური ენებისა და კულტურის დაკნინება და უარყოფაც კი. “კავკასიური მემკვიდრეობა” ეჭვის ქვეშ დადგა და წინა პლანზე წამოიწია განვითარების დაბალი საფეხურის თემამ და თითქმის უარყოფილი იქნა კავკასიის ხალხთა რენესანსის, რეფორმაციისა, თუ განმანათლებლობის ფენომენის მნიშვნელობა... საქართველო... ორი საუკუნის მანძილზე საერთაშორისო ცხოვრების მიღმა დარჩა...” [73, გვ.109]

მიუხედავად ამისა, აღმავლობის გზაზე მდგარ ქართული ეროვნული სახელმწიფოებრიობის აღდგენის ჭეშმარიტ მესვეურთ სწორად ჰქონდათ წარმოდგენილი, ნორმალური განვითარების პირობებში, კავკასიურ სივრცეში ქართველი ხალხისა და საქართველოს, როგორც სახელმწიფოს მისია. “საქართველო და ქართველები ყოველთვის კავკასიის ხალხთა გამაერთიანებელ ძალას წარმო-

ადგენდნენ. მიუხედავად გარედან ინსპირირებული კონფლიქტებისა, საქართველომ უახლოეს მომავალში კვლავ შეიძლება იკისროს ეს როლი. ამით იგი აღადგენს ქრისტიანული შემოქმედებლობის პრინციპის უნიკალურ ისტორიულ ფუნქციას და აქტიურად ჩაებმება მსიფლიო პოლიტიკურ პროცესებში.” – წერდა ზვიად გამსახურდია 1990 წელს. [იქვე]

ასეთ პირობებში 1990 წლის 14 ნოემბერს შედგა საქართველოს ახალი მრავალპარტიული უზენაესი საბჭოს პირველი სესია, რომელზედაც ერთ-ერთ უპირველეს საკითხად განიხილეს წერილი “სსრ კავშირის პრეზიდენტს მ. ს. გორბაჩოვს სამოკავშირეო ხელშეკრულების პროექტის თაობაზე” – რომელშიც აღნიშნულია, რომ “იმსჯელა რა ახალი სამოკავშირეო ხელშეკრულების კონცეფციაზე”, საქართველოს რესპუბლიკის უზენაეს საბჭოს საჭიროდ მიაჩნია განაცხადოს შემდეგი:

საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესმა საბჭომ 1990 წლის 14 ნოემბერს ერთხმად მიიღო კანონი გარდამავალი პერიოდის გამოცხადების შესახებ. კანონი ადასტურებს, რომ 1918 წლის 26 მაისს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სახით აღდგენილი სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობა 1921 წლის თებერვალ-მარტში რუსეთის სფსრ-ის მიერ ოკუპაციისა და ფაქტობრივი ანექსიის მიერ იქნა წართმეული. გამოძღინარე ჩამოყალიბებული პოლიტიკური, ეკონომიკური და სამართლებრივი სტრუქტურებიდან, საქართველოს რესპუბლიკა ფაქტობრივად დღესაც რჩება სსრ კავშირის შემადგენლობაში, მაგრამ აღნიშნული სტრუქტურების რეორგანიზაციის გზით, ესწრაფვის სრული სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენას.

ამ პირობებში საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭო შესაძლებლად არ თვლის ხელი მოაწეროს ახალ სამოკავშირეო ხელშეკრულებას და ამით თავის თავზე აიღოს რაიმე ვალდებულება. მხოლოდ როცა მოიპოვებს ნამდვილ დამოუკიდებლობას, მხოლოდ როცა გახდება სახელმწიფო ცხოვრების პოლიტიკურ და სხვა სფეროში თავისი ბედის ბატონ-პატრონი და საერთაშორისო სამართლის სრულყოფილებიანი სუბიექტი, საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭო, ქართველმა ხალხმა შეიძლება აღჭურვოს რწმუნებით, ხელი მოაწეროს რაიმე ხელშეკრულებას ნებისმიერ

სხვა ქვეყანასთან, რომელიც დაადგენს სახელმწიფოთა კავშირის ამა თუ იმ ფორმას.

ასეთი მიდგომა არ ნიშნავს უარის თქმას ეკონომიკურ, მეცნიერულ-ტექნიკურ თუ სხვა სფეროში ამა თუ იმ ქვეყანასთან თანამშრომლობის ნებისმიერ ფორმაზე, რომელთა უმრავლესობასთანაც საქართველოს კავშირი აქვს საუკუნეების განმავლობაში და დღესაც ნაყოფიერად თანამშრომლობს. ცხადია, რომ ახალ პოლიტიკურ პირობებში ეს თანამშრომლობა უნდა ეყრდნობოდეს ახალ სამართლებრივ ბაზისს, რომელიც ითვალისწინებს სრულ თანასწორუფლებიანობას და ურთიერთსარგებლიანობას.

უარს ამბობს რა ნებისმიერ ხელშეკრულებაში მონაწილეობაზე, რომელიც ითვალისწინებს “საკავშირო ორგანოსადმი” დაქვემდებარების მინიმალურ ვერტიკალურ სტრუქტურასაც კი, საქართველოს უზენაესი საბჭო მზად არის ნაყოფიერი თანამშრომლობისათვის თანასწორუფლებიანი ურთიერთობის საფუძველზე, რაც ასეთი ურთიერთობის მონაწილეთა კეთილდღეობამდე მიგვიყვანს.

ყოველივე ზემოთ თქმული საქართველოს რესპუბლიკის უზენაეს საბჭოს საფუძველს აძლევს ამ ეტაპზე უარი თქვას “ახალი სამოკავშირეო ხელშეკრულების კონცეფციის” განხილვაზე, რამდენადაც მისი ნებისმიერი ფორმა მიუღებელია საქართველოს რესპუბლიკისათვის, რომელიც ჯერ მხოლოდ სრული სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის მიღწევის გზაზე გარდამავალი პერიოდის დასაწყისში იმყოფება.

ეს განცხადება მოწონებული და მიღებულია საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს 1990 წლის 22 ნოემბრის სხდომაზე.

საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარე ზვიად გამსახურდია”. [71, გვ.72-73]

აქ, როგორც ვხედავთ, ყველაფერი დღესავით ნათელია და ახალი სამოკავშირეო ხელშეკრულების ხელის მოწერაზე კი არა, მისი კონცეფციის განხილვაზეც კი უარს ამბობს საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭო, ზვიად გამსახურდიას თავმჯდომარეობით. მაგრამ მის ყველაფრის მკადრებელ “ოპონენტებს”, მაინც ყოფნიდათ ურცხვობა, რომ იგი კრემლთან გარიგებებსა და ალიან-

სში დაედანაშაულებინათ (ალბათ, ჩემი შენ გითხარის, – პრინციპით მოქმედებდნენ).

აქვე უნდა ითქვას, რომ 1990 წლის 14 ნოემბერს, უზენაესი საბჭოს პირველ სესიაზე საქართველოს მესამე რესპუბლიკის გამოცხადებით ახალი ეპოქა დაიწყო ქვეყნის ისტორიაში. “...იწყებოდა ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის ახალი ეტაპი, რომლის თავისებურება ის იყო, რომ სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლას ეროვნული პარლამენტი უნდა ჩასდგომოდა სათავეში. ის იქნებოდა არა მხოლოდ უმაღლესი საკანონმდებლო ხელისუფლება, არამედ ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის ხელმძღვანელი და კოორდინატორი,” [74, გვ.77] – ასე განსაზღვრავდა მის როლსა და ფუნქციას ზვიად გამსახურდია.

მიუხედავად მიღწეული წარმატებისა, საქართველო სახელმწიფოებრივი თვალსაზრისით არ იყო მდგრადი ქვეყანა. ინტელიგენციის ერთი ჯგუფი და მდიდართა ფენა, უმთავრესად ყოფილი კომუნისტური ნომენკლატურის წარმომადგენლები, რომელთათვისაც უცხო არ იყო მფარველობისა და პროტექცია-მოსყიდვის სისტემა, დანაწილდა სხვადასხვა ჯგუფებისა და პარტიების ინტერესების გამომხატველ ორგანიზაციებში. [იქვე, გვ.78]

ძალთა ასეთი დაჯგუფების სამომავლო საშიშროება მხედველობიდან არ გამოპარვია ქართულ საზოგადოებას და იგი შეეცადა ხელი შეეშალა მოვლენათა დაგეგმილი სცენარით განვითარებისათვის. როდესაც დაპირისპირებამ საქართველოს უზენაეს საბჭოსა და ეროვნული კონგრესის ძალთა შორის აშკარა კონფრონტაციის სახე მიიღო, სადაც ურთიერთლანძვამ და პოლიტიკურ ოპონენტთა ყოვლად მიუღებელი სარკაზმებით შემკობა ჩვეულებრივ მოვლენად იქცა, ქართული საზოგადოების მოწინავე ნაწილისათვის უკვე ნათელი იყო, თუ რა შედეგებამდე შეიძლება მიეყვანა ყოველივე ამას ჯერ კიდევ ჩანასახოვან მდგომარეობაში მყოფი დამოუკიდებელი ქართული სახელმწიფოებრიობის მყიფე ორგანიზმი. ამასთან, რევანშისათვის თავის დროის დადგომას ელოდნენ კომუნისტური ნომენკლატურის ხელისუფლებას ჩამოშორებული ნარჩენებიც, რომლებიც, მოსკოვში მყოფ ედ. შევარდნაძის ხელმძღვანელობით, სულს უბერავდნენ და კიდევ უფრო აღვივებდნენ ამ ორ დაპირისპირებულ ძალას შორის უკვე ჩამოგდებულ მტრობის ნალვერდალს.

ქართველი ხალხის თავისუფალ მომავალზე ჭეშმარიტად მოფიქრალმა ძალებმა სცადეს ამ პროცესის შეჩერება, მაგრამ ტოტალიტარული რეჟიმიდან ახლად თავდაღწეულ ქვეყანაში, სადაც ფაქტიურად არ არსებობდა ქმედუნარიანი საზოგადოებრივი ინსტიტუტები, ეს ცდა უშედეგო აღმოჩნდა. სწორედ ამ მიზნით იყო, რომ 1990 წლის 27 დეკემბერს ბათუმელ ინტელიგენტთა ჯგუფმა, საქართველოს ეროვნული მოძრაობის ისტორიის მუზეუმიდან, მიმართვა გაუგზავნა საქართველოს რესპუბლიკის უზენაეს საბჭოსა და საქართველოს ეროვნულ კონგრესს, რომელშიც აღნიშნულია შემდეგი:

“ძლიერ გვაწუხებს ურთიერთობათა ისევ დაძაბვა საქართველოს რესპუბლიკის უზენაეს საბჭოსა და საქართველოს ეროვნულ კონგრესს შორის. საქართველოს ინტერესებიდან გამომდინარე ამ ორი ძალის გაერთიანებას ძალიან ბევრის გაკეთება შეეძლო. მაგრამ ჩვენი საერთო მოწინააღმდეგე ჯერჯერობით ახერხებს მათ ერთმანეთისადმი აქტიურ დაპირისპირებას და ამით ქართული საქმის, ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ძალების პარალიზებას.

ასეთ კრიტიკულ სიტუაციაში ეროვნული მოძრაობის ორი ფრთის მიერ ურთიერთლანძვლა და აუგად ხსენება ყოვლად დაუშვებელია. ეს კიდევ უფრო დაზარალებს ისედაც უკიდურესად დაჭიმულ პოლიტიკურ ატმოსფეროს და ქმნის პოლიტიკური და მორალური დესტაბილიზაციისათვის ნოყიერ ნიადაგს მთელ საქართველოში. უცილობლად უნდა მოვითხოვთ პირადი ამბიციები. ექსპერიმენტების ჩატარების გაგრძელების უფლება მთელ ერზე არავის არა აქვს და ეროვნული მოძრაობის ლიდერთა შორის ურთიერთობის გარკვევისას დაცული უნდა იქნას, უპირველეს ყოვლისა, საქართველოს ინტერესების პრიორიტეტი...

გახსოვდეთ, – საქართველო უპირველეს ყოვლისა! ჩვენ უნდა ვძლიოთ მტერს საკუთარ თავში და გარეშე მტრის დამარცხებაც აქედან დაიწყება. თუ ასე მოვიქცევით გამარჯვება ახლოსაა, – დამარცხების უფლება კი, ჩვენ აღარ გვაქვს.” [75]

ანალოგიურ ძალისხმევას ადგილი ჰქონდა საქართველოს სხვა რეგიონებიდანაც, მაგრამ ზემოთ აღნიშნული პირობების გამო გონიერების ეს ხმა დარჩა “ხმად მალაღებლისა უდაბნოსა შინა”.

1991 წლის 29 იანვარს საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესმა საბჭომ მიიღო დადგენილება გარდამავალ პერიოდში ადგილობრივი მმართველობის შესახებ საქართველოს რესპუბლიკის კანონის სამოქმედოდ შემოღების თაობაზე, [76] ხოლო იმავე წლის 4 თებერვალს დადგენილება “გარდამავალ პერიოდში ადგილობრივ თვითმმართველობაზე გადასვლის პირველი ეტაპის შესახებ”, რომელმაც განსაზღვრა აღნიშნულ ეტაპზე გადასვლის წესი. იგი ითვალისწინებდა რაიონებსა და რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქებში პრეფექტების დანიშვნასა და პრეფექტურების შექმნას. დადგენილებაში აღნიშნულია, რომ

“1. გარდამავალი პერიოდის ადგილობრივი მმართველობის პირველ ეტაპზე გადასვლა განხორციელდეს არსებული ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული მოწყობის გათვალისწინებით. მხედველობაში იქნეს მიღებული ადგილობრივი მმართველობის ორი დონე: მმართველობის პირველადი დონე, რომელსაც ქმნიან სოფლის (დაბის, თემის), რაიონული დაქვემდებარების ქალაქისა და ქალაქის რაიონის ადგილობრივი მმართველობის შესაბამისი სტრუქტურები, და მმართველობის მეორე დონე, რომელსაც ქმნიან რაიონები და რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქების სტრუქტურული ერთეულები. აღნიშნულის გათვალისწინებით რაიონებსა და რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქებში ინიშნებიან პრეფექტები და იქმნება პრეფექტურები.

2. რაიონების, რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქების პრეფექტების (პრეფექტურების) ძირითად ამოცანად დაისახოს გარდამავალი პერიოდის ადგილობრივი მმართველობის პირველ ეტაპზე თანმიმდევრულად გადასვლის უზრუნველყოფა...

3. ...პრეფექტურების ჩამოყალიბებამდე მმართველობის ფუნქციები შეასრულონ შესაბამისი ადმინისტრაციული ერთეულების საბჭოების აღმასრულებელმა კომიტეტებმა, რომელთა საქმიანობას წარმართავს პრეფექტი თავისი კომპეტენციის ფარგლებში... საბჭოების აღმასრულებელი კომიტეტების თავმჯდომარეები დაკავებული თანამდებობებიდან განთავისუფლდნენ... პრეფექტის დანიშვნის დღიდან. სოფლის (დაბის), რაიონული დაქვემდებარების ქალაქისა და ქალაქის რაიონის საბჭოების აღმასრულებელმა კომიტეტებმა და თავმჯდომარეებმა მუშაობა განაგრძონ საკრებულოების არჩევნების

ჩატარებასა და შესაბამისი ადგილობრივი მმართველობის ორგანოების ჩამოყალიბებამდე...” [იქვე]

აღნიშნული დადგენილების ცხოვრებაში გატარების მიზნით 1991 წლის 6 თებერვალს გაიმართა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის XI უზენაესი საბჭოს XII სესია, რომელმაც ერთხმად მიიღო კანონი “აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის კონსტიტუციის ცვლილებებისა და დამატებების შესახებ” და კანონი “აჭარის ა.რ-ის უზენაესი საბჭოს არჩევნების შესახებ”. სესიამ მომავალი არჩევნების ნორმალურად ჩასატარებლად დასახა სათანადო ღონისძიებები: აჭარის ა.რ. უზენაესი საბჭოს არჩევნების ცსკ-ს შექმნა, ცსკ-ს მიერ პარტიებისა და პარტიათა საარჩევნო ბლოკების რეგისტრაციაში გატარება და სხვა. სესიამ მოიწონა საქართველოს უზენაესი საბჭოს წინადადება და მიიღო დადგენილება აჭარის ა.რ-ის უზენაესი საბჭოს არჩევნები, 1991 წლის 3 მარტის ნაცვლად, დაინიშნოს 1991 წლის 31 მარტს – საქართველოს რესპუბლიკის ხელისუფლების ადგილობრივი ორგანოების – საკრებულოთა არჩევნების დღეს. [იქვე]

სულ მალე ამ კანონთა და დადგენილებათა მიღების შემდეგ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ხელისუფლებაში დაიწყო ცვლილებები და მისი ხელისუფლების სათავეში მოვიდა ასლან აბაშიძე, ხოლო უკვე მარტის დასაწყისში ქალაქ ბათუმსა და აჭარის რაიონებში დაინიშნენ პრეფექტები და ჩამოყალიბება დაიწყო პრეფექტურებმა. ქალაქ ბათუმის პირველი პრეფექტი გახდა ტარიელ ფუტკარაძე, ქობულეთის რაიონისა – ანზორ თხილაიშვილი, ხელვაჩაურისა – ბესარიონ ბიბინიშვილი, ქედისა – სანდრო ბერიძე, შუახევისა – შოთა ფუტკარაძე, ხოლო ხულოსი – ბეჟან გობაძე.

პრეფექტის ინსტიტუტების შემოღებას აჭარაში სასტიკად ეწინააღმდეგებოდა აქ მოქმედი ოპოზიციური ალიანსი – საკოორდინაციო ცენტრი, და მასში გაერთიანებული პოლიტიკური პარტიები საქართველოს რესპუბლიკური პარტიის მეთაურობით. (ე.წ. ბათუმელი კონგრესმენები).

ბათუმში მოქმედი საქართველოს რესპუბლიკური პარტია და მისი აქაური “მოკავშირეები”, ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის, საქართველოს ეროვნული დამოუკიდებლობის პარტიისა და სხვათა

სახით, საქართველოს ახალ ხელისუფლებას, ზვიად გამსახურდიასთან ერთად, თავიდანვე კრიჭაში ჩაუდგნენ და ყველა ღონეს მიმართავენ საქართველოს რეგიონებსა და კერძოდ, აჭარაში ამ ხელისუფლების მიერ გატარებული ღონისძიებების დისკრედიტაციისათვის. ასეთივე პოზიცია დაიკავეს მათ მიერ საქართველოში ახალი ხელისუფლების მიერ შემოღებული პრეფექტებისა და პრეფექტურების ინსტიტუტებისადმიც, და იმედი ჰქონდათ რა ბათუმსა და აჭარაში მათი გავლენის გამოყენებისა, ცდილობდნენ აღნიშნული ინსტიტუტები არ დაეშვათ ავტონომიური რეპუბლიკის ტერიტორიაზე. მაგრამ მათი ეს მცდელობა აჭარაში მოქმედ ჭეშმარიტ ეროვნულ ძალთა აქტივობის შედეგად მარცხით დამთავრდა. უნდა აღინიშნოს, რომ აჭარაში მოქმედ რესპუბლიკელებს და მათ მომხრე სატელიტებს ჰქონდათ აჭარის დაჩემების თავისებური პრეტენზია, რაც მათ სხვა პრეტენზიებთან ერთად, ჩვენ ვფიქრობთ, წარმოადგენდა მათ მიერვე არაერთგზის დაგმობილი სეპარატისტული განწყობილების თავისებურ, პროვინციალიზმთან შეხამებულ ფორმას; რადგან ზემოთ ჩვენს მიერ აღნიშნული მათი ცდა, არ დაეშვათ პრეფექტურების ინსტიტუტი აჭარაში, მიზნად ისახავდა ამ რეგიონში მათი პოლიტიკური დომინირების წარმოჩენას. მათ ამ ამბიციას კი, უნდა შეწირვოდა აჭარის მოსახლეობის ღირსება და სრულიად საქართველოს სხვა მხარეებისაგან აჭარის ხელოვნურად გამოცალკევებით, გარკვეული საზოგადოებრივი ძალების ფსიქიკაში, აჭარის, კიდევ ერთხელ, რაღაც განსაკუთრებულ რეგიონად დაფიქსირება. ეს კი, როგორც ჩანს, აღნიშნულ ძალებს, მათი ღირსების ხელმძღვანელობით, სრულებითაც არ აწუხებდათ.

საქართველოს ახალ ხელისუფლებასა და ეროვნულ კონგრესს შორის, ზემოთ აღნიშნულ მიზეზთა გამო, მდგომარეობა დღითი დღე იძაბებოდა. კონგრესის მომხრეთა ქმედებებში უკვე გამოიკვეთა საქართველოს ეროვნული ხელისუფლებისადმი წინ წასწრებისა და აქედან გამომდინარე, მზარდი ავანტიურისტის ელემენტები. ამის დამადასტურებელია საქართველოს ეროვნული კონგრესის მიერ იმ პერიოდში მიღებული რეზოლუციები და დადგენილებანი. მაგალითად, “საქართველოს ეროვნული კონგრესის რეზოლუცია საქართველოს უზენაესი საბჭოსა და მისი საქმიანობის თაობაზე” [72]; იმავე ორგანოს დადგენილებანი “საქართველოში განლა-

გებულის სსრკ-ს საოკუპაციო ჯარების თაობაზე” [იქვე], “საქართველოს დამოუკიდებელი რესპუბლიკის აღდგენისათვის აუცილებელი ღონისძიებების თაობაზე” [იქვე], აგრეთვე “კანონმდებლობის თაობაზე ოკუპაციის პირობებში”. [იქვე]

საქართველოს ეროვნული კონგრესის ზემოთ აღნიშნულ რეზოლუციაში ნათქვამია, რომ “საქართველოს ეროვნული კონგრესი უზენაეს საბჭოს აღიარებს ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩეულ ორგანოდ და ამ ორგანოსთან თანამშრომლობის შესაძლებლობას არ გამოირიცხავს.” – საქართველოს ეროვნული კონგრესი უზენაეს საბჭოს ვერ მიიჩნევს ეროვნულ პარლამენტად... როგორც პარლამენტთან, უზენაეს საბჭოსთან ეროვნულ კონგრესს თანამშრომლობა არ შეუძლია...” [იქვე] შემდეგ უზენაესი საბჭოსგან კონგრესი მოითხოვს პასუხს მის მიერ დასმულ შვიდ კითხვაზე, რომლებიც, როგორც მოტანილი შესავალი, ისეთივე ტონითაა შედგენილი და ისეთი ფორმით არის დასმული, რომ უზენაესმა საბჭომ, კიდევ რომ მოინდომოს, საკუთარი ღირსების შელახვის გარეშე, ვერ მოახერხებს ვერც ერთის სერიოზულად მიღებას; ეს სწორედ იმიტომ კეთდებოდა, რომ ყოველგვარი კომპრომისული ნაბიჯის გადადგმა თავიდანვე გამორიცხულიყო; მეორე დადგენილებაც ამავე სტილითა და მიზანდასახულობით არის შედგენილი და მასში ირიბად ხაზგასმულია, რომ ყველასთან (თვით უცხო და არაკეთილმოსურნე სახელმწიფოებთანაც) შეიძლებოდა საქმიანი ურთიერთობა და თანამშრომლობა, საქართველოს უზენაესი საბჭოს გარდა, – აი, ასეთ “უცილო ჭეშმარიტებაზე” პრეტენზიის მქონე სიბარიტებთან ჰქონდა საქმე ზვიად გამსახურდიასა და მის ხელისუფლებას. ისინი საქართველოს ინტერესთა პრიორიტეტზე ფარისევლურად აპელირებდნენ, სინამდვილეში საკუთარ ინტერესთა გაბატონების პრიორიტეტის მეტს არაფერს ცნობდნენ და სათანადოდაც იქცეოდნენ. მათი, ან დაუფიქრებლად და ყოველგვარი დაეჭვების გარეშე უნდა გერწმუნა და საქმეში უსიტყვოდ გამოსდევნებოდი, ანდა შენს მოსაზრებებს მათთვის არავითარი აზრი აქ ჰქონდა და შენი მორჩილებისათვის უნდა მიეღწიათ; სწორედ ეს იყო საქართველოს უზენაესი საბჭოსადმი მათი ამპარტავნული და ქედმალური დამოკიდებულების მიზეზიც.

ხოლო დადგენილებაში “კანონმდებლობის თაობაზე ოკუპაციის პირობებში”, მათ საქართველოს ხელისუფლებაში მრავალპარტიული არჩევნების გზით მოსული უზენაესი საბჭო და მის მიერ მიღებული კანონები თავიდანვე კანონგარეშე გამოაცხადეს და მოუწოდეს “საქართველოს მოსახლეობას არ დაემორჩილოს საოკუპაციო ხელისუფლების მიერ მიღებულ კანონებს...” [იქვე] მაგრამ როდესაც ქართველმა ხალხმა, მათი ეს აშკარა დემაგოგია, არ დაიჯერა, ამასთან საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის პროცესმა შეუქცევადი ხასიათი მიიღო, ისინი გადავიდნენ აშკარა პროვოკაციებზე და საქმე შეგნებულად მიიყვანეს შეიარაღებულ პუტჩამდე. ეს იყო საქართველოს არაკეთილმოსურნე ძალების მიერ დაგეგმილ ანტიქართულ აქციებში შეგნებულ მონაწილეობა და, აქედან გამომდინარე, ქართველი ერის სასიცოცხლო ინტერესთა უგულვებელყოფა-ღალატი. მისი, თითქმის, ყველა ორგანიზატორი და წამქეზებელი, დღეის მონაცემებით, მხილებული და გამოძვლავნებულია – ამიტომაც, მაშინვე გაჩნდა მფრინავი გამოთქმა: “გამსახურდიამ მთელ საქართველოს “პრაიავიტელი” (გამამჟღავნებელი) გადაასხაო.”

აჭარასა და ქალაქ ბათუმში მათი აქტივობა საკმაოდ ორგანიზებულ და მრავალფეროვან ხასიათს ატარებდა. ბათუმში განლაგებული მათი საკოორდინაციო საბჭოს შტაბი და მისი მომხრეები აჭარის მოსახლეობისათვის შეურაცხყოფელად თვლიდნენ ავტონომიური რესპუბლიკის სტატუსს [77] (მაგრამ ხელისუფლებაში ყოფნის დროს ეს რატომღაც ავიწყდებათ – უ.ო.), მოუწოდებდნენ აჭარის მოსახლეობას ადგილობრივი მმართველობის ორგანოების არჩევნების ბოიკოტირებისაკენ,[78] უარს ამბობდნენ სახელისუფლებო სტრუქტურებში მონაწილეობაზე. [79] და მათი პოზიციის გამართლებას ასეთი დემაგოგიური წილსვლებით ცდილობდნენ: “რას ნიშნავს არჩევნების ჩატარება? ეს ნიშნავს, არც მეტი არც ნაკლები იმპერიის მიერ შექმნილი სტრუქტურების ცნობას, უკანონობის დაკანონებას, რადგანაც იმპერიის მიერ შექმნილი ყოველი სტრუქტურა (საქართველოს მმართველობის სათავეში მრავალპარტიული არჩევნების გზით მოსული კანონიერი ხელისუფლება, მათი აზრით იმპერია ყოფილა – უ.ო.) საქართველოს ტერიტორიაზე არის უკანონო და ძალადობის შედეგი. ამდენად თუ აჭარის მოსახ-

ლეობა მიიღებს მონაწილეობას... არჩევნებში, მაშინ ისინი ფაქტიურად დააკანონებენ უკანონობას...” [78, იქვე] ან “ხელისუფლება სახელმწიფოებრიობის ატრიბუტია და არა კოლონიური ქვეყნის. ოკუპაციის პირობებში, სანამ ქვეყანა დაპყრობილია, მას შეიძლება ჰყავდეს მხოლოდ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანო...” [79, იქვე] ან კიდევ – “საპარლამენტო გზა საფუძველშივე განწირულია. რადგან განმათავისუფლებელი მოძრაობა არ შეიძლება იყოს ცენტრიდან მართვადი და კანონის ფარგლებში მოქმედი” [იქვე], და მრავალი სხვა ანალოგიური აბდაუბდა. მათ ამ ნაბოღვარს თუ დაუფუჯრებთ, მთელი პოსტსოციალისტური და პოსტსაბჭოური ქვეყნების განმანთავისუფლებელი მოძრაობების ლიდერები გაიყები ყოფილან, რადგან ამ სივრცეში მყოფ სახელმწიფოებში, სწორედ მრავალპარტიული საპარლამენტო არჩევნების გზით მოიპოვეს ხელისუფლება და შეუდგენენ დამოუკიდებელი სახელმწიფოს მშენებლობას, თავი დააღწიეს რა ამ გზით მრავალწლოვან საბჭოურ მონობას (ესენი კი, რა მაჰატმა განდებიც იყვნენ, მოკლე დროში დამტკიცდა, როცა იმდენიც კი ვერ მოითმინეს, რომ შეიარაღებულ კრიმინალურ გადატრიალებამდე არ მიეყვანათ საქმე). ხოლო რა ეწოდება ქმედებას, როცა ყოველი მხრიდან არაკეთილმოსურნეთა მიერ გარშემორტყმულ ქვეყანაში 1990 წლის 30 დეკემბერს მიიღეს კანონი საქართველოს ეროვნული გვარდიის შექმნის შესახებ, რომ – “მოვიწოდებთ ყველას – უარი თქვათ (საქართველოს) ეროვნულ გვარდიაში სამსახურზე!” [80] – თავად მკითხველმა განსაჯოს.

გაზეთ “ბათუმის” იმავე ნომერში – მიმდინარე მოვლენები – სათაურის ქვეშ ვკითხულობთ, რომ “ამა წლის 7 თებერვალს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ინიციატივით დაიწყო საპროტესტო აქცია ბათუმის თეატრის წინამდებარე ტერიტორიაზე.

აქციას მხარი დაუჭირა საქართველოს ეროვნული დამოუკიდებლობის პარტიის (სედპ) ბათუმის ორგანიზაციამ და “ბათუმის ჯგუფმა”. აქციის მოთხოვნები იყო “ძირს პრეფექტურა”, “მიენიჭოს სსრკ ჯარებს საოკუპაციო ჯარების სტატუსი”, “საოკუპაციო ჯარებმა დატოვოს საქართველოს ტერიტორია”.

აქცია დასრულდა 25 თებერვალს. [81, გაზ. “ბათუმი” №4, გვ.5]

ამ ჯგუფმა ბათუმში ანალოგიური აქცია ჩაატარა 15 თებერვალსაც, ხოლო სახელისუფლებო ბლოკ “მრგვალი მაგიდის” წარმომადგენლებმა იმავე დღეს ჩაატარეს მიტინგი, რომელზეც, იმავე გაზეთის ცნობით, – ოპოზიციურ ძალთა წარმომადგენლები ერის მოღალატეებად და კრემლის აგენტებად გამოაცხადეს... აქციის მონაწილეებს შეუერთდნენ მომიტინგეები ქობულეთიდან.

ოპოზიციურმა ძალებმა 17 საათზე თეატრის წინამდებარე მოედანზე ჩაატარეს მიტინგი, რომელზედაც სიტყვით გამოვიდნენ სედა-ის მთავარი კომიტეტის წევრი კობა ხაბაზი, პოლიტიკური ჯგუფის “ბათუმის” თავმჯდომარე რობერტ ნადირაძე, სედა-ის ბათუმის რაიონული ორგანიზაციის წევრი ზაზა მესხიძე, ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის წევრები გოჩა კორტავა და ელგუჯა პაიჭაძე, პოეტი ჯონი ჯიჯეიშვილი, რესპუბლიკური პარტიის წევრი გოდერძი ტოტოჩავა. თითქმის ყველა გამომსვლელმა ილაპარაკა იმ დაძაბულ ურთიერთობაზე, რაც არსებობდა ეროვნულ კონგრესსა და საქართველოს უზენაეს საბჭოს შორის. ხაზგასმით აღინიშნა ის აშკარა ცილიმწამებლური კამპანია, რასაც ადგილი ჰქონდა ბლოკ “მრგვალი მაგიდის” მხრიდან. [იქვე]

ასეთ პირობებში, რა თქმა უნდა, რეგიონში პოლიტიკური ვითარება უკიდურესად დაძაბული იყო. მაგრამ ნაშრომში ზემოთ მოყვანილი ფაქტების გამო, საკითხავია, რამდენად გულწრფელი და მართებული იყო ოპოზიციურ ძალთა გაზეთში დაფიქსირებული მათი ეს პოზიცია; რადგან ამ აქციების დროს ბლოკ “მრგვალი მაგიდის” წარმომადგენელს, ეროვნული მოძრაობის ცნობილ ბათუმელ ვეტერანს, ნუნუ ქაჯაიას გამოსვლაში, რომელიც მას 1991 წლის 18 თებერვალს გაუკეთებია, ნათქვამია: “ჩემო შვილებო! პირველად, როდესაც გავიგე თქვენი ამ აქციის ამბავი, მართალი გითხრათ, ძალიან იმოქმედა ჩემზე იმიტომ, რომ ყველანი ძალიან მიყვარხართ.

რომ არა ასეთი დიდი სიყვარული და პატივისცემა, ალბათ არ მოვიდოდი თქვენთან და ვერც გეტყოდით ჩემს სათხოვარს.

დედაშვილურად გთხოვთ, შვილებო, წინ დაიხედეთ, არ ჩააგდოთ საკუთარი თავი და მთლიანად ქართველი ხალხი საფრთხეში. ხომ გახსოვთ თბილისი, აგერ ახლა ვილნიუსი, ხომ უსმენთ გადაცემებს მოსკოვიდან, თუ რას ლაპარაკობენ საქართველოზე.

როგორ ფიქრობთ, დაგვინდობენ ვითომ ისინი? შერცხვებით და გულთან მიიტანენ ჩვენს სატკივარს?

არა, შვილებო, არ დაიჯეროთ ეს, ამიტომ კიდევ ერთხელ შემოგეხვეწებით, გაუფრთხილდით თავს, რადგან მე მჯერა დღევანდელი ეროვნული ხელისუფლება ნაბიჯ-ნაბიჯ მიგვიყვანს იმ დიდი მიზნის აღსრულებამდე, საქართველოს თავისუფლება რომ ჰქვია.

ღმერთი იყოს ჩვენი მფარველი!” [82]

ანალოგიური სულისკვეთების სიტყვით მიმართა მან ბათუმში 1991 წლის 9 მარტს გამართულ მიტინგსაც, მაგრამ განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი და ტევადია მის მიერ წინასაარჩევნო კამპანიის დროს იმავე წლის 27 მარტს წარმოთქმული სიტყვა:

“ჩემო ძვირფასო თანამემამულენო!

მე მოგმართავთ ჩემს წინასაარჩევნო შეხვედრაზე თქვენ იმის შესახებ, თუ რა მაიძულებს ვიდგე ეროვნული მოძრაობის ავანგარდში ახალგაზრდობის გვერდით,” – აღნიშნავს ორატორი და შემდეგ განარგობს, – “მე ვერც კი წარმომედგინა, რომ თქვენს წინაშე წარვსდგებოდი, როგორც დეპუტატობის კანდიდატი. მე ამისათვის არასდროს მიბრძოლია. ჩემთვის არა აქვს მნიშვნელობა იმას, ამირჩევთ თუ არა დეპუტატად. მე ვიდეგები იქ, სადაც დღემდე ვიბრძოდი. ჩემთვის არ არსებობს მეორე მცნება, გარდა სამშობლოსი და სამაყოა, რომ ეს ჩემი და თქვენი სამშობლო – საქართველოა. მე ვზრდი შვილებს – მე მათ ვუზრდი საქართველოს, მე თუ ვიბრძვი საქართველოს თავისუფლებისათვის, ეს იგივე თქვენი მომავლისთვის ბრძოლაა.

დღეს უჭირს ქართველ ერს, თორე ამ ხნის ქალს სახლიდან გარეთ რა გამომიყვანდა. მე ვიცი სიბერის ჟამს ფათერაკიანი და ძნელი გზა ავირჩიე, მაგრამ რა გქნათ შვილებო, ეს გზა გვარგუნა ბელუკულმართმა ისტორიამ და დამპყრობლებმა... საქართველოს ნაყოფიერებს დაეპატრონა სხვა ჯურის მოსახლეობა და დღეს ბევრგან ისინი უმრავლესობას შეადგენენ... გვემუქრებიან, გვებრძვიან, არ გვინდობენ... იტაცებენ მიწას, კულტურულ ძეგლებს, ეროვნულ ღირსებას.

მესამე ძალამ, რომელიც მტრის სახით მოგვევლინა, დასაყრდენი სწორედ არაქართველ მოსახლეობაში ნახა და წარწყმედით

გვემუქრება. აი, ახლა გვჭირდება გაერთიანება, – ჩვენ ხომ ისე-
დაც ერთად ვართ, მაგრამ ვეცადოთ ნუ დაგუშვებთ კუთხურობას
და საქართველოს ცალკეული კუთხის შვილების დაპირისპირებას.
უნდა ვებრძოლოთ ერთა შორის შუღლს და კინკლაობას, შეტაკე-
ბას. ამით ჩვენ თავიდან ავიცილებთ ყოველგვარ უსიამოვნებას და
მტერს არ მივცემთ დასაყრდენს ჩვენს ქვეყანაში...” [იქვე]

როგორც ვხედავთ, სიტყვაში ჩაღებული ემოციური მუხტის
გარდა, ქალბატონ ნუნუ ქაჯაიას ნათქვამში ჩანს მომენტის ნათე-
ლი შეგნება და ქვეყნის ინტერესებისათვის ერის დარაზმვის სურ-
ვილი, პატრიოტული შემართება. ახლა შედარებისთვის ავიღოთ
იმავე პერიოდში ბათუმელ ოპოზიციონერთა ერთ-ერთი ლიდერის
რობერტ ნადირაძის მიერ 1991 წლის 18 მარტს გამართულ მი-
ტინგზე წარმოთქმული სიტყვა და ყველაფერი ნათელი გახდება.

“ჩვენი მოძრაობა რუბიკონს მიუახლოვდა, – აღნიშნავს რ.
ნადირაძე, – იმ რუბიკონს, რომელიც 28 ოქტომბრის არჩევნების
გამო კვლავ აღიმართა განმათავისუფლებელი მოძრაობის წინაშე...
28 ოქტომბრის არჩევნები ჩვენ ახალ ხიფათს გვიქადის, რადგან
სწორედ ამ “არჩევნების” წყალობით საბჭოთა კავშირმა თავის იუ-
რისდიქციაში მოაქცია საქართველო... პარლამენტური გზა, რომე-
ლიც გიორგიევსკის ტრაქტატზე (? – უ.ო.), 1920 წლის საქარ-
თველო-რუსეთის კაბალურ ხელშეკრულებაზე (? – უ.ო.) 28 ოქ-
ტომბრის არჩევნებზე გადის, ანარქიზმის ჭაობში ეფლობა”... [83]
გამოდის, რომ ორატორის აზრით, 1990 წლის 28 ოქტომბრის
“არჩევნების” გზით (არჩევნებს რატომღაც ბრჭყალებში სვამს),
რომლის მეშვეობითაც მრავალპარტიულ არჩევნებში გამარჯვებული
ეროვნული მოძრაობის ძალები მოვიდნენ საქართველოს ხელისუფ-
ლებაში ზვიად გამსახურდიას მეთაურობით, რომელმაც უზენაესი
საბჭოს პირველსავე სესიაზე უარყო ყოველგვარ სამოკავშირეო
ხელშეკრულებებზე არა მარტო ხელის მოწერა, არამედ, როგორც
ზემოთ ვნახეთ, ასეთი სამოკავშირეო ხელშეკრულების კონცეფციის
განხილვაც კი, და რომელმაც აიღო შეუქცევადი კურსი საქართვე-
ლოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენისაკენ, რაც
სინამდვილედ აქცია 1991 წლის 31 მარტის რეფერენდუმის შედე-
გების რეალიზაციით და 1991 წლის 9 აპრილის საქართველოს
სახელმწიფოებრიობის აღდგენის აქტის გამოცხადებით – თურმე,

მანამდე “თავისუფალი” საქართველო საბჭოთა კავშირის იურისდიქციის ქვეშ მოქცეულა და ბრძოლის ამ საპარლამენტო გზით ანაქრონიზმის ჭაობში ჩაფლულა (მართლაც, რას არ იტყვის უძველესი ენა). აღარაფერს ვამბობთ ორატორის მიერ აღნიშნული სიტყვის გაგრძელებაში, საქართველოში დროის მომენტიდან გამომდინარე, მართლაც და, ურთულესი პრობლემების გვერდის ავლით, ისეთი პირადი ამბიციებიდან გამომდინარე ამბების წინ წამოწევაზე, როგორცაა 1988 წლის ოქტომბერ-ნოემბრის ბათუმის მანიფესტაცია-მიტინგების ორგანიზატორობის საკითხი (რომელთა შესახებაც ადრე უკვე ვისაუბრეთ). მხოლოდ არ შემიძლია არ აღვნიშნო, რომ ასეთ დროს ვაკროში ნამდვილად იტყოდა: მაშ, გაეწიოთ!.. მაგრამ აქვე უნდა ითქვას, რომ რ. ნადირაძე ამ დაჯგუფებას სულ მალე გაემიჯნა და შექმნა აჭარის კეთილი ნების მისია.

ზემოთ მოყვანილი რეზოლუციები, დადგენილებანი და გამოვლენები, კეთდებოდა ისეთ ფონზე, როცა საბჭოთა კავშირი ჯერ კიდევ დაშლილი არ იყო და მისი ძალოვანი სტრუქტურები ათასგვარ პრობლემებს უქმნიდნენ საქართველოს ახლად არჩეულ ხელისუფლებას, რის გამოც იგი იძულებული იყო მსოფლიო ხალხებისა და მთავრობებისათვის მიემართა შემდეგი მოწოდებით:

“1. დაუყოვნებლივ შეიქმნას კომპეტენტური საერთაშორისო კომისია გაეროსა და ევროპარლამენტის ექსპერტების მონაწილეობით, ადგილზე სინამდვილის შესასწავლად, რათა ფართო საზოგადოებამ უტყუარი ინფორმაცია მიიღოს საქართველოში მიმდინარე მოვლენებზე.

2. დახმარება გაეწიოს საქართველოს რესპუბლიკას ყველა იმ საშუალებით, რაც საერთაშორისო სამართლით არის გათვალისწინებული სუვერენული სახელმწიფოს ნებისმიერი აგრესიისაგან დასაცავად.

საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარე ზვიად გამსახურდია. თბილისი, 1991 წლის 28 თებერვალი.”

[84, გვ. 32]

მაგრამ აქვე უნდა აღვნიშნოთ ისიც, რომ მიუხედავად საქართველოს ეროვნულ კონგრესში გაერთიანებულ ორგანიზაციათა უმრავლესობის ასეთი დამოკიდებულებისა, საქართველოს ეროვნული დამოუკიდებლობის პარტიამ გამოაქვეყნა მიმართვა, რომლითაც სა-

ქართველოს მოსახლეობას მოუწოდა აქტიური მონაწილეობა მიეღოთ 1991 წლის 31 მარტის რეფერენდუმში და ერთმნიშვნელოვნად ხმა მიეცათ საქართველოს სახელმწიფოებრიობის აღდგენისათვის, [85] – რაც ადასტურებს იმას, რომ ნორმალურ პირობებში ურთიერთთანამშრომლობა, ამ ორ დაპირისპირებულ ძალას შორის, სრულიად რეალური და შესაძლებელი იყო. ხოლო რაც შეეხება საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობის მიერ დანიშნულ ამ რეფერენდუმს, მასზე დასმული იყო კითხვა: “თანახმა ხართ თუ არა, აღდგეს საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობა 1918 წლის 26 მაისის დამოუკიდებლობის აქტის საფუძველზე?”

ამ კითხვას დადებითად უპასუხა საქართველოს არა მარტო ქართულმა, არამედ მის არაქართველ მოქალაქეთა უმრავლესობამაც.

სარეფერენდუმო კომისიის ცნობით, კენჭისყრაში მონაწილეობდა მონაწილეობის უფლების მქონეთა, ე.ი. სრულწლოვან მოქალაქეთა, რომელთა რიცხვი უდრის 3.672.403-ს, 90.79%. ამთგან დადებითად უპასუხა 99.08%-მა და უარყოფითად – 0.51%-მა [86, გვ. 5]; ეს შედეგი, დემოკრატიული რეფერენდუმის ჩატარების თვალსაზრისით საუცხოო და დამაჯერებელია, რის საფუძველზეც საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესმა საბჭომ, 1991 წლის 9 აპრილს, თავის საგანგებო სხდომაზე გამოაცხადა “საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის აქტი”, რომელშიც ნათქვამი იყო: “1990 წლის 28 ოქტომბერს მრავალპარტიული, დემოკრატიული გზით არჩეული საქართველოს უზენაესი საბჭო, ეყრდნობა რა 1991 წლის 31 მარტის რეფერენდუმით გამოხატულ საქართველოს მოსახლეობის ერთსულოვან ნებას, ადგენს და საქვეყნოდ აცხადებს საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენას, საქართველოს დამოუკიდებლობის 1918 წლის 26 მაისის აქტის საფუძველზე.” [86, გვ.7]

საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აქტის გამოცხადებას უდიდესი სიხარულით შეხვდა საქართველოს მოსახლეობა და, რა თქმა უნდა, აჭარის მცხოვრებლებიც, მაგრამ მეტად ნიშანდობლივია ბათუმში მოქმედ ოპოზიციურ ძალთა დამოკიდებულება აღნიშნული აქტისადმი.

ამ დღეს მათ მიერ ბათუმში, თეატრის მოედანზე გამართულ მიტინგზე ერთი სიტყვაც არ თქმულა საქართველოს ისტორიაში ამ უღირსშესანიშნავესი მოვლენის აღსანიშნავად. მათ ფაქტიურად, ამ ისტორიული აქტის ბოიკოტირება სცადეს. [87, გვ.7] ამის დამადასტურებლად მოვიყვანთ მასალას 1991 წლის 10 აპრილის გაზეთიდან “აჭარა”, რომლის სტატიაში – “მიტინგები ბათუმში”, – აღნიშნულია შემდეგი:

“9 აპრილს დილით 4 საათზე ბათუმის ღვთისმშობლის ტაძარში აღევლინა ამ ორი წლის წინათ თბილისში მთავრობის სახლთან ტრაგიკულად დაღუპულთა ხსოვნისადმი მიძღვნილი პანაშვიდი, რომელსაც უძღვებოდა ბათუმ-შემოქმედის მიტროპოლიტი მეუფე კონსტანტინე. დილის 5 საათზე კი, სანთლები აციმციმდა ბათუმის ზღვისპირა პარკში – 1989 წლის იმ ტრაგიკული ღამის მსხვერპლთა მემორიალთან “9 აპრილის ცრემლი”...

12 საათზე თეატრალურ მოედანზე გაიმართა მიტინგი. გამომსვლელები გულისტკივილით ლაპარაკობდნენ იმ საბედისწერო განთიადის ამბებზე.

მიტინგი დალოცა მამა გიორგიმ.

მიკროფონთან ერთმანეთს ცვლიდნენ – ბადრი თევზაძე, ვლადიმერ მახარაძე, კობა ხაბაზი, ავთანდილ ბერიძე, ჟუჟუნა ხაჯიშვილი, ნინო საკანდელიძე, ამირან კილურაძე, მერაბ კუტუბიძე, სვეტლანა კუდბა, სიმონ შარაძე, ნორჩი ბათუმელები და სხვები. მათ გამოსვლაში იყო მწუხარებაც და სიხარულის ცრემლებიც.

შემდეგ მიტინგის მონაწილეები გაემგზავრნენ ოზურგეთსა და ჩოხატაურში, სადაც მონახულეს 9 აპრილს დაღუპულთა საფლავები...“ შემდეგ იქვე გრძელდება:

“გუშინ, 9 აპრილს, საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესმა საბჭომ საგანგებო სხდომაზე გამოაცხადა საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტი. ამ მოვლენას მიეძღვნა თავისუფლების მოედანზე გამართული მიტინგი-მანიფესტაცია.

- აღსრულდა ქართველი ხალხის საუკუნოვანი ოცნება. ხალხის ნებით აღჭურვილმა საქართველოს უზენაესმა ხელისუფლებამ აღადგინა საქართველოს დამოუკიდებლობა 1918 წლის 26 მაისის დამოუკიდებლობის აქტის თანახმად. ქართველმა ხალხმა დაამტკიცა, რომ ის ღირსია თავისუფლებისა და არაფერს დაიშურებს

ეროვნული სახელმწიფოებრიობის აღსადგენად. ამ გადაწყვეტილებაში მთელი ქართველი ხალხი ერთიანია და ჩვენ ღრმად გვწამს, – გოლგოთას აუცილებლად ამაღლება მოჰყვება. გილოცვათ დღევანდელ დღეს და გისურვებთ ყოფილიყოთ ღირსი იმ მისიისა, რასაც დღევანდელი დღე გვაკისრებს.

ამ სიტყვებით გახსნა მიტინგი-მანიფესტაცია საქართველოს ეროვნული მოძრაობის მუზეუმის ღირექტორმა უჩა ოქროპირიძემ.

სიტყვით გამოვიდნენ გურამ მონიავა, სიმონ შარაძე, თამაზ გოგიტიძე, არჩილ მამულაძე, ლევან მიქელაძე, ბადრო მელაძე, ავთანდილ დიასამიძე, ნუგზარ ჯაფარიძე, ბიჭიკო დიასამიძე, მალხაზ ვარშანიძე, ალექსანდრა ოსიპენკო-ლომაძე, ფირუზ ვაშაყმაძე, ნინო გოგიტიძე, აკაკი სვანიძე, ვლადიმერ მახარაძე, ამირან ჟორდანიძე, ლაშა კიკვაძე, თამუნა გუდავა, ქეთევან ზოსიძე, სტუმარი სტამბოლიდან ნუგზარ ირემაძე და მრავალი სხვა.

მიტინგის მონაწილეებმა წუთიერი ღუმლით პატივი მიაგეს მერაბ კოსტავას და 9 აპრილს დაღუპულთა ხსოვნას.

ლექსს სიმღერა ცვლის, სიმღერას – ცეკვა. მღერის და ცეკვავს დიდი და პატარა, ქალი და კაცი, მოხუცი და ახალგაზრდა...

ეს იყო იმპროვიზირებული, გულის სიღრმიდან ამოხეთქილი, ჭეშმარიტად სახალხო ზეიმი, რომლის მსგავსიც ნამდვილად არ ახსოვს ჩვენს ბათუმს.

მიტინგ-მანიფესტაციის მონაწილეებმა მისალოცი დეპეშა გაუგზავნეს საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარეს ბატონ ზვიად გამსახურდიას.” [88]

გაზეთის ამავე ნომერში გამოქვეყნდა აბელ და კახა სურგულაძეების მისალოცი სტატია “ნათელი მომავლის მოახლოება”, შოთა ზოიძის – “საქართველოს აღდგომა” და სხვა.

იმავე უზენაესი საბჭოს სესიამ მიიღო მნიშვნელოვანი დადგენილება საქართველოს პრეზიდენტის თანამდებობის შექმნის შესახებ, დააკანონა პრეზიდენტის უფლება-მოვალეობანი, საპრეზიდენტო არჩევნების დღედ დანიშნა 1991 წლის 26 მაისი, ხოლო მანამდე პრეზიდენტის მაღალ პოსტზე აირჩია ზვიად გამსახურდია.

შესაბამისად, საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარედ არჩეული იქნა აკაკი ასათიანი, ხოლო მის მოადგილედ ნემო ბურჭულაძე. [86, გვ. 8-9]

სულ მალე, საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აქტის გამოცხადებიდან, აჭარაში ქედის, შუახევისა და ხულოს პრეფექტურებთან არსებულმა საკრებულოებმა ქ. ბათუმის მაშინდელი პრეფექტის ტარიელ ფუტკარაძის ინიციატივას თანადგომა გამოუცხადეს და აჭარის ადგილობრივი ხელმძღვანელობის გვერდის ავლით თბილისში საქართველოს უზენაეს საბჭოს წარუდგინეს ამ რაიონთა საკრებულოების გადაწყვეტილება აჭარის ავტონომიის გაუქმების მოთხოვნით. მანამდე კი, წინასაარჩევნო აგიტაციის პერიოდში აჭარის ამავე რაიონებში აქტიური პროპაგანდა ეწეოდა აღნიშნულ საკითხს და მოსახლეობის უმრავლესობის დამოკიდებულებაც ნამდვილად არ ჩანდა მისდამი ნეგატიური. მაგრამ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მაშინდელმა ხელმძღვანელობამ ასლან აბაშიძით სათავეში, მათთვის გვერდის ავლით თბილისში ამგვარი დოკუმენტის წარდგენა, ჩამოყალიბებული ნომენკლატურული სუბორდინაციის უხემ დარღვევად და აქედან გამომდინარე, პირად შეურაცხყოფად მიიღო და ამ გადაწყვეტილებათა გაბათილების მიზნით აქტიურად ამოქმედდა.

მობილიზებული იქნა ყველა ძალა, რომელიც საკრებულოთა ამ ნაბიჯის ცხოვრებაში გატარების მცდელობას აქტიურად შეეწინააღმდეგებოდა და თბილისს კი მის სიმცდარესა და ტარიელ ფუტკარაძის ავანტიურიზმში დაარწმუნებდა. ყველა ამ ძალთა ძალისხმევითა და აშკარა დემაგოგიური მექანიზმების ჩართვით, მათ შეძლეს ზემო აჭარის მოსახლეობის გარკვეული ნაწილის ტყუილებით (თითქოს აჭარას აუქმებდა ვინმე, ან მის თავისუფლებას ემუქრებოდა რაიმე, ან კიდევ, თითქოსდა მათ რელიგიურ გრძნობებს უპირებდნენ შელახვას და სხვა) აღელვება და აყოლიება, [89, ოქროპირიძე უ. რა ხდება აჭარაში] და როგორც ზემოთაც აღვნიშნეთ პროვოკაციების მთელი კასკადი მოაწვევს.

ისმება კითხვა: ვისგან ან რისგან ემუქრებოდა საშიშროება, ან მუსლიმანურ რელიგიას, ან კიდევ აჭარის თავისუფლებას?! მაგრამ სხვანაირად ხალხს ვერ ააღელვებდნენ და ვერც აიყოლიებდნენ და ამ ორ ლოზუნგს ვერ ამოაფარებდნენ მესამეს, მათთვის

უმთავრესს – “ხელები შორს აჭარის ავტონომიისაგან”, ე.ი. მათი მომავალი გახელისუფლების შესაძლებლობისაგან. ამიტომ სავსებით გასაგებია იმ აქციის მომწყობთა ზრახვები, რომლებმაც 1991 წლის 22-23 აპრილს მოახდინეს პირველი პუტჩი, სახელისუფლებო გადატრიალების მცდელობა აჭარაში, რასაც საკმაოდ მომზადებული შეხვდა ადგილობრივი ხელისუფლება და შეძლო მისი გამოყენება საკუთარი ძალაუფლების განსამტკიცებლად [იქვე]. ამ მომენტში ფაქტიურად ერთმანეთს დაუპირისპირდა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მაშინდელი უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარე ა. აბაშიძე და ქ. ბათუმის პრეფექტი ტ. ფუტკარაძე. ამ უკანასკნელმა, გადამწყვეტ მომენტში, ვერ გაუძლო სამიტინგო დამაბულობას და თბილისში გაიპარა, თავისი მომხრეები კი, ღვთის ანაბარა მიატოვა. [69, გვ. 29]

აქვე აღვნიშნავთ, რომ ეროვნული მოძრაობის ზვიადისტურმა ფრთამ სცადა აღნიშნული პროვოკაციული აქციისათვის, მისი განეიტრალების მიზნით, ეროვნულ ძალთა ერთიანობა დაეპირისპირებინა, მაგრამ რესპუბლიკურმა პარტიამ და მისმა მოკავშირეებმა, უარი თქვეს ერთიანი ფრონტით გამოსვლაზე, მიუხედავად იმისა, რომ მათ აუხსნეს აჭარის გარშემო შექმნილი სპეციფიკური გარემოებანი და მისი მოსალოდნელი შედეგები, აქ ასლან აბაშიძის შესაძლო ერთმმართველობის დამყარების ჩათვლით. ზემოთ აღნიშნული ძალების ერთმანეთზე მიშვებით, როგორც ჩანს, მათ იმედი ჰქონდათ ურთიერთბრძოლაში ორივეს დასუსტების ხარჯზე, მათი პოზიციების რეგიონში განმტკიცებისა. მაგრამ შემდეგში ისინი, ასლან აბაშიძის მომხრეების პირისპირ მარტო დარჩენილები, სასტიკად დამარცხდნენ. ამიტომაც მათ კისერზეა პასუხისმგებლობის უდიდესი ნაწილი ყველაფერ იმაზე, რაც შემდგომში აჭარაში მოხდა. [იქვე, გვ. 29-30] არც გაზეთ “მსგეფსის” ამ შეფასებაშია, ჩვენი აზრით, რაიმე გადაჭარბებული, რომ “1991 წლის ზაფხულში (გაზაფხულზე – უ.ო.) დაიწყო ბათუმში ეროვნული ხელისუფლების მარცხი...” [90, გვ. 2 და 6] ჩვენ კი, მის შესახებ აღვნიშნავთ შემდეგს:

მოვლენები, რომელიც 1991 წლის 22-23 აპრილს ბათუმში გათამაშდა დრამატული იყო არა მარტო საქართველოს პოლიტიკური ისტორიის, არამედ ქართული სულის განვითარების თვალ-

საზრისითაც ამ რეგიონში. ამ მოვლენებმა ცხადყო, რომ მიუხედავად აქ მომხდარი დიდი ძვრებისა, 70 წლიანი ბოლშევიკური ტოტალიტარიზმის მიერ შექმნილი მექანიზმი ამ რეგიონში, კვლავაც დიდი წარმატებით შეიძლებოდა ამოქმედებულიყო იმ ხალხის სახელით, რომლის სასიცოცხლო ინტერესების წინააღმდეგაც იყო მიმართული ყოველივე ის, რაც კეთდებოდა, რატომაც კეთდებოდა და რისთვისაც გაკეთდა. თუმცა უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ მასში ამ მომენტისათვის შეიტანეს “სიახლაც” რელიგიური შირმის გამოყენების სახით. ამასთან უნდა თქვას, რომ სამუსლიმანო საზოგადოების ადგილობრივ მესვეურთა პიზიცია, რომლის ეგიდითაც აღნიშნული აქცია მხოლოდ დაიწყო, თავის შინაარსში არ შეიცავდა იმ საშიშროებას, რადაც იგი ადგილობრივი მნიშვნელობის სამთავრობო ფუნქციონერებმა, თავიანთი წამქეზებლური საქმიანობით აქციეს, როგორც მიტინგამდე, რამდენიმე დღით ადრე, ისე მიტინგზე. მათ, როგორც ლეგალურად (ტელევიზიისა და ინფორმაციის ყველა საშუალებით), ისე არალეგალურად (თავიანთი ფასიანი აგენტურის საშუალებით) ყველაფერი გააკეთეს თავიანთი მიზნის მისაღწევად. ამჯერადაც არავინ დაფიქრებულა და არც არავის ხელი არ აჰკანკალებია იმაზე, რომ სასწორზე შეაგდეს ქართველი ხალხის საუკუნოებით ნალოლიავები ოცნება და ნაკეთები საქმე, გაწეული ამ რეგიონში ქართული სულის ასალორძინებლად. როგორც ჩანს, ამ აქციის ორანიზატორთა თვალსაწიერი იმდენად დაბინდული და ვიწრო იყო, რომ მათ შეეძლოთ დროებითი, წარმავალი წარმატების მისაღწევად გაეწირათ სამშობლოს ერთგულ შვილთა საუკუნეობით ნამოღვაწარი ამ კუთხეში. და ამ შემთხვევაშიც, იარაღად გამოყენებული იქნა უბრალო ხალხი, მშრომელი გლეხკაცი, თავის კუთხეზე უზომოდ შეყვარებული, დეზინფორმირებული და წაქეზებული იმით, რომ თითქოსდა აჭარას გაუქმებას უპირებდა ვინმე, ან მათ რელიგიურ მრწამსს რაიმე საშიშროება ემუქრებოდა. აჭარას კი ფაქტიურად “აუქმებდა” და თავს ლაფს ასხამდა ის, ვინც ასეთი ამკარა დემაგოგიითა და პროვოკაციებით ცდილობდა ხალხში ქულების დაგროვებას და ქვეყნის საწინააღმდეგო ავანტიურებში მის ჩაბმას; ვისაც სრულებითაც არ ენაღვლებოდა აჭარის ბედი და აჭარის მოსახლეობის ქართული თვითშეგნების, მტრისა თუ მოყვრის თვალში დისკრედიტაცია იყო მისი ერთ-ერთი მიზანი.

რაც შეეხება სხვა მიზნებს, ეს იყო, უპირველეს ყოვლისა, შეენარჩუნებინათ პრესტიჟული ნომენკლატურული სავარძლები და აქედან გამომდინარე, აჭარის მოსახლეობის განუკითხავი ძარცვის უფლება. ეს რომ არა, მათ კარგად იცოდნენ, თუ რა განსხვავებაა აჭარის, როგორც საქართველოს ერთ-ერთი კუთხის, და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის, როგორც ბოლშევიკების მიერ შექმნილი სახელმწიფო სტრუქტურის, გაუქმებას შორის. მაგრამ აჭარის გაუქმებაზე, ზოგიერთს, სიტყვის ჩამოგდება სწორედ იმიტომ დასჭირდა, რომ უბირი, მშრომელი გლეხკაცის გულში რისხვა და მღელვარება გამოეწვია, შემდეგ კი, ყველაფერი ეს თავისი მიზნების მისაღწევად გამოეყენებინა.

რაც შეეხება რელიგიურ მომენტს, – თითქოსდა ავტონომიის გაუქმებისთანავე დაკეტავდნენ სალოცავებს და მუსლიმანებს ღვეწას დაუწყებდნენ, – ესეც მორწმუნე ხალხის ასაღელვებლად ზემოთ აღნიშნული კატეგორიის პიროვნებათა მიერ მოგონილი ჭორი და ტყუილი იყო. რადგანაც ყველამ კარგად იცოდა, რომ მომავალი დამოუკიდებელი ქართული სახელმწიფოს ერთერთი ძირითადი პრინციპი სინდისისა და რწმენის თავისუფლება იყო, და სწორედ ისინი ცდილობდნენ ყოველივე ამის მიჩქმალვას, ვინც ადრე ცეცხლითა და მახვილით ებრძოდა ყველა სარწმუნოებას, – ვინც ხელში ბლოკნოტითა და კალმით იყო ჩასაფრებული სალოცავთან, რომ თავისი თანამოძმე სწორედ რწმენის სამსახურისათვის დაეხეზებინა.

აი ასეთი მრავალმხრივი და მრავალმყრალი იყო ამ მხარეში ბოლშევიკთა უბადრუკი მემკვიდრეების ფიზიონომია, რომელმაც თავისი სიცოცხლისუნარიანობა თითქოს ღღევანდელამდე შეინარჩუნა.

არაფერია იმაშიც საკვირველი, თუკი ქართულ ისტორიაში ამ შავი ფურცლის ჩამწერთა (ვეულისხმობ მხოლოდ ორგანიზატორებს – უ.ო.) მიერ აგიტაცია გაწეული უბრალო მშრომელი რაიძეში, როგორც საჭირო იყო ვერ გაერკვა და შეცდა. მითუმეტეს, როდესაც მას „ნამდვილი ისტორიკოს-პროფესორები“ ატყუებდნენ, დემაგოგიით სწამლავდნენ, ხოლო ზოგიერთ სულმოკლეს ალკოჰოლითაც უმასპინძლებოდნენ (არც სხვაგან ვყოფილვართ დაზღვეული უარესი შეცოდებებისაგან).

აქვე აღვნიშნავთ, რომ ამ დროს თავისი უარყოფითი როლი ითამაშა ეროვნული მოძრაობის ძალთა შორის მაშინ უკვე არსებულმა განხეთქილებამ, აქედან გამომდინარე ძალთა დაქსაქსულობამ, ურთიერთ გადასწრების სურვილით გამოწვეულმა აჩქარებამ, ეროვნული მოძრაობის ზოგიერთი წარმომადგენლის ზედმეტმა თავდაჯერებულობამ, გადამწყვეტ მომენტში შიშის სინდრომით ნასაზრდოებმა აშკარა შეცდომებმა. უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ხალხის უკმაყოფილებას მაშინ ბიძგი მისცა აჭარაში საკადრო პოლიტიკაში დაშვებულმა ზოგიერთმა შეცდომამ (ადგილობრივი კადრებისადმი უნდობლობის გამოხატულება – უ.ო.), რაც დიდი ხნის წინათ ჩასაფრებულმა ძალებმა თავისი მიზნებისათვის გამოიყენეს: მათ ხელოვნურად, ყველაფრის კადრების ფასად, მიაღწიეს რა სიტუაციის უკიდურეს დაძაბვას, ხალხის მღელვარებას ამოაფარეს თავიანთი ბინძური ზრახვანი და არც თუ უანგარო მიზნები.

ასე რომ კიდევ ერთხელ მოახერხეს მოეჭყუებინათ ამ კუთხის უბრალო, პატიოსანი მშრომელი და გამოეყენებინათ ისეთი საქმისათვის რაც ჩვენი ქვეყნის მტრის გარდა, არავის ხელს არ აძლევდა. მითუძებტეს, რომ აჭარიდან საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში წასული ახალმოსახლეებისათვის, ეს იყო, მართლაც, ზურგში მახვილის ჩაცემა და აქედან გამომდინარე, ქართული შორსგამიზნული ეროვნული პოლიტიკის ღალატი. სწორედ აქედან იწყება ქართული ეროვნული სახელმწიფოს დაცემისაკენ მიმავალი გზა, მისი მეთოდური და შეუქცევადი დასუსტება. [89, იქვე]

აჭარაში მიმდინარე ამ მოვლენების პარალელურად მიმდინარეობდა ეროვნული მოძრაობის ავანგარდში მდგარი „მრგვალი მაგიდა – თავისუფალი საქართველოს“ პოლიტიკურ ბლოკში შემავალ ადგილობრივ სუბიექტთა გაძლიერება-გამტკიცება. მარტო სრულიად საქართველოს ილია მართლის საზოგადოების აჭარის რეგიონალურმა ორგანიზაციამ 1990 წლის 17 ოქტომბრიდან 1991 წლის 3 ივნისამდე ჩაატარა ათეულობით კრება, რომლებზეც სხვა აქტუალურ საკითხებთან ერთად განიხილებოდა ახალი წევრების მიღების საკითხი ორგანიზაციაში. სწორედ ამ პერიოდში გახდნენ სრულიად საქართველოს ილია მართლის საზოგადოების აჭარის რეგიონალური ორგანიზაციის წევრები ალექსანდრე ტაკიძე, ფატიმა ზოიძე, ზურაბ სურმანიძე, თამაზ კალანდარიშვილი, ნოდარ

ფუტკარაძე, ირაკლი დიხამიძე, სულხან სუთიძე, ჯემალ მალაყმაძე, ნარგიზ ლორთქიფანიძე, ფირუზ ვაშაყმაძე, არჩილ მამულაძე, ვლადიმერ მახარაძე, მიხეილ ბერიძე, გენადი მალაყმაძე და სხვები. [91] ორგანიზაციამ აქტიური მონაწილეობა მიიღო აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ადგილობრივი მმართველობის არჩევნებში, ხოლო ქ. ბათუმის საკრებულოს დეპუტატობის კანდიდატებად სრულიად საქართველოს წმინდა ილია მართლის საზოგადოების აჭარის რეგიონალური ორგანიზაციიდან დასახელდნენ ნუნუ ქაჯაია, ნიაზ მალაყმაძე, ვაჟა ცინცაძე, თამაზ კალანდარიშვილი, ნოდარ ფუტკარაძე, სულხან სუთიძე, ირაკლი დიხამიძე და ანზორ გოჩაძე.

ორგანიზაციის თავმჯდომარის პოსტიდან რ. ნადირაძის წასვლის შემდეგ გადარჩეული იქნა მისი გამგეობაც და 1991 წლის 7 თებერვლის კრების ოქმის თანახმად სრულიად საქართველოს წმინდა ილია მართლის საზოგადოების აჭარის რეგიონალური ორგანიზაციის გამგეობის წევრებად აირჩიეს: ვ. ცინცაძე, ვ. მახარაძე, ა. მამულაძე, ნ. ფუტკარაძე და მ. ბერიძე; ხოლო იმავე წლის 3 ივნისის ორგანიზაციის საერთო კრების ოქმის თანახმად ქ. ბათუმის წმინდა ილია მართლის საზოგადოების თავმჯდომარედ აირჩიეს ნიაზ მალაყმაძე. ამავე კრებაზე მოხდა გამგეობის წევრთა გადახალისება და სრულიად საქართველოს ცენტრალურ მრგვალ მაგიდაში ახალი წევრების წარდგენა, რაც წილად ერგოთ ნ. მალაყმაძეს, ა. მამულაძეს, ვ. ცინცაძესა და ნ. ფუტკარაძეს. [91, 1991 წ. 3 ივნისის ოქმი №5] ამასთან აქტუალური გახდა მრგვალი მაგიდის ორგანიზაციათა ფილიალების დაარსება აჭარის რაიონებში. ხელვაჩაურის რაიონში ამ საქმის ორგანიზება დაევალოთ ვლ. მახარაძესა და ა. მამულაძეს, ქედის რაიონში – ვ. ცინცაძეს, შუახევისა და ხულოს რაიონებში – ნ. ფუტკარაძეს, ა. მამულაძესა და მ. ბერიძეს, ქობულეთის რაიონში – თ. კალანდარიშვილსა და დ. ქანთარას, ხოლო დაბა ჩაქვში ეს საქმე დაევალოთ ს. სუთიძესა და ლ. გათენაძეს. [92]

საერთოდ, „მრგვალი მაგიდა – თავისუფალი საქართველოს“ აჭარის რეგიონალური ორგანიზაციის იმდროინდელი საქმიანობის წარმოსაჩენად მეტად შთამბეჭდავ სურათს გვაძლევს 1991 წლის 28 აგვისტოს ქ. ბათუმში გამართული ამ ორგანიზაციაში შემაჯავ-

ლი პარტიების – წმ. ილია მართლის საზოგადოებისა და ჰელსინკის კავშირი-ეროვნული აღორძინება, ადგილობრივი ალიანსის ერთობლივი კონფერენციის მასალები (კონფერენციას ესწრებოდა ამ ორგანიზაციების 150-ზე მეტი წევრი). კონფერენციის დღის წესრიგი მოიცავდა:

ა. საქართველოს რესპუბლიკაში შექმნილი ვითარება და მისი გამომწვევი მიზეზები, და ჩვენი სამოქმედო გეგმები სტაბილიზაციის მისაღწევად (აზრთა გაზიარება).

ბ. აჭარის რეგიონალურ ორგანიზაციაში წევრთა მიღება და დათხოვნა.

გ. აჭარის არ-ის რეგიონალური ჰელსინკის კავშირისა და წმ. ილია მართლის საზოგადოების წესდებაში ცვლილებების შეტანა და სამოქმედო გეგმის შედგენა (აზრთა გაზიარება).

დ. სხვადასხვა კომისიათა მოქმედების შეჩერება და მათი ხელახალი არჩევა.

პირველ საკითხზე მოხსენება გააკეთა წმ. ილია მართლის საზოგადოების ბათუმის ფილიალის თავმჯდომარემ ნ. მაღაყმაძემ. მან ისაუბრა საქართველოს რესპუბლიკაში შექმნილ მძიმე ვითარებასა და მის გამომწვევ მიზეზებზე, მრგვალი მაგიდის აჭარის რეგიონალური ორგანიზაციის ამოცანებსა და სამომავლო გეგმებზე რეგიონში სტაბილიზაციის მისაღწევად. მანვე განაცხადა, რომ „დღევანდელ რთულსა და წინააღმდეგობით აღსავსე საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ცხოვრებაში... განსაკუთრებით საჭირო და აუცილებელია ერის, მთელი რესპუბლიკის მოსახლეობის ერთსულოვნება... სულიერი მთლიანობის შენარჩუნება-განმტკიცება ეროვნულ ცხოვრებაში. მიმდინარე ინტენსიური, პოზიტიური ცვლილებების პროცესში ნებისმიერი შეცდომა, გადახრა, უაღრესად საზიანო და დასაგმობია. როგორც თქვენ იცით, აჭარის არ მოსახლეობის აბსოლიტურმა უმრავლესობამ უყოყმანოდ დაუჭირა მხარი ზვიად გამსახურდიას საქართველოს პრეზიდენტად არჩევას. ზვიად გამსახურდიას ასეთი პოპულარობა, როგორც აჭარის არ უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარემ ბატონმა ასლან აბაშიძემ აღნიშნა, გამოწვეულია იმით, რომ იგი ძალ-ღონეს არ იშურებს ახალი საქართველოს მომავლისათვის ბრძოლაში. ამის ნათელი დადასტურებაა თავისუფლების გზაზე გადადგმული პირველი ნაბიჯების სიმტკიცე, ზემოქ-

მედების ის ძალა, რაც მან ხალხის დასარაზმავად გამოიჩინა. ამიტომაც არის, რომ დღეს საქართველო და ზვიად გამსახურდია ერთ ცნებად გადაიქცა“...

ამავე საკითხის გარშემო სიტყვით გამოვიდა საქართველოს ჰელსინკის კავშირის ბათუმის ორგანიზაციის წევრი ო. ცანავა, რომელმაც თქვა: „ეროვნული ინტერესებისადმი ერთგულება გახლავთ ის დიდი ძალა, რომელიც დღეს აგრერიგად აკავშირებს ქართველ ხალხს და მხნეობას გემატებს თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობისათვის უთანასწორო ბრძოლაში. აქედან გამომდინარე, გთხოვთ ყოველი წევრის ნათქვამი და გადადგმული ნაბიჯი იყოს აწონდაწონილი... ყოველივე იყოს შეთანხმებული გამგეობასთან“...

აჭარის ა.რ.-ის რეგიონალური ჰელსინკის კავშირისა და წმ. ილია მართლის საზოგადოებათა წესდებაში დამატებების შეტანა და ბლოკში “მრგვალ მაგიდა – თავისუფალ საქართველო” შემაჯავალ ამ ორგანიზაციათა ერთობლივ გენერალური სამოქმედო გეგმის შესახებ ისაუბრა ანზორ თხილაიშვილმა, რომელმაც ხაზი გაუსვა ამ ორგანიზაციების პოლიტიკური პროგრამისა და წესდების დაცვის აუცილებლობას და აღნიშნა: “ჩვენი პარტიების სახელზე მოდის მრავალი საინტერესო წინადადება და მოსაზრებანი საქართველოს აღირძინებისა და განმტკიცების მომავალი მოდელის შესაქმნელად, რომლებიც შევკრიბეთ და გადავეცით საქართველოს მრგვალ მაგიდის ხელმძღვანელობას...” ორატორმა აგრეთვე ისაუბრა მრგვალ მაგიდაში შემაჯავალი ორგანიზაციების საერთო იდეური პლატფორმის და მათი სრული იურიდიული და ორგანიზაციული დამოუკიდებლობის შენარჩუნების აუცილებლობის შესახებ, წამოაყენა წინადადებანი პირველადი ორგანიზაციების ფინანსური ბაზის განმტკიცების მოთხოვნით და ბოლოს თავის მოხსენებაში შეეხო კადრების საკითხს: “წლების მანძილზე განმტკიცებულმა, ანკეტური მონაცემების მიხედვით კადრების შერჩევის მანკიერმა პრაქტიკამ ძალიან ბევრი ისეთი ახალგაზრდა, კარგი სპეციალისტი დაგვაკარგინა, რომლებიც დღეს ბევრ სასარგებლო და საჭირო საქმეს გააკეთებდნენ” – აღნიშნა ორატორმა.

გაწეული მუშაობის შეჯამება გააკეთა წმინდა ილია მართლის საზოგადოების წევრმა, ქალბატონმა ნარგიზ ლორთქიფანიძემ. მან თქვა: “ჩემი მოღვაწეობის უპირველესი მიზანია, ამბობს

ბატონი ა. აბაშიძე – ეკონომიკის, სახალხო მეურნეობის ყველა დარგის განვითარება, მთელი საზოგადოებრივ-პოლიტიკური მდგომარეობის სტაბილიზაცია, სამოქალაქო მშვიდობა და თანხმობა, ეროვნული აღორძინება და ბრძოლა თავისუფალი, დემოკრატიული, ერთიანი და განუყოფელი საქართველოს წინსვლისა და განმტკიცებისათვის. ეს ოცნება კი არ არის, არამედ რეალური, მთავარი საბრძოლო მიზანია. მე მჯერა ხვალინდელი დღისა... ხვალინდელი დღის შესაჭვები ჩვენ ვართ ყველანი, ამიტომ საჭიროა გონიერებას დაუპოვოთ ჩილოთ ემოციები...” ორატორმა ისაუბრა აგრეთვე, აჭარაში, ისევე როგორც ცივილიზებულ მსოფლიოშია, პროგნოზირების ცენტრის შექმნის აუცილებლობასა და სხვა საჭირობოროტო საკითხებზე (მათ შორის საქართველოს გვარდაში შექმნილ ატმოსფეროზე), აღნიშნა ოპოზიციურ ძალებთან თანამშრომლობის ფორმების გამოწვევის, მათთან დიალოგისა და საერთო ინტერესების ირგვლივ გაერთიანების აუცილებლობის შესახებ.

ამავე კონფერენციაზე ნ. ლორთქიფანიძის წინადადებით ეროვნულ მოძრაობაში გამოვლენილი აქტიურობისა და განსაკუთრებული დამსახურებისათვის წმ. ილია მართლის საზოგადოების უხუცეს ბათუმელ წევრს, ცნობილ ეროვნულ მოღვაწეს ქალბატონ ნუნუ ქაჯაიას, მისმა სრულმა შემადგენლობამ ერთხმად მიანიჭა “აჭარის ეროვნული მოძრაობის დედის” საპატიო წოდება და იგი აირჩია საქართველოს “მრგვალი მაგიდა – თავისუფალი საქართველოს” საპატიო წევრად.

ქალბატონმა ნ. ქაჯაიამ კონფერენციის დასასრულს მის წევრებს მოუწოდა:

“ჩემო შვილებო! ყველას ერთიანად გისუტებთ გულში... სამწუხაროდ, არიან ადამიანები, რომელიც ესწრაფვიან ვითარების გართულებას, წყლის ამღვრევას, – რიგით მოქალაქეებს სულს უფორიაქებენ, იყენებენ რა ცრუ ინფორმაციებს. იარაღით ზეწოლის ქვეშ ცდილობენ თავიანი მიზნების განხორციელებას. ჩვენთვის ცნობილია ასეთი ძალები... ჩემო დაბნეულო შვილებო, მე თქვენთან ვარ, მოთმინებით ველოდები, თუ როდის ამომდგებით გვერდში, თუ როდის მოეგებით გონს.

ღარწმუნებული ვარ მომხდარი ფაქტები, ჩემო შვილებო, დაგაფიქრებთ და მე, თქვენი დედა, გთხოვთ ამომიდგეთ გვერდში ერთიანი საქართველოს გადასარჩენად.” [93]

აღნიშნული მასალის ანალიზი საშუალებას გვაძლევს ნათლად წარმოვიდგინოთ ამ ორგანიზაციათა სამომავლო თვალსაწიერი და მათ ინტერესთა ფართო ეროვნული სპექტრი, მათი საქმიანობის წარმმართველ ძალთა მიერ საქართველოში მიმდინარე მოვლენათა ხედვის სიღრმე და აქედან გამომდინარე, საკმაოდ ნათელი სამოქმედო გეგმა, არსებულ პრობლემათა დაძლევისა და სტაბილიზაციის მისაღწევად.

მაგრამ სანამ საქართველოში და კერძოდ, აჭარაში იმ დროს განვითარებულ სხვა მოვლენებს შევეხებოდეთ, მანამ ცოტა უკან დავიხიოთ და გადავხედოთ აჭარაში ასლან აბაშიძის ხელისუფლებაში მოსვლის შემდეგ მომხდარ იმ ამბებს, რომელთაც საკმაოდ ვავლენა მოახდინეს აქ მიმდინარე პროცესებზე.

როდესაც ასლან აბაშიძე აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარედ დაინიშნა (შემდეგ აირჩიეს), მისი პირველი მოადგილე გახდა საქართველოს ჰელსინკის კავშირის აჭარის რეგიონალური ორგანიზაციის ხელმძღვანელი ნოდარ იმნაძე. უნდა აღინიშნოს, რომ ა. აბაშიძე ამ პოსტზე, ფაქტიურად მისი პროტექციით მოვიდა. მაგრამ შემდგომში განვითარებულმა მოვლენებმა, განსაკუთრებით კი 22-23 აპრილის აქციასთან დაკავშირებულმა ცნობილმა ამბებმა, მათ შორის მდგომარეობა უკიდურესად დაძაბა; და თუ მანამდე ნ. იმნაძე ა. აბაშიძეს აჭარაში, მისი აზრით, აქ გასატარებელი პოლიტიკის საყრდენად მიიჩნევდა, ამ მოვლენებმა მას დაანახა, რომ მისი ყოფილი პროტექტე არც თუ ისე ადვილი სამართავი აღმოჩნდა, — ამასთან, მან მოახერხა ამავე აქციების წყალობით საკუთარი ძალაუფლების არა მარტო განმტკიცება, არამედ აჭარაში მიმდინარე პროცესებზე თითქმის სრული კონტროლის დაწესება. მანამდე თუ კი იმნაძის მიერ აბაშიძის მიმართ გამოთქმულ სიტყვებში, მისადმი დიდი იმედები ჩანდა (პირადად მომისმენია თბილისში საქართველოს უზენაესი საბჭოს სესიის სხდომათა შორის შესვენებაზე ნ. იმნაძესთან საუბარში), ამ აქციების შემდეგ მისი დამოკიდებულება აღნიშნული პიროვნები-

სადმი რადიკალურად შეიცვალა და შემდეგ სიტყვებში გამოიხატა: “სადამ ხუსეინს პურს ნუ ვაჭმევთ...”

ლაპირისპირება გამწვავდა თვით მრგვალი მაგიდის ორგანიზაციის ადგილობრივ წევრებსა და ნ. იმნაძეს შორისაც, რისი სავალალო შედეგების შესახებ, პირადად შემხვდნენ და მესაუბრნენ, ამასთან ნ. იმნაძესთან მედიატორობა მთხოვეს ეროვნული მოძრაობის ცნობილმა ბათუმელმა წარმომადგენლებმა სვეტლანა კუდბამ და ნიაზ მალაყმაძემ. მაგრამ ცდა, ნ. იმნაძესთან შეხვედრისა და მდგომარეობის სტაბილიზაციის მიზნით მასთან საქმიანი საუბრისა, უშედეგოდ დამთავრდა. მდგომარეობა დღითიდღე იძაბებოდა და ბოლოს ყველაფერი 1991 წლის 30 აპრილის ღამის სისხლიანი ტრაგედიით დასრულდა. ზოგიერთების მიერ წაქეზებული, ნასვამ მდგომარეობაში მყოფი და თავზე კონტროლდაკარგული ნოდარ იმნაძე ასლან აბაშიძის ბათუმის სამთავრობო რეზიდენციაში იარაღის სროლით შეიჭრა, იქ კი, ასლან აბაშიძის კაბინეტსა და მისაღებში გათამაშებული დრამის შედეგად იგი დაიღუპა, რამდენიმე კაცმა კი სხეულის სხვადასხვა ხარისხის დაზიანება მიიღო.

ბოლო დღეს (29 აპრილი) ნ. იმნაძის მიერ საკუთარ კაბინეტში, კედლებზე გაკეთებულმა წარწერებმა შეიძლება გვაფიქრებინოს, რომ მან შეგნებულად ჩაიდინა ეს თვითშეწირვის აქტი, რადგან თავს ვერ აპატია მის მიერ ჩადენილი ისეთი შეცდომა, რადაც ასლან აბაშიძის აჭარის ხელისუფლებაში მისი დახმარებით მოსვლა ჩათვალა. აღნიშნული კედლის წარწერაში იგი მიმართავს გაჟას სიტყვებს: “რაც უნდა ჭირი მამკერძონ, ბილწო არ შევეკვრი ზავითა”-ო. საკმაოდ კარგად ვიცნობ რა ამ ამბებთან დაკავშირებულ საქმის არსს, მიგვაჩნია, რომ ნოდარ იმნაძე თავისსავე გარემოცვაში ჩასაფრებული სულმდაბლობისა და ღალატის მსხვერპლი გახდა, რასაც მოჰყვა მის გარშემო შემოკრებილი პოლიტიკური თანამოაზრეებისა და გვარდიის ბათუმის დაჯგუფების აჭარიდან გაძევება და პოლიტიკური დამაბულობის უკიდურესი გამწვავება, აქედან გამომდინარე, სიტუაციის კიდევ უფრო დამძიმება მთელს რეგიონში. თუმცა, როგორც ზემოთ ნ. მალაყმაძის სიტყვაშია მითითებული, საქართველოს პრეზიდენტისა და ადგილობრივი მმართველობის არჩევნები აჭარაში ეროვნული მოძრაობის ძალთა წარმატებით აღინიშნა.

უნდა აღინიშნოს, რომ ოპოზიციურმა ძალებმა საქართველოში ადრევე დაიწყეს საკუთარი მიზნების განხორციელებისათვის იდეოლოგიური ბაზისის შემზადება, რამაც ასახვა ჰპოვა ქართული პრესის ფურცლებზე. აჭარაში ადგილობრივ პრესაში გამოქვეყნდა არაერთი წერილი მისი პოზიციების დასაბუთებისა და მათი გამართლების მიზნით. მათგან ერთ-ერთ საყურადღებო სტატიას წარმოადგენდა 1991 წლის 28 მაისის გაზეთ “Аджария“-ში გამოქვეყნებული პუბლიკაცია – “единство, согласие, сплоченность“, [94] რომელშიც ავტორი ცდილობს ოპოზიციური ორგანიზაციების ქმედებათათვის იდეოლოგიური საყრდენების შექმნას და საქართველოს ხელისუფლების საქმიანობის ოპოზიციური თვალსაზრისით გაკრიტიკებას, მთელ თავის ნააზრევს კი ამთავრებს შემდეგი დასკვნით: “...და მთავარია – შინაგანი ერთიანობა, თანხმობა და შემჭიდროება ყველა მოქალაქეთა, რომელნიც საქართველოში ცხოვრობენ...” [იქვე] იმავე წლის 26 ივნისის გაზეთ “Аджария“-ში გაეცა მას პასუხი სტატიით – “письмо другу“, [95] რომელშიც ავტორი აკრიტიკებს ზემოთ აღნიშნულ წერილში მოყვანილი ზოგიერთ უმართებულო დებულებას და მის ავტორს ბოლოს მიუთითებს: “სტატიის სათაურზე აღვნიშნავ იმას, რომ იგი ძველმოდურ, დაჟანგებულ, კომუნისტურ ლოზუნგს გვაგონებს და მასზე სიტყვას აღარ გავარგძელებთ, თუმცა ბევრის თქმა შეიძლებოდა. და ბოლოს, თქვენი სტატიის სათაურში მოტანილი სიტყვების გამოყენებით დავამთავრებთ, რომ ჩვენ ნადვილად გვჭირდება ისეთი ერთობა, რომელიც ერთმანეთს არ გვაშორებს, თანხმობა, რომლის საძირკველშივე არ ჩავდებთ უთანხმოებასა და სხვისი გამტყუნების სურვილს, და ისეთივე შეკავშირება, რომელიც უფრო არ დაგვქსაქსავს – და არა პროკომუნისტური ლოზუნგებით მანიპულირება.” [იქვე]

საპასუხო წერილს “Истина рождается в споре“, [96] პასუხად მოჰყვა სტატია, “на разных языках“. [97] აღნიშნულმა პოლემიკამ სრულიად წარმოაჩინა პოზიციათა საფუძვლიანი განსხვავება და პრობლემისადმი რადიკალურად ურთიერთსაწინააღმდეგო მიდგომა დაპირისპირებულ მხარეთა შორის. ამის დადასტურებაა ბოლო სტატიის სათაურიც “სხვადასხვა ენაზე?...“, რომელშიც უკვე ყოველგვარი მორიდების გარეშე მხილებულია ოპონენტის წინა წერილებში გამოთქმული ყველა მცდარი დებულება. [იქვე]

მიუხედავად ყველაფრისა, თბილისთან შედარებით ზაფხულის თვეები აჭარაში სიმშვიდით აღინიშნა. მაგრამ 1991 წლის 19 აგვისტოს მოსკოვში მომხდარი სახელმწიფო გადატრიალების მცდელობის შემდეგ საქართველოში პოლიტიკური პროცესები კიდევ უფრო დაიძაბა. ამას ხელი შეუწყო იმან, რომ მოსკოვის პუტჩის დროს საქართველოს ხელისუფლებამ, მისი უსაფრთხოების მიზნით, საქართველოს გვარდია შინაგან საქმეთა სამინისტროს დაქვემდებარებაში გადაიყვანა, რასაც გვარდიის ქუჩური ტრადიციების პატივისმცემელ ნაწილში უკმაყოფილება და მისი ნაწილების თბილისიდან რკონის ბაზაზე გაყვანა მოჰყვა.

მოსკოვის აღნიშნული პუტჩის შესახებ საინტერესო ცნობებს ვხვდებით საზღვარგარეთ გამოძვალ ქართულ ჟურნალში “გუმაგი”, რომელშიც აღნიშნულია, რომ “ორშაბათს დილით მსოფლიო ილვიძებს სენსაციური ამბებით: “სახელმწიფო გადატრიალება სსრკ-ში”, გორბაჩოვი ჩამოგდებული უნდა იყოს”, “მოსკოვის ქუჩებს ტანკები დარაჯობენ...”

საგანგებო მდგომარეობის კომიტეტის განცხადება...

პრეზიდენტი გორბაჩოვი მძიმე ავადმყოფია. იგულისხმება, რომ ლაპარაკი არ შეუძლია. საბჭოთა კონსტიტუციის მიხედვით მას ცვლის მისი ყოფილი თანაშემწე გენადი იანაევი. მას გარდა აჯანყების კომიტეტში დასახელებულნი არიან: მთავრობის თავმჯდომარე ვალენტინ პავლოვი, კგბ-ის თავმჯდომარე ვლადიმერ კრიუჩკოვი, შინაგან საქმეთა მინისტრი ბორის პუგო, სახელმწიფო უშიშროების საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე ოლეგ ბაკლანოვი, თავდაცვის მინისტრი მარშალი იაზოვი... ერთი სიტყვით ყველა მიხეილ გორბაჩოვის მიერ დანიშნული მისი ახლო თანამშრომელი... კომიტეტი 6 თვით აცხადებს საგანგებო მდგომარეობას მთელ ქვეყანაში. დეკლარაციაში მთავარი ყურადღება გამახვილებულია საბჭოთა კავშირის ერთიანობის დაშლის საფრთხისადმი.

დასავლეთის პოლიტიკური სამყარო თანდათან გონს მოდის, საბჭოთა კავშირის სპეციალისტები ცდილობენ ახსნან კრემლის გამოცანა. დამალული არავისთვის არაა, რომ საბჭოთა კავშირში უკვე დიდი ხანია რაც მომწიფებულია სამხედრო გადატრიალების პირობები. მთავარი გამოსარკვევი ისაა, გორბაჩოვი შეთქმულების

მსხვერპლია თუ, პირიქით, მისი თანამგრძობი და, მაშ, ორგანიზატორიც.

ტელევიზორით მოწმე ვხდებით უჩვეულო ამბებისა მოსკოვში. მოსკოველები წინ ელობებიან ტანკებს, რომლებიც აჯანყებულთა დასახმარებლად მიემართებიან...” [98, გვ. 27-28]

როდესაც ჰარვარდის უნივერსიტეტის ისტორიის პროფესორს, პრეზიდენტ რეიგანის ეროვნული უშიშროების საბჭოს სსრკ სექციის დირექტორს, რიჩარდ პაიპსს გაზეთმა “ფიგარო” მიმართა კითხვით: — სახელმწიფო გადატრიალებამ გაგაკვირვათ? — მან უპასუხა: “სამხედრო აჯანყება მე ვიწინასწარმეტყველე ჯერ კიდევ 1990 წლის ნოემბერში. მე, რა თქმა უნდა, აჯანყების თარიღი არ ვიცოდი, მაგრამ ნიშნები გროვდებოდა. გენერლები და თვით პოლკოვნიკებიც კი, თავისუფლად აკრიტიკებდნენ გორბაჩოვს. ეს უპრეცედენტო იყო საბჭოთა არმიის ისტორიაში, ეს ნიშნავდა, რომ ჯარმა გაწყვიტა მასთან კავშირი და მზად იყო მის გადასაგდებად.” [98, გვ. 30-31]

შემდეგ იგივე ჟურნალი აღნიშნავს, რომ “კრემლის ყბადაღებული სახელმწიფო გადატრიალების ბუშტი, როგორც მოულოდნელად და სწრაფად გაიბერა, ისევე დაიჩუტა...” [98, გვ. 41] ხელი-სუფლებლაში დაბრუნებულმა და ძალამოცემულმა გორბაჩოვმა “ვითომ არაფერიც არ მომხდარა, ბრძანება გასცა ვასალ პრეზიდენტებზე: დაუყოვნებლივ შემოკრებით ჩემს ირგვლივო! ხომ ხედავთ მსოფლიომ უპირობო ნდობა გამომიცხადა, თქვენ ხომ ნაკლები არა ხართ. მოაწერეთ აგერ ხელი სამოკავშირეო ხელშეკრულებას, მუხლები კი შემდეგში დავაზუსტოთო, უჩვენა თეთრი ქალღი და სათითაოდ მიიწვია.

სულ ახლახან დასრულებული პუტჩის შიშით ჯიქურად უარის თქმა ვერავინ გაბედა, გარდა საქართველოს პრეზიდენტ ზვიად გამსახურდიას. — რასაკვირველია, გორბაჩოვი განრისხდა, დაემუქრა მას” [იქვე] — აღნიშნავს ჟურნალი და იქვე განაგრძობს — “მართლაც ამ უკანასკნელ დღეებში მოსკოვიდან მომავალი ინფორმაციები საეჭვოდ დიდ ადგილს უთმობენ საქართველოს ამბებს. თურმე დიდი მღელვარებაა საქართველოში, მანიფესტანტები გარშემორტყმნიან მთავრობის სასახლეს და მოითხოვენ ზვიად გამსახურდიას გადადგომას. ერთნი წერენ, რომ მათ ცეცხლი გაუხსნეს

და დაჭრილია 9 დემონსტრანტი, მეორის მიხედვით, ცეცხლსასროლი იარაღით კი არავინ დაჭრილა, არამედ ხელკეტებითაა დაბეგვილი ორი თუ სამი კაცი. არც ერთი ამ ამბის ავტორი თვითმხილველი არ არის... ჩანს, რომ მათ წარმოდგენა არა აქვთ, რაზედაც ლაპარაკობენ. გულისამრევია მათი ვითომცდა ცოცხალი საუბრები გამსახურდიას მომხრეებთან თუ მტრებთან. ყველა ისეა შერჩეული, რომ საქართველოს პრეზიდენტზე მკითხველს შეუქმნას უკეთურობის, გმობის, მტრობის განწყობილება.

ასეთი მიდგომა გასაგებია კრემლის იმპერიალისტ ხელისუფალთაგან, მაგრამ როგორ ავხსნათ საერთაშორისო ინფორმაციის მსახურთა ხმაშეწყობილი ლიტანიობა ეროვნული დამოუკიდებლობის ჩემპიონის წინააღმდეგ?... რად სტყუიან ასე უსაშველოდ და რად ატყუებენ ქვეყანას? ნუთუ სინდის-ნამუხისიგან სულ მთლად გაირეცხნენ?

გუშაგი. პარიზი. 31/VIII/1991” [98, გვ. 41-42]

ჟურნალში აღნიშნული წერილის გამოქვეყნების თარიღი სპეციალურად მივუთითეთ. ეს არის 2 სექტემბრის თითქმის წინაღვე, მსოფლიოს უსამართლო დამოკიდებულება კი, სამართლიანობის აღდგენისათვის მებრძოლი საქართველოს ეროვნული ხელისუფლებისადმი, უკვე გამოკვეთილია, რადგან უსამართლობას არა აქვს არც სახელმწიფო საზღვრები და არც ეროვნება. და თუ საქართველო იჩაგრებოდა, ამ ჩაგვრაში რუსული თუ საბჭოთა იმპერიალიზმი მარტო არ ყოფილა და მას გვერდში ედგა ყველა ის სახელმწიფო და მსოფლიოს დიდმპყრობელური ძალები, რომლებმაც თავის დროზე ხმა არ ამოიღეს საქართველოს კანონიერი უფლებების დასაცავად არც ერთა ლიგაში და არც თანამედროვე გაეროში. ამ უსამართლობაზე ამგვარი გაჩუმებით, ისინი მათ მიერ ჩადენილი უსამართლობების მიჩქმალვას ცდილობენ და ყველა ახალი სახელმწიფოსა, თუ მისი რამდენადმე დამოუკიდებელი, სხვათა გავლენისაგან თავისუფალი ხელისუფალი (ისეთი, როგორიც ზვიად გამსახურდია იყო) წარმოადგენს მათ მამხილებელ საშიშ ფაქტორს (მათთვის).

ზვიად გამსახურდიამ, ჯერ კიდევ 1977 წელს დაწერილ წინასწარმეტყველურ ეპისტოლეში, “დილემა კაცობრიობის წინაშე” – ამხილა ეს ძალები და დღეს მსოფლიო სიკეთესა და კაცობრიო-

ბის პროგრესსზე მოქალაქე ეს ძალები მზად არ აღმოჩნდნენ ამ დიდი სიძარტლის მოსასმენად და გასაგებად, რაც ზვიად გამსახურდიას მიერ ეპისტოლეში წარმოჩენილი მამხილებელი პოზიციის მსოფლიო რანგზე მიუთითებს (ქართველებს გვაქვს ფიგურალური გამოთქმა: “სიძარტლის მთქმელს ცხენი შეკაზმული უნდა ჰყავდეს”, რომელშიც ორი სხვადასხვა, სრულიად განსხვავებული აზრი შეიძლება ვიგულისხმოთ. პირველი – სიძარტლის მთქმელი გასაქცევად მზად უნდა იყოს, და მეორე – ცხენი, ეს მოძღვრებაა ცხოვრების ხეზე და მისი ყოველთვის შეკაზმული ყოლა, ღვთის სახლში დაბრუნებისათვის მუდმივი მზადყოფნის მაჩვენებელია, რაც, ამ შემთხვევაში, სიძარტლის თქმის გზით, ღვთიურთან ზიარების ტოლფასია). ხოლო რაც შეეხება 1991 წლის 2 სექტემბრის თბილისის ოპოზიციურ ძალთა აქციას, მის შესახებ ჟურნალი “გუშავი” იტყობინება:

“ყველაფერი დაიწყო 2 სექტემბრის საპროტესტო მიტინგით, რომელიც მოეწყო ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის თაოსნობით... თვითმხილველთა მოწმობით 2 სექტემბრის მიტინგი თავიდან იყო მშვიდობიანი, მაგრამ წესრიგის დამცველმა საქართველოს რესპუბლიკის მილიციამ თავიდანვე შეურიგებელი პოზიცია დაიკავა, მონდობა რა მისი ძალით დაშლა-გაფანტვა. მომიტინგეთა დარბევაში აქტიურ მონაწილეობას იღებდა სამოქალაქო ტანსაცმელში გადაცმული მილიციელები. ეს უკანასკნელები, იგივეთა მოწმობით, ჰაერში ისროდნენ, მაგრამ პირდაპირი მსროლელის მოწმე არავინაა. მანიფესტაციის დარბევის შედეგად ცეცლსასროლი იარაღით დაჭრილი აღმოჩნდა სამი: ორი ფეხებში და მესამე – გულის არეში, კეტებითა და ქვების სროლით დაშავდა რამდენიმე კაცი, როგორც წესრიგის დამცველი, ისე მოქალაქე.

ხელისუფლების განცხადებით, 2 სექტემბრის მიტინგი იყო პროვოკაციული ხასიათის, ის მიზნად ისახავდა შფოთისა და მღელვარების ჩამოგდებას, და სწორედ იმ დროს, როცა მოსკოვში გამოცხადდა, რომ დამოუკიდებლობას მიიღებდნენ მხოლოდ ის რესპუბლიკები, სადაც წესრიგი და მშვიდობა სუფევსო. ხელისუფლება კატეგორიულად უარყოფს მის პასუხისმგებლობას ცეცლსასროლი იარაღის ხმარების ბრძანებაში, – საქმის გამოსაძიებლად შეიქმნა კომისია...” [99, გვ. 9-10]

თვით პრეზიდენტი გამსახურდია 2 სექტემბრის მოვლენებს ასე აფასებს 1992 წლის 18 თებერვლის მემორანდუმში “მიმართვა ქართველი ერისადმი”.

“2 სექტემბერს შინაგან საქმეთა სამინისტროში მოქმედმა აგენტურამ და მტრებმა, რომელნიც ჯერ კიდევ კომუნისტური რეჟიმის პერიოდიდან ინარჩუნებდნენ იქ მტკიცე პოზიციებს, მიტინგზე მიიყვანეს შეიარაღებული მილიცია და დაარბიეს მიტინგი ჩემთან ყოველგვარი შეთანხმების გარეშე (რისთვისაც შემდგომში გაკათავისუფლე ქალაქის მილიციის უფროსი ა. მიქაბერიძე, ერთ-ერთი თანამშრომელი დავაპატიმრებინე). შევაქმევინე სპეციალური საპარლამენტო კომისია, რომელმაც შეგნებულად არ იმუშავა, რათა არ გარკვეულიყო სიმართლე. მიუხედავად ამისა, დღემდე ამ ინციდენტს ჩემი მტრები უშუალოდ მე მიკავშირებენ და უცხოეთშიც ისე წარმოსახავენ საქმეს, თითქოს ჩემი ბრძანებით დაარბიეს მიტინგი. იგივე ე.წ. “დემოკრატები” დღეს სდუმან სივუას, იოსელიანის და კიტოვანის ბანდების მიერ მიტინგების მრავალგზის დარბევაზე თბილისში და სხვა ქალაქებში და არავითარ შეფასებას არ აძლევენ ყოველივე ამას.” [100]

საქართველოს პრეზიდენტის ამ მოსაზრებას ზურგს უმაგრებს ისიც, რომ 2 სექტემბერს თბილისში ოპოზიციის მიერ ჩატარებული აქციის დროს მომხდარ ინციდენტს ბათუმში მოქმედ ოპოზიციურ პარტიათა საკოორდინაციო საბჭოს შტაბში ცნობილი ქალბატონი ირინა სარიშვილი ტელეფონით ასეთი სიტყვებით გამოსცემდა: “ვასროლინეთ, ვასროლინეთ... დამთავრდა მაგათი აღიარება და ყველაფერი...ვასროლინეთ, ხალხიცაა დაჭრილი...” და სხვა. (ყურმილი ჯერ, თუ კარგად მახსოვს, დ. ბერძენიშვილმა აიღო, მაგრამ სარიშვილმა მისი პარტიის ბათუმელი ლიდერის, ლევან ქანთარიას მისვლა მოითხოვა ტელეფონთან, რათა მისი შემვეობით ეხარებინა ეს “სასიხარულო” ამბავი ბათუმის აღნიშნული საბჭოს შემადგენლობისათვის), რასაც ბათუმელ მსმენელთა აღტაცებული ოვაცია-შემახილები ფარავდა.

ვინმე ნუთუ ფიქრობს, რომ ვერ ხვდებოდა ეს ხალხი, რას აკეთებდა? ნუთუ საკუთარი სამშობლოს დაქცევა-განადგურება იყო მათი მიზანი?! მაშ, რა ახარებდათ, რა ეოვაციებოდათ? – აქ მხოლოდ ერთადერთი ფსიქოლოგიური მომენტი: – მათ, ბოლოსდაბო-

ლოს მოახერხეს თავიანთი პატრონის (ე. შევარდნაძის) დავალების შესრულება და ემოცია ვერ დამალეს, რადგან ყველა დავალების შესრულება თავისებურ თვითკმაყოფილებას იწვევს (ისინი რომ უკვე შევარდნაძესთან ალიანსში იყვნენ და აქედან გამომდინარე, მის დავალებებსაც შეასრულებდნენ, 1991 წლის ოქტომბერში ჩემთან საუბარში აღიარა ამჟამად საქართველოს პარლამენტის წევრმა თამაზ დიასამიძემ).

2 სექტემბრის ამბების შემდეგ საქართველოში ე.წ. ოპოზიციურმა ძალებმა თავის მიზანს მიაღწიეს და ქართველობა ორ მოწინააღმდეგე ბანაკად გახლიჩეს. ერთი ზვიად გამსახურდიას პრეზიდენტობიდან გადადგომისა და პრეზიდენტის ინსტიტუტის სრულებით გაუქმებას მოითხოვდა, მეორე კი, პირიქით, მას თავგამოღებით იცავდა, როგორც ხალხის მიერ კანონიერად არჩეულს.

ოპოზიციის იდეოლოგიურმა ტრუბადურმა, სახალხო ფრონტის გაზეთმა “საქართველო”-მ 3 სექტემბერს უკვე ხელმოწერილი “საბრალდებო დასკვნა” გამოაქვეყნა, რომელშიც მოითხოვდა:

“1. უნდა გადადგეს რესპუბლიკის პრეზიდენტი

2. რესპუბლიკის უზენაესმა საბჭომ უნდა დანიშნოს რიგგარეშე საპარლამენტო არჩევნები...” [99, გვ. 10] ხელს აწერენ:

რევაზ შავიშვილი (“დას”), გურამ ბერიშვილი (თავისუფალი დემოკრატიული კავშირი), მიხეილ ნანეიშვილი (ლიბერალურ-დემოკრატიული ეროვნული პარტია), ვახტანგ ძაბირაძე (რესპუბლიკური პარტია), ნოდარ ნათაძე (სახალხო ფრონტი), ირაკლი შენგელია (ქრისტიანულ-დემოკრატიული კავშირი). ამავე ინციდენტის შესახებ თავიანთი უარყოფითი დამოკიდებულება დააფიქსირეს ილია ჭავჭავაძის საზოგადოებამ, გვარდიის ყოფილმა მთავრსარდალმა თ. კიტოვანმა, მთავრობის ყოფილმა თავმჯდომარემ თ. სიგუამ და სხვებმა. [იქვე, გვ. 11-17]

მიაღწიეს რა საქართველოში პოლიტიკური სიტუაციის ხელოვნურად უკიდურეს დამაბვას, საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული, ეროვნული დამოუკიდებლობისა და მონარქისტული პარტიები მართავენ პერმანენტულ აქციებს, რომლებიც 7 სექტემბრიდან მთავარ მონაწილეთა შტაბბინების წინ მწოლარე გაფიცვებში გადაიზარდა, 10 სექტემბერს კი ეროვნული დამოუკიდებლობის და ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიები მათ-მათი შტაბბინების წინ

ბარიკადებს მართავენ, რითაც იკეტება რუსთაველის გამზირი. 16 სექტემბერს მოსკოვისკენ მიმავალ თვითმფრინავს უკან აბრუნებენ და აპატიმრებენ გ. ჭანტურიასა და გ. ხაინდრავას. ამ დღეებში თბილისში სუფევს ნამდვილი აჯანყების წინა ატმოსფერო – იტყობინება ჟურნალი “გუმაგი” – წესრიგის დაცვის ოფიციალური ორგანო იუწყება, რომ ოპოზიციის შეარაღებული რაზმები თავს ესხმიან მილიციის ქვედანყოფილებებს და იტაცებენ იარაღს, აგრეთვე სხვადასხვა სამხედრო და სამოქალაქო ობიექტებს... უდავოა ფაქტი, რომ აჯანყებულმა გვარდიამ კიტოვანის სარდლობით, შავნაბადადან გადმონაცვლა, ჯერ გარს შემოერტყა და შემდეგ დაიკავა საქართველოს ტელევიზიის შენობა. იქვე ბინა დაიღო მთავრობის ყოფილმა თავმჯდომარემ თენგიზ სიგუამ. პოლიტიკური სიტუაციის უკიდურესი გამწვავების გამო თბილისში 25 სექტემბრიდან ცხადდება საგანგებო წესები. [იქვე]

თბილისის 2 სექტემბრის ამბებმა, რა თქმა უნდა, გამოხმაურება და ასახვა ჰპოვა აჭარაშიც (ერთი მხარის პოზიციაზე ზემოთ უკვე მოგახსენეთ). 1991 წლის 10 სექტემბერს გაზეთ “აჭარაში” გამოქვეყნდა სტატიები – “ყველა ჩვენთაგანი ვალდებულია” [101] და – “სულიც და სხეულიც ქართული”. [102]

პირველ წერილში იმჟამად საქართველოს უზენაესი საბჭოს დეპუტატმა რამაზ სურმანიძემ, დაგმო 2 სექტემბრის აქციისადმი რუსეთის სატელევიზიო არხების ტენდენციური დამოკიდებულება – “როგორც ჩანს... ამ ორგანოში კვლავ არიან მოკალათებული ველიკორუსული შოვინიზმით მოწამლული დერჟიმორდები, რომელიც დამოუკიდებლობისათვის მებრძოლი ხალხების წინააღმდეგ კვლავ შხამსა და სამსალას ანთხევენ” – აღნიშნავს ავტორი და იქვე განაგრძობს – “...მე წინააღმდეგი ვარ ყოველგვარი უკანონობისა და ძალმომრეობისა, წინააღმდეგი ვარ ნებადაურთველი მიტინგებისა, მითუმეტეს, ამასთან დაკავშირებული სისხლისღვრისა, განსაკუთრებით, თუ იგი მიმართულია კანონიერი მთავრობისა და ხელი-სუფლების დისკრედიტაციისაკენ... ყველა ჩვენგანი ვალდებულია უკუავდოს პირადი სიმპატია-ანტიპატიები, დაირაზმოს ხალხის მიერ არჩეული საქართველოს პრეზიდენტისა და პარლამენტის, ასევე აჭარის კანონიერი მთავრობისა და ხელმძღვანელობის (SIC! – აქ, რა შუაშია აჭარის მთავრობა და ხელმძღვანელობა – უ.ო.) ირ-

გვლივ...” [101, იქვე] ხოლო მეორე წერილის დასასრულს ავტორი ქართულ საზოგადოებას მოუწოდებს, რომ “...ყველამ გავიგოთ, დადგა დრო, საქართველოში ყველაფერი ისე ვაკეთოთ, სულიც და სხეულიც ქართული იყოს...” [102, იქვე]

საერთოდ, საქართველოში იმ პერიოდში მიმდინარე მოვლენების მართებული გაგებისათვის აუცილებელია შევხვით ზოგიერთ საკითხს...

მსოფლიოში ცნობილი პოლიტოლოგი, ევროპის ყოფილი წამყვანი სოვეტოლოგი, მიხეილ ვოსლენსკი თავის მონოგრაფიაში “ნომენკლატურა”, წერს: “...ნომენკლატურა სტალინისა და მისი აპარატის მიერ შექმნილი ის “რაზმია”, რომელმაც ისწავლა ბატონობა, ეჟოვშჩინის წლებში კი, ყელი გამოღადრა ლენინურ გვარდიას.

ნომენკლატურაში მთავარია ძალაუფლება... ცკ-ის სექტორის გამგე მშვიდად ეგუება იმას, რომ აკადემიკოსს, ან ცნობილ მწერალს მასზე მეტი ქონება და ფული აქვს, მაგრამ არ დაუშვებს მათ მიერ მისი ბრძანებების შეუსრულებლობას (სწორედ ამ მექანიზმის მრავალწლიანი მოქმედების შედეგად ჩამოყალიბდა ნომენკლატურის მონა-მორჩილი ქვეკლასი – ე.წ. “პრივილეგირებული ინტელიგენცია”, რომელსაც ხშირად “წითელ ინტელიგენციასაც” უწოდებენ). სხვადასხვა პრივილეგიებით, სპეცმომსახურებით, აგრეთვე იძულების მექანიზმების წყალობით, ინტელიგენციის ეს ფენა ადმინისტრაციულ-მბრძანებლური სისტემის “ერთგულ ფინიად” იქცა... ადვილად იცვლება სპეციალობები, კაბინეტები, პერსონალური მანქანები – უცვლელი რჩება მხოლოდ ნომენკლატურისადმი კუთვნილება, ეს აუცილებლობა განპირობებულია თავად ნომენკლატურის ფორმირების წესით” – აღნიშნავს ავტორი – “ნომენკლატურული თანამდებობის პიროვნებას ათავისუფლებს ის ორგანო, რომელმაც თავის დროზე დანიშნა. მაგრამ წესი ასეთია: ერთი თანამდებობიდან განთავისუფლებისთანავე ნიშნავენ სხვა თანამდებობაზე (ან “გადიან” პენსიაზე)...

ჩვენ ვახსენეთ პენსიაზე “გასვლა” – შენიშნავს მ. ვოსლენსკი და იქვე მიუთითებს, რომ “იცვლება მხოლოდ სახელწოდება: ნომენკლატურული მუშაკის ნაცვლად ამჯერად ადამიანი იწოდება ადგილობრივი, რესპუბლიკური ან საკავშირო მნიშვნელობის პერ-

სონალურ პენსიონერად... ამგვარი პენსია არის არა იმდენად პერსონალური, რამდენადაც ნომენკლატურული.” [103, გვ. 7]

აქედან გამომდინარე, შეიძლება ითქვას, რომ ნომენკლატურა და საერთოდ ეს კატეგორია, წარმოადგენდა კრემლის, ანუ საბჭოთა მეტროპოლიის აგენტურას მოკავშირე რესპუბლიკებში და მათი სამსახურებითა და პერსონალური პენსიებით უზრუნველყოფა, მათ მიერ ადგილებზე გაწეული საქმიანობის ადეკვატური იყო. გამოდის, რომ ესენი იყვნენ მოკავშირე რესპუბლიკებში საბჭოთა სპეცსამსახურების მიერ ჩანერგილი “მეხუთე კოლონა”, რომლის ძირგამომთხრელი საქმიანობის შედეგები არაერთხელ იწვინია თანამედროვე, დამოუკიდებელი სახელმწიფოებრიობისათვის მებრძოლმა საქართველომაც.

თითქმის იმავე პრობლემას ეხება პროფესორ გურამ ყორანაშვილის სტატია – ისევ რევოლუციისა და კონტრრევოლუციის თაობაზე, [104] რომელშიც იგი აღნიშნავს: “...საქართველოს დამოუკიდებელი კომუნისტური პარტია სიტყვების თამაშით თითქოს მომხრე იყოს საქართველოს დამოუკიდებლობისა და რადიკალური ეკონომიკური და სოციალური (სოციალურ-კლასობრივი) ცვლილებებისა, მაგრამ ასეთი მეტამორფოზის შესაძლებლობა ერთობ საეჭვო იყო. ამ “პარტიაში” ხომ გადაწყვეტი ძალა ბიუროკრატიაა და განა იგი ასე იოლად დათმობდა სოციალურ პრივილეგიებს? კლასობრივი ინტერესები ხომ მათთვის მთავარი დარჩა, ეს კარგად გამოჩნდა ე.წ. 19-21 აგვისტოს პუტჩის მიმართ საქართველოს დამოუკიდებელი კომუნისტური პარტიის რეაქციაში... ბიუროკრატისათვის კომუნისტური იდეოლოგია მხოლოდ იმით იყო ფასეული, რომ იგი ემსახურებოდა მის სოციალურ და პოლიტიკურ ბატონობას... აღნიშნული კლასი მზად არის დათმოს კომუნისტური იდეოლოგია, მაგრამ ახლა ჩაებლაუჭება რელიგიასა და ეროვნულ ლოზუნგებს...” [იქვე]

შეიძლება ითქვას, რომ მეცნიერის ეს მოსაზრება სრულებით გაამართლა ქართული ეროვნული სახელმწიფოებრიობის ჩამოყალიბებისათვის ბრძოლის წლებმა, როცა კომუნიზმის ერთგულად მშენებელმა ბიუროკრატამ, ახლა, ფაქტიურად საქართველოს სახელმწიფოებრივი აღმშენებლობის ავანგარდში გადმონაცვლა – ორძირიანი მოსახლამივით გადაბრუნებულმა მხოლოდ ფერი შეიცვალა,

შიგნიდან კი იგივე, თავისი თავის ერთგული დარჩა. ეს არის ჩვენი ქვეყნის უახლოესი მომავლის უბედურება და წარსული უბედურების მიზეზიც. ამავე რიგის უბედურებათა მასაზრდოებელ წყაროს წარმოადგენს ჩვენი დროის საქართველოში ინტელექტუალურ ძალთა ისეთი არნახული მოქნილობა, როდესაც ყველაფრის გამართლების დაუოკებელ წადილს უკან ამოეფარება ხოლმე, ასევე ყველაფრის კადრების უნარი... მაგალითად, ელპ-ის ლიდერი გ. ჭანტურია წერილში პრეზიდენტ ბუშისადმი (უფროსი) აღნიშნავს: “...ჯერ კიდევ ანტონიო მარადო აღნიშნავდა, რომ “არ შეიძლება პოლიტიკა იყოს ნაყოფიერი ხალხის სიყვარულის გარეშე და, აქედან გამომდინარე, სულიერ ფასეულობათა პატივისცემის გარეშე. საქართველოს დემოკრატიული ოპოზიცია სწორედ მსგავსი ნაყოფიერი პოლიტიკისადმი მიიღტვის, რაც უნდა გამოიხატოს არა მხოლოდ ზოგადად ერის სიყვარულსა და სიტყვიერად დემოკრატიის იდეალებისადმი ერთგულებაში, არამედ თითოეული ადამიანის ქრისტიანული სიყვარულით, თითოეული ადამიანის უფლებათა დაცვითა და პატივისცემით.

ჩვენთვის დამოუკიდებლობა და დემოკრატია განუყოფელია...” [105] და ამას ამბობს პიროვნება, რომელმაც ყველაფერი მოიმოქმედა საქართველოში სამხედრო-კრიმინალური გადატრიალების შესამზადებლად, შემდეგ კი ხმა არ ამოუღია თბილისის ქუჩებში ასი ათასიანი მიტინგების დახვრეტის გამო. და ვის “დაბოლებას” ცდილობს ასე უტიფრად? – ამერიკის შეერთებული შტატების პრეზიდენტის. ამასთან, იგივე პიროვნება თავის პოლიტიკურ ოპონენტებს აბრალებს ათას სისაძაგლესა და ანტიქართულ ძალებთან ალიანსს, მაშინ როდესაც ჯერ კიდევ 1985 წლის 18 აპრილს დაწერილ მიმართვაში თავად აღიარებს: “1979 წლის 14 მარტს შედგა ჩემი პირველი ნაცნობობა სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტთან... მე ბრმა არ ვარ, ვგრძნობ, სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტი დაინტერესებულია ჩემი განთავისუფლებით... ჩემი შემდგომი მოქმედებანი არ გადალახავენ საბჭოთა ოურიდიული სამართლით დადგენილ ნორმებს და არც სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტს არასოდეს არ გაუხდება სანანებლად ჩემი განთავისუფლება...” [106, გვ. 4] და ა.შ. და ა.შ.

ანალოგიური სულისკვეთების მატარებელია ჰუმბოლდტი რა-
მან კლიმატშილის სტატიებიც, რომელთაგან ერთ-ერთში – “ნაცი-
ონალიზმი მეოცე საუკუნის ბოლოს” – ავითარებს მოსაზრებას,
რომ მეცხრამეტე საუკუნეში როცა ნაციონალიზმი პროგრესული
მოვლენა იყო, ქართველებმა მას მარქსიზმი ამჯობინეს. ის აქვე ამ-
ბობს: “მარქსიზმი თავისუფალი არჩევნების გზით დამკვიდრდა და-
მოუკიდებელ საქართველოში, ე.ი. “ხალხის ნება” დემოკრატიას
შეუჩვენებელ ერში, მხოლოდ გაბატონებული ტოტალიტარული აზ-
როვნების ტრიუმფს ნიშნავს” [105ა] – აი, კლიმატშილისნაირთა
ლოგიკა. მას წარმოდგენაც არა აქვს, რომ როდესაც “გრივოლ
ხანძელის ცხოვრების” ავტორი ამბობს, რომ “ქართლად ფრიადი
ქვეყანაი აღირაცხების”-ო..., ამით ხაზს უსვამს ქართველთა ნაციო-
ნალურ იდენტურობას. მერედა სად იყო მაშინ გაბატონებული მარ-
ქსიზმი საქართველოში?! იგი ხომ კლიმატშილისნაირებმა ილიას
მოკვლითა და ქართველი ხალხის გონებაზე ძალადობით მოახვიეს
მას თავს. საერთოდ, კლიმატშილის მთელი მსჯელობის ნიშნულია
აზროვნების “მესამე მდგომარეობისათვის” დამახასიათებელი ტო-
ტალიტარული სიცრუის ტრიუმფისა.

“დასავლეთში ყველა პოლიტიკოსმა იცის, რომ ნაციონალიზ-
მი და დემოკრატია შეთავსებელია. ნაციონალიზმს სჭირდება ტო-
ტალიტარული წყობილება და დესპოტური მართვა – დემოკრატი-
ის პირობებში იგი უბრალოდ ვერ იარსებებს” [იქვე] – გვმოდ-
ღვრავს კლიმატშილი. მაგრამ მას უნდა შევახსენოთ, რომ განა
შვეიცარიის კანტონებში რამდენიმე ენის სახელმწიფო სტატუსი
ნაციონალიზმის სიცოცხლისუნარიანობის და მისი დემოკრატიუ-
ლობის მაგალითი არ არის?..

“XX საუკუნის ბოლოს, – განაგრძობს იგივე ავტორი –
კომუნისტურ წყობაში შობილი ნაციონალიზმი ანტიინტელექტუა-
ლური მოძრაობაა, ინტელიგენციისადმი სიძულვილით გაჟღერთი-
ლი...” [იქვე] ამაზე შეიძლება ითქვას, რომ ნაციონალიზმი არას-
დროს ყოფილა ანტიინტელექტუალური მოძრაობა, თუნდაც კომუ-
ნისტურ საზოგადოებაში; აქ იგი, სწორედ,, ანტიკომუნისტურ ხა-
სიათს ატარებდა, და რადგან “წითელი ინტელიგენცია” კომუნის-
ტური ტოტალისტური სიყალბის ყურმოჭრილი მონა და მსახური
იყო, ამიტომაც აქედან იღებდა სათავეს ნაციონალიზმის მომხრეთა

მათდამი სიძულვილი... და ბატონი კლიმიაშვილიც, როგორც გამოცდილი, ნამდვილი “წითელი დემაგოგი”, ნემსის ყუნწში ძვრება იმისათვის, რომ როგორმე ეროვნულ მოძრაობათა უსარგებლობაზე მიგვანიშნოს... მაშ, რა ქნან ამ მოძრაობის წარმომადგენლებმა... რა თქმა უნდა, ისინი მას თვალეში სიყვარულით ვერ მიაჩერდებიან... მათგან სიძულვილი კლიმიაშვილისნაირთა ხვედრია.

ფსიქოლოგ რამაზ საყვარელიძის აზრით კი, “მოლაღატის” ცნება თანამედროვე გადასახედიდან განსხვავებულ მიდგომას და ახსნას საჭიროებს. “ეს ფენომენი ფრიად დასაფასებელია”, რომ ასეთი “მოლაღატები” სამშობლოს ღალატს საქართველოს გადასარჩენად იყენებდნენ, ეს პოლიტიკური საშუალება იყო, მტრის მხარეზე დასადგომად და იმ დროის მოსაცდელად, როდესაც შესაძლებელი იქნებოდა მოწინააღმდეგის განადგურება,” – “ცხადია აღნიშნული თეზა დეკემბერ-იანვრის სახელმწიფო გადატრიალების გამართლების მცდელობას წარმოადგენს” [107, გვ. 120] – აღნიშნავს ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი ივორ კვესელავა, მაგრამ სწორედ ეს იყო “წითელი ინტელიგენციის” დანიშნულება და აქ იგი წარმოდგენილია თავისი პირდაპირი მოვალეობის შესრულებისას. მსოფლიოში მათ გარდა, თავშიც არავის მოუვა ასეთი რამ, რომ ამგვარად სცადოს ისეთი შეუწყნარებელი დანაშაულის გამართლება, როგორც სამშობლოს ღალატია. ის კი, თითქოსდა მსოფლიოში საყოველთაოდ აღიარებულ დადებით მოვლენაზე საუბრობდეს, ისე ამართლებს ადამიანური ნაძირლობის ამ გამოხატულებას. ასეთი “ინტელექტუალებისაგან” აგიტაციაგაწეულ ხალხში კი, რაც არ უნდა მოხდეს, არაფერი არ არის საკვირველი.

მიუხედავად ნაშრომში მოცემული ამგვარი ფონისა აჭარაში 1991 წლის აპრილში ისევ მკვეთრად გამოიკვეთა აჭარის ავტონომიის გაუქმების პრობლემა. 14 აპრილს ბათუმის წმ. ილია მართლისა და მერაბ კოსტავას საზოგადოებების ლიდერების ნ. მალაყმაძისა და ს. კუდბას თაოსნობით დაიწყო ამ საკითხზე აქცია ბათუმში თავისუფლების მოედნის მიმდებარე სკვერში. აქციის მონაწილეები მოითხოვდნენ არჩევნების მაგივრად ჩატარებულყო რეფერენდუმი შემდეგ საკითხზე: გსურთ თუ არა ავტონომიური მმართველობა აჭარაში, – რასაც მხარი არ დაუჭირა უკვე გახე-

ლისუფლებულმა მრგვალი მაგიდის ადგილობრივმა წარმომადგენლობამ, რის გამოც აქცია დაარბიეს. [108] ნიაზ მალაყმაძე თავის წერილში აღნიშნავს, რომ “ჩვენ, ეროვნული მოძრაობის მონაწილეები, ავტონომიის თემას ვიყენებთ არსებული რეჟიმის წინააღმდეგ საბრძოლველად. ამ მეთოდით ვებრძოდით კომუნისტურ დიქტატს, რომელიც ყოველთვის პოულობდა დასაყრდენს ავტონომიებში და იყენებდა მას საქართველოს ერთიანობის წინააღმდეგ. როცა ჩვენი საზოგადოება ერთიანი, დამოუკიდებელი საქართველოსთვის იბრძოდა, ერთი მიზანი ამოძრავებდა – ავტონომიის გაუქმება, რათა აჭარა უფრო მჭიდროდ შეერწყას დედა საქართველოს და მომავალში დაბრკოლებად არ გადაიქცეს ერთიანი, ძლიერი სახელმწიფოს განვითარებისათვის.” [იქვე]

იგივე ავტორი აღნიშნულ პერიოდში აჭარაში მიმდინარე მოვლენებს ასეთ შეფასებას აძლევს: “იმხანად პრინციპული მნიშვნელობა ჰქონდა სწორედ ეროვნული პოლიტიკის გატარებას, რადგან ავტონომიაში ძალიან ძლიერი იყო პროკომუნისტური ძალები და პარალელურად ჩამოყალიბდა “ხსნის კომიტეტი”, რომლის მოქმედებანი პირდაპირ მოსკოვიდან იგეგმებოდა. აჭარის “ხსნის კომიტეტში” გაერთიანებული იყვნენ ძირითადად ყოფილი პარტიული ფუნქციონერები. თუმცა მას გვერდს “უძმვენებდნენ” ლიტერატორებიც და მეცნიერ-მუშაკებიც”... [109]

ბათუმში ამავე პერიოდში ჩამოყალიბდა და 1991 წლის 26 მაისს საქართველოს თანამედროვე ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობაზე თავისი პირველი გამოფენა-ექსპოზიცია მოაწყო საქართველოს ეროვნული მოძრაობის ისტორიის მუზეუმმა. მუზეუმის სამომავლო სამუშაო კონცეფციაში, რომელიც 1991 წლის 9 სექტემბერს გაზეთში “ძლევაი” გამოქვეყნდა, აღნიშნულია, რომ “...მუზეუმის უპირველესი მოვალეობაა ქართული ეროვნული მოძრაობის ისტორიის შესწავლა, აქტიური პოპულარიზაცია და თანამედროვე ეტაპზე მისი მიზნებისა და ამოცანების სწორი და მიზანდასახული პროპაგანდა... მუზეუმი საზოგადოებას გააცნობს იმ ადამიანების სახელებს თუ დამსახურებას, რომლებიც უსამართლოდ იყვნენ მივიწყებულნი. საარქივო, დოკუმენტური მასალის მოშველიებით სწორ შეფასებას მისცემს ცალკეული პიროვნებების, ჯგუფების საქმიანობას... მისი ფუნქციონირების ქვაკუთხედად უნდა იქცეს

ზოგადკავასიურ პოლიტიკურ გარემოში საქართველოს როლზე მართებული გაგების ჩამოყალიბება და ამისათვის ისტორიულ ანალიზზე დაყრდნობით დიდი ახსნა-განმარტებითი მუშაობის ჩატარება”. [110]

ზემოთ აღნიშნული გამოფენის მოწყობისა და საერთოდ მუზეუმის ფუნქციონირებაში, მის ღირეკციასთან ერთად, დიდ როლს ასრულებდნენ მეცნიერ-თანამშრომლები – რუსუდან გოგობერიძე, ნინელი გაბისიანი, ოთარ გოგოლიშვილი და სხვები. მსგავსი ეროვნულ-პარტიოტული კერის შექმნა, მართლაც საშური საქმე იყო და იმდროინდელ ატმოსფეროში, გარკვეული დადებითი ფუნქციის შესრულებაც შეძლო რევიონში.

ნაშრომის გააზრებისას ვინმემ ტენდენციურობა, რომ არ დაგეწამოს აქვე მოვიყვანთ ოპოზიციური პრესის ერთ-ერთი ლიდერის გაზეთიდან “ქართული ქრონიკა” მონაცემებს, დანარჩენი კი თავად მკითხველმა განსაჯოს.

ჯერ კიდევ 1991 წლის მარტის ნომერში, როცა გამსახურდიას ხელისუფლება სულ 4-ოდე თვის მოსული იყო, გაზეთში “ქართული ქრონიკა”, უკვე ვხვდებით ასეთ შეფასებებს: “დიდი დრო არ გასულა საქართველოს უზენაესი საბჭოს არჩევიდან, მაგრამ დღესვე შეიძლება იმის თქმა, რომ (მან) კარგი ვერაფერი “მოსწრო” ახალმა უზენაესმა საბჭომ, ცუდი კი მრავალი, ნათელი გახდა, რომ უზენაესი საბჭო მხოლოდ სახელების გადარქმევით კმაყოფილდება და ძველი, კომუნისტური სტრუქტურების მოშლას არ აპირებს...” [111] და ა.შ. და ა.შ. ნუთუ ამას, დღეს მაინც, დაიჯერებს ვინმე?! ან ოთხ თვეში რა ქვეყანა უნდა დაექცია საქართველოს უზენაეს საბჭოს, რომ ოპოზიციის რუპორის ასეთი შეფასება დაემსახურებინა... მაგრამ ვიფიქროთ, რომ ოპოზიციური გაზეთი ამ შემთხვევაში აჭარბებს და ახლა მის ლიდერს, ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის თავმჯდომარეს, ბატონ გიორგი ჭანტურიას მოვუსმინოთ:

“...არც ისე დიდ სირთულეს წარმოადგენდა კეთილშობილი იდეებითა და მაცდური ლოზუნგებით (ეროვნული მოძრაობის ლოზუნგები მაცდური ყოფილა... ამისთანა რამის მოგონება არ ვინდა?!? – უ.ო.) ხალხის გაბრუნება. ეს პოლიტიკოსს არ უნდა ეკადრა, თორემ პოლიტიკურ კულტურას მოკლებული და დემოკრატი-

ული გზიდან გადახვეული ხალხის ლოზუნგებით გაბრუება, გასაკვირი არ იყო...

ამოდ ცდილობენ დღეს დიქტატორის მეხოტბენი, დაამტკიცონ, რომ თითქოს ეროვნული მოძრაობა ე.წ. პარლამენტურ გზასთან დამოკიდებულების გამო გაიყო ორად... ეს სიცრუეა...” – აბა რა არის სიმართლე? მათ პრესასა და სამიტინგო გამოსვლებში სულ ამაზე იყო საუბარი...

“ეროვნული მოძრაობის განხილვა, – განაგრძობს ჭანტურია, – მოხდა გამსახურდიას მიერ ფორუმის დატოვების შემდეგ, რისი ნამდვილი მიზეზიც ფორუმის დემოკრატიულობა და მასში გაბატონებული ატმოსფერო იყო...” თუ რა დემოკრატიეც იყვნენ ფორუმში, ეს კარგად გამოჩნდა სახელმწიფო გადატრიალების შემდეგ, ჯერ მათი სახელმწიფო საბჭოში და შემდეგ საქართველოს “პარლამენტში” მოღვაწეობისას, როცა საქართველოში ნამდვილი ძალადობის კულტი დამყარდა.

“...გამსახურდიას “სადამისეულ” საქართველოს დამოუკიდებლობას დასავლეთი არ სცნობდა... რუსეთში არსებულ იმპერიულ ძალებსაც, რა თქმა უნდა, ხელს აძლევდა გამსახურდიას დიქტატურის არსებობის ფაქტი საქართველოში, მათ გამსახურდიას დასავლეთი დააშინეს...”

“დემოკრატიულ ოპოზიციას უნდა ერქვარა, რომ ხელსაყრელი პოლიტიკური სიტუაციით ესარგებლა, გადაეყენებინა დიქტატორი, ხელი შეეწყო ხელისუფლების სათავეში დემოკრატიული, ცენტრისტული ძალების მოსვლისათვის, რის შემდეგაც განხორციელდებოდა დემოკრატიული რეფორმები...”

“ოპოზიციას უნდა ერქვარა, საკუთარი ხალხის შეგნებამდე დაეყვანა დიქტატორის გადადგომისა და ხელისუფლების სათავეში დემოკრატიული ძალების მოსვლის აუცილებლობა...”

საქართველოს დიქტატორი იმ ზომამდე მივიდა (საყოველთაოდ ცნობილი ფაქტი, რომ გამსახურდია ვაჟაკობით არასოდეს გამოირჩეოდა), რომ ერთ-ერთ მიტინგზე ოპოზიციას ფიზიკური ანგარიშსწორებით დაემუქრა და ხალხს ოპოზიციის განადგურებისაკენ მოუწოდა... თუ არ ჩავთვლით, მთავრობის მიერ უკვე გადაკეტილ რუსთაველის პროსპექტზე ეროვნული დამოუკიდებლობის პარტიის ნახევრად სიმბოლურ და ეროვნულ-დემოკრატიული პარ-

ტიის სიმბოლურ ბარიკადებს...” – საკუთარი ლოგიკით, რუსთაველის გამზირის ნაგვის ბარიკადებით გადაკეტვა ნორმალურ მოვლენად მიაჩნია, ხოლო პრეზიდენტ გამსახურდიას მიტინგზე განცხადებული “მაგათ ტყვიები გვესროლონ, ჩვენ ვარდები ვესროლოთ”, – მიიჩნია, ოპოზიციის განადგურების მოწოდებად (გია აბესაძის მოწამეობრივმა თვითშეწირვამაც ამ ბარიკადებთან, ვერ მიახვედრა “ოპოზიცია”, თუ რას სჩადიოდნენ – უ.ო.)

“პრეზიდენტმა ჩამოიყვანა დაქირავებული ინგუში მკვლევები ოპოზიციის ზოგიერთი სხვა ლიდერის ფიზიკური განადგურების მიზნით...” (ეს ისეთი მორიგი ტყუილებაა, რის გამოც ეროვნული მოძრაობის ცნობილმა ბათუმელმა წარმომადგენელმა ბადრი თევზაძემ ამ მიმდინარეობას “პროჭანტურიზმი”, ხოლო მის მომხრეებს “პროჭანტურისტები” უწოდა – უ.ო.)

“ახლა ვნახოთ, ხალხის რა ნაწილი უჭერდა მხარს ამ ბანაკს, ანუ ხელისუფლებას. ეს არის რაიონების ჩამორჩენილი ბოლშევიზოიდური ნაწილი (და არა მთელი “რაიონები” და “მთელი საქართველო”, როგორც ზოგიერთებს უყვარს თქმა), ასევე ფსიქიკამოშლილი და ეგზალტირებულ ადამიანთა ფანატიკური მასა (არ უნდა დაგვავიწყდეს ის ადამიანებიც, რომლებსაც 30 კილოგრამი შაქრითა და 10 კილოგრამი ხორციით ყიდულობდნენ)...

“...შეურიგებელი ოპოზიცია მოითხოვს პრეზიდენტის გადადგომას და დემოკრატიული და დამოუკიდებელი საქართველოსთვის იბრძვის, ანექსიის შედეგების ლიკვიდაციამდე არ აპირებს ხელისუფლების სათავეში მოსვლას...” (გამოდის, რომ კომუნისტური რეჟიმი საქართველოში შეიძლება დღევანდლამდე შენარჩუნებულიყო, რაც მსოფლიო ისტორიაში უდიდესი ანაქრონიზმი იქნებოდა – უ.ო.).

და ბოლოს, თვით ამ აზროვნების მარგალიტები; პირველი, – “რუსეთის იმპერიულ ძალებსაც “უხერხულ” მდგომარეობაში ჩავაგდებთ და გამსახურდიას ფაქტორით აღარ გავამართლებინებთ საქართველოს იმპერიის შემადგენლობაში შენარჩუნებისაკენ გადადგმულ ნაბიჯებს...” – როცა პუტჩისტებმა და შევარდნაძემ საქართველოში ხელისუფლების უზურპაცია მოახდინეს, იმდენად და იმდენჯერ “უხერხულ” მდგომარეობაში ჩააყენეს რუსეთი, რომ მას გამსახურდიასეული უზენაესი საბჭოს მიერ მინიჭებული ოკუპან-

ტის სტატუსი მოუხსნეს და მის მიერვე წართმეულ ტერიტორიებზე სამშვიდობო ძალების მანდატი ჩააბარეს, რის შედეგებსაც ჩვენი ქვეყანა დღემდე იმკის...

მეორე, – “იმ ფაქტმა, – ამბობს გ. ჭანტურია, – რომ პოპულარულმა პარტიებმა (ეროვნულ-დემოკრატიულმა პარტიამ, ეროვნული დამოუკიდებლობის პარტიამ) ოფიციალურ არჩევნებს ბოიკოტი გამოუცხადა... განაპირობა “მრგვალი მაგიდისა” და მისი ოდიოზური ლიდერის ტრიუმფალური გამარჯვება ოფიციალურ არჩევნებში. თავი და თავი ამ ტრიუმფისა კი მაინც ხალხის დაბალი პოლიტიკური დონე იყო, რომელმაც ისე, რომ ბოლომდე არც გაუცნობიერებია, დიქტატურის ერთი ფორმა – ბოლშევიზმი, გამსახურდასეული ნაციონალ-ბოლშევიზმით შეცვალა...” რა შეიძლება აქ ითქვას, – თუკი ოპოზიციის ლიდერებს ყველაფერი ეს, ასე ესმოდათ, თავად რაღას ატარებდნენ კონგრესის შეუმდგარ არჩევნებს, თუ ვინც კონგრესის არჩევნებში მიიღებდა მონაწილეობას, უცებ მაღალი პოლიტიკური დონის გახდებოდა?! ან საკუთარ ხალხზე ასეთი წარმოდგენების მქონე პიროვნებას, რა უფლება აქვს მისი მხარდაჭერის მიღების იმედი ჰქონდეს. საერთოდ, ამ წერილში გამომჟღავნებული ქართველი ხალხისადმი უპატივცემულობა და ცინიზმი, განსაკუთრებული მსჯელობის საგანია, მაგრამ აქ მოვიტანთ ამავე წერილში წარმოჩენილ ერთ მნიშვნელოვან ნიუანსს.

“გამსახურდიამ ძმა დაუპირისპირა ძმას, გაყო ოჯახები, ოპოზიციის გვერდით მდგარ თბილისს წინ დაუყენა პროვინციელები... უზენაესი საბჭოს ერთ-ერთ სხდომაზე კი პრეზიდენტის ავადმყოფური ფანტაზია იქამდე მივიდა, რომ საქართველოს დალუპვაც კი “აწინასწარმეტყველებინა” დიქტატორს მისი გადაყენების შემთხვევაში, სადაც ოპოზიციის გამარჯვებას ქვეყნის ლიბანიზაცია და დანაწევრება მოჰყვებოდა...” დღეს მაინც, ვერავინ შეგვეკამათება, რომ ზვიად გამსახურდიას ყველა ეს წინასწარმეტყველება, სამწუხაროდ, ხალასი სიმართლე აღმოჩნდა, და თუ ვის აწუნებდა ავადმყოფური ფანტაზიები, ეს წერილიც ამის ნათელი დადასტურებაა, [112] – ხოლო პროცესებს, რომლებიც ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის თანამდევია ყოველთვის, ზვიად გამსახურდია ვერ

აღკვეთავდა, მითუმეტეს “ოპოზიციონერთა” ასეთი მონდომების პირობებში.

სურათმა რომ სრული სახე მიიღოს აქვე მოვიტანთ საქართველოს პრეზიდენტ ზვიად გამსახურდიას გამოსვლებს, მაშინდელი უზენაესი საბჭოსა და ე.წ. მიუკერძოებელი ოპოზიციის მიერ მიღებულ დოკუმენტებს, რომლებიც სწორედ ამავე პერიოდს ეხება.

ამ მხრივ განსჯისათვის მეტად საინტერესო მასალას იძლევა 1991 წლის 25 სექტემბრის მიტინგზე წარმოთქმული პრეზიდენტ ზვიად გამსახურდიას სიტყვა:

“ძვირფასო მეგობრებო, უძძიმესი დღეა დღეს. ჩვენი ერის სამარცხვინო შვილებმა შავი დილა გაგვითენეს... ქართველმა ქართველზე აღმართა ხელი, ქართველმა ქართველის სისხლი დაღვარა...

ძვირფასო მეგობრებო, ყველა ხედავს ვისგან მოდის ეს ყოველივე, ვის სურს ქართველის სისხლის დაღვრა ისევ ქართველის ხელით. ეს იმათ სურს მეგობრებო, ვინც დაინახა, რომ უცხო ჯვართით, უცხო ტომით ვერ დაამარცხებ ქართველ ერს. ქართველი ქართველით უნდა დაამარცხო... აი, ეს არ უნდა დავუშვათ მეგობრებო... ის ხალხი, ვინც დაბანაკდა იქ, არც თუ ისე შორს აქედან, გამოდის თბილისის დროშით, მეგობრებო, ქალაქის დროშით. როგორ ჩვენ ქალაქელები არ ვართ? იქნება ჩვენ რაიონებიდან ჩამოვედით და ვართმევთ მათ სამკვიდრებელს? ვის აძლევს ხელს დაჰყოს საქართველო რაიონებად და თბილისად? შეიძლება ასე დაბრმავება?

მე მინდა პირველ რიგში თბილისელებს მივმართო. ძვირფასო თბილისელებო, მარტო აქ მდგომნო კი არა, იქ მდგომნოც. თქვენც ჩემები ხართ, თქვენზეც გული მტკივა, თქვენზეც ცრემლს ვღვრი მე, რომ ასე დაგიბნელდათ გონება, რომ მოძმის სისხლი დაღვარეთ დღეს. დიახ, თქვენ ხართ, თქვენ ხართ ჩვენი საზრუნავი, თქვენ გვებრალებით ყველაზე მეტად, გზააბნეულებო!.. რატომ ვერ ხედავთ უბედურნო, დაბრმავებულნო, ქაოსის მეტს რომ ვერაფერს მოიტანს ეს. ჩემი ერის სიყვარულით, მშვიდობის დამყარების წყურვილით, მე მართლაც გადავდგებოდი, რომ ვიცოდე, რომ ეს არ დაღუპავს ჩემს ერს; მაგრამ ვაი, რომ ამ დაბრმავებულ და გონებადაბნეულ ადამიანებს ეს არ ესმით. ეს არ ესმით და ჰკონიათ,

რომ ჩემდამი სიძულვილით, ჩემდამი ღვარძლიანი კამპანიის გაჩაღებით მიაღწევენ თავიანთ საწადელს. ვერ მიაღწევენ, ვერ მიაღწევენ ვერაფერს, გარდა კატასტროფისა!..

თბილისელის სახელით არათბილისელს შუბლი გაუხვრიტო – ეს არის მათი ადამიანობა? ეს არის მათი დემოკრატია?! განა ეს არის დემოკრატია, რომ გამოასალმეს სიცოცხლეს ჩვენი შესანიშნავი ბიჭები გუშინ იქ – უდანაშაულო ბიჭები?! ეს არის დემოკრატებო, ჰუმანისტებო, თქვენი ადამიანობა? ეს არის თქვენი მაღალი იდეალები? ქართველი ერი გაგცემთ პასუხს ამისათვის!.. მაგრამ, მეგობრებო, მოდი ვეძებოთ გზები ყოველივე ამისაგან თავის დაღწევისა... კიდევ ერთხელ მოვუწოდებ მათ – დაყარეთ იარაღი, დაშალეთ ეს ხუნტა, დაშალეთ ეს უკანონო სამხედრო ფორმირება. ხელს არ გახლებთ, წაბრძანდით სახლებში, იშრომეთ, იმუშავეთ, იყავით ქართველები... არ უნდა დაიღვაროს არცერთი წვეთი სისხლი არც ქართველისა და არც არავისი, არც არაქართველისა...

საქართველო უნდა იყოს მშვიდობის, ჰარმონიის, სიყვარულის ქვეყანა... გაუმარჯოს მშვიდობას, კაცთმოყვარეობას, გაუმარჯოს შერიგებას! და თუ არ გასჭრის არაფერი, მაშინ გაუმარჯოს ბრძოლას მამულის გადასარჩენად.” [99, გვ. 20-22]

1991 წლის 26 სექტემბერს სამთავრობო ჯარების მიერ შავნაბადას დაკავების შემდეგ გავრცელებულ სახელისუფლებო განცხადებაში კი ნათქვამია: “ამ დროს რაიმე ექსცესს ადგილი არ ჰქონია, რადგან იქ იმყოფებოდა მხოლოდ სამი გვარდიელი და ყოველგვარი წინააღმდეგობის გარეშე დაკავებული იქნენ ისინი.

როგორც ქალაქის კომენდანტის შტაბისთვის განდა ცნობილი, 27 სექტემბრის დილის საათებში ქალაქში ავტომანქანებით დაძრწოდნენ საეჭვო პირები, პანიკის გამოწვევის მიზნით, ახდენდნენ გასროლებს და ავრცელებდნენ ჭორებს, თითქოს ორ დაპირისპირებულ ძალას შორის მოხდა შეტაკება, რომლის დროსაც კიტოვანის ფორმირების მხრიდან დაიღუპა სამოცამდე ახალგაზრდა.

მთელი პასუხისმგებლობით ვაცხადებთ, რომ ეს არის წინასწარგანზრახული პროვოკაციული დეზინფორმაცია, რომლის მიზანია მოსახლეობაში გამოიწვიოს მთავრობისადმი უნდობლობა, შექ-

მნას პანიკა, შიშის ატმოსფერო და კიდევ უფრო დაძაბოს ისედაც გამწვავებული მდგომარეობა.

როგორც გახსოვთ, ანალოგიურ ცილისწამებას ე.წ. ოპოზიციის ლიდერები ავრცელებდნენ რუსთაველის გამზირზე ბარიკადების აღების შემდეგ, მაგრამ, როგორც ყველას მოგეხსენებათ, ესეც ყოველგვარ საფუძველს იყო მოკლებული.

ასეთი, პროვოკაციული ჭორები ხელს აძლევს მხოლოდ მათ, ვინც ამ ბოლო დროს ყველა საშუალებით ცდილობს უკიდურესად დაძაბოს მდგომარეობა, ვინც საკუთარი ამბიციებისათვის მზად არის დაღვაროს ძმათა სისხლი. ყველაფერ ამას შეიძლება მოჰყვეს საბედისწერო შედეგები, რაზედაც მთელი პასუხისმგებლობა დაეკისრება ე.წ. ოპოზიციასა და უკანონო შეიარაღებული ფორმირებების ლიდერებს.” [99, გვ. 22-23]

ამავე თვალსაზრისით საინტერესოა საქართველოს პრეზიდენტის 1991 წლის 28 სექტემბრის განცხადება.

“საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობა სამი დღის განმავლობაში აწარმოებდა პირდაპირ მოლაპარაკებას ოპოზიციის ლიდერებთან. საქართველოს პატრიარქი ილია II წარმოადგენდა შუამავალს ორ მხარეს შორის.

მოლაპარაკების დაწყების შემდეგ არ ჰქონია ადგილი ძალადობის ფაქტებს, სისხლისღვრას, მიუხედავად პარტიებს შორის არსებული უთანხმოებისა, იმედი გვაქვს, რომ მოლაპარაკებები სასურველ შედეგს გამოიღებს. საქართველოს კანონიერად არჩეული ხელისუფლება მომხრეა მოლაპარაკებების მაგიდის ორივე მხარეს მსხდომთა თანამშრომლობისა.

იმედი გვაქვს არსებული უთანხმოებანი გადაწყვეტილი იქნება, ერთი რამ კი საერთო გვაქვს, ორივეს სურს საქართველოს დამოუკიდებლობა. ჩვენ წინ ვივლით.” [99, გვ. 23-24] მაგრამ ოპოზიციურმა ძალებმა შეგნებულად ჩაშლამდე მიიყვანეს აღნიშნული მოლაპარაკება და როგორც პრეზიდენტის პრეს-ცენტრის 29 სექტემბრის განცხადებაშია ნათქვამია, “მოლაპარაკების მეორე დღეს მთავრობისადმი დაპირისპირებული ძალების წარმომადგენლებმა წარმოადგინეს “ოპოზიციური პოლიტიკური ორგანიზაციების განცხადება”, რომელშიც ჩამოყალიბებული პოლიტიკური მოთხოვნები სცილდებოდა მოლაპარაკების საგანს, სახელდობრ, საკით-

ნი ეხებოდა პრეზიდენტის გადადგომას, პრეზიდენტის ინსტიტუტის გაუქმებას და სხვა. ამასთანავე მათ კატეგორიულად უარი განაცხადეს განიარაღების საკითხის პირველ რიგში განხილვაზე, ხოლო შემდეგ დამატებით განაცხადეს, რომ საერთოდ არ აპირებენ განიარაღებასა და მოლაპარაკების გაგრძელებას.

პრეს-ცენტრი უფლებამოსილია განაცხადოს, რომ დელაქა-ლაქში შექმნილი საზოგადოებრივ-პოლიტიკური მდგომარეობის ნორმალიზაციისათვის დაწყებული მოლაპარაკების ჩაშლისა და მისგან გამომდინარე ყველა შედეგისათვის მთელი პასუხისმგებლობა ეკისრება საქართველოს რესპუბლიკის ოფიციალური ხელისუფლებისადმი დაპირისპირებულ, უკანონოდ მოქმედ მხარეს. ამ ფაქტმა კიდევ ერთხელ დაადასტურა, რომ დესტრუქციული ძალები მიზნად ისახავენ კანონიერი ხელისუფლების ძალადობით დამხობასა და ხელში ჩაგდებას, რაც ანტიკონსტიტუციურ, სისხლის სამართლის წესით დასასჯელ მოქმედებად არის მიჩნეული ყველა ქვეყანაში!” [99, გვ. 24-25]

ზემოთ გამოქვეყნებულ ოპოზიციურ მასალებს თუ გავითვალისწინებთ, ხელისუფლების ქმედებანი და მისი მცდელობა მშვიდობიანი გზით მოაგვაროს პრობლემა, სავსებით გასაგებია. იგი ცდილობს როგორმე პოლიტიკური კრიზისიდან გამოიყვანოს ქვეყანა, ესმის რა მოსალოდნელი შედეგები, მაგრამ მისი ეს ცდა, როგორც ვხედავთ, უშედეგოდ დამთავრდა და იგი მოწინააღმდეგისათვის ქვეყნის წინაშე პასუხისმგებლობისა და კანონისადმი პატივისცემის აუცილებლობის შეხსენებას ცდილობს. მაგრამ, როგორც ჩანს, ამ “მოწინააღმდეგეს” საქმე შეგნებულად მიჰყავს ჩიხისა და დაძაბულობის უკიდურესად გამწვავებისაკენ.

ჟურნალის ამავე ნომერში მოცემულია საქართველოს სახალხო ფრონტის თავმჯდომარის ნ. ნათაძის ხელიდან გამოსული “საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს დეპუტატების მიმართვა საქართველოს მოსახლეობისადმი”, რომელიც თითქოსდა სიმართლის თქმის პრეტენზიით ცეცხლზე ნავთის დასხმას და მდგომარეობის განმუხტვის მაგიერ მისი უკიდურესი დაძაბვისა და საქართველოს მოსახლეობის ორ რადიკალურად საპირისპირო ბანაკად გაყოფის ცდას წარმოადგენს. ამის დადასტურებაა ამ მიმართვის დასკვნითი ნაწილი, რომელშიც ნათქვამია: ”თანამემამულენო,

მოგმართავთ, თხოვნით, ვიდრე ყველაფერ ამას არ ნახავთ და არ წაიკითხავთ, ვიდრე არ მოუსმენთ ქართველ ჟურნალისტებს, ინტელიგენციის წარმომადგენლებს, რომლებმაც ამ დღეებში ყველაფერი საკუთარი თვალთი იხილეს, მანამდე პოზიციას ნუ გამოვკვეთავთ. პიროვნებასთან დგომა სიმართლის გარკვევით უნდა ხდებოდეს და არა პათეტიკური მოწოდებების მიხედვით. თუ ჩვენ ყველანი საქართველოსთვის ამ კრიტიკულ სიტუაციაში ასე არ მოვიქცევით, მომავალი მწარედ გაგვასამართლებს... პრეზიდენტის მოწოდებას: ოპოზიცია უნდა ჩაიქოლოს და განადგურდეს, მქუხარე ოცაციებით ხველებიან მთავრობის სასახლესთან. 15 სექტემბერს, როცა დეპუტატთა რამდენიმე ჯგუფმა დატოვა სესია, დარჩენილი დეპუტატები ტაშით შეხვდნენ ქუთაისელი დეპუტატის ინფორმაციას იმის თაობაზე, რომ ქუთაისში ვანდალურად დაარბიეს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის მიტინგი. 27 სექტემბერს კი მიტინგზე, რომელიც ტელევიზიით გადაიკა, პრეზიდენტმა განაცხადა: ვინც საქართველოს თავისუფლებას დაუდგება წინ, გაგანადგურებთ. ადვილია, მეგობრებო, შენს მოწინააღმდეგეს დააბრალო, თითქოს იგი საქართველოს თავისუფლების მოწინააღმდეგეა, და ასეთი ტყუილებით ხალხი დაიყენო გვერდით, გაანადგურო ოპოზიცია, ანუ იგივე ქართველი ადამიანები...

დაე, მომავალმა განსაჯოს, ჩვენ უფრო მართლები ვართ თუ ისინი, ბატონ ზვიად გამსახურდიას ბელადს, მესიას, ქრისტეს, მოსეს, წმინდა გიორგის რომ ემახიან, საქართველოსთან რომ აიგივებენ. ქართველი ერია მრავალსაუკუნოვანი და დიდი ცივილიზაციის მქონე, მას არ სჭირდება ბელადები, ჩვენ ტომი არ ვართ, ჩვენ ვითხოვთ დემოკრატიული ინსტიტუტების შექმნას საქართველოში, ვებრძვით ავანტიურიზმს, დიქტატურას, კერპთაყვამისცემლობას.

თანამემამულენო! დებო და ძმებო! ჩვენ კარგად გვესმის, რომ შესაძლოა ბევრმა თქვენთაგანმა არ გაიზიაროს ჩვენი პოზიცია, აგრესიულად განეწყოს ჩვენს მიმართ. ისიც ვიცით, ხელისუფლება, პრეზიდენტი და მისი პრესსამსახური როგორ უარყოფენ ჩვენს ყველა ფაქტს, წინადადებასა და მოსაზრებას... ხელისუფლება ავანტიურაზე წავიდა. ზამთრისთვის მზადების, ხალხის კვების პრობლემებით უზრუნველყოფის თავისი ცუდი პოლიტიკის შედეგებსაც კი ოპოზიციას აბრალებს, საკუთარ თავს იცავს და ხალხის

უკმაყოფილებას ჩვენსკენ მომართავს. ჩვენ როგორც ხელისუფლების ნაწილი, არ ვიხსნით გარკვეულ პასუხისმგებლობას. ყველაფერი გაცნობიერებული გვაქვს და ამ ნაბიჯებზე მივდივართ შეგნებულად... ამ ნაბიჯის გადადგმის ძალა გარკვეულწილად ჩვენ მოგვცა თბილისელთა დიდმა მხარდაჭერამ, რომელსაც ამ დღეებში ვიღებთ, უკვე ათი დღეა, ჟურნალისტებთან ერთად ღამეს ათევის 3-4 ათასი მოქალაქე. ეს არის დემოკრატიული მოძრაობის დიდი გამარჯვება, იმის იმედი, რომ გასაჭირში მარტონი არ დავრჩებით.”

აღნიშნულ მიმართვას ხელს აწერს საქართველოს უზენაესი საბჭოს 50-მდე დეპუტატი და მათ შორის აჭარიდან თამაზ დიასამიძე და დავით ბერძენიშვილი. [113; 99, გვ. 25-28]

გაზეთის იმავე ნომერში გამოქვეყნებულია საქართველოს ინტელიგენციის ერთი ჯგუფის განცხადება, რომელსაც ხელს აწერენ: გურამ თევზაძე (ფილოსოფიის დოქტორი), ნაირა გელაშვილი (მწერალი), ზურაბ კიკნაძე (თსუ პროფესორი), ელდარ შენგელაია (კინორეჟისორი), ლაშა თაბუკაშვილი (მწერალი), გივი ნახუცრიშვილი (აკადემიკოსი), ლანა ღოღობერიძე (კინორეჟისორი), ჯუმბერ თითომერია (მწერალი), რეზო ჩხეიძე (კინორეჟისორი), ჯანსუღ ჩარკვიანი (პოეტი), გოგი ხარაბაძე (მსახიობი), ალექსანდრე ბასილაია (კომპოზიტორი), ჭაბუა ამირეჯიბი (მწერალი), ლევან ღვინჯილია (ფილოლოგ-კავკასიოლოგი), გიორგი გეგეჭკორი (მსახიობი), გურამ ფანჯიკიძე (მწერალი), თამაზ წიფწივაძე (მწერალი-კრიტიკოსი), ვახტანგ გოგუაძე (ფილოსოფოსი), – რომლებიც დეპუტატთა ზემოთ აღნიშნულ ჯგუფთან ერთად ყველაფერში ხელისუფლებას ადანაშაულებენ და რომელთა უმრავლესობა შემდგომში საქართველოში მომხდარი სამხედრო-კრიმინალური გადატრიალების იდეოლოგთა ავანგარდში აღმოჩნდნენ, რაც იმაზე მიგვანიშნებს, რომ აღნიშნულ პროცესებში წითელი ინტელიგენციის წარმომადგენელთა წამქეზებლური როლის შესახებ გამოთქმული ეჭვები არც თუ უსაფუძვლო იყო.

იქვე ჟურნალი “გუმბავი: აღნიშნავს, რომ 1991 წლის 1 ოქტომბერს გაზეთ “საქართველოს რესპუბლიკა”-ში გამოქვეყნდა დეპუტატ ნ. ნათაძის ღია წერილი ბატონი პრეზიდენტისადმი. თავისი ფორმით ხსენებული წერილი, ლახავს პრეზიდენტის ღირსებას, ხოლო შინაარსით საქართველოში მიმდინარე პროცესების და მომ-

ნდარი მოვლენების ყალბ ინტერპრეტაციას წარმოადგენს”, – ნათქვამია მასში და იქვე დაფიქსირებულია ჟურნალის რედაქციის პოზიცია ამ პუბლიკაციისადმი.

“შიდა ქართლში შექმნილი მძიმე მდგომარეობა დეპუტატის აზრით, – აღნიშნულია ჟურნალში, – პრეზიდენტის მიერ წარმოებული “სუსტი და კაპიტულანტური” პოლიტიკის შედეგია. თითქოს პრეზიდენტმა და მისმა “მორჩილმა საპარლამენტო უმრავლესობამ” დააკანონეს საბჭოთა კავშირის შინაგანი ჯარების ამ რეგიონში მოქმედების უფლება. სინამდვილეში სამაჩაბლოში იმჟამად უკვე მოქმედებდა საბჭოთა შინაგანი ჯარი, რომელიც დეპუტატთა უმრავლესობის აზრით ვერ იქნებოდა ძალით გაძევებული და ამიტომ უნდა დაქვემდებარებოდა საქართველოს იურისდიქციას... ცნობილია, თუ რამდენჯერ მიმართა პრეზიდენტმა და უზენაესმა საბჭომ პროტესტით საბჭოთა ხელისუფლებას, მსოფლიო საზოგადოებრიობას, საქართველოს წინააღმდეგ წარმოებული აგრესიის გამო. მთავრობამ ძალა და ღონე არ დაიშურა შეიარაღებული წინააღმდეგობისთვისაც. პრეზიდენტის ინიციატივით გამოცხადდა პოლიტიკური გაფიცვა სრულიად საქართველოში, რომელმაც ფაქტიურად ჩაშალა სსრ კავშირის მიერ საგანგებო მდგომარეობის შემოღება შიდა ქართლში იმ დროს, როდესაც გორბაჩოვმა ამაზე რუსეთის ფედერაციისა და საბჭოთა კავშირის უმაღლესი საბჭოების დასტური მიიღო. როგორც ჩანს, დეპუტატი საქართველოს მმართველი წრეების მიერ სამშობლოს დასაცავად წარმოებულ პოლიტიკას სუსტად და კაპიტულანტურად მიიჩნევს მხოლოდ იმ მიზეზით, რომ მორიგმა სესიამ არ მიიღო მისი “შკაცრი” კურსი, გამოგვეცხადებინა საქართველო საბჭოთა კავშირთან საომარ მდგომარეობაში, რაც ფაქტობრივად ომის გამოცხადებას და საქართველოს დაღუპვას ნიშნავდა. ხსენებულ სხდომაზე პრეზიდენტის “მომხრე მორჩილმა უმრავლესობამ” კიდევაც გამოთქვა ეჭვი, დეპუტატ ნ. ნათაძის გონიერების თაობაზე.

დეპუტატი... ისევ ბრალად დებს ხელისუფლებას, რომ მისი ბრძანებით ცეცხლი დაუშინეს 2 სექტემბრის მომიტინგეებს, თუმცა ცნობილია, რომ მთავრობას ეს ბრძანება არ გაუცია, ისევე როგორც არ გაუცია ბრძანება არც ამ მიტინგამდე და მის შემდეგ გამართული ათობით მიტინგის ძალით დაშლის შესახებ. რა ღმერთი

უნდა გაგვეწყვიტოდა, რომ ასეთი ბრძანება გაგვეცა ამერიკელი კონგრესმენების ჩამოსვლის დღეს, იმ დღეს, როდესაც მოსკოვში ჩვენი დელეგაცია საქართველოს ოფიციალური ცნობის საკითხს დასვაძდა.

დეპუტატის განცხადებები, თითქოს პრეზიდენტი მოუწოდებს მოქალაქეთა ერთ ნაწილს “ძალადობა იხმარონ მოქალაქეთა ნაწილის წინააღმდეგ”, ანდა მოუწოდებს მათ, რომ თბილისში ჩამოვიდნენ, რათა მისი პერსონა დაიცვან” – მტკნარი სიცრუეა. იქმნება შთაბეჭდილება, რომ დეპუტატი არ უსმენს პრეზიდენტის გამოსვლებს ან არ კითხულობს რესპუბლიკურ პრესას. რადგან თავის ყველა გამოსვლაში პრეზიდენტი მოუწოდებს ქართველ ერს კანონიერი ხელისუფლების და სამშობლოს დასაცავად. დეპუტატის ღია ბარათს, ვერ ჩავთვლით გულუბრყვილო კაცის მიმართვად, რომელსაც არ გაეგება, რომ სახელმწიფო დაწესებულების დაკავება შეიარაღებული ძალებით – სახელმწიფო გადატრიალების მცდელობაა”, – აღნიშნავს პარიზში გამომავალი ჟურნალი და განაგრძობს, – “რომ ამ იარაღზე დაყრდნობით, თავად დეპუტატის მოთხოვნა პრეზიდენტის გადადგომის თაობაზე და საერთოდ, პრეზიდენტის ინსტიტუტის გაუქმების შესახებ, მას პუტჩის თანამონაწილედ ხდის. მითუმეტეს, რომ ამ პუტჩში მონაწილეობს მისი საკუთარი შეიარაღებული ფორმირება “იმედი”. თუ ბატონი დეპუტატის ღია წერილის გარდა, გავიხსენებთ მის “მგზნებარე” სიტყვებს, რომელიც მან პარლამენტის შენობის მიღმა წარმოთქვა პუტჩისტების გასამხნეებლად თუ წასაქეზებლად, სრულიად აშკარა მიზნით, რომ საქართველოს ავბედობის ჟამს პოლიტიკური დივიდენდები მოეხვეჭა, ბატონი დეპუტატი წარმოგვიდგება როგორც ხსენებული პუტჩის იდეოლოგი და ერთ-ერთი მთავარი ინსპირატორი”, [99, გვ. 39-40] – დასძენს ჟურნალის რედაქცია.

აქ ყველაფერს საკუთარი სახელი აქვს დარქმეული და საზღვარგარეთ მოღვაწე ჩვენი თანამემამულეები, როგორც ჩანს, საკმაოდ კარგად იცნობდნენ საქართველოში მიმდინარე პროცესებს. მაგრამ რაც ასე ნათელი და გასაკები აღმოჩნდა ჩვენი უცხოეთში მცხოვრები მოძმეებისათვის, ვერაფრით ნორმალურად ვერ გაიაზრა საბჭოთა დემაგოგიის ტრადიციებზე გამოზრდილმა “წითელმა ინტელიგენციამ” და მისმა უნებურმა თანამგზავრმა, – ქართველმა

პომოსოვეტიკუსმა, რომლის ტვინის გამორეცხვას ზემოთ მოყვანილი დემაგოგიური პროპაგანდით ეს “ინტელიგენცია” და ე.წ. ოპოზიცია აქტიურად განაგრძობდა. ამასთან ამოქმედებული იყო ყველა ბერკეტი, რომელიც ხელს შეუწყობდა ხალხში ხელისუფლების საწინააღმდეგო განწყობილების გაღვივებას (გამოიყენეს მთელი საბჭოური გამოცდილება). ხოლო ვინც ხელოვნურად არ ამუქებდა ფერებს და მართლა გული შესტკიოდა საქართველოს სახელმწიფოს მომავალზე, ამ ე.წ. ინტელიგენციის მიმართ დამოკიდებულებასაც ასევე შეუფერადებლად გამოხატავდა და მათ ასეთი სიტყვებით მიმართავდა: “...კი მაგრამ რაზე ვჩხუბობთ, ვკამათობთ იქამდე, რომ ზღვარს გადავაბიჯეთ და პუტჩამდე მივვლით? ნუთუ ყველაფერი მხოლოდ და მხოლოდ თანამდებობითა და პრივილეგიებით განისაზღვრება? ნუთუ წარსული მდგომარეობის შენარჩუნებას კუპირისპირებთ საქართველოს თავისუფლების იდეას?! ძალიან ვთხოვ ყველა იმ სახელგანთქმულ ხელოვანს, რომელიც დღეს გვაყვედრის თავის ქმნილებებს და შრომას, მიეჩვიოს აზრს, რომ “ჩინ-მედლებს” აღარავინ ჩამოჰკიდებს. იკმაროს ის, რაც კომუნისტურ ხელისუფლებას გამოსცინცლეს: იფიქრონ იმაზე, რომ ქართველ ერს მათი სახელები უნდა ანსოვდეს და არა მათი წოდებები...” – აღნიშნავს წერილში მათა თომამე. [114]

პუბლიცისტი ციური გოგიჩაიშვილი კი სტატიის “ჟურნალისტები ბარიკადების ორივე მხარეს უნდა იღვნენ”, – ამხელს რა ოპოზიციის მომხრე ჟურნალისტების ორპირულ დამოკიდებულებას საქართველოში იმ დროს მიმდინარე პროცესების განხილვისას, აღნიშნავს: “მაკვირვებს სტატიის ავტორთა პოზიცია, რომელნიც პატარ-პატარა ეპიზოდური მომენტებით ცდილობენ დაფარონ ის მთავარი, რაც არსებითია. ეს კი ის არის, რომ ორგანიზებული იყოს სახელმწიფო გადატრიალება მცოცავი პოლიტიკური მეთოდებით, ხოლო ამას თუ ვერ მიაღწევდნენ, განვეითარებინათ შეიარაღებული აჯანყებაც, – და იქვე მიუთითებს ტენდენციური სტატიების და ყველაფრის მკადრებელ ავტორებს (ავთანდილ გაჩეჩილაძეს, რუსუდან ნიკურაძეს, თამაზ წიფწივაძეს, რომან მიმინოშვილს და სხვებს), რომ “თუ ქართველი ჟურნალისტები დგანან ეროვნული დამოუკიდებლობის იდეის პოზიციაზე, მაშინ ისინი ყველა არსებული საშუალებით წინ უნდა აღუდგნენ ამგვარ ქმედებებს... ნუ

დადგებიან ბარიკადების მხოლოდ ერთ მხარეს როგორც აჯანყებუ-
ლი ჟურნალისტები” და აქვე ყველა მათგანისაგან მოითხოვს პა-
სუხს კითხვაზე: “...რა ჰქვია ამ ქმედებას, როდესაც საქართველოს
ისტორიაში დგება მომენტი, როცა საბჭოთა იმპერიის ცენტრში
მიმდინარე ყრილობაზე უკვე გადაწყდა ბალტიის რესპუბლიკების
დამოუკიდებლობის ცნობა და ამავე დროს ბატონების აკაკი ასათი-
ანის და თენგიზ ბუაჩიძის მიერ ისმება საკითხი საქართველოს და-
მოუკიდებლობის აღიარების შესახებ, პარალელურად ამისა ის
ქვეყნები, რომლებმაც 1920-1921 წლებში სცნეს საქართველოს
დამოუკიდებლობა, მზად არიან აღადგინონ იგი; იმ დროს, როდე-
საც თბილისში პრეზიდენტი იღებს ამერიკელ კონგრესმენებს ამავე
საკითხზე, სწორედ ამ დროს თბილისის ცენტრში ხდება არეულო-
ბა, რასაც მოჰყვება სროლები და ჩვენი “სახალხო” ინტელიგენცი-
ის მხარდაჭერით იქმნება დესტაბილიზაცია მთელს საქართველოში,
რომელიც გვირგვინდება საქართველოს ხელისუფლებაზე და მის
ქართველ ხალხზე შეიარაღებული თავდასხმით, რასაც მოჰყვა
მსხვერპლი ცალმხრივად ხელისუფლების დამცველთა შორის. რა
ჰქვია ამას? ნუთუ თითიდან გამოწოვილი ის შეცდომებია მიზეზი
იმისა, რამაც თითოეულ თქვენთაგანს ზოგს კალამი, ზოგს იარაღი
აგაღებინათ ხელში ბ-ნ ზვიად გამსახურდიას და მასთან ერთად
ქართველი ერის სანუკვარი ოცნების – საქართველოს დამოუკიდებ-
ლობის წინააღმდეგ”, – შენიშნავს ავტორი და აქვე იხსენებს რ.
მიმინოშვილის მიერ გამოთქმულ აზრს იმის შესახებ, რომ “საბჭო-
თა იმპერია თავისუფლების ჯაჭვს მიუშვებს იქამდე, სანამ ეს მას
უნდაო” და იქვე განაგრძობს: “აი, ზუსტად ჯაჭვის ამ სიგრძეზე
მთავრდება თქვენი ბრძოლაც დამოუკიდებლობისა და დემოკრატი-
სათვის. სწორედ ამიტომაც არის კარგახსნილი საბჭოთა და საზ-
ღვარგარეთის “დემოკრატიული” საინფორმაციო საშუალებები
თქვენთვის საბჭოთა გადემოკრატებულ ინტელიგენტებო, ხოლო
იმათთვის ვინც საქართველოს სრული დამოუკიდებლობისათვის იბ-
რძვის იგი დაკეტილია. აი, ჩემი აზრით, სად არის ძაღლის თავი
დამარხული” – შენიშნავს ავტორი და აკეთებს შემდეგ დასკვნას:
“წერილის დაწერის შემდეგ გავეცანი თქვენი გაზეთის მომდევნო
ნომრებს და გაცემული ვარ რაოდენ თვალნათელია ყოფილი დე-
მაგოგიური კომუნისტური პრესის გადასვლა ოპოზიციაში.” [115]

უნდა აღვნიშნოთ, რომ ორივე პუბლიკაციის ავტორები არაპროფესიონალი ჟურნალისტები არიან, ამიტომაც მათ ნააზრევში არეკლილია საქართველოში მიმდინარე პროცესების შეუფერადებელი ტრაგიზმი, რაც მათ საკუთარი თვალით იხილეს და თავზე გამოსცადეს. ისინი, უპირველეს ყოვლისა, ალვისილი იყვნენ სამშობლოს წინაშე უდიდესი პასუხისმგებლობის გრძნობით, და აქედან გამომდინარე სამართლიანობის უტყუარი განცდით. ამასთან გასულმა პერიოდმა სრულიად დაადასტურა მათი სიძარბო და შინაგანი პატრიოტული ხმის კარნახით გაჟღერებული აზრების ჭეშმარიტება.

ხოლო ზემოთ მოტანილმა პლანეტარული მასშტაბით წარმოებულმა უაღრესად მზაკვრულმა დეზინფორმაციამ, რომელშიც მხარდამხარ აღმოჩნდა როგორც რუსული იმპერიალიზმი, ისე დასავლური “დემოკრატია”, შეცლომაში შეიყვანა თითქმის მთელი მსოფლიო და საქართველოს ხელისუფლებისადმი მტრულად განწყობილმა ძალებმა მოახერხეს მისი იზოლაციაში მოქცევა; – რის შემდეგაც 1991 წლის 21 დეკემბერს ალმა-ატაში საბჭოთა კავშირის ლიდერთა შეხვედრაზე საქართველოს მაშინდელი ეროვნული ხელისუფლების უარი შესულიყო დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის კავშირში, გახდა 1991 წლის 22 დეკემბერს დაწყებული სახელმწიფო გადატრიალების საბაბი. [116, გვ. 56] ე.წ. ოპოზიციამ და მისმა მომხრე შეიარაღებულმა ფორმირებებმა უცხოეთის სპეცსამსახურების მითითებით, 1991 წლის 22 დეკემბერს პირდაპირი იერიში მიიტანეს საქართველოს მთავრობის რეზიდენციაზე ქალაქ თბილისში. მათ ამ საქმეში მხარში ედგნენ რუსეთის სპეცსამსახურები და სამხედროები, რომლებთან ორკვირიანი დაპირისპირების შემდეგ საქართველოს კანონიერი ხელისუფლების წარმომადგენლებმა თბილისი დატოვეს, თავი გაარიდეს რა უცხო ძალის მიერ ინსპირირებულ თანამომხებთან ფართომასშტაბიან სისხლისღვრას. მაგრამ ზემოთ მითითებული დეზინფორმაციის გამო მსოფლიო მიიჩნევდა, რომ “თითქოს საქართველოში ადგილი ჰქონდა სამოქალაქო ომს... ვითომ ქართველები მსხვერპლი არიან თავისუფლების: საბჭოთა წყობილების დამხობის შემდეგ თავისთავად დარჩენილმა ქართველმა ხალხმა, რომელსაც დემოკრატიული გამოცდილება არ გააჩნია, ძალაუფლება ჩააბარა საშიშ დიქტა-

ტორსა და რასისტ ზვიად გამსახურდიას, რომელიც არა მარტო მშვიდობიან ოპოზიციას ანადგურებს ფიზიკურად, არამედ ის აგრეთვე ვითომც უმოწყალოდ ჟღერს მშვიდობიან ოს ხალხს, არ ინდობს აგრეთვე ბავშვებს, არც ქალებს, არც მოხუცებულებს, საერთოდ კი იგი აღვივებს შულსა და მტრობას საქართველოში მცხოვრებ ეროვნულ უმცირესობებსა და ქართველებს შორის და სხვა”, – აღნიშნავს ჟურნალი “გუშაგი” და მიუთითებს, რომ, თითქოს “საქართველოში ადგილი ჰქონდა შინაურ რევოლუციას: ვითომც დემოკრატიული ძალები ებრძოდნენ ტირანულ რეჟიმს, პირველებმა გაიმარჯვეს, ამით დემოკრატია ვითომც გაიმარჯვა ფაშიზმსა და რასიზმზე, რომელიც ებუქებოდა მეზობელ ხალხებს და საერთოდ მსოფლიო მშვიდობას... ჩვენდა სავალალოდ, – შენიშნავს ჟურნალი, – ამ აზრს იზიარებს მსოფლიოს წამყვან სახელმწიფოთა ხელისუფალნი, ეს ფაქტი კი გვკარნახობს: გავიორკეცოთ ძალისხმევა, რათა შევიძლოთ, უწმინდური მაცდური ძალების მიერ დაბრყვებული სიმართლის აღდგენა.” [117, გვ. 1]

უცხოეთში გამოძვალ ჟურნალში წარმოჩენილი ეს პოზიცია ეყრდნობოდა საქართველოში მიმდინარე პროცესების მართებულ გააზრებას და სწორად ასახავდა იმ მოვლენათა არსს, რომლებიც საქართველოში ხდებოდა. სწორედ ამიტომ ამავე ჟურნალის რედაქციის “პირად შთაბეჭდილებებში” მართებულადაა მითითებული, რომ “ოპოზიციის მკაცრი კრიტიკული განცხადებებიც გადმობეჭდილია მთავრობის გაზეთებიდან (იგულისხმება საქართველოში გამოძვალი სამთავრობო გაზეთები) ამიტომაც ცენზურაზე ლაპარაკიც ზედმეტია. ქალაქის დეფიციტი საერთოდ აბრკოლებდა წიგნებისა და პრესის გამოცემას, მაგრამ საზოგადოებრივი აზრი სრულებითაც არ ყოფილა პირაკრული, როგორც ამას უპასუხისმგებლო ხმები ავრცელებდნენ და ავრცელებენ. აქვე რედაქტორი აღნიშნავს, რომ “ჩემთვის ისიც ცხადია, რომ შევარდნაზე ადრევე მონაწილეობდა შეთქმულებაში და მან დიდი როლი ითამაშა ამერიკის პრეზიდენტისა და სახელმწიფო მდივნის განწყობილებაზე ზვიად გამსახურდიას რეჟიმის საწინააღმდეგოდ.” [99, გვ. 52-53]

ასე, რომ გასახურდიასა და მისი ხელისუფლების საწინააღმდეგოდ იყო განწყობილი ყველა და ყველაფერი, რადგან იგი არ აღმოჩნდა უცხო ძალების ხელით ადვილად სამართავი მარიონეტი.

ამასთან საქართველოს მისიასა და კავკასიის რეგიონის სამომავლო განვითარებაზე მას ჰქონდა მყარად ჩამოყალიბებული საკუთარი შეხედულებანი (კავკასიური სახლის იდეა), რომლის განხორციელების შემთხვევაში კავკასია დამოუკიდებელ გეოსტრატეგიულ სივრცედ შეიძლებოდა ჩამოყალიბებულიყო, რაც მიუღებელი აღმოჩნდა, როგორც “აღმოსავლელი იმპერიალისტების”, ისე “დასავლელი დემოკრატებისათვის”. ამასთან თანამედროვე მსოფლიოს ზნეობრივი ხარისხის მაჩვენებლად შეიძლება მივიჩნიოთ ის, რომ მიუხედავად იმისა, ასევე ყველამ იცოდა რა პრეზიდენტ გამსახურდიას წინააღმდეგ წაყენებული თითიდან გამოწვეული ბრალდებების უმრავლესობის აბსურდულობა და სიყალბე, ის და მისი ხელისუფლება მაინც განწირული აღმოჩნდა. აღნიშვნის ღირსია ისიც, რომ რედაქტორის იმავე პირად შთაბეჭდილებაში ნათქვამია: “კრიზისიდან გამოსასვლელად მაშინ მე აუცილებლად მიმაჩნდა, რომ დემოკრატიის სრული დაცვით მომხდარიყო ხელისუფლების განახლება; მაგრამ 22 დეკემბრის შემდეგ გაჩაღებულმა სამოქალაქო ომმა დამარწმუნა, რომ გამსახურდიას მტრები, რომელთაც გადაწყვეტილი ჰქონდათ მისი გადაყენება, ნებას არ მისცემდნენ დემოკრატიული არჩევნების ჩატარებისა, რადგან მათ იცოდნენ, რომ ქართველი ხალხი ისევ გამსახურდიას აირჩევდა.” [99, გვ. 58] აი, სწორედ ეს იყო ე.წ. ოპოზიციის მთავარი სატკივარი და თუ არა ძალადობით, მას საქართველოს ხელისუფლებაში მოსვლის (იმ მომენტში მაინც) არავითარი შანსი არ გააჩნდა. ამის შესახებ ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი იგორ კვესელავა თავის ნაშრომში “ზვიად გამსახურდიას პოლიტიკური პორტრეტი”, – ამბობს: “1991 წლის 2 სექტემბერს ოპოზიციამ და ხელისუფლებაში მყოფმა ერთმა მოღალატე ჯგუფმა შეძლო აქციის მოწყობა, რომელიც ხელისუფლების წინააღმდეგ სახელდახელოდ დაგეგმილი, აქტი იყო, რომელსაც დიდი რეზონანსი მოჰყვა.

2 სექტემბრის მოტივების პროვოკაციული ხასიათი აშკარაა. ამას ადასტურებენ თბილისის პოლიციის მთავარი სამმართველოს მაშინდელი უფროსი ალექო მიქაბერიძე, მწერალი და პოლიტოლოგი გიორგი გაჩეჩილაძე, იმჟამინდელი უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარე აკაკი ასათიანი, აკადემიკოსი ვახტანგ ბოჭორიშვილი...

2 სექტემბრით დაიწყო კანონიერი ხელისუფლების დამხობა საქართველოში... როგორც ირ. ბათიაშვილი აღნიშნავს: ინტელიგენციამ აიტაცა “ანტიზვიადიზმის დროშა” და გვერდით დაუდგა გადატრიალებას. 1991 წლის სექტემბრიდან (უფრო ადრეც – უ.ო.) ოპოზიციის და ინტელიგენციის ცალკეული წარმომადგენლები მოსკოვში ხვდებოდნენ საქართველოს პირველი პრეზიდენტის მოწინააღმდეგეებს, მათ შორის ე. შევარდნაძეს და მისი დახმარების იმედით ბრუნდებოდნენ უკან, რათა კიდევ უფრო მეტი შემართებით ებრძოლათ ზვიად გამსახურდიას წინააღმდეგ.

სავარაუდოდ თბილისში ჩამოყალიბდა ჯგუფი, – აღნიშნავს ავტორი, – სახელწოდებით “შ”, რომელშიც შევარდნაძის მხარდამჭერები ერთიანდებოდნენ, გროვდებოდა ყოველგვარი მასალა შევარდნაძის შესახებ. აღგენდნენ მის მომხრეთა და მის მოწინააღმდეგეთა სიებს, კავშირს ამყარებდნენ ამიერკავკასიის სამხედრო ოლქის ხელმძღვანელებთან, შემოჰქონდათ იარაღი რუსეთიდან და სომხეთიდან, ძირგამომთხრელ საქმიანობას ეწეოდნენ სახელისუფლებო სტრუქტურებში, ხდებოდა სახელმწიფო მოხელეების, უშიშროების, პროკურატურის, შინაგან საქმეთა ორგანოების, ეკლესიის და ინტელიგენციის ცალკეულ წარმომადგენელთა მოსყიდვა და გადაბირება.

ზვიად გამსახურდია შეეცადა პოლიტიკური დიპლომატიით განემუხტა ვითარება... მაგრამ ოპოზიციას არ სურდა ჭეშმარიტი დიპლომატიის წარმართვა. დამამხობელი ძალები, რომელსაც ზურგს მოსკოვში მყოფი შევარდნაძე უმაგრებდა, ჩქარობდნენ, რადგან იწყებოდა საერთაშორისო თანამეგობრობის მიერ საქართველოს დამოუკიდებელ სახელმწიფოდ აღიარების უწყვეტი პროცესი...

შემოდგომაზე ოპოზიციის მიერ უკვე მიღებული იყო გადაწყვეტილება საქართველოს პრეზიდენტის დამხობის შესახებ. სახელმწიფო გადატრიალების მხარდამჭერმა ძალებმა ამ ქმედებით სამშობლოსა და სახელმწიფო ინსტიტუტებზე უფრო მაღლა პირადი ინტერესები დააყენეს. “ცოფიანი შურის” სინდრომმა და პიროვნულმა ცნობიერებამ გაიმარჯვა ზეპიროვნულ ეროვნულ ცნობიერებაზე... ზვიად გამსახურდიამ ხელისუფლების შენარჩუნების მიზნით იარაღი არ გამოიყენა და ქართველს არ ესროლა, მაშინ, როდესაც სხვა ქართველმა ხელისუფლების სათავეში მოსასვლელ-

ლად არაფერზე უკან არ დაიხია და ქართველის სისხლის დაღვრას არ მოერიდა.

გარეშე ძალებმა ადგილობრივი ოპოზიციის გამოყენებით შეძლეს დაემხონ კანონიერად არჩეული ხელისუფლება და პრეზიდენტი ზვიად გამსახურდია.” [74, გვ. 79-80] ხოლო ამ დაკვეთის ავტორი, ქართული ნომენკლატურა ე. შევარდნაძით სათავეში, თავიდანვე გრძნობდა რა, თუ როგორ შეფასებას მისცემდა ისტორია მათ მიერ 1991-1992 წლების დეკემბერ-იანვარში ჩადენილ ღალატს, რაში სჭირდებოდათ მათ რამაზ საყვარელიძისთანა ე.წ. ექსპერტები, თუ მათ არამზადულ ნაბიჯს გამართლებას არ მოუძებნიდნენ. და ძალიან სამწუხაროა, რომ დღესაც მსგავსი “ექსპერტები” ხშირად გამოდიან პოლიტიკური პროცესების შემფასებლებად, რაც იმის ნიშანია, რომ ქართულ სახელმწიფოს ჯერ კიდევ არ მიუღწევია ელემენტარული ზნეობრივი დემოკრატიის იმ ღონემდეც კი, ამგვარი “ექსპერტების” აზროვნების ისეთი “უნიკალური შედეგები”, როგორც ზემოთ მოვიყვანეთ აღარ სჭირდებოდა და მათ საბოლოოდ მიუჩინოს კუთვნილი ადგილი ისტორიის სანაგვეზე.

ამ ე.წ. დამავიკრევიანებელ პროცესებში აჭარის მონაწილეობა საკმაოდ შეზღუდული და არაეფექტური იყო, თუ არ ჩავთვლით ამ რეგიონიდან გამოსულ ზოგიერთ პოლიტიკაზე პრეტენზიის მქონე პიროვნებების განსაკუთრებულ აქტიურობას საქართველოს ისტორიაში ამ უმავბნელესი სამხედრო-კრიმინალური გადატრიალების იდეოლოგიურ შემზადებაში, რასაც თან სდევდა სამხედრო პუტჩის პერიოდში მათი ასევე განსაკუთრებული “თავგანწირვა” თავის გამოჩენის მიზნით. იმაში კი, რომ საქართველოს ისტორიის ამ სამწუხაროდ მოსაგონარ მოვლენებში აჭარის წვლილი შედარებით უმნიშვნელო იყო, დიდი როლი შეასრულა აქ მოქმედმა, ჭეშმარიტად ეროვნულ პოზიციებზე მდგარმა ძალებმა, რომელთაც ძაღლონე არ დაიშურეს ადგილობრივ მოსახლეობაში მიმდინარე პროცესების შესახებ მართებული პოზიციის ჩამოსაყალიბებლად და რეგიონში მშვიდობისა და სტაბილიზაციის შესანარჩუნებლად.

მოცემულ პერიოდში საქართველოში მომხდარ მოვლენებს თუ გავანალიზებთ, მივაღწევა დასკვნამდე, რომ ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის წინა ეტაპზე ქართველი ხალხის მიერ გა-

მოვლენილი პოლიტიკური სიმწიფე და უდიდესი სიმტკიცე მართლაც გასაოცარია, მაგრამ იმ დროიდან, როდესაც უკვე ამ მოძრაობამ ხელისუფლებისათვის ბრძოლის ხასიათი შეიძინა, თანდათან გამოიკვეთა არაჯანსაღი ამბიციები და ერთმანეთზე გადასწრების დაუოკებელი სურვილი, რასაც მოჰყვა ამ ბრძოლაში წარმოშობილი უთანხმოების ასევე თანდათანობით გაღრმავება და ბოლოს იგი ფიზიოლოგიური ზიზღით აღსავსე ურთიერთდაპირისპირებად გადაიქცა. შურმა და მტრობამ წააღწია ყველაფერი და მოქმედების მთავარ ღოზუნგად იქცა “მიზანი ამართლებს საშუალებას.” მაგრამ თუ გავაკეთებთ ყოველივე ამის ღრმა და ობიექტურ ანალიზს, მივაღწეოთ დასკვნამდე, რომ სხვანაირად არც შეიძლებოდა მომხდარიყო, რადგან მეთოდები და არსენალი, რომელთაც ურთიერთდაპირისპირებული მხარეები იყენებდნენ, ჩვენი უახლოესი წარსულის ნოყიერ ნიადაგზე იყო აღმოცენებული. პოლიტიკური ძალები კი, რომლებიც მათ იყენებდნენ, ცდილობდნენ ბოლომდე ამოეწურათ ქართველი “ჰომოსოვეტიკუსის” ფიზიკური და სულიერი საგანძური, – საკუთარი მიზნების მისაღწევად გამოეყენებინათ მისი პოლიტიკური უმწიფრობა და აქედან გამომდინარე რადიკალური ავანტიურიზმი. ამ ძალებმა თავიანთი მოქმედების მთელი სტრატეგია და ტაქტიკა ზუსტად ამ მომენტის გათვალისწინებით ააგეს. მათ კარგად ესმოდათ, თუ რას აკეთებდნენ, მაგრამ შეგნებულად მიჰქონდათ საქართველოს სახელმწიფოებრივი ინტერესები თავიანთი პოლიტიკური მიზნების სამსხვერპლოზე.

რევანშისტულ ამბიციებზე ხელი არ ჰქონდა აღებული საქართველოს კომუნისტური სტრუქტურის ნარჩენებსაც, რომელსაც მოსკოვიდან ოსტატურად მართავდა მათი იმედი ე. შევარდნაძე, რომელმაც მოახერხა და “ოპოზიციური ძალების” მეშვეობით აქტიური ძირგამომთხრელი საქმიანობა გააჩაღა საქართველოში. რევანშისტული ნომენკლატურისა და ამ ე.წ. ოპოზიციური ძალების მოქმედებათა კოორდინაციის შედეგად (საკოორდინაციო საბჭო ტყუილად არ დაერქვა “ოპოზიციურ ძალთა” ალიანსს – უ.ო.)” საქართველოს ხელისუფლება დღითიდღე კარგავდა პოზიციებს, როგორც საშინაო ფრონტზე, ისე საერთაშორისო ასპარეზზე (ამ მიმართულებით განსაკუთრებით აქტიურად და ამასთან ეფექტურად მოქმედებდა ე. შევარდნაძე). და ბოლოს, როცა მან აღმა-ატაში

ახალ სამოკავშირეო ხელშეკრულებაზე ხელის მოწერაზე უარი განაცხადა, ეს გახდა ნიშანი, რომ შეიარაღებულ ბანდებს უცხოეთის სპეცსამსახურებისა და სამხედროთა დახმარებით, იერიში მიეტანათ მთავრობის სასახლეზე ზვიად გამსახურდიას ხელისუფლების დამხობის მიზნით.

საქართველოს ხელისუფლებაში 1990 წლის 28 ოქტომბრის არჩევნების შედეგად ეროვნულ ძალთა მოსვლის შემდეგ, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მმართველი ელიტა, მასთან ალიანსში მყოფ ანტიეროვნულ მოღვაწეთა მცირე ჯგუფთან ერთად თავიდან შეეცადა თავისი მდგომარეობის შენარჩუნებას, მაგრამ ეროვნული მოძრაობის ძალთა აქტიური ზეწოლის შედეგად იგი იძულებული გახდა ჯერ უკან დაეხია, შემდეგ კი სრულიად დაეთმო მისთვის ასპარეზი. მაგრამ ეროვნულ მოძრაობაზე პრეტენზიის მქონე ძალთა შორის აჭარაშიც, როგორც მთელ საქართველოში, არ იყო ერთიანობა და მათ შორის დაპირისპირება ზოგჯერ ამკარა კონფრონტაციის სახეს იღებდა. აჭარაში ჩამოყალიბებული “საკოორდინაციო საბჭო” და მასში გაერთიანებული ძალები, ცდილობდნენ წინ აღდგომოდნენ საქართველოს ეროვნული ხელისუფლების დონისძიებებს რეგიონში და ამით დაემტკიცებინათ თავიანთი გავლენის სიმტკიცე აჭარაში, მაგრამ მათი ეს მცდელობა ჩაიშალა. აჭარაში მოქმედ მრგვალი მაგიდის ორგანიზაციებიც საქართველოს ხელისუფლებაში ზვიად გამსახურდიას მოსვლის შემდეგ საკმაოდ მომძლავრდნენ, გაიზარდა მათი აქტივობა საზოგადოებრივ ასპარეზზეც, მაგრამ მათ შორისაც არ იყო სრული თანხმობა, ხოლო განხილული დროის ბოლო პერიოდში უთანხმოება კიდევ უფრო გაიზარდა და მასში აისახა ყველაფერი ის, რაც საქართველოს ცენტრალურ მრგვალი მაგიდის ორგანიზაციებსა და ხელისუფლებაში ხდებოდა.

ქართულ ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის მესვეურობაზე პრეტენზიის მქონე ე. წ. ოპოზიციურმა ძალებმა ვერ მოახერხეს რა ქართველი ხალხის უმრავლესობის მხარდაჭერის მოპოვება, ადრევე გამოუცხადეს მას უნდობლობა და დაიწყეს შეიარაღება თავიანთი პოლიტიკური ამბიციების შესამაგრებლად. ამასთან ხალხში პოლიტიკური გავლენის მოსაპოვებლად გაჩაღებული ბრძოლა მოვლენათა ფორსირების კვალდაკვალ გადაიქცა ბრძოლად

ხელისუფლებისათვის და როდესაც ამ ბრძოლაში ოპოზიცია დამარცხდა, მან იგი აქცია ძალაუფლებისათვის ომად, შეასრულა რა საქართველოს დამოუკიდებლობისა და თავისუფლებისადმი მტრულად განწყობილი ყველა ძალის ოცნება, ისე წარემართად საქმე, რომ ქართული სახელმწიფოებრიობა ქართველების ხელითვე გაენადგურებინათ. ამ ომის იდეოლოგიურად შესამზადებლად ოპოზიციური ძალები უხვად იყენებდნენ დემოკრატიისა და თავისუფლებისათვის ბრძოლის ლოზუნგებს და მიმართავდნენ ე.წ. ბარაკული ტიპის დემოკრატიას – თუ მათ ინეტერესებში შედიოდა და მათ მიზნებს ემსახურებოდა ამჩნევდნენ და ამხელდნენ ყველაფერს, ხოლო სიმართლე თუ ხელს არ აძლევდათ, საწინააღმდეგოს დამტკიცებასაც ყველა საშუალებით ცდილობდნენ. ეს იყო უპრინციპობისა და პოლიტიკური დემაგოგიის კლასიკური ნაზავი, რამაც ქართული ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის ყველა მონაპოვარი კითხვის ქვეშ დააყენა და საქართველოში ზვიად გამსახურდიას ხელისუფლების წინააღმდეგ განხორციელებული სამხედრო-კრიმინალური პუტჩის შედეგად იგი დაამხეს. მაგრამ უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ამ უდიდეს ეროვნულ ტრაგედიაში აჭარას წვლილი თითქმის არ უძევს, თუ არ ჩავთვლით აჭარიდან გამოსულ რამდენიმე პიროვნებას, რომლებიც საკმაოდ აქტიურობდნენ ამ სამხედრო-კრიმინალური გადატრიალების იდეოლოგიურად შემზადებაში.

თავი III. აჭარა საქართველოში სამხედრო-კრიმინალური გადატრიალების პერიოდში (1991.XII.22 – 1992.11.X)

საქართველოში 1991 წლის 22 დეკემბერს დაწყებულ სამხედრო-კრიმინალურ გადატრიალებაში აჭარას, თუ არ ჩავთვლით ზოგიერთი მისი მკვიდრის აქტიურობას, მის იდეოლოგიურ შემზადებაში, მონაწილეობა თითქმის არ მიუღია. მაგრამ საქართველოს კანონიერი ხელისუფლების მხარდასაჭერადაც აჭარის მმართველთა მხრიდანაც რაიმე განსაკუთრებულ აქტივობას, თუ არ ჩავთვლით პოზიციის განცხადებით დაფიქსირებას, ადგილი არ ჰქონია (უმნიშვნელო რაზმმა, ბადრი მელაძის ხელმძღვანელობით, თბილისში ჩასვლისთანავე შინაგან საქმეთა სამინისტროს შენობას შეაფარა თავი და მოვლენათა განვითარებას იქ, თითქმის ბოლომდე ელოდა).

1992 წლის 6 იანვარს საქართველოს პრეზიდენტმა ზვიად გამსახურდიამ და მისმა მომხრეებმა დატოვეს მთავრობის სასახლე და თბილისიდან გასულებმა ჯერ სომხეთს შეაფარეს თავი, შემდეგ კი ჩეჩნეთში გადავიდნენ.

საქართველოს კანონიერი ხელისუფლების ამ ძალადობრივი ჩამოგდებით დაიწყო უშავბნელესი ეპოქა საქართველოს უახლეს ისტორიაში, რომელსაც შეეწირა ათასობით უდანაშაულო ადამიანის სიცოცხლე და რაც მთავარია, ქართველი ხალხის ღირსება და სამომავლო ინტერესები. საქართველოს ხელისუფლების სათავეში მოსულმა სამხედრო-კრიმინალურმა ბანდებმა ქვეყანაში დაამყარეს ძალადობის ძალაუფლება – ძალადობის პირდაპირი კულტი საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროში.

საქართველოს კანონიერი ხელისუფლების წინააღმდეგ ბრძოლის დაწყებისთანავე აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ხელისუფლებამ გაატარა სასწრაფო ღონისძიებები თბილისში განხორციელებული ძალადობის აქტის აჭარის რეგიონზე გავრცელების აღსაკვეთად, რაშიც მას თანადგომა განუცხადა ამ კუთხეში მოქმედმა ჭეშმარიტი ეროვნული მოძრაობის ძალებმა. თავის მხრივ აჭარის ხელისუფლებამ 1991 წლის 25 დეკემბერს ქალაქ ბათუმში შექმნა აღორძინების კავშირის საინიციატივო ჯგუფი (68 კაცი), რომელმაც მოისმინა ასლან აბაშიძის ანალიტიკური მიმოხილვა

ქვეყანაში შექმნილი პოლიტიკური და ეკონომიკური ვითარების შესახებ, სადაც მომხენებელმა აღნიშნა, რომ ძველი სტრუქტურების რღვევამ და საზოგადოების საყოველთაო პოლიტიზირებამ გამოიწვია გარკვეული დაპირისპირება სოციალურ ფენებს შორის. ეკონომიკა გაჩანაგების პირასაა მისული, მოსახლეობა დაუცველია... ამიტომ ასეთ ვითარებაში აუცილებელია ყველა ჭეშმარიტი მამულიშვილის გაერთიანება – ვინც მზადაა დაუზოგავად და პრაქტიკულად მოახმაროს თავისი ცოდნა, გამოცდილება და ენერგია აჭარის აღმშენებლობა-აღორძინებას. წამოაყენა წინადადება აჭარის აღორძინების კავშირის შექმნის შესახებ. [118]

საინიციატივო ჯგუფმა მხარი დაუჭირა ა. აბაშიძის წინადადებას და აირჩია საინიციატივო საბჭო 11 კაცის შემადგენლობით მისივე თავმჯდომარეობით. 1992 წლის 28 იანვარს ჩატარდა აჭარის აღორძინების კავშირის დამფუძნებელი კრება, რომელმაც მოისმინა ა. აბაშიძის მოხსენება აჭარის აღორძინების კავშირის შექმნის აუცილებლობისა და საინიციატივო ჯგუფის მიერ გაწეული საქმიანობის შესახებ. შემდეგ განიხილა აჭარის აღორძინების კავშირის საპროგრამო დოკუმენტები და დაადგინა მისი პირველი კონფერენციის მოწვევის თარიღი, ამასთან გადაწყვიტა სხვა მასთან დაკავშირებული ორგანიზაციული საკითხები.

დამფუძნებელი კონფერენცია ჩატარდა 1992 წლის 24 აპრილს ბათუმში, რომელსაც დაესწრო 509 დელეგატი. კავშირის სახელის დაზუსტების შემდეგ მას ეწოდა “აჭარის აღორძინების სრულიად საქართველოს კავშირი”. [119]

კონფერენციამ მოსმინა ინფორმაცია კავშირის პირველადი ორგანიზაციების შექმნისა და აღორძინების კავშირისადმი აჭარის მოსახლეობის მასიური მხარდაჭერის შესახებ, მიიღო “აჭარის აღორძინების სრულიად საქართველოს კავშირის” პროგრამა, რომლის დევიზს წარმოადგენდა – “საქართველო უპირველეს ყოვლისა”. კონფერენციის დასასრულ თავის შემაჯამებელ სიტყვაში ბატონმა ა. აბაშიძემ აღნიშნა: “აჭარაში შეიქმნა აღორძინების კავშირი, რომლის ზრუნვის საგანია მთელი საქართველო და არა მისი რომელიმე კუთხე. კავშირის შექმნა არის შედეგი აჭარაში მუდამ ცოცხალი ოცნებისა და ფიქრისა ერთიან, ძლიერ საქართველოზე.” [120]

მაშინ, როდესაც მთელ საქართველოში ძალადობის ძალაუფლების გავრცელებას შეეწირა მისი ისტორიული კუთხეების ღირსება და თავმოყვარეობა, აჭარაში ასეთი სულისკვეთების ორგანიზაციის ჩამოყალიბება დროით იყო ნაკარნახევი და მისი მოსახლეობის უდიდესი ნაწილის ინტერესებს გამოხატავდა. აჭარის ხელისუფლებამ, მიუხედავად ზოგიერთი პოლიტიკური პარტიის წარმომადგენელთა პოზიციისა, რომლებიც პირდაპირ ეპატიუბოდნენ აჭარაში საქართველოს დამატკევერ კრიმინალურ ბანდებს, [121; 122] შეძლო აჭარის მოსახლეობის თავის გარშემო კონსოლიდაცია და ამ კუთხეს თავიდან ააცილა ის უდიდესი კატაკლიზმები, რამაც ფაქტიურად დანაწევრებამდე მიიყვანა ქართული სახელმწიფო. სამხედრო-კრიმინალურ გადატრიალებას არაფერი სასიკეთო რომ არ მოუტანია საქართველოსთვის, ამ საკითხში, დღევანდელი გადასახედიდან მაინც, ერთიანია ქართული საქმის ყველა გულშემატკევა-რი.

მის შეფასებასა და აქედან გამომდინარე მართებული დასკვნების გამოტანაში დაგვეხმარება მასალა, რომელსაც ნაშრომში საკმაო ადგილს ვუთმობთ.

1991 წლის 22 დეკემბერი – ამ დღეს საქართველოს დედაქალაქში დაიწყო ჩვენი სამშობლოს ისტორიაში კიდევ ერთი უბედურება – სამხედრო გადატრიალება, – აღნიშნავს გაზეთი “იბერია-სპექტრი”, – იგი დასრულდა 1992 წლის 6 იანვარს კანონიერი ხელისუფლების დამხობით. რა მოუტანა ჩვენს ქვეყანას ამ გადატრიალებამ? – კითხვას სვამს გაზეთი. “...სამხედრო გადატრიალებამ და ძმათამკველმა კონფლიქტმა დამანგრეველი გავლენა მოახდინა ერის ფსიქოლოგიაზე და, რაც ყველაზე უფრო სამწუხაროა, – ქართველ ახალგაზრდობაზე”, – პასუხობს საქართველოს რესპუბლიკური პარტიის ერთ-ერთი ლიდერი ივლიანე ხაინდრავა, და იქვე განაგრძობს, – “ქვეყანაში დამკვიდრდა ძალის, უფრო სწორად კი ძალადობის კულტი. ჯერ კიდევ გადატრიალების წინა პერიოდში პირველ პლანზე გამოვიდა თოფიანი კაცი და დღემდე ეს თოფიანი კაცი გადამწყვეტ როლს ასრულებს საქართველოს ცხოვრებაში...” [123]

ამავე კითხვაზე პროფესორი თენგიზ კიკაჩიეშვილი ამგვარად პასუხობს: “ნგრევა და განადგურება ცხოვრების ყველა ასპექტში.”

[იქვე] ხოლო ილია ჭავჭავაძის საზოგადოების თავმჯდომარე თამარ ჩხეიძე აღნიშნავს: “1991-1992 წლის დეკემბერ-იანვრის მოვლენებს საქართველოსთვის სასიკეთო არაფერი მოუტანია. ხელისუფლების იარაღით დამხობა თავისთავად მიუღებელი იყო ჩვენთვის. მთავარია ის, რომ ეს პროცესი, ისევე როგორც სხვა პროცესები საქართველოში, ქართველი პოლიტიკოსების წყალობით, რუსეთიდან იმართებოდა. თავიდანვე გათვალისწინებული იყო, რომ ამ მოვლენებს უნდა მოჰყოლოდა შვეარდნაძის ხელისუფლებაში მოყვანა... რუსეთმა არაჩვეულებრივად გამოიყენა ამ “ავტორიტეტი-სადმი” ჩვენი საზოგადოებრიობის პროვინციული დამოკიდებულება. შვეარდნაძემ ეფექტურად შეძლო წარემართა რუსეთის მიერ გათვალისწინებული პროცესები საქართველოში. ეს არის: სახელმწიველი იმპერიის შეკოწიწების მცდელობა, ჩვენი ქვეყნის ტერიტორიული მთლიანობის გეგმაზომიერი რღვევა, საბაზრო ეკონომიკის ბლოკირება, კაპიტულანტური ხელშეკრულებების დადება, საქართველოს გადაქცევა რუსეთის სამხედრო პოლიგონად. 1991-1992 წლების შეიარაღებული გადატრიალება სასიკეთოს ვერაფერს მოიტანდა, რადგან თავად ფორმა იარაღით ხელისუფლების ჩამოგდებისა თავის თავში შეიცავს უარყოფით მუხტს და ყოველად მიუღებელია ნორმალური საზოგადოებისათვის.” [იქვე]

თითქმის იგივე აზრისანი არიან საქართველოში 1991-1992 წლების სახელმწიფო გადატრიალების შესახებ საქართველოსა თუ უცხოეთში მოღვაწე ცნობილი პოლიტიკური ფიგურები; მითუმეტეს, დღევანდელი გადასახედიდან, არავის ეჭვი აღარ ეპარება ამ მოვლენათა სამხედრო-კრიმინალურ ხასიათში და მისი წარმართველი ძალების უცხოეთის სპეცსამსახურებთან ალიანსში საქართველოს კანონიერი ხელისუფლების დამხობის მიზნით. მაგრამ მაინც მოვუხმობთ ფაქტებს და ისინი ვალაპარაკობთ, მათზე ხომ უამრავი მასალაა გამოქვეყნებული.

საქართველოს განდევნილი პრეზიდენტი ზვიად გამსახურდია და მთავრობა 1992 წლის შობას სომხეთის საკურორტო ქალაქ იჯევანში შეხვდნენ. იმ ღამეს პრეზიდენტმა ლექსი – “შობა” დაწერა. მისი თანამებრძოლების თქმით პრეზიდენტი საოცრად მშვიდი იყო და ღვთისმშობლის ხატთან ლოცულობდა. თბილისში კი შობის დღეს ხელისუფლების სათავეში გადატრიალების ორგანიზა-

ტორები მოვიდნენ. [124; გვ. 8] თუ როგორი იყო ამ ძალთა ჰაბიტუსი ამის საილუსტრაციოდ იმპერიოდინდელ მათივე განცხადებებსა და ქმედებებს მივმართავთ. ჯერ კიდევ 1992 წლის 3 იანვარს, შეიარაღებული პუტჩის ერთ-ერთი მთავარი ტრუბადური ეროვნულ-დემოკრატიული პარტია აკეთებს განცხადებას: “საქართველოში უკიდურესად დაძაბულმა ვითარებამ საფრთხე შეუქმნა თვით ქვეყნის ფიზიკურ არსებობას.

1992 წლის 2 იანვარს შექმნილმა სამხედრო საბჭომ მიზნად დაისახა ვითარების განმუხტვა, რაც აუცილებელია ქვეყანაში ნორმალური მდგომარეობის დამყარებისათვის.

სამხედრო რეჟიმის პირობებში გარკვეულწილად ფერხდება და იზღუდება პოლიტიკური და საზოგადოებრივი სტრუქტურების ჩვეული ფუნქციონირება, რაც ნორმალური ცხოვრების დროს მიუღებელი და არაკანონიერია. მაგრამ დღევანდელ სიტუაციაში, როდესაც მთავრობის სახლის ბუნკერიდან კვლავ გაისმის მოწოდებები შეიარაღებისა და სამოქალაქო ომის მთელი საქართველოს ტერიტორიაზე გავრცელებისაკენ, ეს დროებითი ნაბიჯი იძულებითი და ამდენად გამართლებულია.

ამასთან ეღბ გამოთქვამს მტკიცე იმედს, რომ სიტუაციის განმუხტვისთანავე მოხდება ყველა კანონიერი სტრუქტურის აღდგენა და ნორმალური ფუნქციონირება. [125] თუ რას გულისხმობდნენ სიტუაციის განმუხტვასა და კანონიერი სტრუქტურების აღდგენაში ეს გამოჩნდა მაშინ, როდესაც პრეზიდენტმა გამსახურდიამ ზედმეტი სისხლისღვრის თავიდან ასაცილებლად 1992 წლის 6 იანვრის ღამით დატოვა მთავრობის სასახლე და სცადა გასცლოდა შეიარაღებული დაპირისპირებას. აი როგორ იგონებენ იმ ღამეს პრეზიდენტ გამსახურდიას თანამებრძოლები ნემო ბურჭულაძე, რობერტ პეტრიაშვილი და ირინა ტალიაშვილი.

“მთავრობის სასახლიდან ჩვენ ფეხით გამოვედით (რობერტ პეტრიაშვილი და მისი ძმა გურამ პეტრიაშვილი – უ.ო.) თავიდან ითქვა, რომ დასავლეთ საქართველოს მიმართულებით უნდა წავსულიყავით. შეძლე პუტჩისტები ზვიადის მისამართით საყვედურს ამბობდნენ: დასავლეთში უნდა წავიდეთ და სინამდვილეში აღმოსავლეთის მიმართულებით წავიდა, მოიტყუაო...

სასაცილოა არა?! კაცს მოსაკლავად მისდევდნენ და თან ბრაზობდნენ – წინასწარ რატომ არ გვითხრა, სად მიდიოდაო...” [124, იქვე] და საქართველოს პირველ პრეზიდენტს რომ ნამდვილად მოსაკლავად მისდევდნენ სამხედრო-კრიმინალური ბანდები, აქ საეჭვო არაფერია.

“მთავრობის სახლიდან რომ გამოვედით, – იგონებს ნემო ბურჭულაძე, – ჯერ გათენებული არ იყო, ისევ ბნელოდა. ავტობუსში ჩავსხედით, რომელიც ხალხით ისე იყო გაჭვდილი, რომ გაქანებაც არ შეიძლებოდა. ჩემს გვერდით იჯდა დეპუტატი ირინე ტალიაშვილი. სოლოლაკიდან მეტეხის ხიდთან ჩავედით. იქ ჩასაფრებულნი იყვნენ და რამდენიმე მხრიდან ერთდროულად გაიხსნა ცეცხლი, ავტობუსი გაჩერდა ნათურის ქვეშ. წარმოიდგინეთ წითელი ფერის “იკარუსი” ნათურის ქვეშ დგას. ჯერ კიდევ ბნელა და სამი მხრიდან ტყვიამფრქვევს და ავტომატს გვესვრიან... ხალხი ნელნელა იხოცებოდა, იჭრებოდა, ისმოდა კვნესა, ყველაფერი სისხლით გაივსო...” [იქვე] ამ შემზარავ სურათს ირინე ტალიაშვილის მოგონება შემდეგი შტრიხებით ავსებს: “ნ იანვარს დაცხრილულ ავტობუსში ცოცხლად გადარჩენილებმა ახლომახლო სარდაფს შევაფარეთ თავი. სადღაც ექვსი თუ შვიდის ნახევარი იქნებოდა, როცა შეიარაღებული ახალგაზრდები შემოიჭრნენ. მე, ნემო ბურჭულაძე, ტარიელ გელანტია და ბორის კალანდია დაგვაპატიმრეს და წავვიყვანეს მეცნიერებათა აკადემიის შტაბში, სადაც პუტჩის მოთავენი იყვნენ...” [იქვე]

ხოლო იმავე 6 იანვარს მეცნიერებათა აკადემიაში გამართულ პირველ პრესკონფერენციაზე ჯაბა იოსელიანისა და თენგიზ კიტოვანის მონაწილეობით, სამხედრო ფორმირებების შესაძლო გაერთიანების შესახებ გაკეთდა ცინიკური განცხადება, რომ “...ჩვენ უკვე გავერთიანდით იმდენად, რამდენადაც ერთად დავღვარეთ სისხლი...” [იქვე] ამავე პრესკონფერენციაზე დაისვა კითხვა: “5 იანვარს იაპონურ პრესაში გამოჩნდა ინფორმაცია იმის, შესახებ, რომ ელუარდ შევარდნაძე მზად არის დაბრუნდეს საქართველოში და ითანამშრომლოს ახალ მთავრობასთან. თქვენ რას იტყვით ამის შესახებ? – რომელსაც გაეცა შემდეგი პასუხი: “მას, რა თქმა უნდა, შეუძლია სამშობლოში დაბრუნება, ეს პრობლემას არ წარმოადგენს, მაგრამ ჯერჯერობით ჩვენ არ ვიცით თანამშრომლობის რა

პირობებს შემოგვთავაზებს იგი.” [იქვე] იქვე წამოყენებულია ცილისმწამებლური ბრალდებანი ზვიად გამსახურდიასა და მისი მომხრეების მიმართ, რომელთა დამტკიცება შემდგომში ვერავინ შეძლო.

ნიშანდობლივია გაზეთ “ქართული ქრონიკის” ამავე ნომერში გამოქვეყნებული ედპ-ის ლიდერის გ. ჭანტურიასა და საქართველოს რესპუბლიკური პარტიის წარმომადგენლის გ. ხაინდრავას საახალწლო მიმართვა, რომელშიც ამკარად ისახება უხამს ტყუილებთან შეხამებული დემაგოგიური პროვინციალიზმი.

აი, ამონარიდები აღნიშნული “შედევრიდან”: “...პრივატიზაციისა და ეკონომიკისათვის ვის სცალია, საქართველოს განა იმიტომ ჰყვიდნან, რომ ხალხი დააძღონ (Sic, – როგორ მოგწონთ ხალხისადმი პატივისცემის ამგვარი გამოხატვა?! – უ.ო.) ეს რომ იყოს მიზანი, საერთოდ არ გაყიდნენ სამშობლოს, ეკონომიკურ რეფორმებს განახორციელებდნენ და ხალხიც კმაყოფილი ეყოლებოდათ. მაგრამ არა, საქართველო უნდა გაიყიდოს, უნდა გაიყიდოს რამეთუ საათმა ჩამოჰკრა, ჟამი არს აღსასრულისა და მოსასწრებია” (ან მაგრად დაბოლილები იყვნენ, ანდა საკუთარ სამომავლო გეგმას ამგვარი ფორმით ახშიანებდნენ; თორემ რა შეიძლება ეწოდოს ამ აბაუბდას?! – უ.ო.).

“სტამბოლის ბაზარზე გასაყიდად გაყვანილი შავთვალწარბა ქალიშვილივით, რომელსაც ტანსაცმელი შემოახია მეპატრონემ, რათა მისი მალალი მკერდით მუშტარი მიიზიდოს (ან კიდევ, ეტყობა ციხის საკანში სექსუალური ფანტაზიები მოეძალათ – უ.ო.) დგას გაძარცვული საქართველო თავისმომჭრელ კარების წინ მთავრობის სასახლესთან და ამაოდ ცდილობს სასირცხო ადგილების ხელებით დაფარვას...

ჩართავ ტელევიზორს და აზრი – უნიჭო ტვინიდან მოწყდარი... აახშიანებ რადიოს და აქაც იგივე. გადამლი ჟურნალ-გაზეთებს და გული შეგიწუხდება, ისეთ სურათს დაინახავ. არა მხოლოდ ჰყვიდნან საქართველოს, არამედ დაფდაფებისა და ნალარის ხმით ამაყად მიაცილებენ მას უფსკრულისაკენ და თან ჯიუტად უმეორებენ – ეს უფსკრული ჩვენი სანუკვარი მიზანიაო!

თავისუფალი სამყარო ჩვენს დამოუკიდებლობას არ აღიარებს, მსოფლიოს არც ერთი ქვეყანა ჩვენს დანმარებას არ აპი-

რებს ჩვენივე მიზეზით და საქართველოს გაყიდვის დამასრულებელი აკორდი “თანამეგობრობად” მონათლული ახალი სლავეურ-მუსულმანური სახელმწიფო იქნება, რომელიც შეიწოვს და შეისრუტავს “მრგვალების” მიერ გაყიდულ ჩვენს სამშობლოს და სიტუაციის მთელი ტრაგიზმი სწორედ იმაში მდგომარეობს, რომ “ზვიადიზმით” დაღლილი, დაქანცული, და გატანჯული ხალხი ამას ხსნად ჩათვლის. იყიდება საქართველო!” [იქვე] – გაჰკვივან საქართველოს ეროვნული კონგრესისა და სახელმწიფო პუტჩის ეს იდეოლოგები 1991 წლის 21 დეკემბერს, ხოლო როცა საქართველოს პრეზიდენტმა ხელი არ მოაწერა ახალ სამოკავშირეო ხელშეკრულებას, უკვე 22 დეკემბერს იწყებენ მის წინააღმდეგ სამხედრო ამბოხებას, თან აღნიშნულ საახალწლო მიმართვას, ცინიკურად ილიას ცნობილი, – “რა გითხრა, რით გაგახაროთ?” – ამთავრებენ. თუმცა ჩვენ ამ ძალთა ფიზიონომიის წარმოსაჩენად სხვა მასალებსაც მოვიხმობთ, მაგრამ ამჯერად იმის საილუსტრაციოდ, თუ რა მოვლენებთან ჰქონდა საქმე ახალფეხადგმულ ქართულ სახელმწიფოს და სინამდვილეში ვინ ჰყიდიდა საქართველოს, ეს მიმართვაც საკმარისია.

მიმდინარე პროცესების და მომენტის უდიდესი გავლენითაა აღბეჭდილი ილია ჭავჭავაძის საზოგადოების მიმართვა, – “თანამემამულენო!”, რომელიც გაზეთის იმავე ნომერში გამოქვეყნდა და დაწერილია 1991 წლის 31 დეკემბერს, [იქვე] თუმცა ამავე საზოგადოების თავმჯდომარე თამარ ჩხეიძე შემდგომში დიდი ობიექტურობით მიუთითებს საქართველოსათვის სამხედრო გადატრიალების დამანგრეველ შედეგებზე.

ქართველი ხალხისადმი ცრუ ბრალდებებითაა სავსე გაზეთ “ქართული ქრონიკის” 1992 წლის 5 თებერვლის ნომერიც, რომელშიც სხვასთან ერთად ვკითხულობთ: “წელიწადნახევარზე მეტი (აპრილი, 1990 – იანვარი, 1992) თითქმის უქმად დაიკარგა. ჭეშმარიტი ეროვნული მოძრაობა იძულებული იყო ებრძოლა არა უშუალოდ იმპერიასთან, არამედ იმპერიის იმ იარაღის გასაუვნებელყოფად, რომლითაც იგი ქართველმა ხალხმა აღჭურვა”, [126] – აი, ასეთ ოპუსს გვთავაზობს პუტჩისტთა ქვევრი, – და დანარჩენი მკვითხველის ფანტაზიამ გადახარშოს, რა იარაღსა და მის გაუვნებელყოფაზე საუბარი, ან ვინ და რატომ აღჭურვა ქარ-

თველმა ხალხმა ამ იარაღით?! მაგრამ უფრო ნიშანდობლივია უცხოეთის პრესის დარაზმულობა პუტჩისტთა თვალსაზრისის გახმევანებაში. ჯანრი კაშიას მიერ მომზადებულ ფრანგული პრესის მიმოხილვაში ვკითხულობთ: “უნდა ითქვას, რომ თითქმის ყველა გაზეთმა აღნიშნა... გამსახურდია გაიქცა და გაიტაცა მნიშვნელოვანი თანხა სახელმწიფო საღაროდან, ხოლო შემდეგ მალულად დაბრუნდა ზუგდიდში, გამოაცხადა არარსებული მეგრულ-აფხაზური რესპუბლიკა და მოუწოდა საძმო ომისკენ...” [იქვე] რა შეიძლება, კერძოდ ამაზე და მსგავსი სისულელეების შესახებ ითქვას, რომელთაც გაზეთებში – “ფიგარო”, “ლემონდი”, “ლიბერასიონი” სხვა, აქვეყნებდნენ ღორ მანდევილი, ბრიჟიტ ბრეიაკი, ჟაკ ამალრიკი, ჟორჟ ალენ ფრანკონი და სხვები და რომელთა ცილისმწამებლური შინაარსის გამო შეურაცხყოფილი ქართველი ხალხისა და მისი პირველი პრეზიდენტისათვის, დღევანდლამდე ბოდიშიც კი არავის მოუხდია.

მეტად საინტერესოა, თუ როგორ შეხვდნენ თბილისში მომხდარ სამხედრო-კრიმინალურ გადატრიალებას აჭარაში მოქმედ საკოორდინაციო საბჭოში გაერთიანებული ძალები და რა პოზიცია გამოავლინეს მათ მის მიმართ. მათი დამოკიდებულება აღნიშნული მოვლენისადმი 1992 წლის გაზეთ “მაჭახელას” პირველ ნომერში აისახა უპასუხისმგებლო სათაურშივე – “ნუ განიკითხავ...” [127] ამასთან აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს დეპუტატთა ჯგუფის განცხადებაში, რომელშიც აღნიშნულია: “რესპუბლიკაში შექმნილი მდგომარეობა... მოითხოვს უზენაესი საბჭოს სესიის მიერ ვითარების დროულად შეფასებას, დროებითი მთავრობისადმი დამოკიდებულების განსაზღვრას...” მოითხოვდნენ უახლოეს პერიოდში უზენაესი საბჭოს სესიის დანიშვნას და მისი დღის წესრიგში – “საქართველოში მომხდარი მოვლენების პოლიტიკურ შეფასებას, საქართველოს რესპუბლიკის დროებით მთავრობასთან თანამშრომლობის შესახებ” – საკითხის შეტანას. [იქვე] მაგრამ ამ მოვლენათა შეფასება სესიის მიერ, მათი აზრით, აუცილებლად დადებითი უნდა ყოფილიყო.

გაზეთის ამავე ნომერში მოცემულია მიმართვა “საქართველოს სახალხო ფრონტისაგან”, რომელშიც იგი ცდილობს მოიხსნას პასუხისმგებლობა საქართველოში მიმდინარე მოვლენებზე და

თან აქვე გაკეთებულია ცილისმწამებლური განცხადება, რომ თითქოს “ხელისუფლებას ქირით მოწვეული ჰყავს არაქართველი მეომრები, მათ შორის სნაიპერები, რომლებიც თბილისის შენობათა სახურავებზე სხედან და მოქალაქეებს ესვრიან. ამ შეიარაღებულ უცხოელთა წინააღმდეგ ბრძოლა საქართველოს სახალხო ფრონტს თავის წმინდათაწმინდა ამოცანად მიაჩნია” – აცხადებს ნ. ნათაძე 1991 წლის 30 დეკემბერს. [იქვე] თავისი ლოგიკით ამ განცხადებას ეხმანება ო. ზოიძის მოსაზრებანი გ. ხაინდრავასა და გ. ჭანტურიას ქმედებათა გასამართლებლად, რომელთაგან პირველმა ტელევიზიის პიკეტირება მოაწყო, მეორემ კი რუსთაველის პროსპექტი გადაკეტა. “ხელისუფლების სათავეში მოსვლამდე ზ. გამსახურდიას ხელმძღვანელობით არაერთხელ გადაუკეტავთ ქუჩა, მოუწყვიათ არათუ ტელევიზიის, არამედ სუკ-ის პიკეტიც კი” [იქვე] – აღნიშნავს ავტორი. მას, როგორც იურისტს, კარგად უნდა ესმოდეს, რომ გამსახურდიასა და მის თანამებრძოლებს მოქმედება სულ სხვა დროსა და სივრცეში უწევდათ და ისინი ამით საბჭოთა იმპერიას ებრძოდნენ, ხოლო საკუთარი ქვეყნის კანონიერი ხელისუფლების წინააღმდეგ იგივე მეთოდებით ბრძოლის ასეთი დემაგოგიით გამართლებას არავითარი პერსპექტივა არ გააჩნია.

ამავე რიგისაა აქვე მოცემული საქართველოს პარტიებისა და საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ორგანიზაციების საკოორდინაციო საბჭოს განცხადება, რომელიც 1992 წლის 3 იანვრითაა დათარიღებული. [იქვე]

უფრო სრულად რომ წარმოვიდგინოთ აღნიშნული საკოორდინაციო საბჭოს პოლიტიკური ფიზიონომია, საჭიროდ მივიჩნევთ საქართველოში მომხდარი სამხედრო-კრიმინალური გადატრიალების დროს მათ მიერ გამოქვეყნებულ დოკუმენტების შედარებით სრული სახით წარმოჩენა. მაგალითად:

“თანამემამულენო!

1991 წლის 1 მარტს აჭარაში მოქმედმა ოპოზიციურმა ორგანიზაციებმა შექმნეს საკოორდინაციო საბჭო”, – სიამაყით აცხადებენ ისინი და შემდეგ, თითქოს ეშინიათ სხვებმაც არ მოინდომონ ამ ისტორიული მიმართვის თანამონაწილედ თავის წარმოჩენა, ჩამოთვლიან მასში შემავალ ორგანიზაციებს, – “რომელშიც გაერთიანდნენ საქართველოს რესპუბლიკური პარტიის ბათუმის ორგანი-

ზაცია, საქართველოს ეროვნული დამოუკიდებლობის პარტიის ბათუმის ორგანიზაცია, “ბათუმის ჯგუფი”, საქართველოს ელპ-ის ბათუმის ორგანიზაცია, საქართველოს მონარქისტული (კონსერვატიული) პარტიის აჭარის სადროშო, საქართველოს სახალხო ფრონტის ხელვაჩაურის რეგიონალური ორგანიზაცია, ბათუმის სახალხო ფრონტი... აჭარაში მოქმედი პოლიტიკური ორგანიზაციების საკოორდინაციო საბჭო მიესალმება დროებითი მთავრობის მისწრაფებას სიტუაციის ნორმალიზაციისა და დემოკრატიული არჩევნების ჩატარებას... საკოორდინაციო საბჭო სათანამშრომლოდ იწვევს აჭარაში მოქმედ ყველა პოლიტიკურ ორგანიზაციას, რომელიც იზიარებს ამ განცხადების სულისკვეთებას.

საკოორდინაციო საბჭო. 17.01.92 – ქ. ბათუმი”. [128] ეს იყო ფაქტიურად მისალმება პუტჩისადმი საქართველოში. ხოლო თუ რა სულისკვეთებაზე არის ლაპარაკი ეს ნათლადაა გადმოცემული წერილში – “აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს პრეზიდიუმს აჭარაში მოქმედი პოლიტიკური პარტიებისა და ორგანიზაციების საკოორდინაციო საბჭოს მიმართვა”. მასში ნათქვამია:

“1992 წლის 6 იანვარს დაემხო გამსახურდიას ავტორიტარული რეჟიმი. ძალაუფლება ხელში აიღო ახალმა ხელისუფლებამ, რომლის რესპუბლიკაში საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ცხოვრების დემოკრატიზაციისაკენ აღებულმა კურსმა მხარდაჭერა ჰპოვა საზღვარგარეთის პროგრესულ ქვეყნებში. საქართველოში ჯერ კიდევ არ სუფევს სრული სამოქალაქო სიმშვიდე. გამსახურდიას რეჟიმის მომხრეებმა თავიანთი ძალების კონცენტრაცია მოახდინეს ჩრდილო-დასავლეთ საქართველოს ზოგიერთ რაიონში, რაც კუთხური საომარი დაპირისპირების, სამოქალაქო ომის საშიშროებას ქმნის. აჭარა თავისი სტატუსით საქართველოში პოლიტიკურად ძალზე მნიშვნელოვანი რეგიონია და მისი უზენაესი საბჭოს მიერ გამოხატული სწორი პოზიცია უმნიშვნელოვანეს წვლილს შეიტანდა მთელ საქართველოში პოლიტიკურ-ეკონომიკური მდგომარეობის სტაბილიზაციის აღდგენაში... მოგიწოდებთ დაძლიოთ შინაგანი წინააღმდეგობანი. მოვიწვიოთ უახლოეს დღეებში უზენაესი საბჭოს სესია და მივიღოთ დღევანდელი მოთხოვნების შესაბამისი გადაწყვეტილებანი და კანონები” [იქვე] – რაშიც ისინი საქართველოში

მომხდარი პუტჩის მხარდაჭერასა და მისი ქმედებების მოწონებას გულისხმობდნენ. ეს იყო მათ მიერ ჩადენილი ეროვნული საქმის ღალატში რეგიონის ჩათრევის მორიგი ცდა. და თუ რა დონის ტყუილით ცდილობდნენ ისინი ამ ღალატის გამართლებას, ამას გვიდასტურებს იქვე მოცემული ამ ორგანიზაციის განცხადება, რომელსაც აქ სრულად მოვიყვანთ, რათა თავად განსაჯოთ რასთან გვაქვს საქმე.

“საქართველოს რესპუბლიკის ყოფილი პრეზიდენტი ზ. გამსახურდია იმყოფება ქ. ზუგდიდში (განცხადება დათარიღებულია 1992 წლის 17 იანვრით, როდესაც ზ. გამსახურდია უკვე გროზნოშია და საიდანაც საქართველოში მხოლოდ 1993 წლის 24 სექტემბერს ჩამოვიდა – უ.ო.) და მშვიდობიან მოსახლეობას მოუწოდებს სამოქალაქო ომისაკენ. ეს კი ქართველებს თვითგენოციდს უქადის. სამწუხაროდ, ყოფილი პრეზიდენტისა და მისი პოლიტიკური მხარდამჭერების დანაშაულებრივ მოქმედებას აჰყენენ პოლიტიკურად გაუთვისებელი მოქალაქეები, რაც ისტორიული ბოროტმოქმედების ტოლფასია. მართალია, ეს გზა საბოლოოდ დაასრულებს მისი იდეურ-პოლიტიკური გაკოტრების პროცესს, მაგრამ იმავე დროს მას შეუძლია შეიწიროს ათასობით ადამიანის სიცოცხლე. გარდა ამისა, პრეზიდენტისა და მისი გარემოცვის ყოფნა სამეგრელოს რეგიონში ქმნის საქართველოში კუთხეთა დაპირისპირების საშიშროებას, რაც კატასტროფით ემუქრება საქართველოს ტერიტორიულ მთლიანობას, ქართველი ხალხის, როგორც ერთიანი ერის არსებობას.

მოქალაქენო: ნუ აჰყვებით ზ. გამსახურდიას მიერ წამოწყებულ საქართველოსთვის დამღუპველ, უღლეურ ავანტიურას! ხელი შეუწყვეთ რესპუბლიკაში სიტუაციის სტაბილიზაციას და აქტიური მონაწილეობა მიიღეთ დემოკრატიის დაფუძნებაში.” [იქვე] აღნიშნული განცხადება ბინძური ცილისწამების გარდა შეიცავს შეფარულ მოწოდებასაც, რომ აჭარის მოსახლეობაც დაემორჩილოს ზუნტის ძალმომრეობას; და თუ რა დემოკრატია დააფუძნეს მათ საქართველოში დღეს ეს ყველასათვის ცნობილია და ამაზე სიტყვას აღარ გავაგრძელებთ. მაგრამ აღვნიშნავ, რომ 1992 წლის თებერვალ-მარტში აჭარაში პუტჩისტური იდეოლოგიის განსამტკიცებლად დიდ მუშაობას ეწეოდნენ თ. დიასამიძე, ო. ზოიძე, კ. ხაბაზი, მ.

მახარაძე და სხვები. პირველი სამი თუ აქტიურობდა ადგილზე, ქ. ბათუმსა და აჭარის რაიონებში შეხვედრების ჩატარებით მიეღწიათ მიზნისთვის, [129] პროფესორი მიხეილ მახარაძე თავისი სტატიებით, – “პრეზიდენტი და აჭარა”, [130, გვ. 3] “კუკუმალობანას თამაშის დრო აღარაა” [129, გვ. 4-6] და სხვა, ცდილობს აჭარაში პუტჩისტური განწყობილებებისათვის ძირის გამაგრებას, ხოლო ვახტანგ აბულაძის სტატიაში, – “საით ბატონო ამლორძინებელო?!” [129, გვ. 3-6] – ლიტერატორი სჭარბობს პატრიოტს. ამასთან ისინი, ისევ დაჟინებით ცდილობენ პუტჩისტური ხელი-სუფლებების აჭარაში დამკვიდრებისათვის იდეოლოგიური ფონის შექმნას და მარტში, როცა თბილისსა და საქართველოს სხვა რეგიონებში დაღვრილია 100 ათასიან მანიფესტაცია-მიტინგებში მონაწილეთა სისხლი, ბანდფორმირებების თარეშის შედეგად ღირსებააყრილი და დათრგუნულია თითქმის მთელი საქართველო, ისინი ისევ დემაგოგობენ და ხალხს თვალში ნაცარს აყრიან, აცხადებენ რა, რომ “როცა საქართველოში მთლიანად რესპუბლიკის მასშტაბით, მიმდინარეობს სასიცოცხლო მნიშვნელობის მოვლენები, ბუნებრივია ამ პროცესებს აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის საკანონმდებლო ორგანოს, მთავრობის წილ მხარდაჭერა სჭირდება, მაგრამ აჭარაში სიმშვიდეა, სხვა რაღა გინდათო, – ამ არგუმენტს იშველიებს ავტონომიური რესპუბლიკის ხელმძღვანელობა, როცა საკითხი საქართველოს დროებითი მთავრობისადმი პოზიციის გარკვევას ეხება”, [იქვე, გვ. 2] – აღნიშნავს გაზეთი და იქვე საუბრობს საკრებულოსთან სახალხო რაზმების შექმნასა და ამ ხალხისათვის ავტომატური იარაღის დარიგებაზე. აჭარის უზენაესი საბჭოს მაშინდელი დეპუტატი გ. მასალკინი აღნიშნავს, რომ “ბატონმა ა. აბაშიძემ განგვიცხადა, რომ მან ყველაფერი იცის, რომ ეს ყველაფერი კეთდება მისი უშუალო ხელმძღვანელობით, რომ მას სჭირდება ამ იარაღის დარიგება... არის ხმები, რომ უნდა შემოვიდეს “მხედრიონი”, “გვარდია”... მე ძალას დაუუპირისპირებ ძალასო (!!!) და ამას არც მალავს... რომც შემოვიდეს გვარდია ან მხედრიონი, ეს როგორ უნდა ავკრძალოთ, ეს ხომ რესპუბლიკის დროებითი მთავრობის პრეროგატივაა. განა აჭარა საქართველოს ნაწილი არ არის. ქართულ სამხედრო შენაერთს ვინ და რატომ უნდა შეუშალოს ხელი, ვთქვათ, შევიდეს მისი ქვეყნის რომელიმე ნაწილ-

ში”, [იქვე, გვ. 5] – ამბობს დეპუტატი. მაგრამ ჩვენ დაბეჯითებით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ იგი ამ შემთხვევაში აფიქსირებს მთელი საკოორდინაციო საბჭოს პოზიციას, რომლის შესახებ პირადად არაერთგზის მომისმენია და მათთან ამაზე კიდევ მისაუბრია. საკოორდინაციო საბჭოს ასეთი განწყობილების საპირისპიროდ აჭარის ა.რ-ის მაშინდელი უშიშროების კომიტეტის თავმჯდომარე ილია წულუკიძე იძულებული გახდა პირდაპირ განეცხადებინა: “ლაპარაკია კანონიერების დაცვაზე და კანონის პატივისცემაზე... დღეს არც ერთი კანონი არ მოქმედებს... ყველა უყურებთ და ხედავთ რას სჩადიან ისინი. მე, როგორც უშიშროების კომიტეტის თავმჯდომარე წინააღმდეგი ვარ არა კიტოვანის, არა იოსელიანის, არამედ მათი ხალხის შემოსვლის, იმიტომ რომ აქ რას გააკეთებენ და რას ჩაიდენენ არ ვიცი. მე მორალური უფლება არ მაქვს, სანამ ყაჩაღს არ წავართმევ იარაღს, პატიოსან კაცს წავართვა. მე ვპუშაობ პრინციპით, როცა მე მექნება საშუალება, რომ ყაჩაღებს წავართვა იარაღი, მერე ამ სიით მიცემულ იარაღსაც ჩამოვართმევ...” მანვე იქვე განმარტა, რომ თუ გარედან არ ჩაეროდნენ, აჭარაში სიმშვიდე შენარჩუნდებოდა და აქ საშიშროება არავის მოელოდა. [იქვე] რაც ასე კარგად ესმოდა ბატონ ილია წულუკიძეს, რატომ დარჩა გაუგებარი და მიუწვდომელი დემოკრატიის სახელით მოლაპარაკე საკოორდინაციო საბჭოს წარმომადგენელთათვის და რატომ ცდილობდნენ ისინი საქართველოში მოპარპაშე შეიარაღებული ბანდების წინააღმდეგ აჭარის მოსახლეობის განიარაღებას?! საქმე იმაშია, რომ თუ შევარდნაძემ კრიმინალური გადატრიალების ორგანიზებისათვის ძალაუფლება საქართველოზე მოიპოვა, მის აჭარიდან გამოსულ მომხრეთა ნაწილს, აჭარაში სურდა იგივე ჯილდოს მიღება. ამასთან თუ ყველაფერს ღრმად გავაანალიზებთ, უცხოეთის საინფორმაციო საშუალებებით დაწყებული საქართველოში პუტჩისტური ძალების მომხრეთა პოზიციით დამთავრებული, ამკარად ჩანს, რომ ყველა თითქმის ერთ ენაზე საუბრობს, რაც გვაფიქრებინებს მათი ერთი პულტიდან მართული სისტემის არსებობის შესახებ. ასეთი ბერკეტები კი მხოლოდ უძლიერეს სახელმწიფოთა უშიშროების სამსახურებს გააჩნიათ... ამიტომაც მათ პოზიციათა არაერთგზის განმეორება [122; 131; 132] და ერთი მიზნისკენ ასე ორგანიზებული სწრაფვა, შეიძლება ამით აიხსნას. მითუმეტეს,

ცნობილია, რომ ზოგიერთი დღემდე ცდილობს საქართველოში მომხდარი ამ კრიმინალური გადატრიალების როგორმე გამართლებას და თუ ადრე მას სახალხო, დემოკრატიულ აჯანყებად ასაღებდა, ახლა სხვა ილუზორული არგუმენტებით ცდილობს მისი აუცილებლობის დასაბუთებას. და ეს მაშინ, როდესაც მისი ერთ-ერთი ავტორი თ. კიტოვანი პირდაპირ აღიარებს: “ახლა ზოგიერთები ამბობენ, რომ ეს იყო სახალხო აჯანყება მიმართული დიქტატორული რეჟიმის წინააღმდეგ. ეს არ არის სიმართლე – მე უკვე ვთქვი და კვლავაც ვადასტურებ: 1991-1992 წლების დეკემბერიანვარში განხორციელდა სამხედრო გადატრიალება, რომელიც მიზნად ისახავდა პრეზიდენტ ზვიად გამსახურდიას მმართველობის დამხობას... იგი სუფთად ქართულ პოლიტიკას ადგა, და ეს იყო მაღალი, მდგრადი ეროვნული პოლიტიკა...” [133] ხოლო თუ რა მოვლენასთან გვექონდა საქმე 1991-1992 წლის დეკემბერიანვარის სამხედრო-კრიმინალური გადატრიალებისა და მისგან გამომდინარე პროცესების დროს, ამის ზუსტ შეფასებას გვაძლევს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი გიორგი მრეველიშვილი, როდესაც ამბობს: “...მსოფლიო დემოკრატიულ საზოგადოებას ხმაკრინტიც არ დაუძრავს პროტესტის ნიშნად ამ ვანდალური და ბარბაროსული აქციების გამო.

ქართველი ერისათვის ამ ტრაგიკულ პერიოდში ცხადად გამოჟღავნდა, თუ რა საბედისწერო შედეგებამდე შეუძლია მიიყვანოს საზოგადოება ორი ბოროტი ძალის გაერთიანებამ: ბოლშევიკ-კომუნისტური იდეოლოგიის მატარებელი, რევანშს მოწყურებულ ნომენკლატურულ კასტასა და საბჭოთა იმპერიის სპეცსამსახურების ალიანსმა.” [134, გვ. 3]

თუ რა მდგომარეობა შეიქმნა საქართველოში უშუალოდ სამხედრო-კრიმინალური გადატრიალების შემდეგ, ამის შესახებ მეტად ტევადი და ობიექტური ინფორმაციებია 1992 წლის იანვართებერვლის გაზეთ “ქართული აზრის” ნომრებში, [135; 136; 137; 138; 139] აგრეთვე პარიზში გამოცემული ჟურნალ “გუშაგის” 1992 წლის გამოცემებსა [151; 152] თუ სხვა საინფორმაციო საშუალებებში. საქართველოში მომხდარ სამხედრო გადატრიალებას ერთ-ერთმა პირველმა მისცა შეფასება თბილისის ქალაქისა და რაიონების საკრებულოების დეპუტატთა ჯგუფმა და საქართველოს

ჰელსინკის კავშირის თბილისის ორგანიზაციამ. დეპუტატთა აღნიშნული ჯგუფის მიმართვაში ნათქვამია: “...1991 წლის დეკემბრის და 1992 წლის იანვრის თვეში შეიარაღებულმა ხუნტამ ძალადური აქტით ჩამოაცილა ხელისუფლება ქვეყნის მმართველობას და მიითვისა ხელისუფლება... საქართველოში საყოველთაო მშვიდობისა და კანონიერების აღდგენისათვის ქ. თბილისის რაიონის საკრებულოს დეპუტატთა ჯგუფი მოითხოვს:

1. აღდგენილ იქნას საქართველოს რესპუბლიკის კონსტიტუცია.

2. გაუქმებულ იქნას 1992 წლის 2 იანვარს შექმნილი სამხედრო საბჭო და დროებითი მთავრობა, როგორც უკანონო.

3. მთელი ძალაუფლება დაუბრუნდეს კანონიერ ხელისუფლებას...” [137]

ხოლო საქართველოს ჰელსინკის კავშირის თბილისის ორგანიზაციის მიმართვაში გაეროსა და მსოფლიოს დემოკრატიულ სახელმწიფოთა მთავრობებისადმი აღნიშნულია: “საქართველოში 1991 წლის დეკემბერსა და 1992 წლის იანვარში განვითარდა ცივილიზებული მსოფლიოსათვის აღმამფოთებელი მოვლენები.

საბჭოთა იმპერიასთან ალიანსში მყოფმა საქართველოს რეაქციულმა ძალებმა მოაწყო პუტჩი. ჯერ კიდევ 1991 წლის ოქტომბრის თვეში ანტიდემოკრატიულმა რეაქციულმა ძალებმა სცადეს კანონიერი ხელისუფლების შეიარაღებული გზით დამხობა, რომელსაც საქართველოს რესპუბლიკის პარლამენტის სესიამ მისცა პოლიტიკური შეფასება – პუტჩის მცდელობა... შეიარაღებულმა ხუნტამ ძალადური აქტით ჩამოაცილა ქვეყნის მმართველობას მოსახლეობის მიერ კანონიერად, დემოკრატიულად არჩეული ხელისუფლება.

საქართველოს პრეზიდენტი პარლამენტის წევრებთან ერთად იძულებული გახდა დაეტოვებინა საქართველოს დედაქალაქი თბილისი შემდგომი სისხლისღვრის თავიდან ასაცილებლად. დაიღვარა უდანაშაულო ადამიანთა სისხლი, ხელისუფლების სათავეში მოსულმა ხუნტამ კაცობრიობის წინაშე ჩაიდინა აშკარა ანტიდემოკრატიული, ანტიადამიანური დანაშაული...

სამხედრო ხუნტა სისტემატურად არბევს მშვიდობიან, უიარაღო მომიტინგეებს ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენებით ქ.

თბილისში – მეტრო დიდუბესთან (3 იანვარს), მეტრო დელისთან (ქრისტეშობას – 7 იანვარს), ქ. ქუთაისში. ქ. სამტრედიაში, ქ. სენაკში, ქ. ფოთში, ქ. ზუგდიდში.

მოკლული და დაჭრილია ათობით მშვიდობიანი, უიარალო მომიტინგე და მანიფესტანტი... ამჟამად საქართველოში არიან პოლიტპატიმრები... პრესა და ტელევიზია აწარმოებს ფაქტების გაყალბებასა და მოსახლეობის დეზინფორმირებას, ადგილი აქვს უდანაშაულობის პრეზუმფციის დარღვევის ფაქტებს... უხეშად ირღვევა საერთაშორისო სამართლის ნორმები...

თბილისში მოხდა ხელისუფლებისა და პრეზიდენტის განდევნა და ხელისუფლების უზურპაცია სამხედრო ხუნტის მიერ. პოლიტიკა, რომელიც ეფუძნება ფიზიკურ განადგურებას, ანტიხალხური, ანტიდემოკრატიული, დანაშაულებრივი პოლიტიკაა. საქართველოში გრძელდება იმპერიული ძალების მიერ ორგანიზებული პუტჩი, კომუნისტური კონტრრევოლუცია.

საქართველოს ჰელსინკის კავშირი გამობს კანონიერი ხელისუფლებისა და პრეზიდენტის მხარდამჭერი მიტინგებისა და მანიფესტაციების წინასწარდაგეგმილ სისხლიან დარბევებს. მკრეხელობად თვლის ხელისუფლების უზურპატორთა მიერ ამომრჩეველთა ფსიქიურად დაავადებულად გამოცხადებას.

ეს არის ომი კანონიერების დამცველი უიარალო ხალხის წინააღმდეგ, ულტრაფაშიზმი დემოკრატიის ნიღბით, ქართველი ერის გენოციდი იმპერიულ ძალებთან ალიანსში...

საქართველოს ჰელსინკის კავშირის თბილისის ორგანიზაცია. 1992 წლის 10 იანვარი.” [137]

საქართველოს პრეზიდენტმა ზ. გამსახურდიამ მიმართვა გაუგზავნა მსოფლიოს ხალხებსა და მთავრობებს, ყველა კეთილი ნების ადამიანს, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციას, რომელშიც ნათქვამია:

მე, ზვიად გამსახურდია, ხალხის მიერ არჩეული კანონიერი პრეზიდენტი, მოგმართავთ ყველას, ვისთვისაც ძვირფასია იდეალები დემოკრატიისა, თავისუფლებისა და ადამიანის უფლებებისა, ვინც არ არის გულგრილი უკიდურესად მძიმე მდგომარეობაში ჩავარდნილი მთელი ერის მიმართ.

საქართველოში 1992 წლის იანვარში პოლიტიკური ავანტიურისტებისა და ადგილობრივი მაფიის მიერ შექმნილმა სამხედრო ხუნტამ მოახდინა სახელმწიფო გადატრიალება ქალაქ თბილისში. ძალადობის გზით მათ შეძლეს ძალაუფლების უზურპირება და დაიწყეს ომი კონსტიტუციურად არჩეული ხელისუფლებისა და პრეზიდენტის წინააღმდეგ, რის შედეგადაც დაილუპა ასობით ადამიანი, ნაწილობრივ დაიწვა საქართველოს დედაქალაქი თბილისი. მთავარ პროსპექტზე განადგურდა ისტორიული ძეგლები. რაკი არ მსურდა სისხლისღვრის გაგრძელება, მე, საქართველოს პრეზიდენტმა, ოჯახთან ერთად, რომელსაც აგრეთვე ემუქრებოდა ანგარიშშორება, დავტოვე თბილისი. ხუნტამ დაწვა პარლამენტის შენობა, დაარბია და გაძარცვა ჩემი სახლი, რომელიც ამავე დროს იყო მამაჩემის, ცნობილი ქართველი მწერლის, კონსტანტინე გამსახურდიას სახლ-მუზეუმი. ხუნტამ შექმნა თვითმარქვია “მთავრობა”, რომელიც დემოკრატიის ლოზუნგით გაუგონარ დანაშაულობებს სჩადის, უკანონობისა და თვითნებობის წინააღმდეგ აღმდგარი ხალხის მიმართ.

ისინი სისტემატიურად ხვრეტენ მშვიდობიან მიტინგებსა და დემონსტრაციებს, აპატიმრებენ უდანაშაულო ხალხს, მათ შორის პარლამენტის წევრებს. მათი შეიარაღებული ბანდები ძარცვავენ და ატერორებენ მოსახლეობას. ხალხმა დაუმორჩილებლობა გამოუცხადა ხუნტას. იფიცება საწარმოები, რკინიგზა, საზღვაო პორტები. ენერგეტიკისა და სასურსათო კრიზისმა ზღვარს მიაღწია საქართველოში.

მე მივმართავ გაეროს, მსოფლიო ხალხებს და მთავრობებს ამხილონ ხუნტის მიერ ადამიანის უფლებათა უხეში დარღვევები საქართველოში, მოითხოვონ კონსტიტუციურად არჩეული ხელისუფლების აღდგენა, აგრეთვე ყველა საშუალებით დაეხმარონ ქართველ ხალხს თავი დააღწიოს იმ მძიმე განსაცდელს, რაც მას თავს დაატყდა სამხედრო ხუნტის ავანტიურისტული მოქმედების წყალობით.

ზვიად გამსახურდია. საქართველოს რესპუბლიკის პრეზიდენტი. 1992 წელი, 27 იანვარი.” [138]

საქართველოს პრეზიდენტმა უმოკლეს დროში გამოაქვეყნა მიმართევები ქართველი ერისადმი, [139] ღია წერილი რუსეთის პრეზიდენტ ბორის ელცინისადმი, [140] მიმართვა საქართველოს

მოსახლეობისადმი, [141] წერილი გაუგზავნა აშშ სახელმწიფო მდივანს ჯეიმს ბეიკერს, [142] და სხვა რომელშიც მოახდინა საქართველოში მომხდარი სახელმწიფო გადატრიალების სამხედრო-კრიმინალური ხასიათის სრული გაშიშვლება და მხილება. ამასთან აშშ სახელმწიფო მდივანი გააფრთხილა, რომ “ხუნტასთან და მის ორგანიზატორებთან ურთიერთობით აშშ უგულბელებყოფს ხალხის მიერ კანონიერად არჩეულ საქართველოს ხელისუფლებას და შედის საეჭვო ალიანსში დამნაშავეებსა და მაფიასთან.

ამგვარი მოქმედება ხელს უწყობს საქართველოში ტოტალიტარიზმისა და სახელმწიფო ტერორიზმის განვითარებას, რასაც ყოველთვის გამოხატავს ამერიკის ოფიციალური პოლიტიკა...” [იქვე]

მაგრამ, ჩვენი აზრით, საქართველოში 1991-1992 წლების დეკემბერ-იანვარში მომხდარი ტრაგიკული მოვლენების ყველაზე მართებული შეფასება გააკეთა პარიზში გამოძავალი ჟურნალ გუშაგის რედაქტორმა გიორგი წერეთელმა, რომელმაც ყოველგვარი მიკიბ-მოკიბვის გარეშე ამ მოვლენებს დაარქვა ზუსტად ის, რასაც სინამდვილეში წარმოადგენდა – “ის, რაც გასულ დეკემბერს თბილისში მოხდა, იყო არა სამოქალაქო ომი, როგორც ამას ყველა ლაპარაკობს, არამედ შენიღბული იმპერიალისტური ომი დამოუკიდებელი საქართველოს დაპყრობა-ანექსიის მიზნით”, [143, გვ. 1-4] – აღნიშნავს ბატონი გიორგი და ბოლოს იქვე აკეთებს შეუმცდარ დასკვნასაც:

“მართალია, რომ ამ ომში ქართველები ზოცავდნენ ერთმანეთს, მაგრამ, რაც არ უნდა პარადოქსულად გვეჩვენოს, ის არ ყოფილა მათი შინაური, სამოქალაქო ომი; ისინი, როგორც მთელი მსოფლიო, შეცდომაში შეიყვანა რუსულმა ცრუ, მაკიაველურმა პროპაგანდამ. ომის ნამდვილი გამომწვევი, გამჩალებელი და სარგებლობის მომლოდინე იყო რუსული იმპერიალიზმი, რომელსაც თავი კრემლში ჰქონდა. მოვლენების ხასიათი და მასშტაბი, მათი ობიექტური ანალიზი უეჭველად მეტყველებს ამ განცხადების სასარგებლოდ:

1. მხოლოდ საბჭოთა მთავრობას შეეძლო მსოფლიო მასშტაბით განეხორციელებინა ფარული შეთქმულება საქართველოს რესპუბლიკის კანონიერი მთავრობის წინააღმდეგ. მხოლოდ მის საპროპაგანდო საშუალებებს შესწევდა ძალა, რომ მსოფლიო საზოგა-

ლოება განეწყო მის წინააღმდეგ ისე, რომ მის დასაცავად კაცი არ აღმოჩნდა ჩვენს პლანეტაზე.

2. მხოლოდ კრემლს შეეძლო, რომ სატელეფონო და საფოსტო ურთიერთობა შეეწყვიტა საქართველოსა და მსოფლიოს შორის.

3. მხოლოდ საბჭოთა მთავრობას შეეძლო, რომ საქართველოსთვის არა მარტო საარსებო საკვები პროდუქტები, არამედ საწვავი ენერგიაც აღეკვეთა ხანგრძლივად და ამით ქვეყნის სრული ეკონომიკური ასფიქსია გამოეწვია.

და ბოლოს, 4. მხოლოდ ცენტრალური საბჭოთა ხელისუფლების ნებართვით შეეძლო წითელი არმიის სამხედრო შტაბს, რომ საომარი იარაღი დაერიგებინა აჯანყებულთათვის და მომსახურე სპეციალისტებით მოემარაგებინა აჯანყება. ამ ფაქტის დამალვა აღარ შეიძლებოდა და იძულებული იყვნენ ცალკეად ელიარებინათ.

ყველა ზემოთქმულიდან გამომდინარე, ან მთლად ბრმა, ან სიმართლისა და სინამდვილის აღქმის ალერგია უნდა გჭირდეს, რომ რუსული იმპერიალიზმის ხელი ვერ დაინახო საქართველოს ტრაგედიაში.

საქართველოს პირუთენელი ისტორია, “ქართლის ცხოვრების” გაგრძელება კი იტყვის, რომ ეს ომი იყო ისეთივე შენიღბული იმპერიალისტური ომი, როგორი შენიღბული იმპერიალისტური სახელმწიფოც იყო საბჭოთა კავშირი”, [144, გვ. 7-13] – შენიშნავს ავტორი და სრულიად მართებულადაც. ჩვენ აქვე დავამატებდით, რომ საქართველოში ზვიად გამსახურდიას ხელისუფლება დაამხო საბჭოთა ნომენკლატურის (შევარდნადით სათავეში) და მასთან კავშირში მყოფი დანაშაულებრივ-მაფიოზური კლანის ალიანსმა, საქართველოში ჩანერგილ “მეხუთე კოლონასთან” ერთად, რომელიც წარმოადგენდა საბჭოთა სისტემის მიერ საქართველოს ცოცხალ სხეულზე გაპარაზიტებულ ქმედუნარიან ორგანიზმს იმდროინდელი ჩვენი ქვეყნის სინამდვილეში. და თუ ვინ იყვნენ და რას წარმოადგენდნენ ის პიროვნებანი, რომლებიც მათ ემსახურებოდა, ეს დღეს მაინც სავსებით ნათელია. ეს ხალხი საქართველოში დღემდე ინარჩუნებს პოლიტიკურ ასპარეზსა და მასზე ზემოქმედების ბერკეტებსაც. აი, ამიტომაც დღემდე ვერ მოხერხდა საქართველოში ლუსტრაციის კანონის გატარება. ამასთან უნდა აღი-

ნიშნოს, რომ ორივე თითქოსდა მსოფლიოს ურთიერთსაწინააღმდეგო ბანაკის ინტერესები საქართველოს ეროვნულ სახელმწიფოსთან მიმართებაში, თუმცა ირიბად, მაგრამ ერთმანეთს დაემთხვა – ერთი იმავე სივრცეში გვიპირებდა ისევე დაბრუნებას, საიდანაც ის იყო თავი დაავალწიეთ, მეორე კი სჯიდა, მისი აზრით, დინების საწინააღმდეგოდ წასულს, რომელიც ნამეტან სიცოცხლისუნარიანობას ამჟღავნებდა და თანაც თავიც დამოუკიდებლად ეჭირა. ასეთია, სამწუხაროდ, თანამედროვე მსოფლიოს ნამდვილი სახე.

1992 წლის 7 მარტს საქართველოში ჩამოვიდა ე. შევარდნაძე. საქართველოში დაბრუნებამდე 1992 წლის 28 თებერვლიდან 1 მარტამდე, ერთი კვირით ადრე, სანამ თბილისში ჩამოფრინდებოდა, იგი იმყოფებოდა აშშ-ში, კერძოდ ფლორიდაში “სადაც მან მოსკოვის კვბ-გრუ-ს ძალების მიერ მოპოვებული პოლიტიკური “მემკვიდრეობა” ჩაიბარა.” [145, გვ. 5] 1993 წელს სვეტლანა ჩერვონნაიას მიერ გამოცემულ წიგნში, რომელსაც “აფხაზეთი – 1992” ჰქვია, ვკითხულობთ: ცოტა ხნით ადრე, სანამ საქართველოში დაბრუნდებოდა, შევარდნაძემ ამერიკაში ვიზიტის დროს “ბრუკ გრუპ ლიმიტედ” კომპანიასთან ერთად ხელი მოაწერა სტრატეგიული კონცეფციის პროტოკოლს საქართველოს აღორძინების შესახებ, რომელიც შეიცავდა ფოთისა და ბათუმის პორტების რეკონსტრუქციას, საჰაერო ტრანსპორტის გაზრდას ბათუმის საერთაშორისო აეროპორტში, ნავთობის რეზერვუარების ქსელის გაფართოებას და ა.შ. [იქვე] ამავე წერილში მოტანილი მასალის ანალიზის საფუძველზე გაკეთებულია დასკვნა, რომ შევარდნაძემ 1991 მაისში უკვე იცოდა, თუ რას გააკეთებდა იგი მომავალ წელს საქართველოში, [იქვე] რაც იმაზე მიანიშნებს, რომ დიდი ხნის განმავლობაში ემზადებოდა აქ დასაბრუნებლად.

1992 წლის 7 მარტით თარიღდება პრეზიდენტ ზვიად გამსახურდიას “მიმართვა აჭარის მოსახლეობისადმი”, რომელშიც ნათქვამია: “საქართველოს უმძიმესი განსაცდელის ჟამს მოგმართავთ ჩვენი ქვეყნის ძირძველი კუთხის მკვიდრებს. როგორც ხედავთ, იმპერიის მიერ ინსპირირებულმა პუტჩმა და სამხედრო გადატრიალებამ დალუპვის პირას მიიყვანა ჩვენი ქვეყანა. პარტოკრატია და მაფია გაერთიანდა, რათა საბოლოოდ ხაზი გადაუსვან

ჩვენს ყველა მონაპოვარს, რათა აღგავონ ჩვენი ერის სახსენებელი პირისაგან მიწისა.

საქართველოს მოსახლეობამ დაუმორჩილებლობა გამოუცხადა ზუნტას და მის მიერ შეკონწიწებულ უკანონო მთავრობას. ამჟამად მათ საქართველოში ჩამოიყვანეს პუტჩის მთავარი ინსპირატორი და სულის ჩამდგმელი, რენეგატი შევარდნაძე, რათა საბოლოოდ გაუსწორდნენ ეროვნულ ძალებს და საქართველო სამუდამოდ დატოვონ იმპერიის შემადგენლობაში... მათ სურთ უკანონო ანტიკონსტიტუციური არჩევნების ჩატარება, მოგიწოდებთ ყოველგვარი არჩევნების ბოიკოტისაკენ.

საქართველოს ჰყავს კანონიერი ხელისუფლება და პრეზიდენტი, რომელთაც ვერავინ გადააყენებს, ვერავინ გააუქმებს. მხარი დაუჭირეთ თქვენს მიერ არჩეულ ხელისუფლებას.

ვიბრძოლოთ ერთად საქართველოს გადარჩენისათვის! გფარავდეთ ღმერთი ამ წმინდა ბრძოლაში!

ზვიად გამსახურდია, საქართველოს რესპუბლიკის პრეზიდენტი, 1992 წლის 7 მარტი.” [146, გვ. 7]

საქართველოში ჩამოსულმა ე. შევარდნაძემ ჟურნალისტებთან საუბარში ფარისევლურად განაცხადა, რომ არავითარი როლი არ მიუძღვის საქართველოში მომხდარ ამბებში, არ ფიქრობს საქართველოს სახელმწიფოს მეთაურად საკუთარი თავის წამოყენებას და სამშობლოში იმიტომ დაბრუნდა, რომ მას ემსახუროს თუ რაიმეში გამოადგება, სამი დღის შემდეგ კი, “სამხედრო საბჭო” (თენგიზ კიტოვანი, თენგიზ სიგუა, ჯაბა იოსელიანი) შეიცვალა “სახელმწიფო საბჭოთი”, რომლის თავმჯდომარედ აირჩიეს ე. შევარდნაძე. მაგრამ როგორც ჟურნალი “გუშაგი” მართებულად შენიშნავს, ამ ორგანოს თავისი არალეგიტიმურობის გამო, ქართველის ხალხის სახელით ლაპარაკისა და მოქმედების უფლება არ ჰქონდა. [144, გვ. 12] მიუხედავად ამისა, ე. შევარდნაძემ გააჩაღა აქტიური საქმიანობა თავისი ხელისუფლების საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე გასავრცელებლად. ამ მიზნით იგი ბევრს მოგზაურობდა საქართველოს რეგიონებში. 1992 წლის 19 აპრილს ე. შევარდნაძე ჩამოვიდა და იმოგზაურა ზემო აჭარაში, ხოლო 20 აპრილს მოაწყო შეხვედრები ბათუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტსა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მინისტრთა საბჭოს სააქტო დარბაზში

შეკრებილი საზოგადოებისა და პარტიული ორგანიზაციების წარმომადგენლებთან. [132] ამ ბოლო შეხვედრაზე დადგმული ყველა მიკროფონი, გარდა სამთავრობოსი, გამორთული აღმოჩნდა, რამაც შეხვედრას მონოლოგის სახე მისცა, დაუკარგა ყოველგვარი პოზიტიური აზრი და საზოგადოებაში დიდი გულგატეხილობა გამოიწვია, რადგან მან კარგად დაინახა, თუ რას წარმოადგენდა ხელისუფლების უზურპატორთა მიერ ნაქადაგები დემოკრატიული ფასეულობანი, რის შესახებაც გაუგზავნეს წერილი “საქართველოს რესპუბლიკის სახელმწიფო საბჭოს თავმჯდომარეს ბატონ ე. შევარდნაძეს”, რომლის დასკვნით ნაწილში პირდაპირაა ნათქვამი: “ბატონო ელუარდ! თქვენ საქართველოში დაბრუნდით, მაგრამ ეს დაბრუნება, არ იფიქროთ ერთი წამითაც, რომ ნიშნავს საქართველოს დაბრუნებას შავნელ წარსულში. და თუ რაც თქვენი აქ არყოფნის დროს აღორძინდა და სასიცოცხლო ძალა შეიძინა, თქვენს მიერ აბუჩად არის აგდებული, მშობელი ერი არასოდეს გაპატიებთ საკუთარი თავის მასზე მაღლა დაყენებას. თქვენ აღარ გაქვთ უფლება საქართველო კიდევ ერთხელ გამოიყენოთ პირადი მიზნების მიღწევის საშუალებად, და თუ აკეთებთ, უნდა აკეთოთ მხოლოდ საქართველოს საქმე. წინააღმდეგ შემთხვევაში თქვენ იქნებით ყველაზე უღირსი ქართველი, რომელიც XX საუკუნის საქართველოში დაიბადა...” [გაზ. “ჟამთააღმწერელი”, №2, 2005, გვ. 7-8]

ბათუმიდან შევარდნაძის მიერ შექმნილ “სახელმწიფო საბჭოში” თავიდანვე გაწვევრიანებული იყო საქართველოს რესპუბლიკური პარტიიდან დავით ბერძენიშვილი, 1992 წლის მაისის ბოლოდან მასში შეიყვანეს თამაზ დიასამიძე. [131] აჭარიდან სახელმწიფო საბჭოს წევრები გახდნენ აგრეთვე აჭარის ა.რ. მინისტრთა საბჭოს სრულუფლებიანი წარმომადგენელი ქ. ბათუმში თენგიზ ასანიძე, აჭარის უზენაესი საბჭოს მშრომელთა წერილების განყოფილების გამგე თემურ ჩოგაძე და ბათუმის ფუნსაცმელების ფაბრიკის მაშინდელი დირექტორი თამაზ ტუნაძე. [147]

ძირითადად აჭარის რეგიონში მოქმედი პოლიტიკური ორგანიზაციების საკოორდინაციო საბჭოს გარშემო თავმოყრილმა ძალებმა, როგორც ზემოთაც აღინიშნა, გააჩაღეს აქტიური აგიტაცია-პროპაგანდა აჭარაში. პუტჩისტური განწყობილებების განმტკიცებისა და მასზე ხუნტის ხელისუფლების გავრცელების მიზნით. ამის

შესახებ გაზეთი “მაჭახელა” იტყობინება: “25 თებერვალს ბათუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტში გარდა ბლოკ “აჭარის” წარმომადგენლებისა – თ. დიასამიძე და გ. მასალკინისა მონაწილეობდნენ დეპუტატი რ. დოლიძე და აჭარაში მოქმედი პოლიტიკური ორგანიზაციების საკოორდინაციო საბჭოს პრეზიდიუმის წევრი კ. ხაბაზი.

26-27 თებერვალს ხულოსა და შუახევის კულტურის სახლებში შეხვედრები ჩაატარა თ. დიასამიძემ.

29 თებერვალს – ქობულეთის კინოთეატრ “რუსთაველში” გამართულ შეხვედრაში მონაწილეობდნენ თ. დიასამიძე, ო. ზოიძე, რ. დოლიძე და კ. ხაბაზი.

2, 3, 4, 5, 6 მარტს – დეპუტატებმა ბლოკიდან “აჭარა” თ. დიასამიძემ და ო. ზოიძემ შეხვედრები გამართეს ბათუმში – ეროვნული მოძრაობის ისტორიის მუზეუმში, სუბტროპიკული ნაყოფის გადამუშავების კვლევით ინსტიტუტში, რკინიგზის საავადმყოფოში, საზღვაო ნავსადგურში (კ. ხაბაზთან ერთად), სამუსიკო სასწავლებელში.

9 მარტს – ბლოკ “აჭარის” წარმომადგენლები თ. დიასამიძე, ო. ზოიძე, ა. ბერიძე და ნ. ზოიძე ამომრჩეველებს ქედის პრეფექტურის დარბაზში შეხვდნენ.

შეხვედრებმა ფართო აუდიტორიის დიდი დაინტერესება გამოიწვია”, [129] – აღნიშნავს გაზეთი, – და მაშინ, როდესაც თითქმის მთელი საქართველო სამხედრო ხუნტის მიერ ჩადენილმა ძალადობამ წააფარა, დაარბიეს და დახვრიტეს ასეულ ათასიანი მანიფესტაცია-მიტინგები თბილისსა თუ საქართველოს სხვა ქალაქებში, აჭარის უზენაესი საბჭოს დეპუტატთა პუტჩისტურად განწყობილ ჯგუფს მხოლოდ ის აწუხებს, რომ აჭარის “უზენაესი საბჭოს პრეზიდიუმი აჭარბებს თავის უფლებებს და არ თვლის თავს ანგარიშვალდებულად აჭარის ა.რ-ის უზენაესი საბჭოს წინაშე;” – ამასთან ამ საყოველთაო ძალადობის პირობებში მათ აჭარის ხელისუფლების დანაშაულად მიაჩნიათ, “რომ იქმნება უკანონო შეიარაღებული ფორმირებები, ხდება დიდძალი იარაღისა და სამხედრო ტექნიკის შეძენა, უფრო მეტიც, იარაღის მოსახლეობის ნაწილზე ყოველგვარი კანონისა და ნორმების დარღვევით გაცემა მიუღებლად მიგვანჩნია, – აცხადებენ ისინი, – რომ ამას ამართლებენ გარეშე ძალების, მათ შორის ეროვნული გვარდიის ნაწილების

ავტონომიურ რესპუბლიკაში შემოსვლის საშიშროებით... შეწუხებულია რა შექმნილი ვითარებით, გრძნობს რა უდიდეს პასუხისმგებლობას ერისა და მოქალაქეების წინაშე, დეპუტატთა ჯგუფი მოითხოვს: შეწყდეს უკანონო ფორმირებების შექმნა და მოსახლეობის შეიარაღება, ერთი კვირის ვადაში ამოღებულ იქნეს იარაღი და გადაეცეს თავდაცვის სამინისტროს...” [იქვე] – ე.ი. ხუნტას.

იმავე გაზეთში საკოორდინაციო საბჭოს პრეზიდიუმი კიდევ ერთხელ აღნიშნავს, რომ “აჭარის ა.რ-ის ოფიციალური ხელისუფლება, ადმინისტრაციული ორგანოები ხსენებულ ფაქტს ხსნიან ყბადალებული “გარე ძალების” თავდასხმისა და მათ შორის საქართველოს ეროვნული გვარდიის და “მხედრიონის” შემოსვლის საშიშროებით” და იქვე აქვეყნებს მის მიერვე მიღებულ მიმართვას: თითქოს “...საქართველოს ყველა რეგიონში ავტორიტარიზმმა მარცხი განიცადა. დემოკრატიზაცია მართალია, გარკვეული სიძნელეებით, მაგრამ მეთოდურად მკვიდრდება საქართველოში...” [იქვე] ამის განმცხადებელს რა უდიდესი პასუხისმგებლობა გააჩნდა ერისა და მოქალაქეების (მოქალაქეთა კავშირის სამომავლოდ ჩამოყალიბებას თუ გულისხმობდნენ, სხვა საკითხია – უ.ო.) წინაშე, რომელსაც ხუნტის შეიარაღებულმა ბანდებმა სულში ჩააფურთხეს და მიწასთან გაასწორეს, ამის განსჯა თქვენთვის მოგვინდვია, ძვირფასო მკითხველო. თუმცა იყვნენ ისეთებიც, რომლებიც ბრმად აცხადებდნენ, რომ “ის, რაც მოხდა თბილისში, მთლიანად აწვევს ტვირთად ყოფილ ხელისუფლებას,” – და შემდეგ გვთავაზობენ ისეთი ოპუსების ნაზავს, რომლისაც, როგორც გაირკვა, თვითონაც არ სჯეროდათ. “მან (გამსახურდიას ხელისუფლებამ – უ.ო.) ყველა პირობა შექმნა იმისათვის,” – აცხადებს კ. ხაბაზი, – “რომ ეს კომმარო დატრიალებულიყო საქართველოში. ძმა – ძმას დაუპირისპირა, შვილი – მშობელს, ქუჩა – ქუჩას, უბანი – უბანს, დაამახინჯა ადამიანის ცნობიერება, ერი ორად გაიხლიჩა. და მაინც მიმაჩნია, რომ ყველაფერს უნდა შევხვდეთ ღირსეულად... ვეწინააღმდეგები გავრცელებულ აზრს, რომ თითქოს უნდა გვრცხვენოდეს იმის, რაც მოხდა; პირიქით, შემაყვება, რომ ქართველმა ერმა შეძლო როგორც კომუნისტური უღლისგან განთავისუფლება, ისე იმ რეჟიმისაგანაც, რომლის დამყარებას ლამობდა წინა ხელისუფლება...” [148] – როგორც ამბობენ, “ნეტარ არიან მორწმუნენი”

(მაგრამ აღსანიშნავია ისიც, რომ 2002 წელს ჩემთან საუბრისას იგივე პიროვნებამ აღიარა – “ჩვენ თუ სინდისი გვაქვს პოლიტიკას არ უნდა გავეკაროთ, რადგან ჩვენი ახალგაზრდული, დაუღულებლი ამბიციების გამო საქართველო კინალამ შევიწირეთ“).

მაშინდელი აჭარის სინამდვილეში მნიშვნელოვან მოვლენას წარმოადგენდა 1992 წლის 8 მაისის აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს სესია, რომელზედაც დეპუტატთა ჯგუფმა მოითხოვა სხდომაზე უზენაესი საბჭოსა და მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის ანგარიშის მოსმენა, მაგრამ დეპუტატთა უმრავლესობის მიერ ამ საკითხის დღის წესრიგში შეტანის უარყოფისა და ა. აბაშიძის მიერ ანგარიშის წარმოდგენაზე უარის თქმის შემდეგ რესპუბლიკური პარტიის წევრმა ო. ზოიძემ და ჰელსინკის კავშირის ყოფილმა წევრმა ბ. გობაძემ დღის წესრიგში დააყენეს ასლან აბაშიძის გადაყენების მოთხოვნა, რაზეც მხოლოდ მინისტრთა საბჭოს წარმომადგენლებმა, ძმებმა ასანიძეებმა სცადეს შეწინააღმდეგება. ინფორმაციაში აღნიშნულია, რომ “სიტუაციის განმუხტვისა და გამოსავლის მოძებნის მიზნით საარჩევნო ბლოკ “აჭარის” ხელმძღვანელი, რესპუბლიკური პარტიის წევრი თამაზ დიასამიძე სხდომის მსვლელობის დროს მივიდა უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარესთან და პრეზიდენტში მათ შორის საუბარი გაიმართა. ბატონმა ასლანმა, – ნათქვამია წერილში, – ეტყობა გაითვალისწინა სიტუაციის მთელი სირთულე და იგი ოპოზიციასთან მოლაპარაკებაზე დათანხმდა. უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარემ და თამაზ დიასამიძემ დროებით შეთანხმებას მიაღწიეს, რის საფუძველზეც სესიის სხდომა 20 მაისამდე შეწყდა.” [149] შეთანხმების თანახმად ასლან აბაშიძე გაითვალისწინებდა ოპოზიციის მოთხოვნებს და გაატარებდა სათანადო ღონისძიებებს. მაგრამ სულ მალე აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს დეპუტატთა უმრავლესობამ უარი თქვა თავის უფლებამოსილებაზე და იგი გადასცა პრეზიდენტს – იმავე ასლან აბაშიძით სათავეში. ამ მანერით ა. აბაშიძემ, როგორც იტყვიან, პოლიტიკურ მეჩენზე გარიყა “ოპოზიციონერები” და მოუსპო მათ ამ კანონიერი ორგანოთი ხუნტას სასარგებლოდ დემაგოგიური მანიპულირების საშუალება. თუმცა უნდა ითქვას ისიც, რომ თამაზ დიასამიძე გრძნობდა რა მდგომარეობის მთელ სირთულეს, რომელიც საქართველოში შეიქმნა,

როგორც ჩანს, ცდილობდა მშვიდობიანი მოლაპარაკების გზით გადაეწყვიტა აჭარაში ხელისუფლების გარშემო წარმოჭრილი პრობლემები. მაგრამ იგი მოტყუებული დარჩა და შემდეგ ასლან აბაშიძეს აღარ გასჭირვებია მათი განეიტრალება. მითუმეტეს, როდესაც ეს ე.წ. ოპოზიციონერები მიმართავდნენ სხვაგვარად მოაზროვნეთა და პრეზიდენტ გამსახურდიას მომხრეთა აზრის დატერორების უნიკალურ მეთოდებს, – აქციებში მონაწილე ხალხისა და პიროვნებების გაუგონარ ლანძღვა-გინებასა და დამცირებას, მათი აზრების უსამართლო განჩიქება-დაცინვას. [150] ისინი ხალხს ისე ელაპარაკებოდნენ, როგორც ზეციდან მოვლენილი ერთადერთი ჭეშმარიტების მფლობელი მესიები და არაფრად დაგიღვედნენ სიმართლეს.

როცა თვითონ ყველაფერს კადრულობ და ამგვარი უკიდურესი მეთოდებით თავს ესხმი საპირისპირო პოზიციის წარმომადგენლებს, მიმართავ ფსიქოლოგიური დატერორების ყველანაირ მეთოდს, ნუ გაგიკვიდრება თუ შენც დაგესხმებიან თავს მათ ხელთ არსებული საშუალებით, რადგან პოლიტიკური დებატები და ოპოზიციური აზრის წარმოჩენა არ შეიძლება იქცეს ლანძღვა-გინებისა და პიროვნების მორალური განადგურების საბაბად, რაც ტერორის ნაირსახეობას წარმოადგენს. ამგვარი დამოკიდებულების ნათელი სურათია წარმოდგენილი გაზეთ “მაჭახელა”-ს 1992 წლის მეთერთმეტე ნომერში, სადაც გვერდიგვერდაა დაბეჭდილი სტატიები “ვნებათაღელვანი თეატრალურ მოედანზე”, და “კვლავ ტერორი”. რომელთაგან პირველში სიტყვით ცდილობენ პიროვნებათა განადგურებას, მეორეში იარაღის მუქარით, – ორივეს კი შეიძლება ერთი ავტორი ჰყავდეს, რომელიც ცდილობს პირველთა წინააღმდეგ მიმართული ქმედების გამართლებას, მეორეს კი ამტყუნებს. [იქვე, გვ. 1; 2; 3]

თუ რა მდგომარეობა შეიქმნა საქართველოში სამხედრო-კრიმინალური გადატრიალების შემდეგ ამის შესახებ აი, რა ინფორმაციას გვაწვდის ჟურნალი “გუმაგი”, რომელშიც ნათქვამია: “ჩვენში მიტინგებზე დახვრეტილთა რიცხვი დაახლოებით (ზოგი დამალულია – ოჯახებს აშინებენ) 50 ადამიანია, დაჭრილია ოთხასზე მეტი, დაპატიმრებულია ორი ათასამდე. აპატიმრებენ სასამართლოს

განაჩენის გარეშე – მხოლოდ სამხედრო კომენდანტის ხელმოწერით.

პუტჩის პირველ დღეებში დაპატიმრებული იყვნენ: დეპუტატები მერაბ კიკნაძე, ირინე ტალიაშვილი, ნემო ბურჭულაძე, ტარიელ გელანტია, ფინანსთა მინისტრი გურამ აბსანძე... 23 დეკემბერს მოკლეს დეპუტატი აკაკი მარკოზია... დეპუტატები დალი ფიროსმანიშვილი, დავით ტაბიძე, შუქრი აბზიანიძე, გივი თაქთაქიშვილი... ბიძინა დანგაძე დააპატიმრეს...

გაზეთ “სვაბოდნაია გრუზიას” რედაქტორის, ქ-ნ ია მუხრანელის შვილი – მამუკა ამირეჯიბი მოკლეს პარლამენტის შენობის ეზოში, როდესაც მისი დედა ქ-ნი ია იმყოფებოდა ბუნკერში პრეზიდენტთან და დეპუტატებთან ერთად.

მოკლეს გაზეთ “იბერია-სპექტრის” რედაქტორის ირაკლი გოცირიძის შვილი – ვიორგი... იმიტომ რომ “ბ-ნ ირაკლი გოცირიძეს პუტჩისტებმა მოსთხოვეს ტელევიზიით გამოსვლა პრეზიდენტის საწინააღმდეგოდ, რაზედაც მან უარი განაცხადა... დაპატიმრებული იყო გაზეთ “თავისუფალი საქართველოს” რედაქტორი თამარ ებრალიძე...” და სხვა.

“ზუგდიდში გამარცხულია ყველა ბანკი, მაღაზია, მოსახლეობას წაართვეს 300 ავტომობილი, “მხედრონის წევრები სასტიკად არბევენ მოსახლეობას და არის ძალადობის შემზარავი ფაქტები. მხოლოდ ზუგდიდში მოკლულია ასამდე ადამიანი – არაუგვიანეს 10 აპრილი, 1992 წელი.” [151, გვ. 33-35]

ასეთი ვითარების ფონზე დემოკრატიისა და ადამიანის უფლებების დაცინვად გამოიყურებ გერმანიის საგარეო საქმეთა მინისტრისა და კანცლერის მოადგილის გენშერის განცხადება, რომ “რაც ახლა ხდება საქართველოში მე და შევარდნაძემ, ჯერ კიდევ ერთი თვის წინ მოვილაპარაკეთ შევარდნაძის გერმანიაში ყოფნისას”-ო. [იქვე] ამ მდგომარეობაში მყოფ საქართველოს მომავალს გაზეთ “მაჭახელა”-ში 1992 წლის ივლისში ზემოთ გამოძღვანებული პოზიცია სასიკეთოს არაფერს მოუტანდა. მითუმეტეს, რომ ჩვენს ქვეყანაში მიმდინარე პროცესებზე თავისი მიუკერძოებელი პოზიცია ჩამოყალიბებულია 1992 წლის მაისში პარიზში გამოქვეყნებულ ქართული ეროვნული საბჭოს მიმართვაში საქართველოს პრეზიდენტ ბატონ ზვიად გამსახურდიასა და საქართველოს სახემ-

წიფო საბჭოს თავმჯდომარის ბატონი ელუარდ შევარდნაძისადმი, რომელშიც ნათქვამია:

“ეს მიმართვა უკვე ნათელჰყოფს, თუ როგორ რთულ მდგომარეობაში იმყოფება დღეს საქართველო, ქართველი ხალხი: თქვენ ბ-ნო ზვიად, ხალხისაგან არჩეული პრეზიდენტი, უკვე ფაქტიურად ხართ გადაყენებული და ლტოლვილობაში იმყოფებით, თუმცა იურიდიულად საქართველოს პრეზიდენტი რჩებით, სანამ ქართველი ხალხი, ისევ არჩევნების გზით, არ შეცვლის მის 1991 წლის 26 მაისის გადაწყვეტილებას, ან თვითონ არ გადადგებით.

თქვენ კი ბ-ნო ელუარდ, სათავეში ჩაუდექით საქართველოს რესპუბლიკის სახელმწიფო საბჭოს, რომელიც მემკვიდრეა საქართველოს ე.წ. “სამხედრო საბჭოსი”, რომელიც არაკანონიერად... გახდა საქართველოს სახელმწიფოს ძალაუფლების ბატონ-პატრონი... “შეიარაღებული ოპოზიციის” მეშვეობით, და ამ უკანონობის ლეგიტიმაცია გსურთ მოხდეს 1992 წ. ოქტომბერში, საპარლამენტო არჩევნების გზით.

ამგვარ რთულ მდგომარეობას კიდევ უფრო ძაბავს ის ფაქტი, რომ თქვენ გახდით ქართველი ხალხის ორ ბანაკად გაყოფის სიმბოლო...” აღნიშნულია მიმართვაში და მდგომარეობიდან გამოსასვლელად ეროვნული შერიგება და ახალი მრავალპარტიული საყოველთაო არჩევნების ჩატარება არის მიჩნეული, გაეროს მეთვალყურეობის ქვეშ.

“...შევიგნოთ არსებული ისტორიული რთული მდგომარეობა საქართველოში და ეროვნული მორიგების გზით თავი ავარიდოთ ქართველთა დაყოფას “მტრებად” და “მოყვრებად”, როგორც ეს იყო საქართველოში ბოლშევიკური რეჟიმის დროს...

გავიხსენოთ: ძალა ერთობაშია, და ამის მიღწევა შესაძლებელი უნდა გახდეს ეროვნული მორიგების გზით” [იქვე, გვ. 52-55] – აღნიშნულია მიმართვაში.

არჩევნები “სახელმწიფო საბჭომ” დანიშნა 1992 წლის 11 ოქტომბრისთვის, მაგრამ მისი დემოკრატიულად ჩატარების საკითხი თავიდანვე დიდი კითხვის ნიშნის ქვეშ დაისვა, რადგან გამარჯვებულ მეომბოხეთა ხელისუფლებამ სხვა დარღვევებთან ერთად არჩევნებისათვის წამოაყენა ზვიად გამსახურდიას მომხრეებისათვის დისკრიმინაციული ლოზუნგი: “ყველა მინუს ერთი.” აი, ასეთი სა-

ხე მიიღო საბოლოოდ ამ დემოკრატიისათვის თავგადაკლულ მებრძოლთა “დემოკრატიულმა სულისკვეთებამ” (მაგრამ, რას იზამ, როცა ძალას ამგვარად ახნევენებენ აღმართს) და ამგვარად უპასუხეს საქართველოში გაბატონებულმა “დემოკრატიის მამებმა” ქართველ ემიგრანტ მწერალთა და ჟურნალისტთა საზოგადოების 1992 წლის 25 ივნისის მიმართვაში გამოხატულ მოწოდებას, რომ “გთხოვთ უმორჩილესად, გადადგათ ერთმანეთისაკენ ნაბიჯი...” [152, გვ. 5]

უნდა აღინიშნოს, რომ 1992 წლის მაისში ისევ განახლდა სისხლისღვრა ცხინვალის რეგიონში და საკმაოდ გამწვავდა ვითარება აფხაზეთის ხელისუფლებასთან. ხოლო 24 ივნისს თბილისში მოწყობილი სისხლიანი პროვოკაციის დროს, ედუარდ შევარდნაძე, დაგომისში შეხვდა რუსეთის პრეზიდენტ ბორის ელცინს და მასთან ერთად ხელი მოაწერა სამხრეთ ოსეთში სამშვიდობო ძალის შექმნას, რომელშიც შევიდოდნენ რუსების, ოსებისა და ქართველების ოფიციალური სამხედრო ფორმირებები და რომელსაც კონტროლი უნდა გაეწია ყოფილ სამხრეთ ოსეთის მთელი ტერიტორიისათვის, 15 კილომეტრით დაემორიშორებინა მეომარი მხარეები, ცეცხლის შეწყვეტის დადგენილების დარღვევის შემთხვევაში უნდა მოეხდინა ერთობლივი რეაგირება და სხვა... [იქვე, გვ. 19-21] “ყოფილ სამხრეთ ოსეთში დაბანაკებული რუსი მხედრობა თუ წინათ დამალულად მოქმედებდა, ახლა, დაგომისის ხელშეკრულების შედეგად მათ მიენიჭათ “სამშვიდობების” სტატუსი და აშკარად მოქმედებენ არა საქართველოს ინტერესების მიხედვით, არამედ რუსეთისა... დაგომისის ხელშეკრულებით ბატონმა შევარდნაძემ ფაქტიურად ცნო რუსეთის სახელმწიფოს უფლებები საქართველოს ამ ნაწილზე,” [იქვე] – აღნიშნულია ჟურნალ “გუშაგში”. იქვე სათაურის ქვეშ “შეგრული გაკვეთილები შევარდნაძეს” მოთხრობილია შემდეგი: “როგორც ჩანს ბ-ნ შევარდნაძეს ეჩქარებოდა მისი შეიარაღებული ძალების ცხინვალის ფრონტიდან განთავისუფლება და მათი სამეგრელოს ფრონტზე გადასროლა, მაგრამ აქ ბ-ნ ჯაბა იოსელიანის “მხედრონის” ბოროტმოქმედებამ ხალხი ერთთავად წამოშალა და ააჯანყა არა მარტო მეგრელობა, არამედ ყველა ღირსეული ქართველი აღელდა, ბოროტი მხედრონელების სამეგრელოდან გამოყვანა და სამაგალითოდ დასჯა მოითხოვა”, – ამ-

ბობს კორესპონდენტი და იქვე აღნიშნავს, რომ შევარდნაძემ მისთვის ჩვეული უკმეხობა გამოიჩინა და მეგრელების მოსახიბლად გაეშურა... “ქ. წალენჯიხის სტადიონზე, სადაც დაეშვა შევარდნაძის ვერტმფრენი, ზვიადისტების ცდა სროლა აეტეხათ, სწრაფად იქნა ლიკვიდირებული შევარდნაძის პირადი დაცვის მიერ. სტადიონზე შეკრებილი წალენჯიხელები შევარდნაძეს არ უსმენდნენ და მოითხოვდნენ გაძევებული ზვიად გამსახურდიას პრეზიდენტად აღდგენას.

ქ. ზუგდიდის მისადგომებთან სამთავრობო ავტომობილების კორტეჟს გზა გადაუღობა შავებში გამოწყობილმა ქალებმა და ბავშვებმა. მოპიკეტენი აქაც მოითხოვდნენ ყოფილი პრეზიდენტის ხელისუფლების აღდგენას. ზუგდიდში მოგზაურობა ჩაიშალა. ქ. სენაკში მოსახლეობასთან შეხვედრის დროს შევარდნაძეს დაუშინეს ქვები და დამპალი ვაშლები (დამპალი კვერცხებიც – უ.ო.).

24 ივლისს თბილისში დაბრუნებული შევარდნაძე გამოვიდა ტელევიზიაში და თქვა: “არც ერთი სერიოზული პოლიტიკოსი არ მივიდოდა ასეთ რეგიონში. მე მივედი დასავლეთ საქართველოში, რათა არ დამეშვა საქართველოს დაშლა და შემეწყვიტა სამოქალაქო ომი. მე არასოდეს მიოცნებია არარსებული სახელმწიფოს “სახ. საბჭოს” თავმჯდომარეობაზე. ძნელია ჩემი გამოყვანა წონასწორობიდან, მაგრამ მე ის კაცი არ ვარ, ვისაც შეიძლება მიაფურთხო” – ო – გადმოგვცემს ჟურნალი, შემდეგ კი აკეთებს დასკვნას, რომ “როგორც ჩანს, სამეგრელოს საოცარი “მიღებიდან” ბ-ნმა შევარდნაძემ სათანადო დასკვნა ვერ გამოიტანა: ხომ არ შეიძლება, მთელ ხალხს, საქართველოს ყველაზე დასახლებულ მთელ კუთხეს ბრალი დაედვას იმისათვის, რომ ის ერთგულია საქართველოს ყოფილი პრეზიდენტის, მის მიერ რეგულარულად არჩეულის, რომელიც ძალადობით გააძევეს ხელისუფლებიდან.

საქართველოში რომ დემოკრატიის ნასახი ყოფილიყო, ბ-ნ შევარდნაძეს, როგორც მის მენტორს, სამართალი უნდა გაეჩინა და სასამართლოს წესიერების სამეთვალყურეოდ, ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო მეთვალყურენი მოეწვია. ამის მაგივრად მან დამწვარზე აღუღებული წყალი დაასხა” [იქვე, გვ. 22-23] – შენიშნავს კორესპონდენტი, – და დაიწყო ახალი ესკალაცია ერის მთლიანობაზე და ერთიანობაზე 1992 წლის 14 აგვისტოს, ბრძანე-

ბა გასცა რა ქართული შეიარაღებული ფორმირებების აფხაზეთში შეჭრაზე, რის გამოც რუსეთის ანტიქართულ პროპაგანდას არ გაჭირვებია არა მხოლოდ რუსეთის, არამედ მსოფლიოს საზოგადოებრივი აზრის ამხედრება საქართველოს წინააღმდეგ, რომლებიც ვითომც “აწარმოებენ პატარა აფხაზი ხალხის გენოციდს”. აფხაზ სეპარატისტებს რუსების გარდა მხარში ამოუდგნენ ჩრდილოკავკასიელები, კავკასიის ხალხთა კონფედერაციის სახით და ამან თვით თურქეთში ოდესღაც გადახვეწილი მოხაჯირთა ნაშეიერიც ააღელვა. ამას კი განსაკუთრებით შეუწყო ხელი საქართველოს ჯარების მთავარსარდალ თენგიზ კიტოვანის შემცვლელ 25 წლის პოლკოვნიკ გია ყარყარაშვილის ულიტიმატუმმა ვლადისლავ არძინბასადმი, რომელშიც ის უპასუხისმგებლოდ აცხადებდა, რომ თუ 24 საათში არ გადადგებოდა იგი, შეტევაზე გადავიდოდა და განადგურებდა მას. და თუ ამ ბრძოლაში ასი ათასი ქართველი დაიღუპება, 97 ათასი აფხაზიც, ე.ი. მთელი აფხაზი მოსახლეობაც გაწყდებაო. ასეთ ვითარებაში 3 სექტემბერს მოსკოვში რუსეთის პრეზიდენტ ბ. ელცინსა და ე. შევარდნაძის შეხვედრისას დაიდო ხელშეკრულება, რომლითაც ვლ. არძინბა დათანხმდა ცეცხლის შეწყვეტაზე და შეიქმნა საზავო კომისია რუსეთის, საქართველოს და აფხაზეთის წარმომადგენლებისაგან. კომისიის სამხედრო ძალა შედგებოდა იგივე რუსეთის, საქართველოსა და აფხაზეთის სამხედრო შენაერთებისაგან. ამ ხელშეკრულებით რუსებმა ოფიციალურად მიიღეს უფლება აფხაზეთზე. [იქვე, გვ. 23-25] აი, ასეთ ვითარებაში მიმდინარეობდა მზადება საქართველოში 1992 წლის 11 ოქტომბრის ე.წ. “იმედის” არჩევნების ჩასატარებლად. მაგრამ სურათს რომ საბოლოო სახე მიეცეს, თუ რა ძალები მოვიდნენ საქართველოს ხელისუფლებაში კრიმინალური გადატრიალების შედეგად, მოვიყვანთ მოსკოვის სახალხო დეპუტატთა საქალაქო საბჭოს მიმართვას რუსეთის ფედერაციის უზენაესი საბჭოს, პრეზიდენტ ბ. ელცინისა და მსოფლიო თანამეგობრობის სახელმწიფოების მთავრობებისა და მეთაურებისადმი საქართველოში ადამიანის უფლებათა უხეშ დარღვევებთან დაკავშირებით, რომელშიც ნათქვამია:

“პატივცემულო ბატონებო!

სახალხო დეპუტატთა მოსკოვის საქალაქო საბჭო, გაეცნო, რა საქართველოში მოსახლეობისა და სახალხო დეპუტატების უკანონო დაპატიმრებების, ძალადობის, მკვლელობისა და სხვა ფაქტებს, მოგმართავთ შემდეგით: 1992 წლის იანვარში მომხდარი შეიარაღებული ამბოხების შედეგად, ქართველი ხალხის მიერ საყოველთაოდ არჩეული პრეზიდენტის გადაყენების შემდეგ, საქართველოში გაბატონდა ე. შევარდნაძის, ჯ. იოსელიანის, თ. კიტოვანისა და თ. სიგუას რეჟიმი, რომლის ძალისმიერი აქციების შედეგად ლიკვიდირებულია კონსტიტუციური ხელისუფლების ინსტიტუტი, განდევნილია პარლამენტი, არ მოქმედებს კანონები. ასობით ადამიანი ნაცემი, დაპატიმრებული ან მოკლულია, დამნაშავეთ კი პასუხს არავენ მოჰკითხავთ. ხალხის დაკავება ხდება ყოველგვარი მიზეზებისა და პროცესუალური გაფორმების გარეშე: უკანონო შეიარაღებული ფორმირება “მხედრიონი” ეწევა ძარცვას, ბანდიტიზმსა და ძალადობას მოსახლეობის მიმართ; თვითნებურად, – ყოველგვარი სასამართლო განაჩენის გარეშე დახურულია ყველა ოპოზიციური გაზეთი.

ზემოთქმულის გამო, მოსკოვის საბჭო აუცილებლად მიიჩნევს მიმართოს რუსეთის ფედერაციის უზენაეს საბჭოს, პრეზიდენტ ბორის ელცინს, მსოფლიო თანამეგობრობის სახელმწიფოთა მეთაურებსა და მთავრობებს მხარი დაუჭირონ შემდეგ მოთხოვნებს:

- მოეთხოვოს შევარდნაძეს უკანონოდ დაკავებულ დეპუტატთა და სხვათა დაუყოვნებელი გათავისუფლება.

- გამოეცხადოს შევარდნაძის უკანონო რეჟიმს პოლიტიკური ბლოკადა და შეწყვეტილი იქნას მასთან ყოველგვარი კონტაქტი.

- მოეთხოვოს შევარდნაძის უკანონო რეჟიმს გადადგეს და აღდგენილ იქნას საქართველოს კონსტიტუცია, რესპუბლიკის კანონმდებლობა და წარმომადგენლობითი ხელისუფლება უზენაესი საბჭოსა და პრეზიდენტ გამსახურდიას მეთაურობით.

- გაიხსნას საქართველოში ადამიანის უფლებათა დამცველი საერთაშორისო ორგანიზაციების წარმომადგენლობა, და სხვა.

მოსკოვის საბჭოს თავმჯდომარე ნ. გონჩარი.” [იქვე, გვ. 25-26] აღნიშნულ ორგანოს, ვერავინ დასწამებს საქართველოში 1992 წელს მომხდარი მოვლენების შეფასებისას ტენდენციურობას საქართველოს კანონიერი ხელისუფლების სასარგებლოდ, მაგრამ

თვით რუსეთშიც აღმოჩნდნენ ძალები, რომელთაც ობიექტურად შეაფასეს საქართველოში მომხდარი სახელმწიფო გადატრიალება და მისი შედეგები. ამ, საკმაოდ დიდი ფაქტობრივი, მასალის მოტანა საჭიროდ დავინახეთ იმისათვის, რომ სხვასთან ერთად სრულად წარმოგვეჩინა გამსახურდიას ოპონენტთა საარჩევნო ლოზუნგის – “ყველა მინუს ერთი” – აბსურდულობა; როგორც ჩანს, მათ ის უფრო აშინებდათ, რომ მათ მიერვე დანიშნული არჩევნებიც არ წაეგოთ ზვიად გამსახურდიასთან. აქედან ნათელია საქართველოში მათ პოლიტიკურ წონასთან ერთად, მათივე “დემოკრატიული” იერსახეც. თუ რა ძალების საქმეს აკეთებდა, ვისი დაკვეთა შეასრულა ამ ე.წ. “ოპოზიციამ” საქართველოში, ამის შესახებ შეიძლება დავაკვალიანოს ცნობილი ქართველთმომხელის, ქალბატონი ელენე ბონერის მოსაზრებამ, რომელსაც იგი საქართველოში მომხდარ სამხედრო გადატრიალებამდე ერთი წლით ადრე ახშიანებდა: “ზვიად გამსახურდიას არსებობა კავკასიაში ნიშნავს იმას, რომ რუსეთი კარგავს კავკასიას, რომლის მნიშვნელობა რუსეთისათვის ერმილოვს ჯერ კიდევ XVIII საუკუნეში ესმოდაო.” [იქვე, გვ. 43]

მიუხედავად საქართველოში სამხედრო-კრიმინალური გადატრიალების შედეგად შექმნილი ასეთი უმძიმესი, სავალალო ვითარებისა საქართველოს ფაქტობრივ ხელისუფლებას ყოფნიდა თავხედობა გაეკეთებინა ასეთი განცხადებები: “მსოფლიომ ირწმუნა საქართველოში დემოკრატიული აღმშენებლობის კურსი, მისი ხელისუფლების ერთგულება ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების, სიცოცხლის, ღირსებისა და პატივის როგორც უზენაესი ღირებულებებისადმი... ხელისუფლებამ ქმედითი ღონისძიებები გაატარა ცხინვალის რეგიონში ეთნოკონფლიქტების მოსაგვარებლად... უმაგალითო ნაბიჯები გადადგა იმ ადამიანების მიმართ, რომლებმაც დიქტატურული რეჟიმის პირობებში და მისი დამხობის შემდეგ საქართველოს ეკონომიკური, სახელმწიფოებრივი ძლიერების წინააღმდეგ მძიმე დანაშაული ჩაიდინეს... სამწუხაროდ, პოლიტიკური დიალოგი შეუძლებელი ხდება ადამიანებთან, რომლებმაც საზოგადოებაზე ზემოქმედების ცივილიზებული საშუალებების არსენალი ამოწურეს... ბანდიტებთან, მკვლელებთან, ყაჩაღებთან ურთიერთობაში, დათმობისა და მიმტვევებლობის დრო ამოიწურა. ახლა მათ უნდა ველაპარაკოთ კანონის ენით”, [153] – ამ განცხადების ავტორია

ყოველგვარი კანონიერებისა და სამართლიანობის იარაღის ძალით ფეხქვეშ გამოთლავი და ხელისუფლებაში დაპყვრებული ხუნტა. ამავე განწყობილებით ჩაებნენ 1992 წლის 11 ოქტომბრის არჩევნებში მისი მხარდამჭერი პოლიტიკური ძალებიც. იმავე ძალებმა აქტიური საარჩევნო კამპანია გააჩაღეს აჭარაშიც, რომელთაც უმთავრესად თავი მოიყარეს საარჩევნო ბლოკში “11 ოქტომბერი” (თ. დიასამიძე, ო. ზოიძე, ს. კვაჭაძე, ა. ბერიძე და სხვები).

“11 ოქტომბრის არჩევნები – ვკითხულობთ მათ მიმართვაში, – საქართველოს ისტორიის უმნიშვნელოვანესი ეტაპია. იგი განსაზღვრავს ქვეყნის განვითარების მაგისტრალურ ხაზს. ახლად არჩეული პარლამენტი ჩვენს სახელმწიფოს წაიყვანს ან რეფორმისტულ-აღშენებლობითი გზით, ან საქართველოს გასწირავს დაუსრულებელი ქაოსის, ეკონომიკური კრიზისის, დამნაშავეთა პარპაშის, კორუფციის ლუკმაღ... რისი მოუცილებელი ნიშანი... არის პერიოდული სახელმწიფო გადატრიალებანი, შიმშილობა და სხვა სოციალური კატასტროფანი... ბლოკ “11 ოქტომბერში” არ არიან ყოფილი კორუმპირებული პარტიული ბიუროკრატები, ახლადგამოჩეკილი კარიერისტები, სანაცვლოდ არიან ახალი თაობის პოლიტიკოსები, რომლებსაც თავი არ შეურცხვენიათ არც კომუნისტური, არც მრგვალმაგიდური მმართველობისას”, – სიამაყით აცხადებენ ისინი და შემდეგ ასე ამთავრებენ – “ხოლო დღეს სახელმწიფო საბჭოში ატარებენ დამოუკიდებელ პოლიტიკას, უძღვებიან რეფორმის საკითხს საქართველოში.” [154]

საქართველოს ისტორიის თუ რა უმნიშვნელოვანესი ეტაპი იყო 1992 წლის 11 ოქტომბრის არჩევნები ამის დასტურია ის, რომ მისი მეშვეობით საქართველოს “სახელმწიფო საბჭოს” თითქმის მთელი შემადგენლობა საქართველოს პარლამენტში გადაბარგდა (პარლამენტად გადაინათლა); ხოლო რა გზით წაიყვანა მან საქართველო, ამას მოწმობს ის დაუსრულებელი ქაოსი, ეკონომიკური კრიზისი, დამნაშავეთა პარპაში, კორუფცია, სახელმწიფო გადატრიალებანი თუ მისი მცდელობანი, შიმშილობა და სხვა სოციალური კატასტროფანი, რომელშიც არჩევნების შემდეგ საქართველო აღმოჩნდა და რომლისთვისაც იგი ამ უპასუხისმგებლო, პუტჩისტურად განწყობილმა ძალებმა გასწირეს. აღარაფერს ვამბობ ამ “ახალი თაობის პოლიტიკოსთა” იმ ცოდვაზე, რომ მათ მართლაც

“არ შეურცხვენიათ თავი” საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენისათვის ბრძოლით და 1991 წლის 9 აპრილს ეს ღირსშესანიშნავი აქტი მათ აჭარაში არც კი უზემიდათ, პირიქით, მისი ბოიკოტირება სცადეს, [155] – ხოლო 1992 წელს წინასაარჩევნოდ მათი ზრუნვის საგანს შეადგენდა პუტჩისტური ე.წ. ეროვნული გვარდიის ფონდში აჭარიდან თანხის გადარიცხვა. [156] რაც შეეხება არჩევნებს, მის შესახებ ცნობილი ამერიკელი პოლიტოლოგი ქეთრინ ბენქსი, რომელიც საქართველოში 1992 წლის 11 ოქტომბერს არჩევნებს აკვირდებოდა, მის მიერ დაფიქსირებულ უამრავ სერიოზულ დარღვევებთან ერთად, შენიშნავს, რომ “ხელისუფლების მხრიდან ძალდატანება და ფაქტობრივი საომარი მდგომარეობა გამორიცხავდა არჩევნების დემოკრატიულობას და ამომრჩეველთა არჩევანის თავისუფლებას. ამ არადემოკრატიულობას განაპირობებდა ისიც, რომ არჩევნები ფაქტობრივად საგანგებო მდგომარეობის პირობებში მიმდინარეობდა... ამკარა იყო ძალადობა იარაღის გამოყენების გზითაც კი, რაც განსაკუთრებით პერიფერიებში იგრძნობოდა.

ამერიკელმა სწავლულმა მიუთითა რომ მსგავსი და და სხვა სახის მრავალრიცხოვანი დარღვევები დაფიქსირებულია ფინელი, ინგლისელი და ჰოლანდიელი დამკვირვებლების მიერ... საბოლოო ჯამში დავრწმუნდი, რომ არჩევნებისას ყველაფერი წინასწარ იყო გათვლილი და ყველაფერი გაკეთდა საქართველოში კომუნისტური რეჟიმის რესტავრაციისათვის” [157, გვ. 8] – აღნიშნავს ამერიკელი დამკვირვებელი. სწორედ ეს იყო ამ არჩევნების უშუალო შედეგი და შეიძლება ითქვას, მთავარი მიზანიც.

საქართველოში სამხედრო-კრიმინალური გადატრიალების ერთ-ერთი იდეოლოგი და აქტიური მხარდამჭერი ირაკლი ბათიაშვილი, (რომელსაც იმაზეც არ აკანკალებია ხელი, რომ მის მიერვე შეითთხნილ – “ექსპრეზიდენტ ზვიად გამსახურდიას მიმართვა ჩრდილო კავკასიის საბრძოლო რაზმებისა და შენაერთებისადმი!” – გულისამრევ ცილისწამებაში, უსაზიზღრესი ფორმით ბრალი დაედო პრეზიდენტ ზვიად გამსახურდიასათვის საქართველოს მცირე იმპერიად გამოცხადებასა და მისი დანაწევრების აუცილებლობის ქადაგებაში; ამასთან, თითქოს მასვე ქართველთათვის მოეწოდებინოს კავკასიის კონფედერაციის ძალებთან ერთად “თეთრ მელად”

წოდებული შევარდნადის ხუნტასთან საბრძოლველად და თან კონფედერაციებისათვის განეცხადებინოს, რომ “ჩემი მხრივ, მზად ვარ თქვენს რიგებში ჩავდგე უბრალო მებრძოლად, თუ ამის ნებას მომცემთ და უზენაესის ნებაც იქნება,” [158, გვ. 5] – აი, ამისთანა სიბინძურის ავტორიც კი (ისე რესპუბლიკელებს მივულოცავ ამ დიდ შენაძენს, – ამისთანა კაცს მათ გარდა ვერავინ “ათვისებდა”) ეხება რა დეკემბერ-იანვრის შემდგომ პერიოდს, აღიარებს: “დღეს საქართველოში ეროვნული სულის დასამარების პროცესი მიმდინარეობს. იგი, სამწუხაროდ, ამჟამინდელი სახელმწიფო პოლიტიკის ინტერესებში შედის, რასაც ხმამაღლა... ვერ გაამჟღავნებენ და... ამაში საკუთარ თავსაც არ გამოუტყდებიან... ოფიციალური პროპაგანდა პირდაპირი თუ ირიბი გზით მიმართულია იქეთკენ, რომ მიადინოს, გააყუჩოს და სრულებითაც გადაგვავიწყლოს ნაციონალური იდეა. ამასვე ემსახურება ეროვნული მოძრაობის ლაფში ამოსვრის გაშლილი კამპანია,” [159, გვ. 119-135; 160] – ნათქვამია კორესპონდენციაში.

“ირაკლი ბათიაშვილს მთავარ უბედურებად მიაჩნდა კრიმინალურ-მაფიოზური პროსოციალისტურად მოაზროვნე და არაეროვნული ძალების მიერ საქართველოს სახელმწიფოს მართვა. იგი გამოყოფდა სამ პიროვნებას,” – აღნიშნულია სტატიაში, – “რომლებსაც ფაქტობრივად ხელთ ეპყრათ ქვეყნის სადავეები. ესენი იყვნენ: ედუარდ შევარდნაძე, ჯაბა იოსელიანი, კათალიკოს პატრიარქი ილია მეორე...

ე. შევარდნაძეს იგი ბრალს სდებდა, რომ ძველი სოციალისტური აზროვნების ტყვეობაში აღმოჩნდა და მისთვის რეალურად მეტად უცხო იყო რეფორმისტული პოლიტიკის წარმოება...

რაც შეეხება ჯ. იოსელიანს, იგი კრიმინალურ-მაფიოზური ძალა იყო და სახელმწიფოს მეთაურის მთავარ დასაყრდენს წარმოადგენდა. მას მეტასტაზივით ჰქონდა გადგმული ფესვები ქვეყნის მთელ სხეულზე და ფაქტობრივად შიდა სახელმწიფოებრივი სიტუაციის მართვის ბერკეტები ეპყრა ხელთ.

სახელმწიფო მეთურს ერთგულად ედგა მხარში მართლმადიდებლური ეკლესიის მესვეური, რომლის მთელი მოღვაწეობა მიმართული იყო იქეთკენ, რომ საქართველოსთვის ამ განსაცდელის

ჟამს ეკლესია ყოფილიყო მიყუჩებული, მიძინებული და არავითარი მონაწილეობა არ მიეღო ქვეყნის გადარჩენის საქმეში...” [იქვე]

სამწუხაროდ, ქართული ეკლესიის მართვალობა გარკვეული წრეების მიერ სახეზე იყო; იგი ჯერ კიდევ დეკემბერ-იანვრის სახელმწიფო გადატრიალების პერიოდში გამოძვლავნდა, როდესაც მან გაურკვეველი, ფაქტობრივად მომლოდინე, მეტწილად კი ეროვნული ხელისუფლების საწინააღმდეგო პოზიცია დაიკავა და ხელი შეუწყო კანონიერი ხელისუფლების დამხობას... მაფიას ლამის ოფიციალური, ლეგალური ხასიათი ჰქონდა და მეტად მყარად ფლობდა მმართველობის ბერკეტებს. ბათიაშვილისვე აღიარებით, იგი და მისი მსგავსი სხვა პოლიტიკოსები, რომლებიც ეროვნული მოძრაობის წიაღიდან მოდიოდნენ, თანამშრომლობდნენ ზემოთ აღნიშნულ ძალებთან და მათთან ერთად სურდათ სახელმწიფოებრივი მშენებლობის წარმართვა; ეს კი უდავოდ დიდი შეცდომა იყო,” [159, გვ. 124-126] – შენიშნავს ავტორი. ამან კი საბოლოოდ მომაკვდინებელი დარტყმის ქვეშ დააყენა არა მარტო ქართული ეროვნული მოძრაობა, არამედ საქართველოს სახელმწიფოებრიობაც და შეიძლება ითქვას, რომ ამ თანამშრომლობის შედეგები დღემდე არ არის აღმოფხვრილი.

სამხედრო-კრიმინალური გადატრიალების წლისთავზე მისი შედეგების გაშუქებას თითქმის მთელი ნომერი მიუძღვნა გაზეთმა “იბერია-საქეტრი”, რომელშიც დაიბეჭდა პროფესორების თამარ კუკავას [161] და გიორგი მრევლიშვილის, [162] მეცნიერ-თანამშრომლების ალექსანდრე ქორელისა და დოლორეს დავითულიანის, [163] პედაგოგ მიხეილ მჭედლიშვილისა [164] და სხვათა წერილები, რომელთა შესახებ იქვე აღნიშნულია, რომ – “ყველა ავტორი უარყოფით შეფასებას აძლევს სახელმწიფო გადატრიალების ფაქტს და განვლილ წელიწადს,” – და გაზეთის რედაქცია მიანიშნებს, – “რაშია საქმე? რატომ არ არის დადებითი შეფასებები? ჩვენი რედაქცია, ფრიად გაკვირვებულია: რა, არავინ თვლის, რომ გადატრიალებამ სარგებლობა მოუტანა საქართველოს? ჩვენ მოუწოდებთ მწერალ აკაკი ბაქრაძეს, პროფესორ ნოდარ ლომოურს, პროფესორ მარიამ ლორთქიფანიძეს, პროფესორ როინ მეტრეველს, რეჟისორ ელდარ შენგელაიას, პროფესორ ლევან ალექსიძეს, ეკონომისტ რომან გოცირიძეს, ყველა განათლებულ და ხალხში ავ-

ტორიტეტულ მოღვაწეს, გამოთქვან თავისი აზრი, დაუსაბუთონ ერს, თუ რა კონკრეტული პოზიტიური შედეგები მოიტანა გადატრიალებამ.” [165]

ყველა ზემოთ ჩამოთვლილი პიროვნება საქართველოში მომხდარი სამხედრო გადატრიალების მომხრესა და მის იდეურ მოკავშირეს წარმოადგენდა. მაგრამ მიუხედავად გახეთის ამგვარი მიმართვისა ვერც ერთმა მათგანმა ვერ შეძლო თავისი დადებითი პოზიციის დაფიქსირება.

საქართველოდან კანონიერი ხელისუფლების ძალადობით განდევნის შემდეგაც არ შეწყვეტილა ეროვნული მოძრაობის ძალთა აქტივობა აჭარაში და ის ამ პერიოდშიც ყველა ეროვნული საქმის თანამონაწილე იყო. აქ 1992 წელსვე ჩამოყალიბდა ეროვნული დაუმორჩილებლობის კომიტეტი... ამავდროულად ტარდებოდა კანონიერი ხელისუფლების მხარდამჭერი საკმაოდ სოლიდური ღონისძიებები – მიტინგები, მანიფესტაციები და სხვა. მაგრამ აქვე უნდა ითქვას, რომ სამხედრო გადატრიალებამდე და მის შემდეგაც აჭარაშიც, რა თქმა უნდა, იყვნენ ძალები, რომლებმაც საკმაოდ წვლილი შეიტანეს სამხედრო პუტჩის იდეოლოგიურ მომზადებაში, მისი განხორციელების შემდეგ ამას დიდი სიამაყის გრძნობითაც უწევდნენ აგიტაციას. მათი თავხედობა და უგუნურება იქამდეც კი მივიდა, რომ აჭარის ხელისუფლებისაგან დაუჩინებოთ მოითხოვდნენ ამ საქართველოს დამაქცევარი აქტის დადებითად შეფასებას, თვითონ კი ამ დროს დიდი სიამოვნებით ისხდნენ ე.წ. სახელმწიფო საბჭოში და კრინტსაც არ სძრავდნენ საქართველოში მრავალათასიანი მიტიგების დახვრეტის, გამეფებული საყოველთაო ტერორისა და ჩვენს თავს დამტყდარი ათასი უბედურების გამო. შემდეგ კი ასევე დიდი სიამოვნებით ე.წ. იმედის არჩევნების გზით სახელმწიფო საბჭოდან “პარლამენტშიც” გადაინაცვლეს... [166] მაგრამ ამით მათ დაიკმაყოფილეს მხოლოდ თავიანთი პირადი პოლიტიკური ამბიციები და საქართველოსთვის მათ ამ “რევოლუციურ” ძალისხმევას რაიმე დადებითი შედეგი არ მოჰყოლია. პირიქით, კიდევ უფრო გაღრმავდა სოციალ-ეკონომიკური და საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ქაოსი, საძირკველი ჩაყარა ქვეყნის დანაწევრებას, რამაც ქართული ეროვნული სახელმწიფოებრიობა თითქმის დაღუპვამდე მიიყვანა.

**თაზო IV. აჭარა “იმედის” არჩევანებიდან უიმედო
არჩევანაგმე
(1992.11.X – 1994.1.III)**

აჭარაში არც თუ ცოტა გაკეთდა ანტისახელმწიფოებრივი და პუტჩისტური ძალების მხილებისა და მათი სიკეთის გზაზე დაბრუნების მიზნით, მაგრამ აღნიშნული ძალები ყრუნი დარჩნენ გონიერების ხმისადმი, ისინი ისევ მისტიროდნენ ხუნტის ხელისუფლების აჭარაში გაუვრცელებლობას. თამაზ დიასამიძე ამის შესახებ შემდეგნაირად მოსთქვამს: “საქართველოს დღევანდელი ხელისუფლება ვერ ახორციელებს კონტროლს აჭარაში, რომლის მთავრობაც ბევრ უკანონო დადგენილებას იღებს, რაც საქართველოს ინტერესებს არ შეესაბამება... სასიცოცხლო არტერიაა აჭარა, სადაც ვიმეორებ, საქართველოს მთავრობა ვერ ახორციელებს კონტროლს საზღვაო სივრცეზე, საბაჟოზე... ეღუარდ შევარდნაძის ავტორიტეტი, სახელი, ენერგიულობა ამკარად გამოჩნდება ამ საკითხის მოგვარებაში, მაგრამ მე ჯერ ვერ ვხედავ აჭარის მიმართ რაიმე პროგრესს. აქ სრული მიშვებულობა და უკონტროლობაა. მე ვხედავ პრიორიტეტული მიმართულებებია სამაჩაბლოში და გნებავთ აფხაზეთში, მაგრამ არ შეიძლება რომელიმე რეგიონის მიტოვება, იმის მოტოვება, ვინც საქართველოში მიმდინარე პროცესებისაგან განზე დგომით ბანანების სახელმწიფოს ქმნის ფეოდალური ურჩობით, ამას ამტკიცებს აჭარის დღევანდელი ხელისუფლება...” [167] აი, ისტორიული პროცესების მათეული ხედვა – ხელოვნურად ცეცხლში გახვეულ აფხაზეთში და უკვე დაგომისის გარიგებით გასხვისებულ სამაჩაბლოში პრიორიტეტებს რომ დაინახავს კაცი და მათ ბედს რომ მისტირის აჭარისათვის, რა შეიძლება ამას ეწოდოს?! ალბათ პოლიტიკური სიბრმავე და სიბარიტიზმი ამაზე შორს ვერ წავა, რადგან თურმე, ყველაფერი შეიძლება გამოიყენო შენი უღლეური ამბიციების გასამართლებლად. ამის გამო მათ სამართლიან შეფასებებსაც ეკარგება ქმედითობა, რადგანაც ისინი საქართველოში 1992 წლის 11 ოქტომბრის არჩევნებზე საუბრისას ძირითადად ისევ მხოლოდ აჭარაში მათ მიერ დაფიქსირებულ დარღვევებზე ამხვილებდნენ ყურადღებას. [168, გვ. 1] მაგ-

რამ აჭარაში იყვნენ ძალები, რომლებიც ობიექტურად აფასებდნენ საქართველოში შექმნილ ურთულეს ვითარებას და აქტიურად მოქმედებდნენ საერთო ქართული ინტერესების შესაბამისად.

საკმაოდ მიზანმიმართული იყო აჭარაში მოქმედ ეროვნულ პოზიციებზე მდგარი ძალების მუშაობა საქართველოში მომხდარი სამხედრო-კრიმინალური გადატრიალების შემდეგ შექმნილი მდგომარეობის ანალიზისა და ძალადობით მოსული უკანონო ხელისუფლების ანტიეროვნული საქმიანობის მხილების თვალსაზრისით. ბევრი რამ კეთდებოდა რათა ადგილობრივ მოსახლეობაში დროულად გავრცელებულიყო კანონიერი ხელისუფლების აღდგენის მხარდამჭერთა იდეები. სისტემატიურ ხასიათს ატარებდა ამ იდეოლოგიის გამტარებელი პრესისა და ინფორმაციის გავრცელება. აქ ჯერ კიდევ 1992 წლის ზაფხულსა და შემდგომზე აქტიურად ხდებოდა ეროვნულ ძალთა კონსოლიდაციის პროცესი და ამავდროულად ჩამოყალიბდა საქართველოს ეროვნული ხსნისა და დემორჩილებლობის აჭარის რეგიონალური ორგანიზაცია, რომელსაც საფუძველი ჩაუყარეს ეროვნული მოძრაობის ცნობილმა აქტივისტებმა ნინო ნოლაიდელმა, ნიაზ მალაყმაძემ, ნოდარ შარაძემ, ლამარა კერვალიშვილმა, გიორგი ჯიჯავაძემ, ლევან დუმბაძემ, ნუნუ ქაჯაიამ და სხვებმა. აღნიშნულმა ჯგუფმა მჭიდრო კავშირი დაამყარა საქართველოს პრეზიდენტ ზვიად გამსახურდიასთან (მათგან ნინო ნოლაიდელი, ნიაზ მალაყმაძე, დალი ხიდაშელი, ბადრი სარჯველაძის თანხლებით ჩავიდნენ გროზნოში პრეზიდენტ გამსახურდიასთან) და აჭარაში გააჩაღეს აქტიური მუშაობა ეროვნული მოძრაობის ძალთა გაძლიერება-განმტკიცებისა და აქ, ადგილზე კანონიერი ხელისუფლების მომხრე ორგანიზაციების ჩამოყალიბებისათვის. აღსანიშნავია, რომ აჭარის ხელისუფლების ელიტაშიც იყვნენ ძალები, რომლებიც აშკარად თანაუგრძნობდნენ ეროვნულ ძალთა ამ ძალისხმევას. სწორედ ერთ-ერთი მათგანის (აჭარის მაშინდელი უზენაესი საბჭოს ერთ-ერთი კომისიის თავმჯდომარე) ცისანა ანთაძის დამსახურებაა ის, რომ 1992 წლის 10 დეკემბერს აჭარის რადიოში გავიდა საქართველოს ფაქტობრივი ხელისუფლების ყველა დანაშაულთა მამხილებელი გადაცემა, რაც იმ დროისათვის უპრეცედენტო მოვლენა იყო საქართველოს საინფორმაციო სივრცეში, და რისთვისაც აჭარის რადიო-ტელევიზიის ორმა თა-

ნამშრომელმა რუბენ ბურჭულაძემ და ზეინაბ ფილიპოვამ მიიღეს დისციპლინარული სასჯელები (ზ. ფილიპოვა კიდევ დაითხოვეს სამსახურიდან). მოხსენებას, რომელიც გადაცემაში გავიდა ერქვა – “თქვენდამი სიყვარულის სახელით”, და იგი შემდეგ გაზეთმა “აღდგომა” გამოაქვეყნა სათაურით – “შეველები”. [169] მასში ნათქვამია: “შეგარდნადის ფარულ თუ აშკარა მიზნებში... უპირველეს ყოვლისა შედიოდა და შედის ქართული ეროვნული მოძრაობის იდეისა და მისწრაფების საბოლოო დეველვაცია-ჩაკვლა, ქართველი ხალხის კვლავ დამონება და მისი დარწმუნება იმაში, რომ მას დამოუკიდებლად არსებობა, ჯერჯერობით მაინც, არ შეუძლია (აბა დააკვირდით რა მიზანსწრაფულად კეთდებოდა და კეთდება ყველაფერი ამისათვის). მან ჩვეული ოსტატობითა და მზაკვრობით მოახერხა ამ საქმეში ყოფილი ეროვნული მოძრაობის ახალგაზრდა ფრთის ჩათრევა ისე, რომ მათ უკან დასახევი გზა თითქმის აღარა აქვთ და ისინი გახდნენ კიდევ მისი ნების ყურმოჭრილი აღმსრულებლები ნეობოლშევიზმის ლეგიტიმური რეანიმაციის საქმეში... მაგრამ იგი არ ენდობოდა და არც ენდობა “ეროვნულ ძალებს” და ყველაფერი გააკეთა იმისათვის, რომ შეემზადებინა დასაყრდენი საჭიროების შემთხვევაში საქართველოში მისი საბოლოო გაბატონებისათვის. სხვათა შორის მეტად ნიშანდობლივია ის, რომ საქართველოს კანონიერი ხელისუფლების დამხობისთანავე რუსის ჯარს ოკუპანტის სტატუსი მოუხსნეს და ეს ნურავის აკვირვებს, რადგან სამხედრო პუტჩის დროს ფაქტიური მოკავშირისა და თანამებრძოლების ოკუპანტის სტატუსში დატოვება თავიანთი თავის იმავე სტატუსში აღიარების ტოლფასი იქნებოდა... ამასთან... როცა სისხლისაგან ცლიან ქართულ ეროვნულ შეიარაღებულ ძალებს, ამხანაგი ეღუარდი ათასგვარ ტრიუკს მიმართავს, რომ ჩვენს წინააღმდეგ ამხედრებულ შემცდარ თუ აშკარა მტერს ეს პროცესი გაუადვილოს. ეტყობა ბატონ ეღუარდს გათვალისწინებული აქვს რა, რომ ეროვნული შეიარაღებული ძალები თავისი საბოლოო მიზნის მისაღწევად შეიძლება არ გამოადგეს, იმზადებს ახალ ძალებს ხელისუფლების ძალით შენარჩუნების შემთხვევისათვის. მერე კი 1921 წლის ამბებივით 70 წელი არკვიე რა მოხდა. აღარაფერს ვამბობთ ფაქტიურად დაკარგულ სამაჩაბლოზე და ომის ცეცხლში ხელოვნურად გახვეულ აფხაზეთზე, რაც მას ზუსტად ქართველებისათვის

მათი უსუსურობისა და შექმნილი მდგომარეობიდან გამოსვლის შეუძლებლობის ფსიქოზის განვითარებისათვის სჭირდებოდა, რადგან იგი ღონემიხდელი და სასოწარკვეთილი, ბედს დამორჩილებული ფარასავით შედენოს ე.წ. “სნგ”-ში...“, – აღნიშნულია მიმართვაში, – (რაც სამწუხაროდ, ზუსტად ამგვარად იქნა რეალიზებული – უ.ო.) და ბოლოს, მათი ჭეშმარიტების გზისკენ მოსაბრუნებლად გაკეთებულია შემდეგი მოწოდება, – “...თქვენდამი სიყვარულის სახელით, ყველას ერთად უნდა შეგახსენოთ, რომ არ არსებობს შეცოდება, რომელიც ღმერთისა და თავის წინაშე გულწრფელი მონანიებით არ მიეტყვება მოკვდავს. ხოლო თუ კიდევ ამ გზით გააგრძელებთ გზას, თავად განსაჯეთ სად მიგიყვანათ ასეთ შემთხვევაში საკუთარი სინდისის კარნახის წინააღმდეგ სვლა. თქვენ ყოველთვის უნდა გახსოვდეთ, რომ პირველ რიგში ქართველები, საქართველოს მსახურებისათვის გაჩენილი სულები ხართ. დასძლიეთ ამბიციები და დაუბრუნდით დედის წიაღს, აკეთეთ მხოლოდ საქართველოს საქმე...” [იქვე, გვ. 4, 6]

1993 წლის დასაწყისში გააქტიურდა აქციები ბათუმში, რის შესახებაც გაზეთ “საქართველოს სამრეკლოს” 1993 წლის 2 თებერვლის პირველ გვერდზე იტყობინებიან, რომ “სამწუხარო ცნობა მოვიდა ბათუმიდან – დაარბიეს სტუდენტთა მჯდომარე აქცია და დააპატიმრეს აქციის 6 მონაწილე.” [170, გვ. 1]

1993 წლის დასაწყისშივე გაკეთებულ გამოსვლაში პრეზიდენტმა გამსახურდიამ გააკეთა განცხადება, რომ “ყოველი ერი იმსახურებს იმ ხელისუფლებას, რომელიც მას ჰყავს. ამიტომაც უნდა დავიმსახუროთ უკეთესი... ასე, რომ ბრძოლის გარდა სხვა გზა არ დაგვრჩენია... მე პიროვნულ ხელისუფლებას არ ვეჭიდები. თქვენ კარგად იცით, რომ მე საპრეზიდენტო სკამს არ ვეჭიდები. ჩემი მთავარი მიზანია საქართველოს ხსნა. მჯერა, რომ უფალი იხსნის საქართველოს.

საქართველოს იხსნიან მისი ჭეშმარიტი შვილები, თავდადებული და თავგანწირული შვილები.

საქართველოს იხსნის მისი ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა.

საქართველოს რესპუბლიკის პრეზიდენტი ზვიად გამსახურდია, გროზნო, 1993 წლის 15 იანვარი.” [171]

იმავე გაზეთის საიუბილეო წერილში (გაზეთის “ქართული აზრი” პირველი ნომერი გამოვიდა 1992 წლის 26 იანვარს) დასმულია კითხვა: “...რაში ვეძიოთ საქართველოზე თავსდატეხილი უბედურების სულიერი მიზეზები?” – და იქვეა პასუხიც; რომ “გამოვიჩინოთ უმაღლესი ვაჟკაცობა, ვიყოთ პირუთენელნი და თვალი გავუსწოროთ ჭეშმარიტებას – უმთავრესი მიზეზი ჩვენში ძევს!” – მართებულად შენიშნავს გაზეთის რედაქცია და განაგრძობს, – “თითოეულმა ჩვენგანმა ვკითხოთ საკუთარ თავს – ყველაფერი გავიღეთ საქართველოს თავისუფლებისათვის? სრულად ავიღეთ ის პასუხისმგებლობა, რისი ზიდვის უნარიც შეგვწევდა? ვიყავით მაქსიმალურად მომთხოვნი ჩვენივე თავის, ჩვენი მეგობრების, ჩვენი თანამოაზრეების მიმართ? თუ ერთ ადამიანს გადავაბარეთ თითოეული ჩვენგანის საკეთებელი საქმე, გული დავიმშვიდეთ და არხეინობა მოგვეძალა?..

დღევანდელი ზუნტა ოდენ იარაღია განგების ხელში. ესენი გაცამტვერდებიან და გაქრებიან, მაგრამ ჩვენ თუ არ დავრჩით ღირსეულნი, განვლილმა თუ არაფერი გვასწავლა, ისევ სხვას თუ გადავაბარეთ ჩვენი საკეთებელი და რაც მთავარია, ისევ ოდენ სხვის სიგლახეს თუ დავაბრალეთ ჩვენი უბედურება და საკუთარ ცოდვათა განცდა არ გვექნა, ზუნტას სხვა ავაზაკები შეცვლიან... “ [იქვე] ამასთან პრეზიდენტი გამსახურდია გაზეთ “საქართველოს რესპუბლიკის” მთავარ რედაქტორთან ინტერვიუში პირდაპირ მიუთითებს, რომ “საჭიროა ვამხილოთ და დოკუმენტურად დავასაბუთოთ, რომ დღეს საქართველოში არის არა მხოლოდ ანარქია, უკანონობა, ეკონომიკური და პოლიტიკური კრიზისი, არამედ ავაზაკების მმართველობა, ავაზაკების დიქტატურა. უნდა გაირღვეს საინფორმაციო ბლოკადა, რომელშიც მოგვაქციეს ბუშუმბა, ბეიკერებმა, გენშერებმა და სხვებმა... ახლა საჭიროა ერთიანი შეტევა საყოველთაო მხილების გზით. ამის გარეშე ვერასოდეს აღდგება კანონიერი ხელისუფლება...” [იქვე, გვ. 2] 1993 წლის 23 იანვარს ინგლისში ჩატარდა ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო საზოგადოების ინგლისის სექციის მიერ ორგანიზებული კონფერენცია “დასავლეთი აჯილდოებს რეპრესიულ რეჟიმებს”, რომლის მთავარი თემა იყო ადამიანის უფლებები საქართველოში. მის შესახებ გაკეთებულ მოხსენებაში ბატონმა მარკ ალმონდმა აღნიშნა, რომ “სა-

ქართველოში იანვრის გადატრიალებას და შევარდნაძის მოსვლას ხელისუფლების სათავეში მოჰყვა უსასტიკესი ტერორი და რეპრესიები, მაგრამ მიუხედავად ამისა, ევროპაში უშიშროებისა და თანამშრომლობის თათბირი მიესალმა საქართველოს ახალ რეჟიმს, რითაც უგულებელყო საკუთარი დებულებანი და წესები, რომლებიც ნებისმიერი წევრი სახელმწიფოსაგან დემოკრატიისა და ადამიანის უფლებათა ელემენტარული სტანდარტების დაცვას მოითხოვს.” [170, გვ. 1] ხოლო ფინელ დამკვირვებელთა მოხსენებაში საქართველოში 1992 წლის 11 ოქტომბერს ჩატარებული ე.წ. არჩევნები, შეფასდა როგორ დემოკრატიული არჩევნების პრინციპების დაცინვა, [იქვე, გვ. 6, 12] იგივე მოსაზრება გამოთქვეს, როგორც ზემოთაც აღვნიშნეთ, სხვებმაც. ქვეყნის ამ მდგომარეობიდან გამოსაყვანად კიდევ უფრო დაირაზმა ქართველი ხალხი და გაიზარდა მისი აქტიურობა მის წინაშე მდგარი პრობლემების გადასაწყვეტად. სულ ახალახალი ძალები ებმებიან ეროვნულ-განმათავისუფლებელ ბრძოლაში საქართველოს მთელ რიგ რეგიონებში.

ამ ამოცანათა გადასაჭრელად გააქტიურდა ეროვნულ ძალთა კონსოლიდაციის და მასში ახალი ძალების ჩართვისათვის ბრძოლა აჭარაშიც. 1993 წლის დასაწყისიდან იწყება აქ ნიადაგის შემზადება საქართველოს კონსტანტინე გამსახურდიას საზოგადოებისა და სრულიად საქართველოს ეროვნულ-პოლიტიკური მოძრაობა “ჭყინდიელის” შესაქმნელად. 1993 წლის მარტის პირველ ნახევარში შეიქმნა საქართველოს კონსტანტინე გამსახურდიას საზოგადოების აჭარის სამხარეო ორგანიზაცია, რომლის თავმჯდომარეც გახდა რევაზ ნაკაშიძე, მისი მოადგილე ნოდარ შარაძე, ხოლო გამგეობაში შევიდნენ ნინო ნოლაიძელი, ნუგზარ ჩხაიძე, ოთარ გოგოლიშვილი, ზურაბ ცეცხლაძე და სხვები.

1993 წლის 21 მარტს ჩატარდა სრულიად საქართველოს ეროვნულ პოლიტიკური მოძრაობა “ჭყინდიელის” აჭარის რეგიონალური ორგანიზაციის დამფუძნებელი კრება, რომელმაც ორგანიზაციის თავმჯდომარედ აირჩია მაშინ საქართველოს ეროვნული მოძრაობის ისტორიის მუზეუმის დირექტორი უჩა ოქროპირიძე; ორგანიზაციის გამგეობაში შევიდნენ ნინო ნოლაიძელი, ლამარა კერვალიშვილი, ბეჟან მელუა, ვილენ სხილაძე, გიორგი ჯიჯავაძე, ლევან ღუმბაძე და ეროვნული მოძრაობის სხვა აქტივისტები. აღ-

ნიშნულ ორგანიზაციებს ირგვლივ უნდა შემოეკრიბა ეროვნული მოძრაობის ძალები აჭარაში და ერთად ემოქმედათ ამ კუთხეში თავიანთი მიზნების განსახორციელებლად, რაშიც უძთავრესად საქართველოში კანონიერი ხელისუფლების აღსადგენად წარმოებული ბრძოლისათვის ხელის შეწყობა იგულისხმებოდა. მათ დაიწყეს მოქმედება აჭარაში თავიანთი სარაიონო ორგანიზაციების ჩამოსაყალიბებლად, ამასთან აქტიურად მონაწილეობდნენ კანონიერი ხელისუფლების მხარდასაჭერად გამართულ ყველა ღონისძიებაში. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ მათ მიერ ბათუმში ჩატარებული რამდენიმე წარმატებული აქციის შემდეგ მათ შორის ურთიერთობა საკმაოდ დაიძაბა და კონფრონტაციისაკენ მიდრეკილება დაეცყო. მანამდე კი, 1993 წლის 24 მარტს, მოხდა აჭარის ჭყონდიდელური მოძრაობის პირველი სამიტინგო ნათლობა ქ. ზუგდიდში, სადაც სიტყვით გამოვიდნენ ნინო ნოლაიდელი და უჩა ოქროპირიძე.

სიტყვაში აღვნიშნე, რომ ქართველი ხალხის ნებისა და ღირსების შელახვას ვერავინ შეძლებდა, თუ არა ზოგიერთი ჩვენთაგანის ზერელე და უპასუხისმგებლო დამოკიდებულება ჩვენს ქვეყანაში მიმდინარე მოვლენებისა და სამშობლოს ბედისადმი. ჩვენ რომ დროზე ერთად დავმდგარიყავით მისი ინტერესების დასაცავად ისე, როგორც დღეს ვდგავართ, ჩვენს დამარცხებას ვერავინ შეძლებდა.

ამიტომაც დღეს მაინც უნდა შევიგნოთ ყველაფერი ეს და კანონიერების აღდგენა გამოვაცხადოთ ქართველი ერის ღირსების საქმედ... და სხვა. განვაცხადე, რომ ფაქტიური ხელისუფლება ცდილობს ქართული ცნობიერების დანაწევრებას და ეს არ უნდა დავუშვათ. საქართველოს ბედი დღეს სამეგრელოში წყდება და აქ უნდა შეიკრიბოს ყველა ჭეშმარიტი ეროვნული ძალა (ხელისუფლება ცდილობდა სამეგრელოს ხელოვნურ გამოცალკეებას საერთო ქართული საქმიდან – უ.ო.).

1993 წლის 27 მარტს აჭარის დელეგაციამ უჩა ოქროპირიძის, ნინო ნოლაიდელის, ლამარა კერვალიშვილის, ბეჟან მელუას და სხვათა წარმომადგენლობით მონაწილეობა მიიღო სრულიად საქართველოს ე.პ.მ. “ჭყონდიდელის” პირველი კონფერენციის მუშაობაში.

კონფერენციისადმი მიძღვნილ საგაზეთო ანგარიშში კკითხულობთ: “1993 წლის 27 მარტს ზუგდიდში შ. დადიანის სახ. სახელმწიფო დრამატულ თეატრში ჩატარდა სრულიად საქართველოს ეროვნულ-პოლიტიკური მოძრაობა “ჭყონდიდელის” პირველი კონფერენცია... გაწეული მუშაობის და მომავალი გეგმების შესახებ მოხსენებით გამოვიდა მოძრაობა “ჭყონდიდელის” პრეზიდენტი ვალერი გაბელია. თანამოხსენებები წაიკითხეს “ჭყონდიდელის” ცხუმ-აფხაზეთის თავმჯდომარემ ჯემალ გამახარამ და “ჭყონდიდელის” მწიგნობართა კარის უხუცესმა სერგი საჯაიამ.

კონფერენციაზე სიტყვით გამოვიდნენ კონსტანტინე გამსახურდიას საზოგადოების თავმჯდომარე მუხრან მაჭავარიანი, გაზეთ “საქართველის სამრეკლოს” რედაქტორი ელიზბარ ჯაველიძე, საქართველის უზენაესი საბჭოს წევრები: ბიძინა დანგაძე, ნუგზარ მოლოდინაშვილი, ავთანდილ რცხილაძე, ვია მამფორია, ზაურ ქობალაია, საქართველოს კანონიერი ხელისუფლების აღდგენისათვის შექმნილი გაერთიანებული შეიარაღებული ძალების სარდალი ვახტანგ ქობალაია, საქართველოს ჰელსინკის კავშირის ცხუმ-აფხაზეთის რეგიონალური ორგანიზაციის თავმჯდომარე ავთანდილ დავითაია, ე.პ.მ. “ჭყონდიდელის” გამგეობის წევრი ზურაბ კვარაცხელია, “ჭყონდიდელის” აჭარის სამხარეო ორგანიზაციის თავმჯდომარე უჩა ოქროპირიძე, კ. გამსახურდიას საზოგადოების ზუგდიდის რეგიონული ორგანიზაციის თავმჯდომარე რენე კალანდია და სხვ.

კონფერენციამ ცვლილებები შეიტანა ე.პ.მ. “ჭყონდიდელის” წესდებაში, “ჭყონდიდელის” ვიცე-პრეზიდენტად დაამტკიცა მწიგნობართა კარის უხუცესი სერგი საჯაია.

სათათბიროს ახალ წევრებად არჩეული იქნენ: უჩა ოქროპირიძე, ჯემალ გამახარია, დავით ქობალაია, ავთანდილ ჩიტაძე და როლანდ გაგუა.

კონფერენციამ მიიღო რეზოლუცია.” [172]

აჭარის წარმომადგენლებმა აქტიური მონაწილეობა მიიღეს კონფერენციის შესვენებისას ზუგდიდის კინოთეატრის წინ, მოედანზე გამართულ ხალხმრავალ მიტინგში.

ეროვნულ-პოლიტიკური მოძრაობა “ჭყონდიდელისა” და კ. გამსახურდიას აჭარის ორგანიზაციებმა ბათუმში თავიანთი პირველი გაერთიანებული აქცია ჩატარეს 1993 წლის 31 მარტს, რომ-

ლის შესახებ საქართველოში პუტჩისტთა ერთ-ერთი რუპორი გაზეთი “რეზონანსი” აღნიშნავდა: “31 მარტს ბათუმში თეატრალურ მოედანზე ორგანიზაცია “ჭყონდიდელის” ბათუმის განყოფილებამ ჩაატარა მოტიინგი, რომელიც მიემდენა 1991 წლის 31 მარტს გამართულ რეფერენდუმს და ექსპრეზიდენტის დაბადების დღეს. მიტინგს დაახლოებით 30 კაცი დაესწრო (გაზეთის კორესპონდენტი ვინმე გოგავა, ამკარად ტყუის, რადგან მიტინგს დაესწრო 1500-მდე კაცი – უ.ო.) გამომსვლელებმა კრიტიკის ქარცეცხლი დაატეხეს საქართველოს ამჟამინდელ ხელისუფლებას. მხარდაჭერა გამოხატეს აჭარის ხელისუფლების მიმართ. მიტინგს “ჭყონდიდელის” ბათუმის განყოფილების ხელმძღვანელი უნა ოქროპირიძე უძღვებოდა” [173]. გაზეთი ყველანაირად ცდილობს დააკნინოს კანონიერი ხელისუფლების მომხრეთა აღნიშნული აქცია, თუმცა მას საკადრისი პასუხი გაცეა იმავე წლის 9 აპრილს გამართულ მიტინგ-მანიფესტაციაზე, როდესაც ამ ღონისძიების ორგანიზატორებმა “რეზონანსის” კორესპონდენტ გოგავას შესთავაზეს 2000-მდე დათვლა მანც ესწავლა, თუ სხვა არაფერი არ იცოდა და არც ანაღვლებდა. აღნიშნული მიტინგი-მანიფესტაცია მნიშვნელოვანი იყო იმითაც, რომ ბათუმის თეატრალურ მოედანზე გამართული მიტინგის შემდეგ მისი მონაწილენი წინასწარ დაგეგმილი სვლა-გეზით მივიდნენ ქ. ბათუმის ბულვარში “9 აპრილის ცრემლი” მემორიალთან და იქ განაცხადეს (ტექსტს კითხულობდა ზურა ზომასურიძე – უ.ო.): “მუხლს ვიდრეკთ 9 აპრილის უმანკო მსხვერპლთა წინაშე და ვალიარებთ, რომ იდეალები, რომლებსაც ისინი შეეწირნენ დღესაც ყველა ჩვენთაგანისათვის ძვირფასია. ამიტომაც ვალიარებთ, რომ დღეს ქართველი ერის ნება, მისი ღირსება შელახულია და შთამომავლობისა და ისტორიის წინაშე თავს ვალდებულად ვთვლი ვიბრძოლო მისი ნებისა და ღირსების აღსადგენად – (ხალხის პასუხი) ვალიარებთ!!!

ვალიარებთ, უდიდესი პასუხისმგებლობის გრძნობით, რომ ქართველი ერის ნებისა და ღირსების აღდგენა ყველა ჩვენთაგანის წმინდათაწმინდა ვალია – ვალიარებთ!

ვალიარებთ ქართველი ერის წინაშე ფაქტიური ხელისუფლების დანაშაულებრივ ქმედებათ და საქართველოს სახელმწიფოს ინტერესებისადმი მის გამყიდველურ დამოკიდებულებას – ვალიარებთ!

წინააღმდეგ და ემსახურება ზოგიერთთა მცდელობას რამენაირად ახალი ძალები ჩაითრიონ აჭარის ხელისუფლების საწინააღმდეგო კამპანიაში.” [175, გვ. 3] ამავე მიტინგის მიერ მიღებული მიმართვის დასკვნით ნაწილში აღნიშნულია: “...გვეყოს გაძბედაობა და სიმამაცე, ვაუკაცურად გაეუფსწოროთ თვალი სიმართლეს და ვაღიაროთ, რომ ქართველი ხალხის ნებისა და ღირსების შელახვას ვერავინ შესძლებდა, თუ არა ბევრი ჩვენგანის დანაშაულებრივი დუმილი და უპასუხისმგებლობა მომავლის წინაშე.

ეს აღარ უნდა განმეორდეს!

შთამომავლობისადმი ჩვენი წმინდათაწმინდა ვალია, ქართველ ერს აღვუდგინოთ შელახული ღირსება და ჩამოვწმინდოთ ეს დიდი ისტორიული სირცხვილი. კანონიერების აღდგენა ქართველი ერის ღირსების საქმეა! გვეჯერა, ამ დიდ საქმეში ჩვენს გვერდით დადგება ყველა შეჭმარიტი და ღირსეული მამულიშვილი...” [176]

აღნიშნული აქციები მნიშვნელოვანი ეტაპი იყო აჭარის ეროვნული მოძრაობის ძალთა განვითარება-განმტკიცებისათვის. მისმა ორგანიზატორებმა საქართველოში გამეფებულ საყოველთაო განუკითხაობისა და ტერორის პირობებში შეძლეს ხალხის ორგანიზება, მათში შიშის დაძლევა და ეროვნული სახელმწიფოებრიობისა და კანონიერი ხელისუფლების აღდგენისათვის ხალხის დარაზმვა. ბათუმში ეროვნული მოძრაობის ისტორიის მუზეუმის ყოფილ შენობაში (ახლა ხელოვნების მუზეუმი) გამართულ საკვირაო შეკრებებზე ხდებოდა ადგილებიდან ჩამოტანილი ვიდეო მასალის ჩვენება, რომელშიც ასახული იყო არა მარტო საქართველოს პირველი პრეზიდენტის და ხელისუფლების მხარდამჭერი აქციები, არამედ პრეზიდენტის მიმართვები ქართველი ერისადმი იმ დროის საქართველოსათვის მეტად საჭირობოროტო საკითხებზე. აჭარიდან ჩასული ეროვნული მოძრაობის წარმომადგენლები, ხშირად საკმაოდ სოლიდური დელეგაციებითურთ, მონაწილეობდნენ კანონიერი ხელისუფლების აღდგენის მოთხოვნით გამართულ ყველა პოლიტიკურ აქციაში. აჭარაში ადგილებზე კი ამ იდეების მხარდასაჭერად იმართებოდა საინფორმაციო შეკრებები, მიტინგები და მანიფესტაციები, რომელთაც საქართველოს ფაქტობრივი ხელისუფლების მიერ ტერორისა და ძალადობის აშკარა წაქეზების მიუხედავად აჭარის ხელისუფლება თითქმის არ უპირისპირდებოდა და პირიქით,

– ეროვნული მოძრაობის ძალებს ესმოდათ რა იმ პერიოდში აჭარის ხელისუფლების წინაშე მდგარი პრობლემების მთელი სირთულე, ისინი ცდილობდნენ დარჩენილიყვნენ მისდამი ლოიალურ, მაგრამ მისგან დამოუკიდებელ ძალად, რაც გარკვეულ ეტაპზე ამ ხელისუფლებისათვის მიუღებელი აღმოჩნდა. [იქვე, გვ. 4]

ზემოთ აღნიშნული ღონისძიებებიდან ერთ-ერთი იყო აჭარის დელეგაციის მონაწილეობა საქართველოს პოლიტიკურ ორგანიზაციათა “მრგვალი მაგიდის” გამსვლელ სხდომაში, რომელიც 1993 1, 2 მაისს ზუგდიდში გაიმართა. მას აჭარიდან ესწრებოდნენ ნინო ნოლაიდელი (როგორც საქ-ოს მრგვალი მაგიდის წევრი), ლამარა კერვალიშვილი და უჩა ოქროპირიძე (როგორც სრ. საქ-ოს ე.პ.მ. “ჭყონდიდელის” წევრები). სხდომაზე დღის წესრიგში შეტანილი საკითხების განხილვაში მონაწილეობდნენ საქართველოს “მრგვალი მაგიდის” წევრები: ვახტანგ ცაგარეიშვილი, ბიძინა დანგაძე, ვახტანგ ჭითავა, ვალერი გაბელია, მერაბ ჩუხუა, გურამ ისაკაძე, ნინო ნოლაიდელი, ანზორ გვარამია, ზურაბ კვარაცხელია, რობერტ პეტრიაშვილი და სხვები... გამსვლელ სხდომას პირველ დღეს თავმჯდომარეობდა ზაურ ქობალია, მეორე დღეს თენგიზ კიკაჩიევილი. [172, გვ. 8-9]

ამავე სხდომებზე მიიღეს “საქართველოს პოლიტ. ორგანიზაციათა “მრგვალი მაგიდის” მიმართვა ადამიანთა უფლებათა დაცვის საერთაშორისო ორგანიზაციებისადმი საქართველოში ადამიანის უფლებათა მდგომარეობის შესახებ”, “მიმართვა საქართველოს მოსახლეობისადმი აფხაზეთში მიმდინარე მოვლენებთან დაკავშირებით”, “მიმართვა კავკასიელი ხალხებისადმი”, “მიმართვა საქართველოს ფაქტობრივი ხელისუფლების შეიარაღებული ფორმირებებისა და პოლიციისადმი”. აგრეთვე ორი განცხადება. [იქვე]

მნიშვნელოვანია, რომ ეროვნული მოძრაობის ძალები მონაწილეობდნენ აჭარიდან საქართველოს სხვა რეგიონებში ჩასახლებული მოსახლეობის პრობლემების მოგვარებაშიც. რადგან ძლიერ გააქტიურდა აჭარაში მოქმედ ეროვნულ ძალთა სამეგრელოსთან ურთიერთობა, განსაკუთრებით გამწვავდა ვითარება ამ რეგიონში, სადაც, როგორც ჩანდა, ფაქტობრივი დანაშაულებრივი ხელისუფლება ხელოვნურად ცდილობდა სიტუაციის დამაბვას ადგილობრივ მოსახლეობასა და აჭარის მაღალმთიანი რაიონებიდან ზუგდიდის

რაიონის სოფელ ნარაზენსა (იქედან ერთი ოჯახის გარდა ყველა ჩასახლებული უკვე წამოსული იყო) და ხეცერაში ჩასახლებულ ოჯახებს შორის. ინფორმაციის მიღებისთანავე “ჭყონდიდელის” აჭარის სამხარეო ორგანიზაციამ ადგილზე ჩასვლითა და ზუგდიდში კანონიერი ხელისუფლების ძალთა თანადგომით, რაშიც აქტიური მონაწილეობა მიიღო ეროვნული მოძრაობის ცნობილმა წარმომადგენელმა, საქართველოს უზენაესი საბჭოს წევრმა ზაურ ქობალიამ (კანონიერი ხელისუფლების შეიარაღებული ფორმირების 12 კაციანი ჯგუფი ჩააყენეს იმ სოფლების დასაცავად, რომელთა აჭარიდან ჩასახლებულ ოჯახებს სპეციალურად თავს ესხმოდნენ ხუნტის ბანდფორმირებების წარმომადგენლები). ეს ფაქტია ასახული სრულიად საქართველოს ე.პ.მ. “ჭყონდიდელის” აჭარის სამხარეო ორგანიზაციის დოკუმენტში, სადაც წერია: “მიმდინარე წლის 20 მაისს სრულიად საქართველოს ე.პ.მ. “ჭყონდიდელის” და ჰელსინკის ჯგუფის ინიციატივით ზუგდიდის რაიონის სოფ. ხეცერაში აჭარიდან ჩასახლებული ოჯახებისათვის ჩატანილი იქნა ჰუმანიტარული დახმარება (საკვები პროდუქტები), რომელიც ადრესატთა ინიციატივით მთელ დასახლებაზე გადანაწილდა. მადლიერების გრძნობით უნდა აღვნიშნოთ, რომ პრობლემები, რომელთა შექმნის მცდელობასაც აშკარად კომუნისტური რეჟიმისდროინდელი ხელწერა, ხოლო მისი ხელოვნურად გაღვივების მსურველებს პროკომუნისტური პროვოკატორული საქმიანობის დიდი გამოცდილება ეტყობოდათ, ეროვნულ ძალთა თანადგომითა და ერთიანი ძალისხმევით უკვე დაძლეულია.

დიდი მადლობა გვინდა გადავუხადოთ ყველას, ვინც თავისი წვლილი შეიტანა ამ საქმეში, განსაკუთრებით კი მათ, ვინც ხელი გაგვიმართა ჰუმანიტარული დახმარების შეგროვებასა და მისი დაწინაურების ადგილზე ტრანსპორტირებაში. ესენია ქ. ბათუმის სრულუფლებიანი წარმომადგენლის პირველი მოადგილე ბატონი თეიმურაზ კომახიძე, თამბაქოს ფაბრიკის დირექტორი ვახტანგ მენხეშიძე, ციტრუსკომბინატის დირექტორი ბატონი პეტრე არძენაძე, რძის კომბინატის დირექტორი ბატონი როლანდ ჩანტლაძე და სხვები.” [177, გვ. 8]

ამავე პრობლემაზე გამახვილდა ყურადღება სხვა საკითხებთან ერთად 1993 წლის 26 მაისს ბათუმში გამართულ მიტინგზე.

რომელმაც მასთან დაკავშირებით მიიღო ორი მიმართვა, “აჭარის მოსახლეობას!” და “თანამემამულენო!”

მიმართვაში “აჭარის მოსახლეობას!” ნათქვამია: “საქართველოში უძძიმესი სიტუაციაა. რაც ადრე ვერ მოახერხა კომუნისტურმა რეჟიმმა, დღეს მისი მემკვიდრეები ცდილობენ განახორციელონ. მათ მაშინ ვერ შესძლეს ის, რომ აჭარის მოსახლეობა გამოეყენებინათ თავიანთი შავბნელი ზრახვების განხორციელების იარაღად, საერთო ქართული ინტერესების საწინააღმდეგოდ. ჩამლილი იქნა კომუნისტური აგენტურის ყველა მცდელობა აჭარაშიც მიეღწიათ სიტუაციის ისეთნაირი სცენარით წარმართვისათვის, როგორც ეს სხვა ავტონომიურ ფორმირებებში მოხდა. მაგრამ მაშინ აჭარის მოსახლეობას აღმოაჩნდა საჭირო სიბრძნე, მიმდინარე მოვლენებში საღად გარკვევის უნარი და მიუხედავად მრავალგზის მცდელობისა, არ წამოეგო პროვოკაციას, არ გაყვა მტრის მიერ დაგეგმილი ავანტიურის გზას და პირნათელი დარჩა საერთო ქართული საქმის წინაშე. ყველაფერ ამაში უდიდესი დამსახურება მიუძღვის აჭარის მოსახლეობას, რომელმაც დროულად შეძლო ყურისგდება გონიერების ხმისათვის და თავი დააღწია გამოცდილი ხელით დაგებულ მახეს.

რაც შეუძლებელი აღმოჩნდა ეროვნული მოძრაობის საერთო აღმავლობის დროს, მის განხორციელებას ამ მოძრაობის დროებითი, იძულებითი უკანდახვევის პერიოდში ცდილობს ძალმომრეობის გზით საქართველოს ხელისუფლების სათავეში მოსული ზუნტა. მისი აგენტურა ყველა ღონეს ხმარობს, რათა მიაღწიოს აჭარის მოსახლეობის უარყოფით განწყობილებას, აქედან საქართველოს სხვადასხვა რეგიონებში ჩასახლებული აჭარის მკვიდრთა მიმართ არაჯანსაღი დამოკიდებულების ხელოვნურად გაღვივების გზით და ამის საფუძველზე ნიადაგი მოუმზადონ არარსებული “აჭარული სეპარატიზმის” ფარსის გათამაშებას, ხელოვნურად დააპირისპირონ იგი ცალკეულ კუთხეებთან და მით სრულიად საქართველოსთანაც.

...მოგიწოდებთ, არ აჰყევთ საქართველოს ერთიანობის წინააღმდეგ მიმართული პროკომუნისტური ზუნტის ამ პროვოკაციებს, გამოიჩინოთ მაღალი ეროვნული თვითშეგნება და ჩვენი ერთიანობის წინააღმდეგ მიმართულ მტრული ძალების ქმედებას ისევ დაუპირისპიროთ გონიერება და მოთმინება.” [176, გვ. 4] მიმართვა-

ში როგორც ვხედავთ, მოკლედ და კონკრეტულად მხილებულია საქართველოში ხუნტის მიერ წარმოებული მოღალატური პოლიტიკის თითქმის სრული სახე და გაკეთებულია მოწოდება მისი თავიდან აცილების მიზნით. ხოლო მიმართვაში “თანამემამულენო!” ზემოთ აღნიშნული მამხილებელი პოზიციის შემდეგ აღნიშნულია: “...ერმა, რომელსაც გააჩნია მრავალსაუკუნოვანი ისტორიული გამოცდილება, სიბრძნე და გონიერება, ბოლოსდაბოლოს ზღვარი უნდა დაუდოს პროკომუნისტი ვანდალების არნახულ თავხედობასა და უგუნურ თარეშს, არ მისცეს მათ იმის ხელყოფის საშუალება, რასაც მთელი ქართული ეროვნული ენერგია საუკუნეობით აღუღაბებდა.

ამიტომ მოგიწოდებთ ყველას, გამოვიჩინოთ მაღალი ეროვნული თვითშეგნება და არ ვიქცეთ ხუნტის მიერ ჩაფიქრებული პროვოკაციების იარაღად. გაუფრთხილდეთ ერთმანეთსა და მით საქართველოს ერთიანობასა და მთლიანობას...” [იქვე, გვ. 4-5]

უნდა აღინიშნოს, რომ მიტინგზე დაფიქსირებული ასეთი მკვეთრი მამხილებელი პოზიციის შემდეგ ამ მიმართულებით ხუნტის მცდელობანი საკმაოდ შესუსტდა, თუმცა არ შეწყვეტილა. ხოლო რაც შეეხება აჭარაში მოქმედ ეროვნული მოძრაობის ძალთა დამოკიდებულებას აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ხელისუფლებისა თუ მისი ოპოზიციისადმი მან ასახვა ჰპოვა ჩვენს ინტერვიუში, რომელშიც ნათქვამია: “...აჭარაში მოხერხდა თითქმის ყველა ბუტაფორიული თუ ნამდვილი ძალის გაერთიანება სიმშვიდისა და სტაბილიზაციის შესანარჩუნებლად, რაც თავისთავად არ არის ცუდი. რაც შეეხება ბრალდებებს ხელისუფლების მიმართ, დღევანდელ ურთულეს პოლიტიკურ და ეკონომიკურ სიტუაციაში მისი წაყენება არც თუ დიდ სირთულეს წარმოადგენს; მაგრამ ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ყველა პოლიტიკური ძალის თუ პიროვნების უპირველესი მოვალეობაა ასეთ უმძიმეს პირობებში არ იქცეს დესტაბილიზაციის წყაროდ, რათა ადგილზე, ამ რეგიონშიც არ წამოიწყოს იგივე ავანტიურა, რისი საერთო ქართული საქმის სასარგებლოდ წარმართვა და დაბოლოება ადრე მან ვერ შეძლო...” [178]

თუ ხელისუფლების რა ფორმასთან ჰქონდა საქმე საქართველოში ზვიად გამსახურდიას მომხრე ეროვნული მოძრაობის ძალებს, ამის საილუსტრაციოდ მოვიყვანთ სამხედრო-კრიმინალური

გადატრიალების ერთერთი ძირითადი შემზადებელ იდეოლოგის, საქართველოს რესპუბლიკური პარტიის ცნობილი წევრის ივლიანე ხანდრაგას წერილიდან – “ხელისუფლების გენეზისი საქართველოში.”, – შეფასებებს:

“...შარშან ახალი წლის მოსვლას დაემთხვა ხელისუფლების სათავეში ახალი ძალების მოსვლა. 2 იანვარს გამოცხადდა შექმნა სახელმწიფო საბჭოსი, რომელმაც თენგიზ სიგუას დაავალა დაეკომპლექტებინა დროებითი მთავრობა... ოდნავ მოგვიანებით – იანვრის მიწურულს ჩამოყალიბდა საკონსულტაციო საბჭო. თავდაპირველად მასში მიწვეული იყო სულ 39 კაცი, რა პრინციპით, იცის, ალბათ, თენგიზ სიგუამ და შესაძლოა, რამდენიმე მრჩეველმა, რომლებიც კადრს მიღმა დარჩნენ... საკონსულტაციო საბჭოს როლი მკვეთრად გაიზარდა მას შემდეგ, რაც საქართველოში დაბრუნდა შევარდნაძე... 10 მარტს საკუთარი გადაწყვეტილებით საკონსულტაციო საბჭო გარდაიქნა სახელმწიფო საბჭოდ, შევარდნაძე დამტკიცდა მის თავმჯდომარედ, ხოლო... პრეზიდენტში, მის გარდა შევიდნენ სიგუა, კიტოვანი და იოსელიანი... (ე.ი. პარტიული ნომენკლატურის ელიტარი, წითელი პროფესორი, ბატია ღურაჩოკი და კანონიერი ქურდი – ასეთ ნაზავს, ალბათ, მსოფლიო ისტორიაში ანალოგი არ ჰყოლია ბალთაზარ კოსას შემდეგ, და არც გამოუჩნდება საუკუნეთა განმავლობაშიც კი – უ.ო.) შევარდნაძის გამოჩენამ ძლიერ გაზარდა სახელმწიფო საბჭოში მოხვედრის მსურველთა რიცხვი და შედეგმაც არ დააყოვნა – მისი შემადგენლობა საბოლოოდ გასამზავდა,” – აღნიშნავს ავტორი და იქვე ცდილობს აღნუსხოს სახელმწიფო საბჭოს მოღვაწეობის შედეგად მიღწეული “წარმატებანი” თუ ნაკლოვანებანი. პირველ მათგანში მოხსენიებულია “11 ოქტომბრის არჩევნების მომზადება და, ავად თუ კარგად ჩატარება.” მაგრამ იქვე მიუთითებს საარჩევნო დებულებების შემუშავებისას გამოვლენილ სრულ თვითნებობასა და განუკითხაობაზე და ამბობს: “რესპუბლიკელთა და დასეღთა წინააღმდეგობის მიუხედავად, უკვე დამტკიცებული საარჩევნო დებულება ძირფესვიანად შეიცვალა, ხოლო კიდევ რამდენიმე დამატების შემდეგ მან საერთოდ უპრეცედენტო სახე მიიღო... ყოველივე ამან მოგვცა პარლამენტი, რომელშიც მეტნაკლებად გამოკვეთილი პოლიტიკური სა-

ნის მქონე პარტიებთან ერთად, თითო-ოროლა კაცით არიან წარმოღვენილი მცირე პარტიები და ადგილობრივი დეპუტატები...”

აი, ე.წ. კონგრესმენტა და “ოპოზიციონერთა” ნამდვილი სახე, მათი ბრძოლის მთავარი მიზეზიც და მიზანიც, რომელიც ასეთი მახინჯი ფორმით იქნა დაკმაყოფილებული შევარდნადის მიერ, და აი, მათი პასუხისმგებლობის ხარისხიც ქვეყნის წინაშე, რომლის უკეთესი მომავლისათვის თითქოსდა იბრძოდნენ.

ამავე წერილში მითითებულია, რომ აღნიშნული “პარლამენტის” მუშაობის დაწყებისთანავე ე. შევარდნამე დახუნძლული იქნა ახალ-ახალი უფლებამოსილებებით: “სახელმწიფოს მეთაური – აღმასრულებელი ხელისუფლების ხელმძღვანელი – მთავარსარდალი – თავდაცვისა და უშიშროების საბჭოს თავმჯდომარე. მისი ერთპიროვნული კომპეტენციის სფერო გახდა აგრეთვე ადგილობრივ ხელისუფალთა – გამგებელთა, ხოლო სამხედრო მდგომარეობის გამოცხადების შემთხვევაში – ადგილებზე სამხედრო ადმინისტრაციის მეთაურთა დანიშვნაც.” ავტორი აქვე აღნიშნავს: “ნიშანდობლივია, რომ უშიშვნილოვანესი გადაწყვეტილებების მიღება სისტემატიურად ხდება არა პარლამენტისა ან მინისტრთა კაბინეტის სხდომაზე, არამედ თავდაცვისა და უშიშროების საბჭოში, რომელიც ფაქტობრივად იქცევა ქვეყნის მართვა-გამგებლობის განმსაზღვრელ ორგანოდ... პარლამენტი უახლოეს ხანში რეალურად ვერ განახორციელებს მაკონტროლებელ ფუნქციას, მით უმეტეს, რომ დეპუტატთა საკმაო ნაწილს ამის მოთხოვნილება არც კი გააჩნია. დადგენილების გამოცემის უფლება, რითაც სარგებლობს თავდაცვისა და უშიშროების საბჭო, სხვა არაფერია თუ არა საკანონმდებლო ფუნქციების ნაწილის მის ხელში თავმოყრა... თავისთავად ის ფაქტი, რომ შევარდნადის ხელში ამჟამად თავმოყრილია პრაქტიკულად მთელი შესაძლო ძალაუფლება, სულაც არ ნიშნავს, რომ რაიმე ცუდი მოხდა. საქმე ის გახლავთ, თუ რისთვის იქნება ეს ძალაუფლება გამოყენებული...” [179, გვ. 1-2] და ამას ამბობს ის ხალხი, ვინც ათასი სიყალბე მოიგონა ზვიად გამსახურდიას დიქტატორად შესარაცხავად, პრეფექტურის ინსტიტუტთან მათი თავგამოდებული ბრძოლის ჩათვლით, – აქ კი სახეზე გვაქვს მთელი სახელმწიფო ხელისუფლების აშკარა უზურპაცია, რაშიც, როგორც ვნახეთ, რესპუბლიკელები ცუდს ვერაფერს ხედავენ. აი,

ასეთია, სამწუხაროდ, ამ ძალთა მიერ გამოყენებული ორმაგი სტანდარტი. თუმცა ბატონი ივლიანე აქ აღიარებს, რომ “სახელმწიფოებრივი სტრუქტურები ისევ მისადაგებულია ერთ კაცს, ერთ ხელმძღვანელს, რომლის უნარსა და შეძლებაზე ლამის ყველაფერი არის დამოკიდებული.” [იქვე] ამგვარ ფონზე კი აჭარის ე.წ. ოპოზიციონერ მესვეურთა მიერ ყურადღების ცენტრის აჭარის პრობლემებზე გადატანა და ზემოთ მოტანილ ამბებთან შედარებით ბანალური კითხვის დასმაც კი – “არის თუ არა აჭარის დღევანდელი ხელისუფლების კურსი სეპარატისტული?”, [179 ა] – რბილად რომ ვთქვათ, ტენდენციურია, რადგან საქართველოში ხუნტისტური მმართველობის ერთპიროვნული დიქტატურისაგან აჭარის მმართველობა დიდად არაფრით განსხვავდებოდა, და თუ მისი ძალადობრივი შეწოლისაგან თავის დაცვას ახერხებდა, ეს მის ღირსებად უნდა ჩაითვალოს და არა ნაკლად, რადგან ამ ძალადობის შედეგები საყოველთაოდ ცნობილია (დღეს მაინც) საქართველოში.

სადამდე მიიყვანა ქართული საზოგადოება საქართველოში ხუნტის მოღვაწეობის შედეგად შექმნილმა ატმოსფერომ, ამის ადექვატურ სურათს გვაძლევს პროფესორ გივი გაჩეჩილაძის სტატია – “ზნეობისა და კანონიერების შესაბამისობა”, – რომელშიც ავტორი აღნიშნავს: “დღევანდელი პარლამენტის ყველაზე გავლენიანი ნაწილი, რომელიც გუშინ სახელმწიფო საბჭოსთან აქტიურად თანამშრომლობდა, იშვიათი გამონაკლისის გარდა, კრინტს არ ძრავდა ადამიანის ძირითად უფლებათა უკიდურესად უხეშ დარღვევებზე, რაც მიტინგების სისხლიანი დარბევით, უდანაშაულო მომიტინგეთა არც თუ მცირე რაოდენობის დალუპვითა და მრავალი მათგანის რეპრესიებით აღინიშნა. აი, ასეთი ამბების მოწმე, თავისი ღუმილითა და პასიური პოზიციით გარკვეულწილად ხელისუფლების უკიდურესად რეპრესიული პოლიტიკის წამაქეზებლები, დღეს გამოდიან კანონპროექტის წინააღმდეგ, რომელიც ითვალისწინებს უმძიმესი დანაშაულის ჩადენისათვის საქართველოში შემოგზავნილი დაქირავებული ბანდიტების სკივდილით დასჯას. როგორი ალტერნატივაა?”, – კითხულობს ავტორი და განაგრძობს, – “დაუნდობელი ანგარიშსწორება თვისტომ პოლიტიკურ მოწინააღმდეგეებთან და ლმობიერება და მიმტვევებლობა არაადამიანიური სისასტიკით და ველური საღიზმით მებრძოლ გარეშე მტერთან? იქნებ ჩვენ

ისეთ ერად გადავიქცით, რომელსაც თვითლიკვიდაცია უფრო ეხერხება, ვიდრე თავდაცვა გარეშე მტრისაგან?” [180] – ავტორის ეს პასაჟი ყველაზე მეტყველი დადასტურებაა შევარდნადის რეჟიმის მიერ საქართველოში გაბატონებული მაზოხისტური ზნეობრივი ატმოსფეროს დასახასიათებლად – დაუნდობელი ბრძოლა შიგა ეროვნული ძალებისა და განსხვავებული აზრის წინააღმდეგ და გაუგონარი მიმტვევებლობა ჩვენი ქვეყნის აშკარა მტრებისადმი.

1993 წლის 5, 14 და 28 აპრილს ქალაქ თბილისში, ასევე 28 აპრილს ქ. სამტრედიის დარბეული მშვიდობიანი მიტინგების შესახებ, რომლებიც მოითხოვდნენ შევარდნადის ხელისუფლების გადადგომას და კანონიერი ხელისუფლების აღდგენას, განცხადება გააკეთა მრგვალი მაგიდის პოლიტიკურმა ორგანიზაციებმა, [181] ასევე პროტესტით გამოეხმაურა კონსტანტინე გამსახურდიას აჭარის ორგანიზაციის გამგეობაც. მასში ნათქვამია “1. შეწყდეს “დემოკრატი” ხელისუფალთა მიერ საკუთარ ხალხთან ძალისმიერი მეთოდებით ლაპარაკი, მათი ანტიეროვნული, ანტიდემოკრატიული ქმედებები, 2. შეწყდეს განსხვავებულად მოაზროვნეთა დევნა-რეპრესიები... 3. ბოლო მოეღოს პოლიტპატიმართა წამებას და დაუყოვნებლივ განთავისუფლდნენ ისინი. 4. ...გადადგეს ფაქტიური ხელისუფლება. 5. საქართველოს დაუბრუნდეს დევნილი პრეზიდენტი და აღდგეს კანონიერი ხელისუფლება.” [182, გვ. 14]

კანონიერების აღდგენის მოთხოვნით გაიშალა აქტიური მუშაობა მთელი საქართველოს მასშტაბით. თბილისის ივ. ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის 103 თანამშრომლის მიმართვისადმი მხარდაჭერამ საქართველოში საყოველთაო ხასიათი მიიღო, რამაც ფაქტობრივი ხელისუფლება დიდ საგონებელში ჩააგდო და ამ მიმართვაზე ასეულ ათასობით მხარდამჭერთა ხელმოწერების შეჩერება მან მხოლოდ იმით მოახერხა, რომ გახეთი “იბერია-სპექტრის” გამოცემა, სადაც ეს ხელმოწერები ქვეყნდებოდა, კარგა ხნით აკრძალა. [183] საქართველოში აღნიშნულ მიმართვას ერთერთი პირველი გამოეხმაურა აჭარაც. სრულიად საქართველოს ე.პ.მ. “ჭყონდიდელის” აჭარის სამხარეო ორგანიზაციის მიმართვაში, რომელსაც ხელს აწერდნენ უჩა ოქროპირიძე, ნინო ნოლაიდელი, ლევან დუმბაძე, გ. სვანიძე, გელა დუნდუა, თემურ ბერიძე, მ. ქვილითაია, მანანა ჩხიკვაძე, ლამარა კერვალიშვილი,

ანზორ გვარამია, გიორგი ჯიჯავაძე და სხვები, აღნიშნულია: “სრულიად საქართველოს ეროვნულ-პოლიტიკური მოძრაობა “ჭყონდიდელის” აჭარის სამხარეო ორგანიზაცია მხარს უჭერს ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის 103 მეცნიერისა და თანამშრომლის მიმართვას ელუარდ შევარდნაძისადმი.

მიგვაჩნია, რომ მხოლოდ მის გადადგომას მოჰყვება ყველა დაპირისპირებულ ძალთა შერიგება და ურთიერთნდობის აღდგენა.

თუ ბატონი ელუარდი მართლა ფიქრობს საქართველოს გადარჩენაზე, ამაზე უკეთესს ვერაფერს მოიმოქმედებს.” [იქვე, გვ. 2]

ანალოგიური განცხადებით მიმართა ელ. შევარდნაძეს კ. გამსახურდიას საზოგადოების აჭარის ორგანიზაციამაც. მასში აღნიშნულია, რომ “სამხარეო ორგანიზაციის წევრები ვთვლით, რომ მიმართვაში დაყენებული მოთხოვნა ელუარდ შევარდნაძის გადადგომის შესახებ იხსნის საქართველოს და მის ერს გადაშენებისაგან. მხოლოდ კანონიერების აღდგენა საფუძველია თავისუფალი, დემოკრატიული და ეროვნული სახელმწიფოს აღმშენებლობისათვის.” – ქ. ბათუმიდან მიმართვას ხელს აწერენ რევაზ ნაკაშიძე, ნოდარ შარაძე, ნუგზარ ჩხაიძე, ნათელა ასკურავა, ანგელინა გაბრიაძე, ნათელა სულავა და სხვა, ხოლო ქობულეთიდან მაყვალა ბუკია, მანანა ანთაძე, თაიგულ გვასალია, ლამზირა და გულიკო ოქროპირიძეები, იასგულ მჟავანაძე, ჯონი კუტალაძე, ნოდარ მამისაიშვილი, ნაილა ჩელებაძე, ნანა ოქროპირიძე, ოთარ ნაკანი, გივი ცივაძე, ნოდარ მაძულაძე და სხვები. [184, გვ. 2]

ამავე პერიოდში უნდა აღნიშნოს, რომ ქართული პრესის ფურცლებზე იბეჭდებოდა აჭარიდან გაგზავნილი მამხილებელი წერილები, რომლებშიც ასახვას პოულობდა საქართველოში სამხედრო-კრიმინალური გადატრიალების შემდეგ განვითარებული მოვლენები; 1993 წლის 18-24 მაისის გაზეთში “იბერია-სპექტრი” რუბრიკის ქვეშ – “წერილი ბათუმიდან” – გამოქვეყნდა სტატია, რომელშიც საქართველოში ხუნტის მიერ ჩადენილი თითქმის ყველა დანაშაულთა მხილების შემდეგ საუბარია აჭარის გარშემო შექმნილ ვითარებაზე. კერძოდ, მასში ნათქვამია: “...კარგად ვხედავთ, რომ პუტჩისტური მმართველობა ყველა ღონეს ხმარობს, რათა საბოლოოდ გათიშოს და ერთმანეთს დაუპირისპიროს საქართველოს

ცალკეული რეგიონები და მათ შორის აჭარაც... დღეს აჭარაში შედარებით სიმშვიდეა (თუ შეიძლება დღევანდელ საქართველოში საერთოდ სიმშვიდესა და მშვიდობაზე ლაპარაკი), რომელსაც ზოგიერთები “შეიარაღებულ მშვიდობას” უწოდებენ. მაგრამ ისინი არაფერს ამბობენ იმის შესახებ, რომ მაშინ, როდესაც მთელი საქართველოს მასშტაბით შეიარაღებული კრიმინალური ბანდები დათარეშობენ... სიმშვიდისა და მშვიდობის დაცვა-შენარჩუნების სხვა რა გზა ესაჩვენათ, ან თვითონ რა ძალებს დაუპირისპირებდნენ ქვეყნის საძარცვავად აღმდგარ შეიარაღებულ ბრბოებს, რომელთაც უკვე რამდენიმე გზის გადაჭამეს და მოიალაფეს თითქმის მთელი საქართველო. თუ აქაოდა, აჭარა “განსაკუთრებული” რეგიონია და ხელი არ ვახლოთო, – ამგვარად ნამუსზე შეგდებით მოულობდნენ გულს ძარცვა-გლეჯის დაკანონებით გაქსუებულ და სხვისი ქონების განუკითხავ მიტაცებაზე კბილებდალეხილ არამზადებს?!!

არა ბატონებო! ისინი, ვინც თუნდაც ერთხელ დაუმსახურებლად შეურაცხყო თანამომე და არ მოინანია, ან მას ძალადობით წაგლიჯა თუნდაც ერთი გროში, საქართველოს და ქართველების ინტერესების დამცველებად არსად გამოდგებიან... ამიტომაც ისინი, ვინც საქართველოს საზღვრებში მათი შეუფერხებელი გადაადგილების აუცილებლობის მომიზეზებით, მათი აჭარაში შემოყვანის აუცილებლობაზე ყბდობენ, საერთო ქართული საქმის კეთილმოსურნეებად არ შეიძლება ჩაითვალოს...

...უკვე წარსულს ჩაბარდა ის დრო, როცა ბევრ რამეს გაურკვევლობის ბურუსი აბუნდოვნებდა და მასზე დაფუძნებული დემაგოგიისა და ღეზინფორმაციის გზით ღეზორიენტაციის შეტანა შესძელით საერთო ქართულ ეროვნულ საქმეში... საკმაოდ ცნობილია თქვენი “მზრუნველობა” და მის გამო ატეხილი ფაციფუცი აჭარის გარშემოც და რადგანაც თქვენი ამ “მზრუნველობის” შედეგები მთელს საქართველოში სახეზეა, ამიტომაც გაფრთხილებთ, რომ ყოველი თქვენი ნაბიჯი, რომელიც აჭარაშიც გამოიწვევს დესტაბილიზაციისა და ქაოსის სტიმულირებას, შეფასდება როგორც ამ რეგიონის მოსახლეობისა და საქართველოს მთლიანობის წინააღმდეგ მიმართული გამყიდველური ქმედება, რომლის ავტორებიც დაუყოვნებლივ მიიღებენ საკადრის პასუხს.

ჩვენ მაინც გვინდა გვეჯეროდეს... ახალი ავანტიურებისაგან თავს შეიკავებთ, სულ მალე დაიწყებთ ჭეშმარიტი ტადრისაკენ და-საბრუნებელი გზების ძიებას... და თქვენს თავთან ერთად გადაარჩინთ საქართველოსაც...” [183, გვ. 11] – ნათქვამია წერილში.

ეროვნული მოძრაობის ძალთა ერთიანი ძალისხმევით სოლიდარული მიტინგი-მანიფესტაციით აღინიშნა ბათუმში 1993 წლის 26 მაისი. აღნიშნულ აქციაზე მიღებულ რეზოლუციაზე ხელი უნდა მოეწერათ სრულიად საქართველოს ე.პ.მ. “ჭყონდიდელის”, ჰელსინკის კავშირის, ეროვნული ფრონტი-რადიკალური კავშირის, წმინდა ილია მართლის საზოგადოებისა და კონსტანტინე გამსახურდიას საზოგადოების აჭარის ორგანიზაციებს; მაგრამ პირველი ორი ორგანიზაციის გარდა, დანარჩენებმა ადრევე შეთანხმებულ მიტინგზე მიღებულ რეზოლუციის ტექსტს ხელი არ მოაწერა, რაც ამ ძალთა ურთიერთობაში უკვე შეჭრილი არაჯანსაღი იმპულსების შედეგს წარმოადგენდა. რეზოლუციაში აღნიშნულია:

1. ვიზარებთ ივ. ჯავახიშვილის სახელობის უნივერსიტეტის 103 მეცნიერისა და თანამშრომლის მიმართვის ყველა პუნქტს ე.შევარდნაძისადმი და მოვითხოვთ მის დაუყოვნებლივ გადადგომას.

2. მოვითხოვთ საქართველოს ფაქტიური ხელისუფლების მიერ ანტიეროვნული საქმიანობის შეწყვეტის და ე.წ. პარლამენტის უპირობო დაშლას.

3. დაუყოვნებლივ აღდგეს საქართველოს კანონიერი ხელისუფლებისა და მისი პრეზიდენტის ზვიად გამსახურდიას უფლებამოსილებანი.

4. შეწყდეს მშვიდობიანი მიტინგების დარბევა-დახვრეტები და პოლიტიკური მოტივებით ადამიანთა დევნა-შევიწროება. ქართველ ხალხს მიეცეს მისი ნების თავისუფლად გამოხატვის საშუალება.

5. შეწყდეს საპატიმროებში პოლიტპატიმართა წამება, მათი ღირსების შელახვა და დაუყოვნებლივ განთავისუფლდეს ყველა მათგანი.

6. შეწყდეს ძმათამკვლელი ომი აფხაზეთში.

7. ქ. ბათუმის ერთ-ერთ მაგისტრალურ ქუჩას ეწოდოს საქართველოს ეროვნული გმირის მერაბ კოსტავას სახელი.

8. გამოვაცხადეთ რა კანონიერების აღდგენა ქართველი ერის ღირსების საქმედ, მოვეუწოდებთ მას გაააქტიუროს მშვიდობიანი მე-თოდებით ბრძოლა ამ მიზნის მისაღწევად.

სრულიად საქართველოს ეროვნულ-პოლიტიკური მოძრაობა “ჭყონდიდელისა” და კ. გამსახურდიას საზოგადოების აჭარის სამხარეო ორგანიზაციებმა დაიწყეს თავიანთი ფილიალების ჩამოყალიბება აჭარის რაიონებში. ქობულეთის რაიონში ამ საქმეს “ჭყონდიდელის” ორგანიზაციიდან ხელმძღვანელობდა რეზო ტაკიძე, რომელსაც მხარში ედგნენ ადგილობრივი პატრიოტები – ნოდარ მამისაიშვილი, სულიკო ვერულიძე, გივი ცივაძე და სხვა, ხოლო ხულოს რაიონში ამავე ორგანიზაციის ჩამოყალიბებაში დიდი წვლილი შეიტანა ეროვნული მოძრაობის ცნობილმა წარმომადგენელმა ვალერი რიჟვაძემ, რომელმაც ამ საქმეში მხარში ამოიყენა ბადრი შანთაძე (შემდგომში ხულოს ორგანიზაციის თავ-რე), თამაზ კოჩალიძე და სხვები.

კანონიერი ხელისუფლებისა და პრეზიდენტ გამსახურდიას მომხრე ძალები ამ დროისათვის აჭარაში საკმაოდ მომძლავრდნენ და საქართველოში მათი საყოველთაო დევნის პირობებში ბათუმში შესაძლებელი გახდა კონსტანტინე გამსახურდიას 100 წლისთავისადმი მიძღვნილი სოლიდური საიუბილეო ღონისძიების ჩატარება. ამის შეახებ გაზეთში “საქართველოს სამრეკლო” ნათქვამია: “14 ივნისს ბათუმში ჩატარდა კონსტანტინე გამსახურდიას 100 წლისთავისადმი მიძღვნილი საიუბილეო კონფერენცია.

კონფერენცია შესავალი სიტყვით გახსნა კ. გამსახურდიას საზოგადოების აჭარის სამხარეო ორგანიზაციის გამგეობის თავმჯდომარემ რევაზ ნაკაშიძემ... კონსტანტინე გამსახურდიას ცხოვრებისა და ლიტერატურული მოღვაწეობის შესახებ ისაუბრა ოთარ გოგოლიშვილმა... სიტყვით გამოვიდა... ნოდარ შარაძე.

დარბაზი ფეხზე ადგომით, ოვაციებით შეეგება სრულიად საქართველოს კონსტანტინე გამსახურდიას საზოგადოების პრეზიდენტს ბატონ მუხრან მაჭავარიანს, ვიცე-პრეზიდენტებს ბატონებს: ელიზბარ ჯაველიძეს, თამაზ ვაშაძეს, სოსო სიგუას...” კონფერენციაზე სიტყვით გამოვიდნენ მუხრან მაჭავარიანი, ელიზბარ ჯაველიძე, სოსო სიგუა, მოძრაობა “ჭყონდიდელის” პრეზიდენტი ვალე-

რი გაბელია, პოეტი ნოდარ ჯალაღონია, თამაზ ვაშაძე, ბადრი მე-
ლაძე და სხვები.

აქვე ნათქვამია, რომ – “ტექნიკური უნივერსიტეტის დოცენ-
ტმა გელა ნიკურაძემ მოუწოდა აჭარის სტუდენტ-ახალგაზრდობას
– გაწევრიანდეს კ. გამსახურდიას საზოგადოებაში, რათა აქტიური
მონაწილეობა მიიღოს საქართველოში კანონიერების, სამართლია-
ნობის აღდგენისათვის უკომპრომისო ბრძოლაში.

დიდმა დარბაზმა ხალხი ვერ დაიტია” [185, გვ. 4] – აღნიშ-
ნულია გაზეთში. ამ ღონისძიების ჩატარების საკმოდ მაღალი დო-
ნე განსაზღვრა აჭარის ხელისუფლების პოზიციამაც, რომელიც
ლოიალურ დამოკიდებულებას იჩენდა პრეზიდენტ გამსახურდიას
მომხრე პოლიტიკური ძალების მიმართ, რაც შევარდნადის ხუნტის-
ტური ხელისუფლების მიერ საქართველოში შემქმნილი აუტანელი
ვითარების გამო, ადვილი არ იყო. აი, როგორ ახასიათებს ამ ვი-
თარებას უცხოური პრესა:

“საქართველოში შევარდნადის არჩევამ პარლამენტის თავ-
მჯდომარედ და სახელმწიფოს მეთაურად ვერ შეაჩერა ამ ქვეყნის
სახელმწიფოებრივი ავტორიტეტის დაცემა. დემოკრატიულად არჩე-
ული პრეზიდენტ გამსახურდიას წინააღმდეგ მოწყობილი ძალისმი-
ერი პუტჩის შემდეგ ქვეყანაში ბატონობენ შეიარაღებული ბანდები.
იმავედროულად შევარდნაზე აქტიურად ეწევა ყოფილი კომუნისტუ-
რი აპარატის აღდგენას... გამოყენებულია ექს-საბჭოთა კავშირისათ-
ვის ტიპური პროკომუნისტური შერევა სახელმწიფო მონოპოლიი-
სა და მაფიოზური ბანდების ბაზაზე, სადაც ძლიერი პიროვნებები
ნადავლს ერთმანეთში ინაწილებენ...”, [183, რას წერენ ჩვენზე ევ-
როპაში, გვ. 12] – აღნიშნულია გაზეთ “ნოიე ციურიხერ ცაიტუნ-
გის” 1993 წლის 8-9 აპრილის ნომერში. ხოლო ამავე გაზეთის
13 მაისის ნომერში ნათქვამია: “234 ნომინალურ დეპუტატთა შო-
რის, რომელნიც 26 პარტიად და მოძრაობად არიან დაჯგუფებულ-
ნი, არის ოთხი ყოფილი კომპარტიის ცკ-ის მდივანი, ყოფილი ცკ-
ის რამდენიმე წევრი, საერთოდ ყოფილ პარტიულ ფუნქციონერთა
არაპროპორციულად მაღალი წილია. საქართველოში დღეს ისევ
განუყოფელად ბატონობს ყოფილი კომუნისტური ნომენკლატურა,
თანაც იმდენად, რომ შევარდნაძემ “კგბ”-ც ააღორძინა “დაზვერვისა
და ინფორმაციის სამინისტროს” სახით...”

მთავრობის მეთაურის მოადგილე რომან გოცირიძე და შევარდნაძისადმი მეგობრულად განწყობილი დეპუტატი ირინა სარიშვილი – ელპ-ის ლიდერის გიორგი ჭანტურიას მეუღლე – იძულებულნი არიან აღიარონ, რომ საქართველოში დღეს განუკითხაობა და ქაოსი ბატონობს. ი. სარიშვილს თუ დაეუჯვრებთ, “– აღნიშნავს გაზეთი – “ამას ემატება კონფლიქტი აფხაზეთში, პირველ რიგში იოსელიანის და კოტოვანის შეიარაღებულ ბანდებს რომ აწყობს, რომელნიც მშვიდობიან და სტაბილურ ვითარებაში ძალაუფლების დაკარგვის წინაშე აღმოჩნდებიან. ბ-ნი გოცირიძე და ქ-ნი სარიშვილი იმასაც აღიარებენ, რომ ეკონომიკის მართვაც აგრეთვე მნიშვნელოვანწილად ბანდების ხელშია.

მაშ, რატომ უჭერენ ეს პირნი მხარს შევარდნაძეს?”, – კითხულობს გაზეთი და იქვე პასუხობს, – “ყველაფრის გასაღებია სიტყვა “ფარდობითობა”. სახელმწიფოს მეთაური (ასე თვლის ქ-ნი სარიშვილი) ერთადერთი მასტაბილიზებელი ფაქტორია, უძისოდ ყველაფერი კიდევ უფრო გაუარესდება. “ის რომ წავიდეს, სხვები გაიმარჯვებენ” – და ის მხოლოდ გამსახურდიას კი არ გულისხმობს, არამედ ამ ბანდების მეთაურებს, მათ შორის კიტოვანსა და იოსელიანს,” – აღნიშნავს გაზეთი და ბოლოს აკეთებს ასეთ დასკვნას: “ალბათ შევარდნაძე მართლაც მასტაბილიზებელი ძალაა, მაგრამ ის ასტაბილებს ანარქიას, ნეოკომუნისტურ ოლიგარქიას და – თუნდაც აფხაზეთის მაგალითზე – აშკარა სამხედრო აგრესიას საკუთარი ქვეყნის მოქალაქეთა წინააღმდეგ.

საქართველოში ამჟამად ბევრად უფრო ნაკლები დემოკრატი-აა, ვიდრე “დიქტატორად” მონათლული გამსახურდიას დროს და ამაზე შევარდნაძე არის პასუხისმგებელი”, [184, რას წერენ ჩვენზე ევროპაში, გვ. 6] – აღნიშნავს გაზეთი.

ასეთ უმძიმეს საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ვითარებაში აჭარაში მოქმედმა ეროვნული მოძრაობის ძალებმა საქართველოში კანონიერების აღსადგენად გასაწევი მუშაობის კიდევ უფრო გააქტიურებისათვის საჭიროდ მიიჩნიეს ბათუმში მაშინ არსებული საქართველოს ეროვნული მოძრაობის ისტორიის მუზეუმის ბაზაზე შექმნათ პროპაგანდა-აგიტაციის ცენტრი “შავლეგო”, რომლის წესდების პროექტის მუხლში მიზნები და ამოცანები, ნათქვამია:

“ქართული ეროვნული ცნობიერებიდან გამომდინარე კავშირი მიზნად ისახავს ეროვნული თვითშეგნების ყოველმხრივ აღორძინებას, საქართველოს დამოუკიდებლობის, თავისუფლების, ტერიტორიული მთლიანობისა და თავისთავადობის დაცვას, მშვიდობიანი ფორმებით სამართლიანობის და კანონიერი ხელისუფლების აღდგენას.” მაგრამ ეროვნული მოძრაობის შიგნით წამოჭრილი წინააღმდეგობის და აჭარის ხელისუფლების მიერ გამოვლენილი პოზიციის გამო, ეს წამოწყება ჩაიშალა.

საქართველოში ფაქტობრივი ხელისუფლების შესახებ მამხილებელი წერილები გამოაქვეყნეს უცხოელმა ჟურნალისტებმა, – იოჰან მიქაელ გინტერმა და ფელიქს შულცმა, ვანდა ვანზიდლერმა, ანდრეას ერბერმა, მათიას ვალენტაინმა და სხვებმა. [186, გვ. 8] პირველი ორი თავიანთ ჟურნალში “Die Drei” წერენ: “...ყოველ ღამეს ავტომატის გაბმული ჯერის ხმა გვესმის. ერთხელ ვიღაც სწორედ ჩვენი ფანჯრების წინ მოკლეს. დღეს თბილისში სხვადასხვა ჯურის შეიარაღებული ბანდები ბატონობენ, მიუხედავად იმისა, რომ ზოგჯერ ურთიერთს ებრძვიან, ყოველი მათგანი ამჟამინდელ ხელისუფალთა დასაყრდენს წარმოადგენს...”

როდესაც გენშერი პრესკონფერენციაზე ადასტურებდა (თბილისში ყოფნისას – უ.ო.), თითქოს ხუნტამ ქვეყანა დემოკრატიული განვითარების გზაზე დააყენა, სასტუმროს წინ თავმოყრილი სტუდენტები ხელკეტებით დაარბიეს... ჯვიმს ბეიკერმა როდესაც თბილისში ე. შევარდნაძე მოინახულა, მისი გამოსვლის ბოლო სიტყვები: “მე აქ დემოკრატიის გზაზე მდგომი ქვეყანა ვპოვე”, ხმამაღლა გადასცეს, რათა ჩაეხშოთ სროლის ხმა, რითაც ხუნტის ბანდები ათიათასიან საპროტესტო დემონსტრაციას არბევდნენ,” – აღნიშნავენ ავტორები და იმავე წერილში ამბობენ, რომ 1991-92 წლის დეკემბერ-იანვრის ამბებს “პარიზიდან ე. შევარდნაძემ “დემოკრატიული რევოლუცია” უწოდა... მოგვიანებით “საქვეყნოდ ცნობილი დემოკრატი” შევარდნაძე ქება-დიდებას ასხამდა ბანდების დანაშაულს, როგორც დიდ წვლილს დემოკრატიულ რევოლუციაში”. მათ სწორედ დემოკრატია დაასამარეს საქართველოში” – მართებულად შენიშნავენ ავტორები და იქვე მოგვითხრობენ ხუნტის ზოგიერთი ფუნქციონერის უშედეგო მცდელობაზე რამენაირად გაამართლოს ხუნტის მმართველობა და უარყოს მის მიერ ჩადენი-

ლი დანაშაულობანი, მათ შორის ხალხის მკვლელობანი. ავტორთ მოჰყავთ ასეთი თვალსაჩინოება მათი ტყუილის სამხილებლად, რომ მრავალგზის შეკითხვის მიუხედავად იგი (ვახტანგ გოგუაძე-ზეა საუბარი – უ.ო.) ვერცერთ გვარს ვერ იხსენებს. დაგვპირდა სიას “არამკვდართა” გვარებით, რაც ვერასგზით ვერ მივიღეთ მიუხედავად ყოველდღიური მოთხოვნისა.

“ზაზა წიკლაური მანქანიდან გადმოვარდა”, ირაკლი გოცი-რიძის ვაჟი ფსიქიურად არამდგრადი იყო, არაფერია ცნობილი დევნილ პარლამენტართა დაპატიმრების შესახებ.” თვით გამსახურ-დია? – ზის გროზნოში ლენინის ბიუსტის ქვეშ. იგი ქართველი ხალხის წინააღმდეგ იბრძვის, როგორც მოსკოვის იმპერიული ცენ-ტრის შავი ძალების იარაღი. “იგივე გვითხრა მანამდე სანდრო კავსაძემ” [იქვე, გინტერი ი.მ., შულცი, ფ., კავკასიური მოგზაურო-ბის ჩანაწერები] წერენ ავტორები ქართველ ფუნქციონერთა ვირეშ-მაკული პასუხებით საგონებელში ჩავარდნილნი, რადგან კარგად იცოდნენ რასთან ჰქონდათ საქმე, მაგრამ ამ ხალხის უპასუხის-მგებლობა და თვითნებობის უსაზღვროება, ძალიან აკვირვებდათ. აქვე თავიანთ სტატუსს რამდენიმე დამახასიათებელი შტრიხით ავ-სებენ: “...გოგუაძის კაბინეტიდან ერთი, ხოლო შევარდნაძის ბიუ-როდან სამი სართულით ქვევით დღესაც არსებობს ჯერ კიდევ სტალინისა და ბერიას დროინდელი საპყრობილე... მთავარ როლს ოფიციალის გაზეთებთან ერთად სრულებით დეგენერირებული ტე-ლევიზია ასრულებს. თვითდაცვის მიზნით თვეების მანძილზედ თავშეუკავებლად იტყუებიან ისე, რომ მოსახლეობა საყოველთაო საინფორმაციო ფსიქოზმა მოიცვა. გამსახურდიას სახელით ტელე-ვიზია თხზავდა მოწოდებებს, სადაც იგი თითქოსდა პროპაგანდას უწევდა შეიარაღებულ ბრძოლას, ქვეყნის ტერიტორიული მთლიანობის ხელყოფას, საქართველო-ჩეჩნეთის სახელმწიფოს ჩამოყალი-ბებას და ა.შ... ცნებების აბრუნდი საქართველოში გახშირდა. სიც-რუე განსაზღვრავს ყოველდღიურობას...” [იქვე] შემდეგ ავტორები ხაზს უსვამენ თუ ცილისწამების რა ფორმებს მიმართავდნენ გამ-სახურდიას წინაშე, თუ რა უბედურებები დაატრიალეს ხუნტის-ტებმა სამეგრელოში და ბოლოს მოგვითხრობენ იმ უდიდესი მთა-ბეჭდილებების შესახებ, რაც მათზე ზვიად გამსახურდიასთან პი-რად შეხვედრას მოუხდენია.

“ზვიად გამსახურდია, როგორც პოლიტიკოსი, მეცნიერი და პიროვნება, – მოწვევითი იქნა საქართველოდან. კითხვაზე – ლიტერატორ-მეცნიერ გამსახურდიასათვის უკეთესი ხომ არ იქნებოდა უნივერსიტეტში დარჩენა, – მან გვიპასუხა: როგორ შემძლო ჩვენს საზოგადოებრივ მდგომარეობაში შინ ჯდომა და მხოლოდ ცქერა? ადამიანი ქრისტიანი უნდა იყოს არა მარტო სულიერი თვალსაზრისით, არამედ პრაქტიკულადაც,” – ყვებიან ისინი და თავიანთ ძალზე მნიშვნელოვან წერილს ასე ამთავრებენ, – “მიწაზე ისე, როგორც გულმოწყალე სამართელი ხედავდა ტანჯვას და მოქმედებდა. მეტრძოლი ქრისტიანობა თავისი შინაარსით წარმოადგენდა ქართული კულტურის შინაგან არსს, ურჩხულზე გამარჯვებული წმინდა გიორგის თაყვანისცემაში გაცხადებულს.” [იქვე, გვ. 9]

ასეთი ვრცელი ამონაწერების მოტანა ნაშრომში უცხოეთის წარმომადგენელთა წერილებიდან საჭიროდ ვცანით, იმიტომ, რომ დღევანდელმა ახალთაობამ და უბრალოდ საქმეში ნაკლებად ჩახედულმა ხალხმა ნათლად დაინახონ თუ რა ფორმები მიიღო საქართველოში ეშმაკეულისა და სიკეთის, წარმავალისა და მომავლის გასაგნებულმა ბრძოლამ, – რა დონეზე შეიძლება დაიყვანოს ადამიანი აზროვნების “მესამე მდგომარეობაში” ყოფნამ, და საერთოდ, რას ნიშნავს “ჰომო სოვეტიკუსი” და სანამდე შეიძლება მიგვიყვანოს მისი შინაარსის სიღრმისეულმა ხვეულებმა ყოველგვარი ადამიანური ურთიერთობების გადაგვარებაში. ასეთ ფონზე კი სრულიად ბუნებრივად გამოიყურება ე. შევარდნაძის 1993 წლის 9 ივნისის განცხადება, რომ “რუსეთი ის რუსეთი აღარაა, გამოიცვალა და “სნგ”-ში შესვლასთან დაკავშირებით უნდა მოეწყოს რესპუბლიკური რეფერენდუმი”, რამაც საქართველოში უდიდესი აღშფოთება გამოიწვია. ქართველმა ახალგაზდრობამ პირდაპირ განაცხადა: “რეაგირების გარეშე არ დავტოვოთ ე. შევარდნაძის განცხადება.

მეგობრებო, გაერთიანებული ძალით უნდა ვიბრძოლოთ, რომ ჩვენი პასიურობით არ დაიკარგოს ის, რის მოპოვებასაც ჩვენმა თანატოლებმა სიცოცხლე შესწირეს.” [185, გვ. 15]

აი, ასე ანგრევდა და ანადგურებდა ე. შევარდნაძე ქართული ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის მონაგარს, და ამიტომაც იბეჭდებოდა უცხოურ პრესაში მის შესახებ სტატიები ასეთი

სათაურებით: “მომაკვდავი დემოკრატია საქართველოში, – შევარდნაძე – ბანდიტური ძალაუფლების მომხვეჭელი”, [187, გვ. 12] “ქართველი ხალხი ვერავობის და ცინიზმის მსხვერპლია” [184 ა, გვ. 6] და სხვა. ამ უკანასკნელ სტატიამი “სოვიეტ ანელისტის” მიერ გაკეთებულ ანალიზში სხვასთან ერთად აღნიშნულია, რომ “როგორც ჩანს, დასავლეთი, მეტადრე შეერთებული შტატები, თავის დროზე დათანხმდნენ რუსეთის სადაზვერვო სამსახურის სურვილს, რომ საქართველოში შექმნილიყო მარიონეტული რეჟიმი.” – დროა დასავლეთმა აღიაროს “დოკუმენტურად დადასტურებული ეს უდავო ფაქტი, რომ ჩვენ ვერაგულად ვულალატეთ ამ მამაც ხალხს და მათ კანონიერად არჩეულ ხელისუფლებას. დროა, სადაც ჯერ არს, მთელ მსოფლიოში სათანადო ნაბიჯები იქნას გადადგმული ამ შეცდომათა აღიარებისათვის”, – ამბობს ჟურნალ “სოვიეტ ანელისტის” რედაქტორი, ქრისტოფერ სტორი და დასავლეთის მთავრობებს მოუწოდებს: “მოიკრიბონ მორალური ძალა, გამოავლინონ კეთილგონიერება და აღიარონ, რომ დასავლეთი საქართველოს უსინდისოდ მოექცა და არ დაკარგოს დრო, ამ ვითარების გამოსასწორებლად...” [იქვე]

ამავდროულად საქართველოში ხუნტის მიერ გაღვივებული სამოქალაქო დაპირისპირება თავის პიკს აღწევს და შევარდნაძის კრიმინალური ხელისუფლება ყველაფერს კადრულობს თავის გადასარჩენად, მის საპირისპიროდ კი ფართო გაქანებას ღებულობს ეროვნული დაუმორჩილებლობის მოძრაობა. ამასთან მდგომარეობა ე.წ. აფხაზეთის ომში საკმაოდ რთულდება. მოწინააღმდეგე ცდილობს ისარგებლოს საქართველოში შექმნილი ვითარებით და გადაწყვეტი სტრატეგიული უპირატესობა მოიპოვოს ომში. მაგრამ საქართველოს კანონიერი და ფაქტობრივი ხელისუფლების შეიარაღებულ ძალთა ერთობლივი მოქმედების შედეგად მტერი სასტიკ მარცხს განიცდის ტამიშთან და მისი გეგმები იფუშება. [188, გვ. 1] დაიწყო ქართულ ფორმირებათა შორის ურთიერთგაგების და სწრაფი დაახლოების პროცესი. ამ პროცესის ჩასაშლელად შევარდნაძის საინფორმაციო სააგენტო ”მაცნე” ავრცელებს ცილისმწამებლურ დეზინფორმაციას, რომ თითქოს საქართველოს პრეზიდენტ ზვიად გამსახურდიას დაეწესებინოს ჯილდო აფხაზეთიდან გამოქცეული მეომრებისათვის, [იქვე] რომლის მიზანსაც ამ ორ ბანაკს

შორის ურთიერთუნდობლობის გაღვივება წარმოადგენდა (სრულიად საქართველოს ეროვნული დაუმორჩილებლობის კომიტეტის პრესცენტრის მამხილებელი განცხადება, თუ სინამდვილეში რაში იყო საქმე, აღნიშნულმა საგენტომ არ გადასცა). საქართველოს ფაქტობრივი ხელისუფლების დამოკიდებულება და მისი მიზნები ე.წ. აფხაზეთის ომში თავიდან ბოლომდე ამხილა პრეზიდენტმა ზვიად გამსახურდიამ თავის “მიმართვა ქართველი ერისადმი, აფხაზეთში დისლოცირებული ყველა ქართველი მეომრისადმი” და ბოლოს მასში აღნიშნა: “...მოუწოდებ აფხაზეთის ტერიტორიაზე დისლოცირებულ ყველა ქართველ მებრძოლსა და მეთაურს, სრულიად საქართველოს მოსახლეობას: არ დაემორჩილოთ ე. შევარდნაძეს და მისი კომუნისტური ხუნტის ბრძანებებს, არ დათმოთ აფხაზეთის, – ძირძველი ქართული მიწის არც ერთი გოჯი, არ ჩააბაროთ მტერს უკვე მოპოვებული პოზიციები. აღადგინეთ საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობა. გახსოვდეთ, რომ საქართველოს რესპუბლიკის საზღვარი მდინარე ფსოუზე გადის!...” [189] მაგრამ საკმარისი არ იყო საქართველოში მიმდინარე პროცესებისადმი მარტო დასავლეთის გამოფხიზლება. აქ კანონიერების აღსადგენად აუცილებელს წარმოადგენდა მთელი ქართული ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობისა და საქართველოს კანონიერი ხელისუფლების ძალისხმევითა გაერთიანება და კოორდინაცია საერთო მიზნის მისაღწევად. სწორედ ამ მიმართულებით გაიშალა მძლავრი მუშაობა მთელ საქართველოში 1993 წლის ზაფხულში, რასაც შედეგად მოყვა საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს საგანგებო სესია ამავე წლის 8, 9 და 10 ივლისს ქალაქ ზუგდიდში [190, გვ. 1-4] და ამავედროულად აქვე საქართველოს მრგვალი მაგიდის სხდომის ჩატარება. [იქვე, გვ. 5]

8 ივლისს ჩატარდა სესიის მოსამზადებელი სამუშაოები, საბოლოოდ დაიხვეწა დოკუმენტები, რომლებიც სესიაზე უნდა გასულიყო. 9-10 ივლისს ქ. ზუგდიდში გაიმართა საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს სესია, რომელზედაც დღის წესრიგით გათვალისწინებულ საკითხებზე მოხსენებები გააკეთეს დეპუტატებმა გ. ფირცხალაიშვილმა, შ. აბზიანიძემ, ვ. ცაგარეიშვილმა, მ. გაბაშვილმა, რ. პეტრიაშვილმა. გ. თაქთაქიშვილმა, ნ. მოლოდინაშვილმა და სხვ.

განხილული იქნა საკითხები საქართველოს რესპუბლიკის კონსტიტუციაში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანის, საქართველოს რესპუბლიკის 1993 წლის 9 ივლისის კანონის სამოქმედოდ შემოღების შესახებ და სხვა. მეტად მნიშვნელოვანი იყო დეპუტატ ბ. გიორგობიანის განცხადება – საკუთარ მოქალაქეთა წინააღმდეგ გენოციდის პოლიტიკის გატარებისათვის შევარდნაძის მეთაურობით მოქმედი რეჟიმის საერთაშორისო სამართლის მიერ გასამართლების მიზანშეწონილების შესახებ.

სესიამ მოისმინა და დაამტკიცა შემდეგი დოკუმენტები: საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს მიმართვები ქართველი ერისადმი, ლტოლვილებისადმი, საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და მსოფლიო პარლამენტებისადმი, საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობისათვის აფხაზეთში მეგრძოლი მეომრებისადმი, კავკასიის ხალხებისადმი, უკანონო ხელისუფლების დაქვემდებარებაში მყოფი გვარდიისა და პოლიციისადმი, საქართველოს პრეზიდენტისადმი. განცხადებები ჩეჩნეთში მიმდინარე მოვლენებისა და ე. შევარდნაძის საერთაშორისო სამართლის მიერ გასამართლების აუცილებლობის შესახებ.

გაიმართა დებატები, დაისახა საქართველოში შექმნილი უმძიმესი მდგომარეობიდან გამოსვლის საგანგებო ღონისძიებები. [191, გვ. 1]

საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს აღნიშნულ სესიას დეპუტატის სტატუსით ესწრებოდა აჭარიდან ტ. ფუტყარაძე, ხოლო სტუმრად მიწვეულნი იყვნენ უ. ოქროპირიძე, ნ. ნოღაიძე, ლ. კერვალიშვილი, რომლებმაც აგრეთვე მონაწილეობა მიიღეს ზუგდიდში ამავდროულად გამართულ სრულიად საქართველოს მრგვალი მაგიდის პარტიებისა და ორგანიზაციების გამსვლელ სხდომაში. მრგვალი მაგიდის გამსვლელ სხდომაზე დღის წესრიგის მთავარ საკითხს წარმოადგენდა საქართველოს პოლიტიკური მდგომარეობის განხილვა, მიმდინარე პლებისციტის შედეგები, დაისახა მისი დროულად დამთავრებისათვის კონკრეტული გზები, მოისმინეს ინფორმაცია უზენაესი საბჭოს მუშაობის შესახებ.

აღნიშნული საკითხების ირგვლივ თავიანთი მოსაზრებები გამოთქვეს: თენგიზ კიკაჩიშვილმა, ზაურ ქობალიამ, ნუგზარ მოლოდინაშვილმა, ავთანდილ რცხილაძემ, ბიძინა გიორგობიანმა, ნინო

ნოღაიდელმა, ზაურ კვარაცხელიამ და სხვებმა. სხლომამ მიიღო მიმართვა საქართველოს მოსახლეობისადმი, რომელშიც აღნიშნულია, რომ “ზუნტის მიერ საქართველოს რესპუბლიკის კონსტიტუციის გაუქმებამ და 1921 წლის კონსტიტუციის აღდგენამ ხელი შეუწყო იმპერიული ძალებისა და მისი ქართველი ემისრების დანაშაულებრივი მიზნების განხორციელებას. ამდენად სახელმწიფო გადატრიალებით იმთავითვე ჩაეყარა საფუძველი საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის რღვევას.

ჩვენი ქვეყნის გადარჩენის ერთადერთი გზა კანონიერი ხელისუფლების აღდგენა საქართველოს რესპუბლიკის მთელს ტერიტორიაზე.

ამ მიზნის მიღწევის გზაზე თვისობრივად ახალი ეტაპია საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს მესამე მოწვევის პირველი სესიის ჩატარება საქართველოს ტერიტორიაზე.

მრგვალი მაგიდის პოლიტიკური პარტიები და ორგანიზაციები მხარს უჭერენ სესიის გადაწყვეტილებებს...” [190, იქვე] და აშ.

როდესაც საქართველოს დევნილი კანონიერი ხელისუფლება ყველა ღონეს მიმართავდა აფხაზეთში ქართული პოზიციების განსამტკიცებლად და სოხუმის გადასარჩენად, ე. შევარდნაძე სოჭში დებს მორიგ კაპიტულანტურ შეთანხმებას, რითაც ფაქტიურად ახდენს მტრის წინაშე მდგომი სოხუმის თავდაცვის პარალიზებას და მისი დამცავი სამხედრო ძალების განიარაღებას. ამ ხელშეკრულების სარგებლიანობას აფხაზეთი მხარისათვის ცნობილი გუდაუთელი ლიდერი კ. ოზგანი ასე ახასიათებს: “თითქოსდა ეს არის პრობლემის მშვიდობიანი მოგვარება, მაგრამ მინდა გულახდილად გითხრათ და დაგარწმუნოთ ყველა, ვინც მისმენს: ეს არ ნიშნავს იმას, რომ აფხაზეთი საქართველოს შემადგენლობაში იქნება – ეს გამორიცხებულია – აფხაზეთი არ იქნება საქართველოს შემადგენლობაში. ის თავისუფალი სახელმწიფო იქნება...”

“მე ვიცი, რომ ამ დოკუმენტს – სოჭის ხელშეკრულებას – მხარს არ დაუჭერს საქართველოში ფართო საზოგადოებრიობა, რადგან ეს დოკუმენტი არ არის სასარგებლო საქართველოს სახელმწიფოსათვის, საქართველოს არმიისათვის. ეს დოკუმენტი სასარგებლოა აფხაზი ხალხისათვის, აფხაზეთის სახელმწიფოსათვის. და თუ პერსპექტივაში ამ დოკუმენტს ნორმალურად გამოვიყენებთ,

მჯერა, აფხაზეთი მიაღწევს ყველაფერ იმას, რისი მიღწევაც უნდა. ამ დოკუმენტის მეშვეობით ჩვენ მივალთ მთლიან სამხედრო-პოლიტიკურ გამარჯვებამდე.” [192, გვ. 1] ასეთმა დოკუმენტმა, რა თქმა უნდა, საქართველოში აღშფოთების ახალი ტალღა გამოიწვია და ე. შევარდნაძის გადადგომის მოთხოვნით გამართულმა მიტინგებმა და მანიფესტაციებმა მთელს ქვეყანას გადაუარა. აჭარაში მოქმედ პრეზიდენტ ზვიად გამსახურდიას მხარდამჭერთა ხალხმრავალ მიტინგზე 1993 წლის 2 აგვისტოს წაკითხულ იქნა მიმართვა “მამულოშვილნო!”, [176, გვ. 5] ხოლო აღნიშნული მიმართვის შინაარსიდან გამომდინარე აჭარაში მოქმედი პოლიტიკური პარტიებისა და ორგანიზაციების განცხადება გაიგზავნა და გამოქვეყნდა გაზეთში “იბერია-სპექტრი”. [193, გვ. 6] მასში ნათქვამია: “...შევარდნაძემ ვერ მოახერხა მის მხარდამჭერ ძალებზე დაყრდნობით ჭეშმარიტი ქართული ეროვნული მოძრაობის განადგურება. ამ მიზნითაა გადადგმული მორიგი “საზავო” ნაბიჯიც, ფაქტობრივმა ხელისუფლებამ რუსეთთან მის მიერ ადრე დადებული შეთანხმებების (1992 წ. 3 სექტემბერი, 1993 წ. 14 მაისი) აშკარა კრახის ფონზე ხელი მოაწერა ქართული მხარისათვის კაპიტულანტურ გარიგებას, რითაც რუსეთს შესაძლებლობა მისცა ამ შეთანხმების ყველა პუნქტი გამოიყენოს საკუთარი მიზნების მისაღწევად. თუ ადრე რუსეთი იძულებული იყო საქართველოს წინააღმდეგ შენიღბულად ემოქმედა, ახლა მას ეს ფორმალობაც მოეხსნა, რადგან ამ შეთანხმებით მას შეექმნა საქართველოს შინაურ საქმეებში აშკარა ჩარევის ახალი სამართლებრივი ბაზისი.

ჩვენ აჭარაში მოქმედი პოლიტიკური პარტიები და ორგანიზაციები სასტიკ პროტესტს ვაცხადებთ შევარდნაძის რეჟიმის კაპიტულანტური პოლიტიკის წინააღმდეგ, ვგმობთ ქართველი ერის გენოციდსა და საქართველოს ტერიტორიული მთიანობის დარღვევისაკენ მიმართულ ქმედებებს.

მოვითხოვთ ე. შევარდნაძის დაუყოვნებლივ გადადგომას და კანონიერი ხელისუფლების აღდგენას.” [იქვე] ანალოგიური მოთხოვნით მიმართა ამავე გაზეთს ბათუმელ ინტელიგენტთა ჯგუფმა ნუნუ სკამკოჩაიშვილის, გიორგი არველაძის, ინგა ფაცურიშვილის, თალიკო შეყილაძის, ლია ვანაძის და სხვ. სახით. [იქვე]

საქართველოს დევნილმა უზენაესმა საბჭომ მორიგი ნაბიჯი გადადგა და 1993 წლის 2 სექტემბერს გამართულ თავის სესიაზე მიიღო დადგენილებანი “საქართველოს რესპუბლიკის მინისტრთა კაბინეტის საქართველოში ფუნქციონირების აღდგენის შესახებ” და “საქართველოს რესპუბლიკის პრეზიდენტის დევნილობიდან საქართველოში დაბრუნების შესახებ”. ამ უკანასკნელში აღნიშნულია, რომ “საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭო ადგენს: 1) მოთხოვნის საქართველოს პრეზიდენტს ბატონ ზვიად გამსახურდიას დაბრუნდეს დევნილობიდან საქართველოში და განაგრძოს თავისი უფლებამოსილების შესრულება.” [194, გვ. 2] ამ დადგენილებებს მოჰყვა დასავლეთ საქართველოს რიგ რაიონებში, განსაკუთრებით სამეგრელოში სახელმწიფო ხელისუფლების კანონიერი სტრუქტურების აღდგენისა და მისი მშვიდობიანი დაპყვადების უწყვეტი პროცესი, რასაც შევარდნაძემ აღნიშნული პროცესის ჩასაშლელად ხელისუფლების მორიგი პროვოკაციებით უპასუხა. მათ შორის თავისი ხასიათის ყველაზე ორიგინალური იყო დაუმორჩილებელი რეგონებისაგან ფოთის პორტისა და მისგან მომარაგების მიღების ბლოკირებისათვის რკინიგზაზე მის მისადგომებთან ვაგონების დაღუღება და ამ ქმედების გამსახურდიას მომხრეებზე გადაბრალება. [იქვე, გვ. 1] ამავე მიზნით ე. შევარდნაძემ მოაწყო მორიგი ვოიაჟი დასავლეთ საქართველოში და თავისი პოზიციების განსამტკიცებლად 1993 წლის 5 სექტემბრისათვის შეხვედრები გამართა ქუთაისში, ფოთში, იმავე დღეს ეწვია ბათუმს და შეხვდა აჭარის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარეს ასლან აბაშიძეს. ამავე შეხვედრების დროს იგი შეხვდა სამხედრო ნაწილის მეთაურებს, შ/ს სამინისტროს, თავდაცვისა და საინფორმაციო სადაზვერვო სამსახურის ხელმძღვანელებს – გ. ყარაყარაშვილს, თ. ხაჩიშვილს, ჯ. იოსელიანს, კ. კობალაძეს [იქვე] და სხვა. გააქტიურდნენ შევარდნაძის მარიონეტული რეჟიმის მსახური პარტიები და საზოგადოებრივი ორგანიზაციები. როგორც რადიო-სადგურ “ამერიკის ხმის” კორესპონდენტი ამბობს – “ეროვნულ-დემოკრატიულმა პარტიამ, ...თხოვნით მიმართა ბ-ნ შევარდნაძეს, რომ საგანგებო მდგომარეობა გამოაცხადოს და სასტიკი ზომები მიიღოს იმ სიტუაციის აღმოსაფხვრელად, რომელიც დღეს სუფევს დასავლეთ საქართველოში...” [194, გვ. 2] ხოლო იმავე რადიო-სადგურისათვის მიცე-

მულ ინტერვიუში გაზეთი “იბერია-სპექტრის” რედაქტორი ბ-ნი ირაკლი გოცირიძე ლაპარაკობს რა საზოგადოება “თბილისელზე” ამბობს: “...ძალიან დიდი შეშფოთება გამოიწვია იმ ფაქტმა, რომ დღეს ფილარმონიის დიდ დარბაზში შეიკრიბნენ საზოგადოება “თბილისელის” წევრები, რომლებიც მოითხოვენ იმ ადამიანთა დათრგუნვას, თავიანთ ნებას რომ გამოხატავენ. ეს ძალიან შემაშფოთებელია, ეს არის დაახლოებით იგივე, რასაც მოითხოვს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის უფროსი. შემაშფოთებელია იმით, რომ კიდევ უფრო დაბავს სიტუაციას. იმის მაგივრად, რომ კომპრომისზე წავიდეს ეს ხელისუფლება, რაც მის სისუსტეს კი არ გამოაქლავებს, არამედ – კეთილ ნებას, ზოგიერთები კიდევ უფრო დაბავენ სიტუაციას. ისეთი შთაბეჭდილება მრჩება, რომ სახელმწიფოს მეთაური უფრო კომპრომისულ პიროვნებად უნდა ჩაითვალოს, ვიდრე მისი ფანატიკურად მხარდამჭერი ზოგიერთი პარტიის ხელმძღვანელი”. [იქვე, 2-4]

კანონიერი ხელისუფლების მომხრეებისადმი დაუნდობელი ღონისძიებების გატარებას მოითხოვენ და სახელმწიფო მეთაურს ეპირფერებიან ვ. აფრიდონიძე, მარიამ ძაძაძიძე, ვალერი კვარაცხელია, დავით ზეიკიძე და სხვები. [195, გვ. 3] გაზეთი “საქართველოს რესპუბლიკა” ცდილობს რა ხეწოლას ეროვნულ პოზიციებზე მდგარ პრესაზე, აცხადებს: “...მეტად მარტივად და ცალსახად განაწილდა პოზიციები – ზოგმა დაინახა შუქი, ზოგმა არა. აქ მოვიშველიოთ სოციოლოგთა ხერხი: “დრონი”, “ახალგაზრდა ივერიელი”, “სვობოდნაია გრუზია”, “საქართველოს რესპუბლიკა” ჩანს, ამჩნევენ შუქს გვირაბის ბოლოში, რასაც ვერ ვიტყვით გაზეთებზე: “რეზონანსი”, “ივერია-ექსპრესი”, “საქართველო”, “იბერია-სპექტრი”, “საქართველოს სამრეკლო”. [იქვე] ეს არის ხუნტისტური მმართველობის პერიოდში მეტად წახალისებული საინფორმაციო საშუალებების მიერ თავიანთ მოწინააღმდეგეთა დასმენის ჩვეულებრივი პრაქტიკა. ზოლო ჭაბუა ამირეჯიბი, რომან მიმინოშვილი და ჯანსუღ ჩარკვიანი ასე გამოხატავენ თავიანთი სულიერი ლიდერისადმი ხბოს აღტაცებას: “თქვენ დაშლილი საბჭოთა კავშირიდან კი არ მოსულხართ ჩვენთან, კი არ გარდაქმნილხართ, არამედ ჩვენთან იყავით, ჩვენი თაობის წინამძღოლი იყავით (ფერი ფერს, მადლი ღმერთს, – იტყოდა ქართველი – უ.ო.)

მაღლობას მოგახსენებთ ბატონო ელუარდ თანადგომისათვის, დემერტმა ხელი მოგიმართოთ საქართველოს გადარჩენის, თავისუფლებისა და აღორძინებისათვის ბრძოლაში.” [იქვე] – (გაზეთი “საქართველოს რესპუბლიკა”, 1993 წ. 24 ივლისი)

როდესაც ქართული “ნაღები ინტელიგენციის” ნაწილი ამგვარი საქმიანობით იყო დაკავებული, აჭარის ხელისუფლებამ სცადა ურთიერთდაპირისპირებულ მხარეთა შორის ნდობის აღდგენა და ურთიერთკომპრომისის მიღწევის მიზნით ორივე მხარემ თანხმობა განაცხადა ერთმანეთს ქობულეთის მახლობლად ბობოყვათის სამთავრობო რეზიდენციაში შეხვედროდნენ. აქ მოლაპარაკება გაიმართა 1993 წლის 8 და 9 სექტემბერს. აი, როგორაა მოთხრობილი მის შესახებ გაზეთში “იბერია-სპექტრი”: “...საქართველოს ყველა კეთილი ნების ადამიანი დაძაბულად ელოდება ამ შეხვედრის შედეგს. და აი ცნობა მოვიდა, მაგრამ სამწუხარო: ხელშეკრულებას ხელი არ მოაწერეს!

რატომ მოხდა ეს?” [195. გვ. 1] ამის შესახებ დევნილი ხელისუფლების წარმომადგენელი რუსეთის ფედერაციაში ბ-ნი თენგიზ ჩაჩავა გვიამბობს: “7 სექტემბერს ჩვენი დელეგაცია ჩავიდა ქობულეთის რაიონის სოფელ ბობოყვათში. დაგვხვდა მოლაპარაკების მასპინძელი, აჭარის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარე ბ-ნი ასლან აბაშიძე. საღამოს ჩამოვიდა დელეგაცია თბილისიდან, რომელსაც ხელმძღვანელობდა ე. შევარდნაძის ხელისუფლების მინისტრთა კაბინეტის ვიცე-პრემიერი ბ-ნი ავთანდილ მარგიანი... მძიმე, მაგრამ კონკრეტული კამათის შედეგად შევთანხმდით სამ აქტუალურ საკითხზე. თითქმის ყველაფერი ნორმალურად მიმდინარეობდა, მაგრამ მოულოდნელად აღიმართა ბარიერი: თბილისის მხარემ მოითხოვა, რომ მიღებულ დოკუმენტზე ყველას ხელი მოგვეწერა არა ოფიციალური დელეგაციების სახელით, არამედ პერსონალურად, პირადად. ეს ყოველად მიუღებელი მოთხოვნა იყო, რადგან ჩვენც და ისინიც გამოყოფილნი ვიყავით, როგორც ოფიციალური დელეგაციები – ჩვენ დევნილი ხელისუფლების მიერ, ისინი ფაქტობრივ ხელისუფლების მიერ – და არავითარ შემთხვევაში არ წარმოვადგენდით დამოუკიდებელ პიროვნებებს.

ეს ფრიად საეჭვოდ გამიზნული მოთხოვნა იყო, მითუმეტეს, რომ იმავე დღეს გენერალურმა პროკურორმა თედო ნინიძემ ჩვენ

მხარეს უწოდა ბანდიტთა მხარე და მოითხოვა ჩვენი პასუხისმგებლობაში მიცემა სისხლის სამართლის 73-ე მუხლით. ამას დაერთო უზენაესი საბჭოს დეპუტატის შოთა ქიტიაშვილის დემონსტრაციულად დაპატიმრება და ფრიად შემამფოთებელი აქცია თბილისის ფილარმონიის დარბაზში ბ-ნ ე. შვეარდნაძის თანდასწრებით და მისი წაქეზებით (იგულისხმება ზემოთ ჩვენს მიერ ნახსენები საზოგადოება “თბილისელის” შეკრება – უ.ო.) ამ მიზეზების გამო მიღებულ დოკუმენტს ხელი არ მოვაწერეთ. სხვათა შორის, თბილისელთა მოთხოვნამ პროტესტი გამოიწვია თვით თბილისის დელეგაციის რამდენიმე წევრში” [იქვე] – აღნიშნავს თ. ჩაჩავა.

როგორც ვხედავთ, ფაქტობრივმა ხელისუფლებამ ყველაფერი იღონა ხსენებული მოლაპარაკების ჩასაშლელად, რაზეც აჭარის ხელისუფალთ ადრევე ვაფრთხილებდით, რომ შვეარდნაძე არ დაუშვებდა იმ პრობლემის ასლან აბაშიძის ხელით მოგვარებას, რომელსაც თვითონ ვერაფერი მოუხერხა. ფაქტობრივმა ხელისუფლებამ ე. შვეარდნაძით სათავეში, კვლავ გააგრძელა ქვეყნის ხელოვნურად დაშლა-დანაწევრების მოლაღატური კურსი. რის გამოც იმავე დღეებში ე.პ.მ. “ჭყონდიდელის” აჭარის სამხარეო ორგანიზაციამ გააკეთა “მიმართვა ქართველი ხალხისადმი”, რომელშიც ე. შვეარდნაძის ხელისუფლების ზემოთ აღნიშნული პოზიციის გამო გამოსთქვა სასტიკი პროტესტი და დაუნდობლად ამხილა მთელი ე.წ. საპარლამენტო ოპოზიციური სპექტრის გამცემლური ხასიათი: “როგორც ადრე გითხარით, თქვენ იქეცით საქართველოს თავისუფლებასა და დამოუკიდებლობასთან მებრძოლი რეაქციული, ანტიეროვნული – ძალების ნების ყურმოჭრილ აღმსრულებლებად და თანამხრასველებად, – ლოზუნგები, რომლითაც ეროვნულ ხელისუფლებას და მის გვერდით მდგომ ძალებს ებრძოდით და ებრძვიდით, თქვენივე მსგავსი ფუყე, ყალბი შინაარსის დემაგოგიაა და სხვა არაფერი. მაშინ, როდესაც საყოველთაოდ ცნობილი სცენარით სამხედრო გადატრიალების გზით განდევნილი იქნა საქართველოს პირველი პრეზიდენტი და კანონიერი ხელისუფლება. თქვენ ყველაფერი გააკეთეთ, რომ ეს უმსგავსობა “სახალხო აჯანყებად” და “დემოკრატიულ რევოლუციად” გავგესაღებინათ. ხოლო როცა ქართველმა ხალხმა თქვენი არ ირწმუნა, გამოვიდა ქუჩაში და მრავალათასიანი მანიფესტაციებითა და მიტინგებით გამოხატა თავისი

ურყევი ნება საქართველოში კანონიერების აღსადგენად, თქვენ მათ ტყვიებით გაუმასპინძლდით და სისხლი ადინეთ სრულიად საქართველოს. როდესაც საქართველოში ეკონომიკური და პოლიტიკური განუკითხაობა, ქვეყნის მოსახლეობის უმოწყალო ზოცვა-ჟღელვა და ძარცვა-რბევა, ქაოსი და ტერორი იყო გამეფებული, ზოგიერთი პარლამენტარისათვის, როგორც მათ უყვართ თქმა – “პოზიციების დაფიქსირება”, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ხელისუფლებასთან ბრძოლით ამოიწურა, რითაც ხელი შეუწყვეს აჭარის საკითხის ხელოვნურად გამოცალკეებას საერთო ქართული პროცესებიდან და ამით ხაზი გაუსვეს იმას, რასაც თითქოსდა ებრძოდნენ – ე.წ. “აჭარულ სეპარატიზმს”, რომლის უკანაც შეუიარაღებელი თვალითაც კარგად ილანდებოდა მათი შეუნიღბავი კარიერიზმი და ამ კუთხის დაჩემების მცდელობა...”, [197, გვ. 3] – ნათქვამია მიმართვაში და იქვე აღნიშნულია, რომ “...იმდენად დიდია თქვენში სურვილი პოლიტიკური მოვლენების ზედაპირზე იტივტივოთ, რომ ათასგვარ ოინბაზობას მიმართავთ ხელისუფლებაში ყოფნის განანგრძლივების მიზნით... რაც სადამსჯელო შტაბების შექმნამ და “დემოკრატიის გვირგვინის” ე.წ. “თბილისელის” აქტივის კრების შინაარსმა, რომელიც 10 სექტემბერს დიდი რიხით უჩვენეს ტელევიზიით, სრულიად დაადასტურა;” – ბოლოს გაკეთებულია ამ საქმიანობის შეჯამება, როგორც მათი პოლიტიკური მოღვაწეობის ლოგიკური დასასრულისა და იქვე გაკეთებულია შემდეგი საბოლოო დასკვნა: “...მაგრამ საქართველომ წინ უნდა იაროს და ამიტომაც თქვენს ფიქრს განხორციელება არ უწერია. ქართველის ერის წინსვლისა და პროგრესის შეჩერება შეუძლებელია და ვინც ამას ცდილობს, მათ ისტორიისაგან განაჩენი გამოტანილი აქვთ.

ადრეც ბევრჯერ ვცაღე შემერხია თქვენი ზნეობის ძარღვი,” – მიუთითებს მიმართვის ავტორი, – “საქართველოსთვის გადამერჩინეთ... ღმერთმა ზომ იცის, დღესაც მენანებით, როგორც სხვა მრავალი, ჩვენს საერთო დედის, უძლები შვილები. მაგრამ როგორც ჩანს, ნამდვილი თავისუფლება წარმავალისა და მომავალის სამკვდრო-სასიცოცხლო ჭიდილში იშობა. ამიტომაც ამართლებთ თქვენს არსებობას... მაგრამ ვწუხვარ, რომ ამ ჭიდილში საქართველოს ისტორიული მტრების, – ცრუ იდეოლოგიის, ცრუ რწმენისა და ცრუ მეგობრების გვერდით აღმოჩნდით.

ღმერთმა შეგინდოთ!” [იქვე]

აღნიშნულ მიმართვასა და ბათუმში ადრე გამართულ მანიფესტაცია-მიტინგებზე ეროვნულ ძალთა რადიკალური ფრთის მიერ გამოხატული ასეთი რადიკალური პოზიცია და განსაკუთრებით, მისგან დამოუკიდებლად თავის დაჭერა, გაკვეთულ მომენტში მიუღებელი აღმოჩნდა აჭარის მაშინდელი ხელისუფლებისთვისაც და მან გამოიყენა რა აქ ეროვნულ ძალთა შორის არსებული წინააღმდეგობანი, სცადა მისი გავლენისაგან რამდენადმე თავისუფალი ეროვნულ-პოლიტიკური მოძრაობა “ჭყონდიდელის” აჭარის სამხარეო ორგანიზაციის საქმიანობის პარალიზება, რაც ამავე ძალთა თანადგომითა და ზოგიერთთა წაყრუების წყალობით მოახერხა კიდეც (ელიზბარ ჯაველიძე, ბადრი მელაძე, ცისანა ანთაძე და სხვები). ამასთან უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ამ დარტყმის ერთ-ერთი რეალური გამოხატულება იყო ბათუმში საქართველოს ეროვნული მოძრაობის ისტორიის მუზეუმისა და მისი კოლექტივისადმი ამავე ხელისუფლების მიერ თავს მოხვეული პროვოკაცია, რასაც საბოლოოდ მოჰყვა ქართული კულტურის იმ უმნიშვნელოვანესი კერის გაუქმება, სადაც 1993 წლის ოქტომბრის თითქმის შუა რიცხვებამდე იყო გამოფენილი საქართველოს ეროვნული ხელისუფლებისა და პრეზიდენტ ზვიად გამსახურდიასადმი მიღძენილი მასალები, და სადაც აღნიშნულ დრომდე ვერაფრით მოახერხეს უზურპატორი ხელისუფლების სულისჩამდგმელის ე. შევარდნაძის სურათის შეტანაც კი. ყოველივე ეს არ შეიძლება შეფასდეს სხვაგვარად, თუ არა აჭარაში მოქმედი ეროვნული მოძრაობის ჭეშმარიტ ძალთა უდიდესი პრინციპულობის და ეროვნულ-განმათავისუფლებელი იდეალებისადმი მათი ერთგულების შედეგი.

ასეთ ვითარებაში, 1993 წლის 24 სექტემბერს საქართველოში დაბრუნდა პრეზიდენტი ზვიად გამსახურდია, რომელსაც ქართველმა ხალხმა გრანდიოზული შეხვედრა მოუწყო. იმავე დღეს ქალაქ ზუგდიდში სახელდახელოდ შეკრებილ მიტინგზე თავი მოიყარა ათეულ ათასობით ადამიანმა, რომლებიც კანონიერი პრეზიდენტის დაბრუნებაში ხელაღწევენ საქართველოს ხსნის ერთადერთ გზას. აჭარიდან ამ ისტორიულ შეხვედრაზე ჩავიდნენ და მასში მონაწილეობა მიიღეს უჩა ოქროპირიძემ, ნინო ნოღაიდელმა, ლამარა კერვალიშვილმა (და თუ მეხსიერება არ მალატობს), ბეჟან

მელუამ და ანზორ გვარამიამ. ჩამოსვლის მეორე დღესვე პრეზიდენტმა გამსახურდიამ გააკეთა “მიმართვა ქართველი ერისადმი”, რომელშიც ნათქვამია: “ძვირფასო თანამემამულენო! ძმანო და დანო!

მე, საქართველოს კანონიერი პრეზიდენტი, დავბრუნდი სამშობლოში და განვაგრძობ ერის წინაშე ჩემი მოვალეობის შესრულებას... მე ჩამოვედი არა მხოლოდ იმიტომ რომ შევასრულო ჩემი თანამდებობრივი მოვალეობა, არამედ იმისათვის, რომ სათავეში ჩავუდგე ეროვნული ხსნის მოძრაობას.

ძმანო და დანო! ჩვენი ერის ყოფნა-არყოფნის საკითხი დგას და ასეთ დროს დიდი დაფიქრება და პასუხისმგებლობა გვმართებს. მე ჩამოვედი არა იმისათვის, რომ გავაჩაღო სამოქალაქო ომი ან დავსაჯო ვინმე, არამედ ჩემი მიზანია ერის გამთლიანება და ეროვნული შერიგება, და თუ მოწინააღმდეგე მხარე შეიგნებს თავის შეცდომებს, შეინანებს თავის დანაშაულს ერის წინაშე, მე მზად ვარ მათაც გაუწოდო ხელი.

თუ უკანონო ხელისუფლება გამოიჩინს კეთილგონიერებას და გადადგება, მე მზადა ვარ უზენაეს საბჭოსთან შეთანხმებით დავნიშნო ახალი არჩევნები. ყველას მიეცემა ხელშეუხებლობის გარანტია...

დღეს საქართველო უნდა დაირაზმოს ერის ხსნისათვის, ქვეყნის ტერიტორიული მთლიანობის დაცვისათვის, ჩვენი ეკონომიკის აღდგენისათვის, ქართული სულის აღორძინებისათვის.

გაუმარჯოს ჩვენს ბრძოლას საქართველოს გადასარჩენად!.. [198, გვ. 1] – ხაზგასმულია პრეზიდენტის მიმართვაში.

იმავედროულად გაკეთდა “საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს პრეზიდენტიმის განცხადება”, რომელშიც აღნიშნულია: “...საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს პრეზიდენტი აღიარებს საქართველოს მთელი მოსახლეობის მიერ 1990 წლის 28 ოქტომბრის არჩევნებით დაკისრებულ პასუხისმგებლობას და აცხადებს, რომ ყოველ ღონეს მიმართავს, რათა კანონიერების აღდგენა საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე მოხდეს მშვიდობიანი გზით, არ დაუშვებს აფხაზეთის მოწყვეტას საქართველოსაგან... პრეზიდენტი მოუწოდებს შევარდნაძის უკანონო რეჟიმსა და მის მომხრე შეიარაღებულ ფორმირებებს, გონს მოეგონ, სრულიად გაიაზრონ

და მონანიონ ის დანაშაულობანი, რომლებიც მიუძღვით ქართველი ხალხის წინაშე, დროზე გადადგენ და ნებით, წინააღმდეგობის გარეშე დაუთმონ გზა კანონიერი ხელისუფლების აღდგენის შეუქცევად პროცესს. ამ შემთხვევაში ქართველი ხალხი, როგორც ქრისტეს გზის მიმდევარი ერი, შეუნდობს მათ...” [იქვე]

1993 წლის 26 სექტემბერს ზუგდიდში გაიმართა გრანდიოზული მიტინგი (200 ათასზე მეტი კაცით), რომელზეც ისევ დეკლარირებული იქნა საქართველოს პრეზიდენტისა და უზენაესი საბჭოს პრეზიდიუმის ზემოთ აღნოშნული პოზიციები. აქციას აჭარიდან დაესწრო ზუგდიდში სპეციალურად ჩასული სოლიდური წარმომადგენლობა. მასზე საქართველოში კანონიერების აღდგენისადმი მისასალმებელი სიტყვით გამოვიდნენ ნინო ნოღაიდელი და უჩა ოქროპირიძე.

პრეზიდენტი გამსახურდია მიტინგიდან პირდაპირ გაემართა ფრონტის ხაზზე, სადაც შეხვდა სამხედრო შეიარაღებულ ფორმირებათა ხელმძღვანელებს ორივე მხრიდან და მათთან ერთად დასახეს შემდგომი ერთობლივი მოქმედების გეგმა. მაგრამ შევარდნაძის ფაქტობრივმა ხელისუფლებამ ქვეყნის წინაშე მორიგი ღალატი ჩაიდინა და საკუთარ ხალხთან კონსენსუსსა და შერიგებას, მტრის დახმარებით მისი დათრგუნვა და ყველანაირი საშუალებით ხელისუფლების შენარჩუნება არჩია, რამაც საქართველო 1993 წლის 27 სექტემბრის მორიგ ტრაგედიამდე მიიყვანა. სოხუმის დაცემამ ხუნტისტური ხელისუფლების მომხრეთა ნაწილი შევარდნაძის მმართველობისადმი კრიტიკულად განაწყო; ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ლიდერმა გ. ჭანტურიამ 1993 წლის 27 სექტემბერს თავის სატელევიზიო გამოსვლაში აღიარა: “...შეიძლება ითქვას, რომ ამ უთანასწორო ბრძოლაში, ბრძოლაში და არა მარტო ომში, ჩვენ მარცხი განვიცადეთ (როგორც კონტექსტიდან ჩანს გ. ჭანტურია ე.წ. აფხაზეთის კონფლიქტს პოლიტიკური ბრძოლის ნაირსახეობად განიხილავდა, როგორც საშუალებას ხელისუფლებისათვის ბრძოლის გზაზე – უ.ო.)... შევარდნაძემ განაცხადა, – ამბობს გ. ჭანტურია, – თუკი აფხაზეთის პრობლემა მოგვარდებოდა, საქართველოს შეიძლება განეხილა სნგ-ში შესვლის საკითხი, მაგრამ ფაქტიურად ამას სოხუმის დაცემა მოჰყვა. ასე რომ, ვარაუდები იმის თაობაზე, რომ სნგ-ში შესვლა რომელიმე პრობლემას გადაგ-

ვიწვევტს, არასწორია... სნგ-ში შესვლით ჩვენ ყველაფერს დაკარგავთ... სნგ არის დიდი ტყუილი, საუკუნის ტყუილი. ობივატელის მოტყუება სწორედ ამ დიდი ტყუილით სურთ: თუ სნგ-ში შევალთ, ომი არ იქნება, მოხდება ერთგვარი ეკონომიკური გაუმჯობესება. პირიქით, ყველაფერი გაუარესდება. დღეს თუ ჩვენი სახელმწიფოს ყოფნა-არყოფნის საკითხი დგას, სნგ-ში შესვლის შემთხვევაში, ქართველთა ფიზიკური ყოფნა-არყოფნის საკითხი დადგება. საერთოდ, უნდა ითქვას, რომ კომპლექსურ ღალატს აქვს ადგილი...” [199, გვ. 1] მაგრამ მათ კარგად იცოდნენ, რომ მათი გადარჩენისა და წამოწყებული ავანტიურის ბოლომდე მიყვანის ერთადერთ შანსს შევარდნაძე წარმოადგენდა და სწორედ ამან განსაზღვრა მათი შემდგომი პოზიცია. მათ ისიც კარგად იცოდნენ, თუ რა დონის სიბინძურეში იყვნენ ყელამდე ჩაფლულნი და ამიტომაც, ამ შემთხვევაში მათთვის მთავარი იყო თავის გადარჩენა, ამასთან საკუთარი უღლეური ამბიციების დასაკმაყოფილებლად ყველა საშუალებით ბრძოლის გაგრძელება და არა სამშობლოს ხსნა. და რაკი მათი ეს პოზიცია საბოლოოდ გაშიშვლდა და გამსახურდიას ხელისუფლების აღდგენის შემთხვევაში მისი მხილება არავითარ პრობლემას აღარ წამოადგენდა (ამ შემთხვევაში სრულიად უნდა მინდობოდნენ პრეზიდენტ გამსახურდიას გულმოდგინებას, რასაც მათ თავისი ქვეყნის საბოლოო დაღუპვა არჩიეს), ამიტომაც მათმა დაპირისპირებამ ზვიად გამსახურდიასადმი სამკვდრო-სასიცოცხლო ხასიათი შეიძინა და მათ წრეებში უკვე აშკარად დაიწყეს საუბარი ზვიად გამსახურდიას ფიზიკური განადგურების შესახებ. გვამცნობს რა თავის “ბრძნულ” მოსაზრებას სოხუმის დაცემისა და თუ საქართველოს სხვა პრობლემების შესახებ, ფაქტობრივი ხელისუფლების თავდაცვის მინისტრის მოადგილე გ. ლანჩავა ამბობს: “საქართველოს მთლიანობის შენარჩუნებისათვის, ჩემი აზრით, აუცილებელია ზვიად გამსახურდიას ფიზიკური განადგურება...” [200, გვ. 5] აი, ასეთი იყო “მსოფლიო რანგის პოლიტიკოს” შევარდნაძის გარემოცვის “დემოკრატიული” იმიჯი.

სოხუმის ჩაბარებას მოჰყვა ადმირალ ბალტინის სადამსჯელო ექსპედიცია საქართველოში; შემდეგ კი შევარდნაძის შესაფერისი უმაგალითო ტრაგი-კომედია საქართველოს ისტორიაში, – როცა აფხაზეთიდან სამარცხვინო გამოქცევის, თანამომძეთა დათ-

რგუნვის, მათი ლტოლვილებად ქცევისა და საქართველოს განახევრებისათვის უმაღლეს “სახელმწიფო” ჯოლდოებს არიგებდა სამშობლოს გამყიდველი. [201, გვ. 6-7]

გამსახურდიას ხელისუფლებიხ დროინდელი პრემიერ-მინისტრი ბესარიონ გუგუშვილი ამ მოვლენების შესახებ ამბობს: “საქართველოსთვის იქნებ ყველაზე საბედისწერო იყო 1993 წლის სექტემბერ-დეკემბრის მოვლენები. სწორედ ამ მოვლენებმა გადაწყვიტეს საქართველოს ბედი, უახლოესი ათწლეულებისთვის მინც... ამ მოვლენებმა, არსებითად, გადაწყვიტეს საქართველოს პირველი პრეზიდენტისა და კანონიერი, ეროვნული ხელისუფლების ბედიც.” [202, გვ. 8, 12] შემდეგ კი ეყრდნობა რა უაღრესად მნიშვნელოვან დოკუმენტს – “თანამედროვე სიტუაცია საქართველოში და დასკვნები აშშ პოლიტიკისათვის”, [203] – მასთან საკუთარი მონაცემების შეზავების შედეგად აკეთებს ანალიზს 1993 წლის სექტემბერ-დეკემბრის მოვლენათა შესახებ, აღნიშნავს: “...ხალხი ყველგან სიხარულითა და პატივისცემით ხვდებოდა თავის პრეზიდენტს... ამ დროისათვის სავსებით რეალური გახდა კანონიერი ხელსუფლების მშვიდობიანი, უსისხლო აღდგენა საქართველოში. ...პრეზიდენტის ჩამოსვლასთან დაკავშირებით კვლავ განახლდა ეროვნული დაზავების განახლების გზების ძიების პროცესი – ხუნტის ელიტის სასტიკი წინააღმდეგობის მიუხედავად, ზუგდიდს კვლავ მოაშურეს თბილისიდან სხვადასხვა ორიენტაციის პოლიტიკოსებმა. 1993 წლის ოქტომბრის შუა რიცხვებში ხუნტის ელიტის დამხობა მშვიდობიანი გზით, ყოველგვარი ვითომ სამოქალაქო ომის გარეშე უკვე გარდაუვალი გახდა,“ – მიუთითებს ბ-ნი ბ. გუგუშვილი და იქვე მოჰყავს ზემოთ დასახელებული დოკუმენტიდან ერთ-ერთი მომხსენებლის თომას გოლცის მოსაზრებანი ამ ორი ხელისუფლების შესახებ; 1993 წლის 25 ოქტომბერს გოლცი ამბობს: “ბატონი გამსახურდია უდავოდ ძალზე პრობლემური პიროვნებაა. მაგრამ მას გააჩნია ის, რასაც ჩვენ დემოკრატიულ ლეგიტიმურობას ვუწოდებთ... და იგი ხელისუფლებას პუტჩის მეშვეობით ჩამოაშორეს... ე. შევარდნაძის უმთავრესი პრობლემა, რომელსაც ის დღეს საქართველოს მართვისას აწყდება, მდგომარეობს იმაში, რომ მისი სახლი ქვიშაზეა აგებული: მისი ხელისუფლება პუტჩის გზითაა დამყარებული, ამ ქვეყნის დემოკრატიულად არჩეული ლი-

დერის წინააღმდეგ მოწყობილი სამხედრო პუტჩის გზით.” [იქვე, გვ. 7]

შემდეგ ყოფილი პრემიერი გუგუშვილი საუბრობს საქართველოში კანონიერი ხელისუფლების აღდგენისა და წინსვლის გამო შევარდნაძის და მისი პატრონებისათვის შექმნილ ვითარებაზე. ის მიუთითებს, რომ “კანონიერი ხელისუფლების წინსვლამ და მთელ საქართველოში მისი გარდაუვალი აღდგენის პერსპექტივამ უკვე შეაშფოთა და შეაშინა არა მხოლოდ შევარდნაძე, არამედ მისი მესვეურებიც, მისი დამსმელები. შევარდნაძე, რომელიც უკვე ვერავითარ, საკუთრივ ქართულ სამხედრო ძალას ვეღარ ფლობს, აღარავის ენდობა და ყველგან ღალატს ხედავს, შველისათვის მიმართავს ამერიკას და საქართველოს მთავარ მტერს – რუსეთს. იმ რუსეთს, რომელმაც საქართველოს წაართვა აფხაზეთი და იქ ქართველების გენოციდი და ეთნიკური წმენდა მოაწყო,” [202, იქვე] – აღნიშნავს ავტორი, შემდეგ კი იქვე განაგრძობს: “შეგახსენებთ ერთ-ერთ სამარცხვინო, მაგრამ ფრიად დამახასიათებელ მოვლენას ხუნტის ამ პერიოდის ისტორიიდან. სწორედ ამ დღეებში შევარდნაძემ მოაწყო ხუნტის ქურდულ-ინტელიგენტური ელიტის “აქტივის დიდი შეკრება”, რომელიც ტელევიზიით გადაიცემოდა... თუ როგორი დაბნეული იყო აქტივი, გამოჩნდა იქედან, რომ პირველივე გამომსვლელმა შესძახა: “შევარდნაძემ დალუპა საქართველო”-ო. შემდეგ კი მთავარმა გამომსვლელმა, ნომენკლატურულმა ინტელიგენტმა, პათეკიტურად მოუწოდა დამსწრეებს: “ახლა ყველამ უნდა ავისხათ იარაღი და შევებრძოლოთ გამსახურდიას”-ო. კარგად მახსოვს, რომ სამოქალაქო ომის გაჩაღების ამ მოწოდებას დარბაზი სამარისებური სიჩუმით შეხვდა – ხუნტაში საბრძოლო განწყობა აღარ იყო. შევარდნაძეს სხვა გამოსავალი აღარ დარჩა, გარდა რუსეთის დაუფარავი ინტერვენციისა. მოვლენების შენიღბვა უკვე შეუძლებელი გახდა.” [იქვე]

ხუნტის ამ ქმედებაზე ამერიკის კონგრესის ზემოხსენებულ დოკუმენტში ამ კომისიის თავმჯდომარის სამუელ ვაისის ანგარიშში ვკითხულობთ: “შევარდნაძე დამდაბლდა იქამდე, რომ დახმარებისათვის მიმართა რუსეთსა და დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა კავშირს... რათა აღმოუჩინონ დახმარება სტრატეგიული სარკინიგზო ხაზების დაცვაში, რომლებიც აკავშირებდნენ დასავლეთ საქარ-

თველოს ქვეყნის დანარჩენ რეგიონებთან, აგრეთვე სომხეთთან და აზერბაიჯანთან... საქართველოში შევარდნადის მომხრეებს შორისაც კი რუსეთის ძალების მოწვევამ მწვავე რეაქცია გამოიწვია და მისი პოლიტიკური მომავალი კიდევ უფრო ბნელით მოცული გახადა... პრეზიდენტმა კლინტონმა გასულ კვირას შევარდნაძეს მხარდაჭერის წერილი გაუგზავნა და მოიწვია ვაშინგტონში...” [203, გვ. 1]

ბესარიონ გუგუშვილი შენიშნავს, რომ ყოველივე ამით “შემფოთლებულმა ვაშინგტონმა სახელმწიფო მდივანი ქრისტოფერი სასწრაფოდ და საგანგებოდ აფრინა მოსკოვში, რათა იმის გარანტია მიეღოთ, რომ რუსეთის არმია ნამდვილად დაიცავდა შევარდნაძეს...” [202, იქვე] შემდეგ ექსპრემიერი საუბრობს იმაზე, თუ როგორ მოხდა აშშ-ის მიერ საქართველოს წინააღმდეგ რუსეთის სამხედრო აგრესიის წაქეზება და მისი რეგიონის უანდარმად გამოყენება, პრინციპით – “ძალაყინისთვის წინაღობა არ არსებობს.”

და ბოლოს, მის მიერ გაანალიზებული მასალიდან იგი აკეთებს ლოგიკურ დასკვნას: “1993 წლის მიწურულის მოვლენებმა ნათელი გახადა, რომ საქართველოს კანონიერი, ეროვნული ხელისუფლებისა და ეროვნული მოძრაობის წინააღმდეგ, საქართველოს წინააღმდეგ – საბოლოოდ ჩამოყალიბდა და გაფორმდა ერთობლივი, რუსეთ-ამერიკის პოლიტიკური და გარკვეული თვალსაზრისით სამხედრო-სტრატეგიული ალიანსი – ფრონტი. ამან დაამკვიდრა საქართველოში ნომენკლატურის რევანში და საქართველოს, ქართველ ხალხს დააკარგვინა კანონიერების, დემოკრატიისა და თავისუფლების აღდგენის უკანასკნელი შესაძლებლობა... ეს ზვიადის სიტყვებია,“ – რომელსაც იგი სიცოცხლის ბოლო დღეებში ზშირად იმეორებდა, – შენიშნავს გუგუშვილი და განაგრძობს – “გარესამყარომ უკვე მერამდენედ ილიას, მერაბს, ზვიადს – სტალინი, ბერია, შევარდნაძე არჩია...”

...საქართველოს ხელისუფლების ბედი არ გადაუწყვეტია საქართველოს შინაგან ძალებს, ეს არ გადაუწყვეტია ქართველ ხალხს, თუნდაც მის რომელიმე ცალკეულ, მცირე ნაწილს. ეს არ იყო შინაგანი ფაქტორის მოქმედების შედეგი. სავსებით უსაფუძვლოა საქართველოში რაიმე სამოქალაქო ომზე ლაპარაკი.

ისტორიულ-სტრატეგიული თვალსაზრისით, 1989-1993 წლებში ომი იყო საქართველოსა და რუსეთს შორის. ეს იყო ომი დამოუკიდებლობისათვის, სამამულო ომი... 1989 წლის 9 აპრილიც და თვით პუტჩიც კი ამ ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ომის შემადგენელი ნაწილები, ეპიზოდები და დეტალები იყო”, [იქვე] – ამბობს ავტორი დ ჩვენ ვფიქრობთ, რომ არც თუ უსაფუძვლოდ. ამასთან აქვე აღვნიშნავთ, რომ თუ კომუნისტებმა “გულაგების” გასაკონტროლებლად ე.წ. ქურდული სამყარო ჩამოაყალიბეს, დასავლეთელი “ლიბერალ-დემოკრატები” კი ამავე მიზნით ბოლშევიკ არამზადებს იყენებდნენ, რადგან სსრ კავშირი და პოსტ-საბჭოური სივრცე იმ ხანებში მათთვის თავისებური “გულაგის” ნაირსახეობა იყო... მათ გამოიყენეს ამ სივრცეში არსებული ყველა საბჭოური მექანიზმი – სუკ-ის და მისი აგენტურის, კოლაბორაციონისტებისა და აშკარა მოლაღატეების ჩათვლით – რათა საქართველოსთვის ამ ჭეშმარიტად ეროვნულ-განმათავისუფლებელ ომში მას მარცხი განეცადა და ძალაუფლება აქ ხელთ ეგდოთ აშშ-რუსეთის ალიანსის მარიონეტებს. ამან შვა ქვეყნის მოლაღატე, ანტიქართული, მარიონეტული დიქტატურა ძალადობით, გარყვნილებით, ყველაფრის კადრების უნარით, კორუფციით, ეკონომიკური და სოციალური უსამართლობის გაუგონარი წახალისებით, ძარცვა-გლეჯით და ა.შ. ეს დღესაც და სამომავლოდაც ყველას უნდა ახსოვდეს და როცა სახელმწიფოს კეთილდღეობაზე ზრუნვის ტვირთს თავზე ვიდებთ, ყოველთვის უნდა გავითვალისწინოთ.

განხილული მასალის ფონზე ძალიან საინტერესოდ გამოიყურება 1993 წლის 24 ოქტომბრის “აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს პრეზიდიუმის მიმართვა ბატონ ზვიად გამსახურდიასადმი”, რომელშიც ნათლად არის დახატული საქართველოში შექმნილი უსაშინლესი ვითარება, შემდეგ კი ნათქვამია: “...პრინციპულად ვვმობთ და ვეძიებთ ძალისმიერ პოლიტიკურ კურსს. ჩვენ პირველებმა ხმამაღლა განვაცხადეთ, რომ კანონიერი ხელისუფლების იარაღით დამხობა დანაშაულია.

დღეს კიდევ დაბეჯითებით ვაცხადებთ, რომ დანაშაულია იარაღის ძალით პოლიტიკური მიზნების მიღწევა, რადგან ასეთი გზა დამლუპველია საქართველოს მომავლისათვის. მას პერსპექტივა არა აქვს... მოგმართავთ თქვენ და თქვენს მხარდამჭერ პოლიტიკურ და-

ლებს, ყველაფერი გავაკეთოთ, რათა შეწყდეს სისხლისღვრა, ყველაფერი გადაწყდეს პოლიტიკური დიალოგით, მშვიდობიანი გზით. ამას მოითხოვს ერის გადარჩენისა და საქართველოს ერთიანობის ინტერესები... მხოლოდ ახალი არჩევნები და მასში ჯანსაღი, ერის ღირსეული, პარტიოტული ძალების მონაწილეობა, არჩევნების სრული დემოკრატიული პრინციპებით მოწყობა და ჩატარება განსაზღვრავს ახალი საქართველოს ბედს და მომავალს. ჩვენი სამშობლოს გარეშე, თუ შინაგანი მტრების საბოლოო დამარცხებას.

ახლა კი საჭიროა გამოვიჩინოთ სიბრძნე და გამჭვრიახობა, სულგრძელობა და კეთილშობილება, მსგავსად ერის იმ ღირსეული შვილებისა, რომლებიც საკუთარ სიცოცხლეს სწირავდნენ, ოღონდ კი გადაეჩინათ ერი.

საქართველო უქართველებოდ მტერთა ოცნებაა! ნუ გავახარებთ მათ! [204, გვ. 1] – აღნიშნულია მიმართვაში.

ეს იყო უმნიშვნელოვანესი განცხადება, რომელიც გააკეთა საქართველოში შემორჩენილმა იმ ერთადერთმა ლეგიტიმურმა ხელისუფლებამ, რომელიც სრულიად აკონტროლებდა აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკას და ქედს არ უხრიდა ხუნტის მმართველობას საქართველოში. თუმცა ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ აღნიშნული რეგიონის პუტჩისტების შემოსევისაგან დასაზღვევად და აქ თავისი პოზიციების შესანარჩუნებლად აჭარის ხელისუფალთ ბევრი არაპოპულარული ნაბიჯის გადადგმა უხდებოდათ (ადგილობრივი რეაქციისადმი დროებითი დათმობა, რელიგიური მომენტების ხელოვნურად წინ წამოწევა, ხუნტის საწინააღმდეგოდ რუსეთის არმიის ადგილზე დისლოცირებულ შენაერთებთან ალიანსი, “მოწინააღმდეგეთა” დაშინება და სხვა.).

ეხება რა საქართველოში ამ დროს მიმდინარე მოვლენებს უცხოური “ტაიმ კოლონისტი” წერს: “ახლახან ამ ქვეყნის მეთაურმა, მისი ძლიერ ნაციონალისტური ერი, რუსეთით დომინირებულ თანამეგობრობაში შეიყვანა, მას შემდეგ რაც ორი წელი ცდილობდა დამოუკიდებლად ევლო. “ჩვენი ჯარი დაიშალა და მთელ იმედებს რუსებზე ვამყარებ” – უთხრა მან ჟურნალისტებს 18 ოქტომბერს.

და იმავე კვირას თითქმის წაგებული ომის ბედი დრამატულად შეიცვალა მის სასარგებლოდ. თუმცა კი ყველა იმას ამტკი-

ცებდა, რომ რუსული ტანკების ეკიპაჟები, მოულოდნელად რომ გამოჩნდნენ შევარდნადის დასახმარებლად, მოხალისეთაგან შედგებოდა,” – ამბობს კორესპონდენტი და შემდეგ ირონიით შენიშნავს, – “და აი შევარდნაძემ, რომელიც წინათ აფხაზეთში დამარცხებას რუსებს აბრალებდა, რუსებისავე დანმარება ითხოვა და თანამეგობრობაში შევიდა, რის შემდეგაც მოხდა საოცრება, მისი გაჭირვებაც მაშინვე გაქრა. თითქოს ციდან ჩამოვიდნენ რუსულად მოლაპარაკე მოხალისეები, რომლებსაც საკუთარი ტანკებიც აღმოაჩნდათ, შეუერთდნენ შევარდნადის დაქსაქსულ, დემორალიზებულ ჯარს და ამბოხებულები (ზვიად გამსახურდიას მომხრეები – უ.ო.) უკუაქციეს...” [207, გვ. 2]

საქართველოში ხელისუფლების შენარჩუნების მიზნით ე. შევარდნადის მიერ რუსეთის არმიის მოპატივებას, დავიანებით, მაგრამ მაინც მოჰყვა ზოგიერთი პუტჩისტურ აღიანსში მყოფი ძალის პროტესტი და ამასთან დაკავშირებით საკუთარი პოზიციის დაფიქსირება. 1993 წლის ნოემბრის დასაწყისში ეროვნული დამოუკიდებლობის პარტიამ მიიღო დადგენილებები, რომლებშიც დაგმობილია შევარდნადის ანტიდემოკრატიული რეჟიმი, გამოხატული მკვეთრად უარყოფითი პოზიცია დსთ-ში შესვლისა და მისი ჯარების საქართველოს შიდა კონფლიქტებში გამოყენების მიმართ. “დსთ-ში შესვლა რუსეთის მოდერნიზებულ იმპერიაში დაბრუნებას ნიშნავს” [205, გვ. 2] – აღნიშნავს ირაკლი წერეთელი. მაგრამ ეტყობა მან ის ჯერ კიდევ არ იცის, რომ ამ ორგანოში შესვლაც სახვეწარი გაუხდა საქართველოს ხუნტისტურ ხელისუფლებას შევარდნადის ხელში. [იქვე, გვ. 1] ამიტომაც, გამწარებულს, ერთი თვის შემდეგ ყველა მოლატალედ მიაჩნია, ვინც ხელი მოაწერა დსთ-ში შესვლას, [206, გვ. 1] ამასთან იქვე შეფასებას აძლევს ახლადშექმნილ საქართველოს მოქალაქეთა კავშირს და შენიშნავს: “მოქალაქეთა კავშირში გაერთიანებულ პარტიებს მხოლოდ საკუთარი მდგომარეობის გაუმჯობესების სურვილი ამოძრავებთ და ამისთვის იყენებენ შევარდნადის ავტორიტეტს.” [იქვე]

მაგრამ ზოგიერთებისათვის, ჩვენს მიერ ზემოთ აღნიშნულ ვითარებათა გამო, დაპირისპირებულობამ სამკვდრო-სასიცოცხლო ხასიათი შეიძინა და მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს პირველი კანონიერი პრეზიდენტი ამ უთანასწორო ბრძოლას შეეწირა,

სიმართლის აღიარება შეუძლებელი აღმოჩნდა და ისევ წარმოუდგენელი ცილისწამების ხარჯზე ცდილობდნენ ფონს გასვლას, შევარდნაძესთან თავიანთი აღიანისის და საკუთარი მოლაღატური პოზიციის გამართლებას, თანაც საერთაშორისო მასშტაბით აწარმოებენ ამ მუშაობას. აი, რა განაცხადა ჩილეში გამართულ ქრისტიანულ-დემოკრატიული ინტერნაციონალის (ქდი) კონფერენციაზე საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის თავმჯდომარემ გ. ჭანტურია: "...ჩვენი მამაცი ერი მაინც არ ტყდებოდა და არ იჩოქებდა რუსეთის წინაშე, მაგრამ მას შემდეგ, რუსეთის ფედერაციის ტერიტორიიდან რუსივე ინსტრუქტორების თანხლებით, რუსული იმპერიალიზმის მარიონეტი, საქართველოს ექს-დიქტატორი გამსახურდია საქართველოში დააბრუნეს და ქვეყანას, არა მარტო დასავლეთ საქართველოს, არამედ დედაქალაქ თბილისის დაკარგვის საფრთხე შეექმნა, მაშინ სახელმწიფოს მეთაურმა ვეღარ გაძლო და რუსეთს დახმარება სთხოვა – კომპენსაცია საქართველოს სნგ-ში შესვლა იყო," [207, გვ. 1] – ამბობს გ. ჭანტურია და კანონიერი ხელისუფლების მიმართ ამ უსინდისო ცილიწამების შემთხვევას ყოფნის ურცხვობა და იქვე ასეთ განცხადებას აკეთებს: "ჩვენ ერთად უნდა ვიხსნათ კაცობრიობა და სანამ დედამიწაზე ყველაზე პატარა ერიც კი იჩაგრება, მანამ ჩვენი ქრისტიანული სინდისი არ უნდა დამშვიდდეს..." [იქვე] ამას ამბობს პიროვნება, რომელმაც თავის უღლეურ ამბიციებს, მართლაც კინაღამ შესწირა ჩვენი პატარა ქვეყანა და მისი ერი, – აღარაფერს ვამბობ მის გაუგონარ დაჩაგვრასა და ხალხის ნების ტყვეობით ჩახშობაზე. საქართველოს ფარგლებს გარეთ ხომ ამგვარად ასმენს საკუთარ ქვეყანასა და მის კანონიერ ხელისუფლებას, არც აქ არის "შშვიდად" და აქტიურად განაგრძობს ანალოგიურ საქმიანობას – 1994 წლის 26 იანვარს გახეთქი "ახალგაზრდა ივერიელი" კვითხულობთ: "ელპ-ის თავმჯდომარემ განაცხადა, რომ გაზაფხულის დადგომისთანავე სახელმწიფო მეთაურის მოწინააღმდეგე ძალები გეგმავენ მასობრივ ანტისამთავრობო აქციებს. გ. ჭანტურიას თქმით, ელპ ყოველგვარი დესტაბილიზაციის წინააღმდეგია და სხვა პარტიებისაგან განსხვავებით ე. შევარდნაძის გადადგომას არ მოითხოვს..." [208, გვ. 1]

ჩვენს ქვეყანაში შექმნილი ასეთი მძიმე ფსიქოლოგიური ატმოსფეროსა და გაბატონებული უზნეობის ფონზე ე. შევარდნაძის (რომელიც პირდაპირ აცხადებდა, რომ მას ცოცხალი ზვიად გამსახურდია არ სჭირდებოდა) უსუსური სიხარული ქართველი ერის უღირსშესანიშნავესი შვილის დაღუპვის გამო ასე გამოიხატა: “ყოველი ადამიანის გარდაცვალება ჩემში სერიოზულ სინანულს იწვევს,” – ნიანგის ცრემლებს აფრქვევს ეს, მართლაც. მსოფლიო რანგის ფარისეველი და არამზადა, და განაგრძობს, – “მით უმეტეს, რომ ექსპრეზიდენტი დღევანდელ საქართველოში რაიმე სერიოზულ პოლიტიკურ ძალას აღარ წარმოადგენდა იმ მოვლენების შემდეგ, რაც დასავლეთ საქართველოში მოხდა. მისი იდეოლოგია, მისი მსოფლმხედველობა, და მისი მომხრეებიც ყოველმხრივ, ყველა თვალსაზრისით დამარცხდნენ ყველა მოქმედი კანონის შესაბამისად”, [209, გვ. 1] – ამ სიტყვებით მასხრად იღვებს ქართველ ხალხს, ეს რუსული ტანკებით საქართველოს ხელისუფლებაში გოდრით დადგმული არაკაცი და, იცოდეს ყველამ, – სანამ ე. შევარდნაძე არ გასამართლდება ყველა იმ ბოროტების და დანაშაულისათვის, რაც მას ჩვენი სამშობლოსა და ხალხის წინაშე ჩაუდენია, მანამდე ჩვენც მასთან ერთად ვართ ამ ცოდვათა თანაზიარნი და საქართველოსაც არაფერი ეშველება.

ზემოთ აღნიშნულ ატმოსფეროსა და პოლიტიკურ ვითარებაში ე. შევარდნაძე გამალებით მიიწვევს თავისი მიზნისაკენ და ღვამს მორიგ ნაბიჯებს დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობაში ოფიციალურად გაწევრიანებისაკენ. ამ გზის შემადგენელ ნაწილს წარმოადგენდა 1993 წლის 3 თებერვალს რუსეთის ფედერაციის პრეზიდენტის ბორის ელცინის ოფიციალური ვიზიტი საქართველოში, რომლის ერთობლივ კომუნიკეში ვკითხულობთ: “...აღინიშნა დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობაში საქართველოს შესვლის, კოლექტიური უშიშროების ხელშეკრულებასთან მისი შეერთების მნიშვნელობა... ბ. ელცინმა და ე. შევარდნაძემ ხელი მოაწერეს რუსეთის ფედერაციასა და საქართველოს რესპუბლიკას შორის სრულმასშტაბიან ხელშეკრულებას მეგობრობის, კეთილმეზობლობისა და თანამშრომლობის შესახებ... ბ. ელცინმა დაადასტურა, რომ რუსეთი უცვლელად უჭერს მხარს საქართველოს რესპუბლიკის ტერიტორიულ მთლიანობას, აფხაზეთი-

სა და ქართულ-ოსური კონფლიქტის ზონაში მშვიდობიანი საშუალებებით სრულმასშტაბიან პოლიტიკურ მოწესრიგებას აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის მრავალეროვანი მოსახლეობის ინტერესების სრული უზრუნველყოფის პირობებში...” [210, გვ. 1]

აღნიშნული ვიზიტის შესახებ გაზეთი “სარანგი” იუწყება: “3 თებერვალს საქართველოში ოფიციალური ვიზიტით იმყოფებოდა რუსეთის ფედერაციული რესპუბლიკის პრეზიდენტი ბორის ელცინი. საქართველო-რუსეთის ლიდერთა შეხვედრაზე ხელმოწერილი იქნა ხელშეკრულებათა პაკეტი ორ ქვეყანას შორის თანამშრომლობის შესახებ. ამ ფაქტს როგორც რუსეთის, ისე საქართველოს ხელისუფლების ოპოზიცია უკმაყოფილებით შეხვდა” – მიუთითებს გაზეთი და შენდევ მოჰყავს რამდენიმე კომენტარი ამ ფაქტზე უცხოური პრესიდან.

“კაშინგტონ პოსტი” 4 თებერვლის ნომერში კომენტარს უკეთებს რუსეთ-საქართველოს შორის დადებულ ხელშეკრულებას... სტატიის ავტორი ფ. ჰაიატი აღნიშნავს: “რუსეთისა და საქართველოს ხელმძღვანელობამ ხელი მოაწერეს შეთანხმებას მეგობრობისა და სამხედრო თანამშრომლობის შესახებ. პატარა, გახლეჩილი ერი დაბრუნდა უკან, მოსკოვის გავლენის სფეროში. შეთანხმება საშუალებას აძლევს რუსეთს საქართველოს ტერიტორიაზე იქონიოს სამი სამხედრო ბაზა და ითვალისწინებს რუსეთის დახმარებას ქართული არმიის მომზადებასა და შეიარაღებაში... საქართველოს ოპოზიციურმა ძალებმა ბრალი დასდეს ე. შევარდნაძეს ახალშობილი, დამოუკიდებელი ერის “გაყიდვაში”. თუმცა, შევარდნაძემ განაცხადა, რომ საქართველოს სხვა არჩევანის საშუალება არ ჰქონდა...” [211, გვ. 1] “ფრანკფურტერ ალგემაინეს” მიერ გაკეთებული კომენტარი ასეთია: “...ეს უძველესი ქრისტიანული ქვეყანა, რომელსაც დღეს რესპუბლიკის კომპარტიის ყოფილი შეფი ე. შევარდნაძე ხელმძღვანელობს, სრული ქაოსისა და უსამართლობის კერად იქცა.

ოდესღაც ამაყი საქართველო, რომელიც ჯერ კიდევ იმპერიის დაშლამდე საბჭოთა რესპუბლიკებს შორის პირველი გამოეყო მოსკოვს, ხოლო უკანასკნელი შევიდა სნგ-ში, დღეს პირველი სახელმწიფო ქვეშევრდომია, რომელიც კრემლმა შეიძლება მიაკუთვნოს თავის პირდაპირი გავლენის სფეროში მყოფ ქვეყნებს...” [იქ-

ვე, გვ. 1-2] იგივე გაზეთი შენიშნავს, რომ “შევარდნაძემ საზღაურ-რი გაიღო რუსეთის დახმარებისათვის გამსახურდას წინააღმდეგ ბრძოლაში... კრემლის იმპერიალისტური ძალები მიუახლოვდნენ თავის მიზანს, კავკასიაზე კონტროლის აღდგენას...”, [იქვე, გვ. 2] – წერს გაზეთი, – ჩვენის მხრით დავამატებდით, რომ ზუსტად ამისთვის გადმოისროლა ე. შევარდნაძე აშშ-რუსეთის ალიანსმა კავკასიაში, კერძოდ საქართველოში.

საქართველოს სახალხო ფრონტმა შევარდნაძის ხელისუფ-ლების ეს ნაბიჯი შეაფასა როგორც “უპირობო კაპიტულაციის პოლიტიკა, რასაც საქართველოს დღევანდელი მმართველი გუნდი ატარებს...” აქვე აღნიშნულია, რომ “...დღევანდელ ეკონომიკურ და სამხედრო კატასტროფას საქართველოს სახალხო ფრონტი თვლის ხელოვნურ მოვლენად, რომელიც გამოწვეულია არა მხოლოდ ობი-ექტური პირობებით, არამედ აგრეთვე ქართველის ერის დაუძღუ-რებისა და დესტაბილიზაციის წინასწარდასახული გეგმით, რომ-ლის მიზანიცაა ერის დაყოლიება რუსეთის წინაშე კაპიტულაცია-ზე და თავისუფლების დათმობაზე. საქართველოს სახალხო ფრონ-ტი უნდობლობას უცხადებს ამ გუნდს...” [212, გვ. 2] მაგრამ უკვე ყველაფერი ძალიან გვიან იყო და ე. შევარდნაძემ შეასრულა რა თავისი მისია, ალბათ, გამარჯვებულის ირონიული ღიმილით გად-მოხედა მისგან იავარქმნილ ქვეყანასა და მის იმ პოლიტიკურ “მო-კავშირებს”, რომელთა გამოყენება ამ მისიის შესრულებისას ვირ-ტუოზული ხელოვნებით შეძლო, – ისინი ხომ მისთვის მიზნის მიღწევისათვის უბრალო, მაგრამ აუცილებელი ჭანჭიკები იყვნენ, რომელთაც საკუთარი ხელით გააყრევინა სამშობლოს გულში მის-გან ნალესი ლახვარი.

1994 წლის 1 მარტს საქართველოს ეროვნულ-განმათავი-სუფლებელი ბრძოლის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ეტაპი დას-რულდა იმით, რომ სამშობლოზე შეორგულებულ კონდოტიერთა კასტამ, რომელსაც მითვისებული ჰქონდა საქართველოს პარლამენ-ტის დეპუტატთა უფლებამოსილება – 125 ხმით, 69-ს წინააღმდეგ რატიფიცირება გაუკეთა საკუთარ სამშობლოზე მონობის უღლის ხელახლა დადგმას. მათ შორის ამ აქტს დადებითი ხმა მისცა აჭა-რიდან დეპუტატებმა – დავით ცივაძემ, თამაზ ცინცაძემ, როსტომ დოლიძემ, ვიქტორ ლორთქიფანიძემ, ბადრი ნაკაშიძემ, ხოლო უარ-

ყოფითი დამოკიდებულება გამოავლინეს ამავე კუთხიდან – დავით ბერძენიშვილმა, თამაზ დიასამიძემ და ასლან ფალავამ. [213, გვ. 1-2] მაგრამ აქვე უნდა აღინიშნოს ის, რომ ისინი ამ საქმეში თანასწორნი არიან, რადგან მათ ყველამ ერთად მიიყვანეს აქამდე საქმე. და თუ არა თავის დროზე საქართველოში მომხდარ უკანონობაზე მათ მიერ თვალის დახუჭვა, მისი მხარდაჭერა და აშკარა წახალისება, რამაც მათ საბოლოოდ იმ არალეგიტიმურ ორგანოში მოუყარა თავი, რომელსაც მათ საქართველოს პარლამენტი თვითნებურად უწოდეს, – შეუძლებელი იქნებოდა შევარდნამეს მართო მოეხერხებინა ჩვენი ქვეყნის ამ მოლაღატურ აქტამდე მიყვანა. აღარც ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის თავმჯდომარის 1994 წლის 2 მარტს ატეხილი გოდება და ამავე პარტიისა და საპარლამენტო ფრაქცია ეროვნულ-დემოკრატიის განცხადებანი ცვლიან რაიმეს, თუმცა საინტერესოა იმ მხრივ, რომ უკანასკნელში გ. ჭანტურია იყენებს ადრე მისგან განქიქებულ და სარკაზმით აღსავსე ირონიის ადრესატ დოკუმენტებს საკუთარ პოზიციათა დასასაბუთებლად, ამიტომაც სრულიად მოვიყვანთ მას. მიმართავს რა აშშ ხელისუფალთ განცხადებაში აღნიშნულია:

“ეროვნულ-დემოკრატიული პარტია და მისი საპარლამენტო ფრაქცია გაყენებთ საქმის კურსში, იმასთან დაკავშირებით, რომ საქართველოს რესპუბლიკის პარლამენტში 1994 წლის 1 მარტს ადგილი ჰქონდა სნგ-ს წესდებასთან საქართველოს შეერთების მცდელობას და მიუხედავად იმისა, რომ საპარლამენტო უმრავლესობა საკითხს უკვე გადაწყვეტილად თვლის, ჩვენ მიგვაჩნია, რომ გადაწყვეტილება არ შეიძლება ჩაითვალოს მიღებულად შემდეგი მიზეზების გამო:

1. ვინაიდან, საკითხი არ ეხებოდა მხოლოდ რიგითი ხელშეკრულების რატიფიკაციას, არამედ საქართველოს სახელმწიფოს სტრუქტურისა და მდგომარეობის შეცვლას, არსებული კანონის თანახმად გადაწყვეტილების მიღება შესაძლებელი იყო მხოლოდ ხმების 2/3-ით და არა უბრალო უმრავლესობით, როგორც ეს მოხდა;

2. გადაწყვეტილების მიღებისას კენჭისყრაში მონაწილეობდნენ ის პირები, რომელნიც არსებული კანონის თანახმად აღარ

ითვლებიან პარლამენტის წევრებად და უფლება არა აქვთ მონაწილეობა მიიღონ საპარლამენტო კენჭისყრაში.

3. საპარლამენტო უმრავლესობის უკანონო გადაწყვეტილება წინააღმდეგობაში იმყოფება 1991 წლის 31 მარტის რეფერენდუმის შედეგებთან, აგრეთვე, 1991 წლის 9 აპრილის აქტთან საქართველოს დამოუკიდებლობის თაობაზე (რომელსაც “კონგრესმენტებმა” ბათუმში ბოიკოტი გამოუცხადეს – უ.ო.).

4. ამას გარდა, უკანონო გადაწყვეტილების მიღება მიმდინარეობდა ქვეყანაში გამეფებული პოლიტიკური ტერორის ფონზე და პარლამენტის შენობის წინ შეგროვილ ოპოზიციურად განწყობილ მოქალაქეთა ჯგუფების სასტიკი დარბევით პოლიციის, ომონისა და მოქალაქეთა კავშირის მიერ.

ქართველი ხალხი მხარს უჭერდა და მიუხედავად რუსეთის დაწოლისა, თუ საქართველოს ხელისუფლების პოზიციისა, დღესაც მხარს უჭერს ეროვნული დამოუკიდებლობის იდეას, ხოლო სნე ჩვენს მიერ განიხილება როგორც პირველი ეტაპი რუსეთის იმპერიის მოღერნიზაციისაკენ. ამიტომაც ჩვენ საპარლამენტო უმრავლესობის გადაწყვეტილებას ვთვლით უკანონოდ და იურიდიული ძალის არმქონედ.

პარტიისა და ფრაქციის სახელით – ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის თავმჯდომარე გ. ჭანტურია.

თბილისი, 2 მარტი, 1994 წელი.” [214, გვ. 1]

როგორც ვხედავთ, გ. ჭანტურიამ ყველაფერი თავიდანვე კარგად იცოდა, მაგრამ, სანამ, მოქალაქეთა კავშირის შექმნისა და მისი საქმიანობის გაშლის შემდეგ არ მიხვდა, რომ მის მიერ “თავშეწირულ” ე. შევარდნაძეს მისი სამომავლო ალტერნატივა და საპირწონე უკვე გამონახული ჰყავდა და მის ოცნებას, გამხდარიყო სახელმწიფო მეთაურის ფავორიტი მომავალ სახელისუფლებო ბრძოლებში, ახდენა არ ეწერა, მანამ ერთგულება უმტკიცა და ემსახურა მას. ხოლო როდესაც ყველაფერს მიხვდა, ისევ თავგანწირვით გადაეშვა იმავე შევარდნაძის წინააღმდეგ სახელისუფლებო ომში, რასაც შეეწირა კიდევ. ამიტომაც თამამად შეიძლება ითქვას, რომ იგი მსხვერპლი გახდა იმ სისტემისა, უზნეობისა და სახელმწიფოებრივი ტერორის ზეობისა, რომელსაც ე. შევარდნაძესა და მის გუნდთან ერთად თავგამოდებით ნერგავდა (როდესაც

საქართველოს პარლამენტის მაშინდელ დეპუტატს თამაზ დიასამიძეს შევეკითხე – თქვენი ერთ-ერთი ლიდერი თავზე დაგაკლეს და რას წარმოადგენთ, რომ საქმის გამოძიებაც ვერ მოახერხეთ-მეთქი?, – მან მიპასუხა – გამოძიება დავიწყეთ, მაგრამ თავი გავანებეთ, რადგან ბოლომდე რომ მივეყოლოდით ამ საქმეს გ. ჭანტურია-საგან, როგორც პოლიტიკური მოღვაწისაგან აღარაფერი დარჩებოდაო).

საქართველოში სამხედრო-კრიმინალური გადატრიალების შედეგად შემქნილ ვითარებას, მის ლოგიკურ შედეგებს, 1994 წლის 1 მარტის საქართველოს პარლამენტის აღნიშნულ გადაწყვეტილებასა და მსოფლიო დემოკრატიული საზოგადოების მიერ მათ მიმართ გამოვლენილი წაყრუების პოლიტიკას კიდევ ერთხელ სათანადო შეფასება მისცა აჭარაში მოქმედმა ეროვნულ-პოლიტიკურმა მოძრაობამ “ჭყონდიდელი”, რომელმაც ამ მოვლენებისადმი მიძღვნილ თავის 1994 წლის 25 მარტის განცხადებაში აღნიშნა: “ვინაიდან საქართველოს დღევანდელმა ხელისუფლებამ რესპუბლიკაში აღადგინა პროკომუნისტური – ტოტალიტარული ტირანია;

ვინაიდან სასტიკ დევნა-შევიწროებას განიცდიან ხელისუფლებისაგან განსხვავებული აზრის მქონენი, შეწყვეტილია ოპოზიციური ჟურნალ-გაზეთების გამოცემა, საპატიმროებში ჩაყრილი, ფიზიკურად განადგურებულია და ასევე განადგურების ყოველდღიური საფრთხის ქვეშ იმყოფება ქართული ეროვნული მოძრაობის დიდი ნაწილი, რის შედეგადაც დატერორებულია საზოგადოებრივი აზრი, შექმნილია საყოველთაო განუკითხაობის, ფსიქოლოგიური დეპრესიისა და უიმედობის ატმოსფერო, რაც ხელს უწყობს საერთო ნიჰილიზმის დამკვიდრებას და ქართველ ხალხს მსოფლიოს წინაშე წარადგენს, როგორც პრინციპების არმქონე, მუდამჟამ სხვისი ხელის შემყურე არასრულფასოვან ეროვნულ-სახელმწიფოებრივ ერთეულს;

ვინაიდან საქართველოს ფაქტობრივი ხელისუფლების მესვეურთა მიერ საკუთარი პასუხისმგებლობით (პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სოციალურ სფეროში) გადადგმული ყველა ნაბიჯის უშუალო შედეგს წარმოადგენს საქართველოს სასიცოცხლო ინტერესებისათვის დამღუპველი დამარცხებებისა და განადგურების კასკადი;

ვინაიდან იმავე ხელისუფლების მთელი მოღვაწეობა ემსახურებოდა და ემსახურება ქართველი ერის წინაარმდეგ მიმართული ამ მზაკვრული შეთქმულების გეგმაზომიერ განხორციელებას;

ვინაიდან ყოველივე ამის ლოგიკური შედეგია 1994 წლის 1 მარტის მორიგი სახელმწიფო გადატრიალება და საქართველოს რესპუბლიკის დსთ-ში ყოველგვარი კანონის უგულებელყოფით გაწვევიანება, რითაც, თავი რომ დავანებოთ 1991 წლის 31 მარტის რეფერენდუმით ქართველი ხალხის მიერ გამოხატულ ნებას და მის საფუძველზე გამოცხადებული საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტის აღდგენის ფეხქვეშ გათელვას, მან იგნორირება გაუკეთა მის მიერვე მიღებულ კანონებს და ერის წინაშე საყოველთაოდ გამოცხადებულ ვალდებულებებს, ამიტომაც:

მივმართავთ რა მსიფლიოს პროგრესულ საზოგადოებრიობას, ადამიანის უფლებების დაცვის საერთაშორისო ორგანიზაციებს და დემოკრატიული ქვეყნების მთავრობებს ყოველივე ზემოთ აღნიშნულის გამო ვაცხადებთ სასტიკ პროტესტს და მოვითხოვთ:

1. საქართველოს მმართველი ელიტის მიერ მომხდარი 1994 წლის 1 მარტის სახელმწიფო გადატრიალება შეფასდეს, როგორც რესპუბლიკაში პროკომუნისტურ-ტოტალიტარული რეჟიმის რეანიმაცია და მისი საბოლოო დაბრუნება რუსეთის იმპერიის ხელში. მის ორგანიზატორებს დაეკისროთ მთელი პასუხისმგებლობა ამ უკანონო, ანტისახალხო და ანტიეროვნული აქტისათვის;

2. 1991 წლის 31 მარტს ქართველმა ხალხმა საყოველთაო რეფერენდუმზე გამოხატა თავისი ურყევი ნება – ჰქონოდა თავისი ადგილი მსოფლიოს თავისუფალ ერთა შორის, შეწყდეს მისი ამ ნების იგნორირება და ბოლო მიეღოს მის სუვერენულ უფლებებზე შეტევას;

3. ქართველ ხალხს მიეცეს თავისი ნების თავისუფლად გამოხატვის საშუალება, შეწყდეს მშვიდობიანი მანიფესტაციებისა და მიტინგების დარბევა, დენა-შევიწროებისა და რეპრესიების გზით საზოგადოებრივი აზრის დატერორება და საქართველოს მოსახლეობის შეგნებული გენოციდი;

4. შეწყდეს პოლიკიტურ ნიადაგზე რეპრესიები და გათავისუფლდეს ყველა პოლიტპატიმარი;

5. საერთაშორისო ორგანიზაციებმა, მსოფლიოს დემოკრატიულმა სახელმწიფოებმა, ყველა კეთილი ნების ადამიანმა, ვისთვისაც ძვირფასია საყოველთაოდ აღიარებული ადამიანის უფლებები და თავისუფლებები, დროულად აღიმადლოს ხმა საქართველოში ამ უფლებებისა და სხვა საერთაშორისო დეკლარაციებით განცხადებული პრინციპების დასაცავად და თავისი წვლილი შეიტანონ ქართველი ხალხის ნებისა და უფლებების დაცვის წინდათაწმინდა საქმეში;

6. შეწყდეს ქართველი ხალხის ნების იგნორირება და მისი დრტინვისადმი საერთაშორისო წაყრუების პოლიტიკა. საერთაშორისო სამართლიდან გამომდინარე მართებული შეფასებანი მიეცეს ფაქტობრივი ხელისუფლების ანტისახალხო, ანტიეროვნულ მოღვაწეობას და გამოცხადდეს იგი კანონგარეშე (ბოლო მოელოს XXI საუკუნის მიჯნაზე ამ უმაგალითო ტირანიას).” [176, გვ. 5-6]

ასეთია ეროვნული მოძრაობის აჭარაში მოქმედი ამ ორგანიზაციის მიერ დაფიქსირებული პოზიცია საქართველოში სამხედროკრიმინალური გადატრიალების შედეგების გამო, მაგრამ ამასთანავე ძალიან საინტერესოა ის ემოციური მუხტი, როგორ აღიქვეს ეს მოღალატური აქტი მისი წინმსწრები მოვლენებითურთ ქართული ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის მონაწილე მისმა რიგითმა წევრებმა. ამის მაგალითად გამოდგება ერთ-ერთი მათგანის, ჩვენს მიერ წიგნში ადრე მოხსენიებული, ქალბატონი ნუნუ ქაჯაიას მიერ 1994 წლის 9 აპრილს მიტინგზე წარმოთქმული სიტყვა, რომელშიც ნათქვამია:

“ჩემო შვილებო! ალბათ ზოგიერთებს კიდევ გიკვირთ, ამ მოხუცებულ ქალს რა ემიტინგება... სახლში ვერ დაჯდებაო, — მაგრამ ზოგიერთებს რომ ჰგონია არც ისეა საქმე, — ვინც მიცნობს, კარგად იცის, რომ ნუნუ დეიდას ბევრი ქარტეხილი გამოუვლია, ბევრი დაუმსახურებელი შეურაცხყოფა აუტანია. ...მინდა ვიბრძოლო თქვენთან ერთად და გავენაწილო ის ყველა ტკივილი, რასაც საქართველოს გარეშე თუ შინაური მტრები გვაყენებენ.

დღეს მითუმეტეს სახლში რა გამაჩრებს. დიახ, დღეს 9 აპრილს, როდესაც ამ დღეს დაიღვარა საქართველოს თავისუფლები-სათვის მებრძოლი გოგო-ბიჭების უმანკო სისხლი,

სისხლი, საქართველოს ჭეშმარიტი შვილების...

სისხლი, რომელსაც ვერ ჩამორეცხს საუკუნეები...

სისხლი, რომელმაც შავი ჩააცვა ჩემისთანა დედებს...

სისხლი, რომელმაც შავი ჩააცვა მთელ საქართველოს...

ჩემო შვილებო! თქვენ კარგად მოგეხსენებათ როგორ დააფასა ქართველმა ხალხმა იმ პატრიოტების თავდადება, როდესაც 31 მარტის რეფერენდუმით ერთსულოვნად ხმა მისცა საქართველოს დამოუკიდებლობას, და როგორი სიმბოლური იყო მათი სულების უკვდავსაყოფად, როდესაც საქართველოს პირველმა პრეზიდენტმა ზვიად გამსახურდიამ, ამ ტრაგედიის 2 წლისთავზე, 1991 წლის 9 აპრილს დამოუკიდებლობის აქტი გამოაცხადა და ამით კიდევ ერთხელ სული შთაბერა გამოღვიძებულ ქართველ ერს და საქართველო აღმავლობის გზაზე დააყენა! მაგრამ... ვაი სირცხვილო, შემდეგ რაც მოხდა ყველამ კარგად ვიცით... მე არ მყოფნის სიტყვები და ძალა ამის აღსაწერად...

საქართველოს შინაურმა მტრებმა, გარეშე ძალის ხელშეწყობით იარაღის ძალით დაამხეს ეროვნული ხელისუფლება და მისი პრეზიდენტი, თბილისი გადაწვეს, სამეგრელო დაარბიეს, სამახაბლო გააჩუქეს, აფხაზეთი გაყიდეს, მაფიას ხელ-ფეხი გაუხსნეს... და ყველაფერი ისე გააკეთეს, რომ დაქცეული და დამშეული საქართველო სნგ-ში შეეყვანათ და კიდევ შეეყვანეს.

აი, შვილებო როგორ გადაუხადა და უხდის დღევანდელი მთავრობა 9 აპრილს დაღუპულ პატრიოტებს მათი თავდადების საფასურს... და მთლიანად სრულიად საქართველოს ხალხს და მათ ნებას, რომელიც 31 მარტის რეფერენდუმით გამოხატეს.

არა!!! შვილებო, ფარ-ხმლის დაყრა არ გამოგვადგება. საქართველოს თავისუფლებისათვის ბრძოლაა საჭირო, მე ღრმად მწამს თქვენი. თქვენ, საქართველოს ჭეშმარიტი შვილები მუდამ იბრძოდით და იბრძოლებთ საქართველოს თავისუფლებისათვის.

მეც თქვენთან ვარ და სანამ შემიძლია ჩემი მანდილის ტარება თქვენთან ვიქნები.

დაგიფარავთ ამ შავი მანდილით და თეთრი თმებით.

შვილებო!! იბრძოლეთ, რომ უკვდავყოთ 9 აპრილს დაღუპულები. პატივი ეცით მათ სულებს... პატივი ეცით მერაბ კოსტავას და ზვიად გამსახურდიას სულებს.

გლოცავთ ქართველი დედის სახელით. გფარავდეს ღმერთი. ამინ!” [215]

ქართველი პატრიოტის, ეროვნული მოძრაობის მიერვე აჭარის ეროვნული მოძრაობის დედად შერაცხული ქალბატონის ამ სიტყვებით მსურდა საუბრის დამთავრება თანამედროვე საქართველოს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის აღნიშნულ ეტაპზე, — მაგრამ სანამ მას დავასრულებდეთ, მინდა გაგაცნოთ 1990 წლის ოქტომბერში “დემოკრატიჩესკაია რასიას” მეოთხე ნომერში დაბეჭდილი საბჭოთა კავშირის სპეცსამსახურების ინსტრუქცია, რომლის მიხედვითაც უნდა ემოქმედა სოციალისტური ქვეყნების ხელისუფლებას და რომელიც გამოყენებული აქვს ცოტნე ქართველიშვილს მის მიერ გაზეთში “საქართველოს სამრეკლო” დაბეჭდილ სტატიასში, — პასუხი “მოწინავე ინტელიგენციას”. [185, გვ. 10] ავტორი მიგვითითებს, რომ აღნიშნული ინსტრუქციის მე-8 მუხლში წერია: “მხედველობიდან არ უნდა გავუშვათ უნარიანი, ორგანიზატორული ნიჭისა და ხალხში ავტორიტეტის მქონე ადამიანები, საჭიროა ზრუნვა მათ გადმობირებაზე. მაგრამ თუ უარს აცხადებენ, მაშინ უნდა აღიკვეთოს მათი მალალ პოსტებზე მოხვედრა...”

მე-10 მუხლში მითითებულია, რომ “მართვის ორგანოებში და უმეტეს წარმოებაში ყველა პოსტზე (ადგილობრივ ორგანოებთან შეთანხმების გარეშე) აუცილებელია დაინიშნონ ადამიანები, რომლებიც ჩვენს სპეცსამსახურებთან თანამშრომლობენ...”

მუხლი 22. “აუცილებელია მუდმივი მეთვალყურეობა დაუწესდეს სამეცნიერო-კვლევით ინსტიტუტებსა და ლაბორატორიებს...”

მუხლი 27. “ადგილობრივი წარმოშობის ხელმძღვანელთა საჯარო გამოსვლებს, დასაშვებია, ჰქონდეს ნაციონალური შეფერილობა (ფორმა), მაგრამ ისინი ხელს არ უნდა უწყობდეს ნაციონალური ერთსულოვნების ზრდას”. ე.ი. კომუნისტური ხელისუფლების მიერ დაწინაურებულ ინტელიგენციას შეეძლო ფორმით ყოფილიყო ეროვნული და არა შინაარსით, მხოლოდ სიტყვით ყოფილიყო პატრიოტი და არა საქმით...” [იქვე] და ა.შ. აი, ჰომოსოვეტიკუსის “მესამე მდგომარეობის” განმსაზღვრელი იმიჯი, ანუ როგორ უნდა იმოქმედოს მან ინსტრუქციის მიხედვით.

აღნიშნული ინსტრუქცია (და მისი მსგავსი მრავალი სხვა რამ) არ იყო მხოლოდ ქალაქში ფიქსირებული რაღაც მითითება-თა კრებული, – იგი საბჭოთა ტოტალიტარულ-კომუნისტური სისტემის ცხოვრების წესის განმსაზღვრელს, მისი არსებობის უმთავრეს მახასიათებელს წარმოადგენდა. ამ სისტემაში მოხვედრილი ადამიანი განწირული იყო, რომ აღნიშნული წესებით ცხოვრების მსხვერპლი გამხდარიყო. ამიტომაც უნდა გვახსოვდეს, რომ როცა ვაკეთებთ უმწვავეს შეფასებებს, ჩვენ ამ ადამიანებს დამნაშავეებად კი არ განვიხილავთ, არამედ არაადამიანურად მანკიერი სისტემის პროდუქტად, რომელიც ადამიანურ ურთიერთობებს სისტემის მომსახურების სფეროდ აქცევდა და იქ, სადაც არსებობდა ეს სისტემა, ადამიანისათვის ადვილს აღარ ტოვებდა, ზოლო მისგან სასწაულებრივად თავდაღწეული პიროვნებები ამავე სისტემის მიერ შექმნილი საყოველთაო გამასების ფონზე მოჩანდნენ როგორც “თეთრი ყვავები”, რომელთაც ეს გამანქურთებული სოციალური მთელი სისასტიკით უპირისპირდებოდა. ამიტომაც ჩვენი მიზანია დავეხმაროთ ამ სისტემიდან გამოსულ ადამიანებს (თვით ე. შვედენბერგსაც კი) შეძლონ საკუთარი შინაგანი არსისათვის, სინდისის ქენჯნის გარეშე თვალის გასწორება, – უკუაგდონ აღნიშნული სისტემის მიერ თავს მოხვეული ადამიანურობის წინააღმდეგ მიმართული განწყობილებანი და თუ სურთ იქონიონ თავისუფალი სამშობლო, თავდაპირველად თვითონ განთავისუფლდნენ ტოტალიტარული სისტემის მიერ მათში ჩანერგილი ამ ანტიჰუმანური ფსიქოზისაგან. ამაში, ჩვენი ღრმა რწმენით, მათ უდიდეს დახმარებას გაუწევს საქართველოში ლუსტრაციის კანონის ცხოვრებაში გატარება, – ეს სამოქალაქო მონანიების ნამდვილი აქტი.

თანამედროვე მსოფლიოს, კაცობრიობის წინაშე მდგარ ურთულეს პრობლემებს შეეხო ჯერ კიდევ XX საუკუნის სამოცდაათიან წლებში ზვიად გამსახურდია თავის უნიკალურ ნააზრევში – “დილემა კაცობრიობის წინაშე”, სადაც ავტორი საუბრობს რა საკაცობრიო პრობლემებზე, ეხება მსოფლიოში იმ დროისთვის გაბატონებული ორი სისტემის, – ტოტალიტარულ-კომუნისტური და ლიბერალურ-ბურჟუაზიული დემოკრატიის, – განვითარების გზებს, შესაშური სიზუსტით მიუთითებს ორივეს ნაკლოვანებებზე და ადამიანის ადვილზე ამ სისტემებში. და ბოლოს, ეხმიანება, რა ჩვენს

მიერ ზემოთ წამოწეულ თემას, ზვიად გამსახურდია მსჯელობს საბჭოთა ინტელიგენციის მიერ საკუთარი პოზიციის “კეთილგონიერებით”, “შორსმჭვრეტელობით”, თუ სხვაგვარად გამართლებისა და ოპორტუნისტულად განწყობილთა “გონივრული ოპოზიციის” ნიღბით შენიღბვის შესახებ, მიუთითებს, რომ “ამიტომ გამრავლდა ჩვენში “მინიშნებითი აწმყოფითი ლიტერატურა”, ყველასათვის უჩინარი და შეუმჩნეველი დაპირისპირება რეჟიმის უსამართლობასთან” და ა.შ. – აღნიშნავს, რომ “ამგვარ პოლიტიკას, ე.წ. ორთქლის გამოშვების მიზნით, სახელმწიფოც უწყობდა ხელს, “რათა ხალხში აღძრას სურვილი ოპოზიციური ჟინის მოკვლისა იმგვარად ნათქვამი და უმისამართო გამოხტომებით, რომელიც ვილაც-ვილაცების მიხედვით რეჟიმის წინააღმდეგ არიან მიმართულნი. ეს უფრო ეფექტური საშუალებაა დისიდენტურ გამოსვლებთან ბრძოლისა, ვიდრე უხეში ადმინისტრირება, ან პირდაპირ რეპრესირება ნამდვილი ოპოზიციონერისა; დისიდენტის დისკრედიტაცია, როგორც “უტაქტო”, “დიპლომატიას მოკლებული ადამიანისა”, ან ფრთხილი შეფასება, როგორც “ოდნავ ჭკუაზე გადამცდარი ხალხისა”, ზემოხსენებულ “ბრძენ ოპოზიციონერთაგან” განსხვავებით, იგი რეჟიმის მიზნებს საუკეთესოდ ემსახურება, ვინაიდან რეჟიმი კვლავ განაგრძობს გამგებლობას, ხოლო ოპოზიციური ვნებები, რომელიც უფრო და უფრო იზრდება ხალხში, ამგვარი სათამაშო თოფის სროლით კმაყოფილდებიან. ბოლოს იქმნება ილუზია დემოკრატიული საზოგადოებისა, სადაც დისიდენტები რეალობის გრძნობას მოწყვეტილი ხორცმეჭნი, ან “დემაგოგი, ავის მჩხრეკელი, ნაძირალები” არიან, ხოლო სუკის აგენტები – “ჭეშმარიტ ინტელიგენციას” წარმოადგენენ...” [216]

ზვიად გამსახურდიას ეს თვალსაზრისი ისე თვალნათლივ არის ილუსტრირებული მთელი საბჭოური ცხოვრების წესით, რომ ყოველგვარი ეჭვის გარეშე დგას და სრულიადაც არ არის საკვირველი, რომ სწორედ ამ წერილის დაწერისა (1977 წლის აპრილი) და მისი დაპატიმრების შემდეგ გააქტიურდა დღესაც პრეტენზიების მქონე ზოგიერთი პოლიტ-მოღვაწე, რომელთა შემდგომმა ქმედებებამაც სრულიად დაამტკიცა ბატონი ზვიადის მიერ ზემოთმოყვანილ დებულებათა სრული საფუძვლიანობა; [217, გვ. 36] და ალბათ, ზვიადისეულ ამ სიტყვაშიც ბევრი თავის თავს შეიცნობს: “შენ

დაბრძანდები დიდი ქალაქის ქუჩებში, სარგებლობ კომფორტით, მსახურობ, საზღვარგარეთ დაბრძანდები, მეგობართა ვიწრო წრეში ოპოზიციურად ყბელობ. სიტყვით გმირი ხარ, საქმით კი, ყოველნაირად თავს არიდებ სიმართლისათვის ომს, რომელსაც აწარმოებენ შენი მოყვასნი, ნიადაგ ციხისა და საფრთხის ქვეშ მდგომნი. შენ არად გენაღვლება ციხეებსა და ბანაკებში ჩაყრილი ადამიანების ბედი, რომელთაც წამებით კლავენ, აავადებენ, შენ მათზე ფიქრსაც კი თავს არიდებ, შენ განდევნე ისინი შენი ცნობიერების ველიდან. შენთვის ისინი “არაპიროვნებანი” არიან... ამით კი თავად შენ ხდები “არაპიროვნება”, ამით შენ ხდები ფიჭული კაცისა, სნობი სნობთა შორის ყბელობის სენით დაავადებული, თანდათან შენი ცხოვრების წესი მიგიყვანს დეგრადაციამდე, ამორალიზმამდე, ბოლოს შენ შესაძლოა შეიძულო შენი მოყვასი, რომელიც თავს სწორავს სიმართლისა და სიკეთისათვის ბრძოლაში. შენ მისთვის იწყებ ათასგვარი ატრიბუტის გამოგონებასაც: “უცნაური”, “დონკიხოტი”, “პოზიორი”. მისი წვრილმანი ნაკლის ქექვას, მის კრიტიკას, მოკლედ გსურს დაასაბუთო შენი გზის სისწორე, რომელსაც დალუპვისაკენ მიყავხარ...” [216, გვ. 25-26]

აი, ასეთია ზვიადისეული ყოვლისშემუსვრელი, გამანადგურებელი სიმართლე და მისი ეს ნაწარმოები რომ ბევრს ადრევე გაეცნო, ვფიქრობ არასდროს დაადგებოდა თვითგანადგურებისაკენ მიმავალ დამლუპველ გზას, რადგან სიმართლეს აქვს ერთი საოცარი თვისება – შენდა უნებურად შინაგანად გაგაცისკროვნოს. და ჩვენი მიზანიც სხვა არაფერია თუ არა ის, რომ ჩვენს ცოდვილ მოძმეთ ხელი შევაშველოთ ამ გზაზე, საბოლოოდ ვიხსნათ ისინი პირქუში წარსულისაგან საქართველოს მომავლისათვის...

ქართველმა ერმა და, უპირველეს ყოვლისა, ქართველმა პოლიტიკოსებმა სათანადო დასკვნები უნდა გააკეთონ საქართველოს ირგვლივ აღნიშნულ პერიოდში დატრიალებული ტრაგედიიდან. თუ გადავხედავთ ამ ტრაგედიის უშუალო ქრონიკას და ჯანსაღი, ემოციისაგან თავისუფალი თვალთახედვით გაკანალიზებთ მომხდარს, დავინახავთ, რომ დიდი ხნის განმავლობაში რა მიზანმიმართულად მზადდებოდა ყველაფერი. ამასთან შეუმჩნეველი არ დაგვრჩება საკუთარი უპასუხისმგებლობა და სიბრიყვე, ისევ ქართული ელემენტის მიერ შესრულებული როლი ყველაფერი მომხდარის შემზადე-

ბასა და განხორციელებაში. აქედან სწორი ანალიზი უნდა გაუკეთ-
ოთოთ მომხდარს და დავსახოთ გზა მომავალში მსგავსი მოვლენე-
ბის დროულად აღსაკვეთად.

იმჟამად, როგორც ჩანს, მსოფლიო პოლიტიკის წარმმარ-
თველმა ძალებმა საერთაშორისო გლობალური პოლიტიკის მოთ-
ხოვნებთან შეუსაბამოდ მიიჩნიეს და საჭიროდ არ ჩათვალეს ქარ-
თველი ხალხის ნებისა და მისი სამართლიანი ბრძოლისათვის
მხარდაჭერა. ამიტომაც ქვეყანა ისევ აღმოჩნდა იმ სივრცეში, საი-
დანაც თავდადწევას თავგანწირვით ცდილობდა. მსოფლიო პოლი-
ტიკურმა ელიტამ ელუარდ შევარდნაძეს და K^o-ს შეასრულებინა
საკუთარი დაკვეთა და კავკასიის “სტაბილიზაციას შეეწირა საქარ-
თველოს დამოუკიდებლობა.” [218]

თავის მოტყუება იქნებოდა ის, რომ ასეთ პირობებში ერთე-
ულმა პიროვნებებმა რაიმეს გადაწყვეტა შესძლონ, რადგან აქ, რო-
გორც ჩანს, ყველაფერი გადაწყვეტა საერთაშორისო გლობალურ
პოლიტიკასთან იმჟამინდელი ქართული ეროვნულ-განმათავისუფ-
ლებელი მოძრაობის მიზანთა შეუსაბამობამ. მათთვის მთავარი იყო
საბჭოთა კავშირის დაშლა და მის ადგილზე ახალი, მათი ინტერე-
სების შესაბამისად რეფორმირებული, აღნიშნული სივრცის მაკონ-
ტროლებელი სტრუქტურის, ისევ რუსეთით სათავეში, ჩამოყალიბე-
ბა, რადაც მათ დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობა მი-
აჩნდათ. ამასთან, მნიშვნელოვანი იყო ქართული საზოგადოების ძი-
რითადი მამოძრავებელი ინტერესების დაქსაქსულობაც და პირველ
ყოვლისა, აქედან გამომდინარე რეალური თავისუფლების მისაღწე-
ვად, მისი მომზადების ხარისხი, რაც არც თუ მაღალი აღმოჩნდა.

ასე, რომ საქართველოს სრული დამოუკიდებლობისათვის
ბრძოლა თუ ამჯერადაც მარცხით დამთავრდა, აქ დამარცხდა არა
რომელიმე პოლიტიკური მოღვაწე ან პოლიტიკოსთა ესა თუ ის
დასი, არამედ სრულიად საქართველოს მომავლისა და პროგრესი-
საკენ წამყვანი იდეა. ამასთან ქვეყნის მომავალი რეალური დამოუ-
კიდებლობისათვის მიღწევაზე ორიენტირებული ერი, აუცილებლად
აგრძელებს ბრძოლას საბოლოო მიზნის მისაღწევად, – და მან ამ
მიზნის სამსახურში უნდა ჩააყენოს თავისი ყველა პოტენციური
შესაძლებლობანი, – ქვეყნის შიდა თუ საგარეო ურთიერთობების
მოწესრიგებისას ისარგებლოს საერთაშორისო, გლობალური პოლი-

ტიკის რეალურ ანალიზზე გათვლილი შორსმჭვრეტელური დიპლომატიით.

ცნობილია, რომ დიდი პოლიტიკის მკეთებელი გლობალისტებისათვის საყოველთაო სიკეთისა და თანასწორობა-დემოკრატიის ქადაგება, მხოლოდ თავიანთი უმთავრესი მიზნის შესანიღბად მონარჯვებული ლოზუნგებია და ისინი თავიანთ საქმიანობაში ყოველთვის პრიორიტეტს ანიჭებენ მათთვის სასარგებლოსა და პრაგმატულს; – ჩვენისთანა პატარა ქვეყნებს კი, ასეთ პირობებში ხშირ შემთხვევებში არ ასცდებათ “შესაწირი პაიკის” როლი... ეს ყოველთვის უნდა გვახსოვდეს და მისი გათვალისწინებით, ფრთხილად უნდა გადავდგათ ყველა მომდევნო პოლიტიკური ნაბიჯი.

მაშინ კი, თუ რა დონეზე იყო პოლიტიკური აზროვნება სამშობლოს პატრიოტობაზე მოპრეტენზიე ელიტარებში, ამის მაგალითად მოვიყვანთ, მართლაც შესანიშნავი მებრძოლის, მაგრამ ამდენადვე წარმოუდგენლად არაშორსმჭვრეტელი პოლიტიკანის, გია ყარყარაშვილის მოსაზრებას: “ექსპრეზიდენტის მომხრე შეიარაღებულმა ძალებმა ფართო ფრონტით აიღეს ხონი, მარტვილი, სენაკი, ფოთი, ხონი, სამტრედია. ზოგიერთ რაიონში მოსახლეობა აღფრთოვანებით ხვდებოდა გამარჯვებულებს, შეიარაღებულ ძალებს აძლიერებდნენ კიდევ. მოიერიშეები ქუთაისს მიაღწენ. საქართველოს აშკარა საფრთხე დაემუქრა – საქართველო ლიხს იქით და ლიხს აქეთ!” [218, გვ. 11] – პრეზიდენტ გამსახურდიას მომხრეებს რაიმე ძალით კი არ აუღიათ, როგორც ამ ტერმინის გამოყენებაში დახელოვნებული “მთავრსარდალი” აღნიშნავს, არამედ საქართველოს კანონიერი ხელისუფლების აღდგენის შეუქცევადი პროცესი დაიწყო, რასაც ე. შევარდნაძემ მისი მარიონეტებითურთ, რუსეთის საოკუპაციო ძალების გარდა, ვერაფერი დაუპირისპირა და რაზედაც იქვე მიუთითებს გ. ყარყარაშვილი, როდესაც აღნიშნავს: “ამ დროს პრეზიდენტსა (ე. შევარდნაძეს გულისხმობს, – და მათი უბედურებაც სწორედ იმაში მდგომარეობდა, რომ კანონიერ პრეზიდენტს ექსპრეზიდენტად მოიხსენიებდნენ, ხოლო თვითმარქვია უზურპატორს, – პრეზიდენტად. – უ.ო.) და რუსეთის რეაქციულ ძალებს შორის (პროგრესულებიც ეგულება რუსეთში, რომლებიც დღემდე ვერავენ აღმოაჩინა – უ.ო.) პოლიტიკური ვაჭრობა მიმდინარეობს. საქართველო შედის სნგ-ში, ინიშნებიან მინისტრები მოს-

კოვის შეკვეთით... ქვეყანა გაივსო ტალეირანებით, ჟოზეფ ფუშე-ბითა (შიც! – უ.ო.) და ყვარყვარეებით.” [იქვე] (პირველ ორზე რა მოგახსენოთ, მაგრამ ყვარყვარეებით რომ გაივსო ქვეყანა, ეს ნამდვილად იყო – უ.ო.) ვია ჭანტურია კი, რომელიც ზვიად გამსახურდიას უკიჟინებდა რუსეთთან ალიანსს, ამაზე ხმასაც არ იღებს და პირიქით, ადვოკატად უდგება შევარდნადის ხელისუფლებას, რაც საერთოდ ამ ძალის უპირველესი მახასიათებელია, – ყველაფერი იკადროს მისთვის არასასურველი პიროვნებების დისკრედიტაციისათვის და ასევე მოიქცეს დროებით პოლიტიკურ მოკავშირედ მიჩნეულთა დასაცავად, რაც მას სიცოცხლის ფასად დაუჯდა, როდესაც საქმე დაიჭირა მისივე ზნეობის ბადალ “მსოფლიო დონის პოლიტიკოსთან”.

და ბოლოს, უნდა ითქვას, რომ XX საუკუნის საქართველოს დაულალავი ქრისტესმიერი ქადავის, ზვიად გამსახურდიას უარმყოფელნი, მისი მოშურნე და ამ ნიადაგზე მომტერენი, – ეს ჩვენი თანამედროვე კაიაფები, რომელთაც ვერაფერი შეასმინა ბიბლია-სახარებისეულმა ისტორიამაც კი, საკუთარ თავსა და შთამომავლობასაც კიდევ ერთხელ სწირავენ მარადიული წყევლისათვის. სწორედ ამ კაიაფათა ურწმუნობამ და სისასტიკემ არჩია ბარაბას გზა და მით ებრაული მოდგმა ათასწლოვანი ტანჯვისათვის გასწირა.

ეპოქალური გზის გასაყარზე ზვიად გამსახურდიამაც მიმართა ქართველ ერს: “თქვენს წინაშეა ორი გზა – გზა ქრისტესი და გზა ბარაბასი. ქართველო ერო, ამორჩიე რომელი გინდა!” – მაშინ ქართველი ერის საუკუნოვანი მონობიდან ამონთხეულმა ბარაბას მიმდევრებმა, რომელთაც ვერც კი შენიშნეს მათ გამოსაფხიზლებლად მიმართული ქართველი მამულიშვილის, ვია აბესაძის მოწამეობრივი თვითშეწირვა, კიდევ ერთხელ აზვიადეს კაიაფა, რომელმაც მიიღო ხელისუფლება და სატანის კვერთხით მართვის უფლება საქართველოში; და მრავალნი დღესაც უფასო ვეჭილებად უდგანან მის ცოდვათა არა მარტო სადღეისო, არამედ სამომავლოდ გამართლების საქმეს.

ყველა ჭეშმარიტი მშვიდობისმყოფელისა და კეთილმოქმედის გასაგონად უნდა ითქვას, რომ სანამ საბოლოოდ არ მხილებულა კაიაფა და მის მიმდევარ-მორჩილთა დასი, მანამ ჩვენც მის საქმეთა თანამოზიარედ და თანაზიარად ვითვლებით ყველა. კაიაფას მხილე-

ბა, ეს ღვთის ნებაა და მისი აღსრულებით დაიწყება ჩვენი სამშობ-
ლოს გაბრწყინება (მისთვის მეორედ მოსვლა), უფლის დაბრუნება
ადამის მოდგმაში. იყავი გაბეღული – ეზიარე უფალს!

გამოყენებული ლიტერატურა და წყაროები

**თავი I. აჭარა ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის
აღმავლობიდან მრავალპარტიულ არჩევნებამდე (1989.X-1990.X)**

1. მორის ალლე, მღელვარე ცვლილებანი აღმოსავლეთში, ჟურნ. “ივერია”, №34, პარიზი, 1990, გვ. 28-38
2. პეტრე იბერი, შენიშვნები, ჟურნ. “ივერია”, №35, პარიზი, 1990, გვ. 48-61
3. გამოცხადება იოანე ლეთისმეტყველისა, ა. 3, 15-18
4. А. Фстафьев, Место действия, рассказы, журн. Наш современник, №5, Москва, 1986, стр. 100-141
5. Солженицин А., Как нам обустроить Россию?, Париж, YMCA-PRESS, 1990, стр. 3-4
6. კამია ჯ., ზოგიერთი რამ საქართველოს რუსეთთან შეერთებაზე, ჟურნ. “თავისუფლების ტრიბუნა”, №39, პარიზი, 1983, გვ. 18
7. გაზ. “ქართული ქრონიკა”, №58, 1990 (იანვარი)
8. ფუკიამა ფრ., ისტორიის დასასრული და უკანასკნელი ადამიანი, თბილისი, 1999.
9. Dokumente zu Hegels Entwicklung, ed. S. Hoffmeister, Stuttgart, 1936. (p. 352)
10. კვესელავა ი., ადეიშვილი ეკ., “გლობალურობა და ეროვნული იდეა”, საისტორიო ვერტიკალები, №10, თბილისი, 2006, გვ. 108-111
11. არენდტი ჰანნა, ტოტალიტარიზმის წარმოშობა, ჰაიდელბერგი, 1951
12. ჟურნ. “გუშაგი”, №15, პარიზი, 1988, მარტი
13. ბათუმის საქალაქო საბჭოს დეპუტ. საბჭოების აღმას. კომიტეტის №07/09/848, 1987 წლის 15 ოქტომბრის დადგენილება
14. იქვე, №4/480, 1988 წლის 18 ივლისის დადგენილება
15. გაზ. “ქართული ქრონიკა”, №7, 1988, ივლისი
16. გაზ. “ბათუმის ხმა”, №2, 1988, 11.10

17. გამსახურდია ზვიად, მონანიება, – მოუნანიებლობა სჯობდა, ჟურნ. “გუშაგი”, №16, პარიზი, 1988, ივლისი. გვ. 48-50
18. გაზ. “ ე ონდ”, 1988.12.03
19. სსრ კავშირის ხალხთა პატრიოტული მოძრაობის საკოორდინაციო კომიტეტის შექმნა, ჟურნ. “გუშაგი”, №16, პარიზი, 1988, გვ. 25-29
20. გულავა თ., ღია წერილი, ჟურნ. “გუშაგი”, №17, 1988.X
21. კოსტავა მერაბ, ბერლინის კედელი საქართველოში, ი. ჭავჭავაძის საზ-ბის “მოამბე”, №4-5, 1988, მარტი-აპრილი
22. გაზ. “ქართული ქრონიკა”, №3, 1988
23. გაზ. “საქართველოს რესპუბლიკა;”, №45 (65), 1991
24. ნადირაძე რ., ტრაფარეტი (კრებული), საწყისი თარიღის შესახებ, ბათუმი, 2001, გვ. 184-185
25. ჟურნ. “ლაზარეს აღდგინება”, №2, 1989
26. 1988 წლის 21 ოქტომბერი, ბათუმი, საქმე 21, ამონაწერი სამსჯავრო სხდომის ოქმიდან
27. მალაყმაძე ნ., გვჭირდება თუ არა ავტონომია, გაზ. “აჭარა”, 2004, 1 ივლისი
28. ჟორდანიას ნ., ჯერ კიდევ უთქმელი სათქმელი, ანუ დოკუმენტებში ასახული სინამდვილე, გაზ. “აჭარა”, №71, 2005, 20 აპრილი
29. ჟურნ. “გუშაგი”, №18, 1989, თებერვალი
30. მიქელაძე ნაზი, მოგონებები, გაზ. “ჟამთააღმწერელი”, №1, 2005, 17 მაისი
31. ცისკარიშვილი ე., სად გაჩერდნენ თქვენი მამები, გაზ. “ლიტერატურული საქართველო”, 1989, 27 იანვარი
32. ჯაფარიძე რ., რა გვიძიმს, რა გვიხარია, გაზ. “კომუნისტი”, 1988.8.12
33. გაზ. “კომუნისტი”, 1988.1.12
34. მიმართვა აშშ კონგრესის ჰელსინკის კომისიის თავ-რეს ბ-ნ სტენი ჰოიერსა და შერთ. შტატების სახელმწიფო მდივნის თანაშემწეს ბ-ნ რ. შიფტერს საქართველოს ჰელსინკის ჯგუფის, ი. ჭავჭავაძის საზოგადოების IV დასისა და საქ-ოს ელპ-საგან, ჟურნ. “გუშაგი”, №18, 1989, გვ. 19-22

35. გულაგა თ., რეპრესიების განახლება, ჟურნ. “გუმავი”, №18, 1989, გვ. 22-25
36. გაზ. “ბათუმის ხმა”, №3, 2005, აპრილი
37. ოქროპირიძე უ., საქართველოს სახელმწიფოებრიობის აღდგენა და აჭარის ავტონომიის პრობლემა, ბათუმი, გამომც. “ბათუმის უნივერსიტეტი”, 2005
38. ოქროპირიძე უ., აჭარა საქართველოს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის საწყის ეტაპზე (1988.X – 1989.9.04) სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს ისტორიის საკითხები, III, ბათუმი, 2008, გვ. 191-206
39. ვილნიუსის თათბირი, ჟურნ. “გუმავი”, №18, 1989, გვ. 30-32
40. ლაშქარაშვილი ზ., სულ უკანასკნელი ამბები, ჟურნ. “გუმავი”, №18, 1989, გვ. 94-99
41. ლიგაჩოვ-შეგარდნაძის უცნაური შეკამათება, ჟურნ. “გუმავი”, №21, 1990, გვ. 74-76 (გადმობეჭდილია 1990 წლის 9 თებერვლის გაზ. “კომუნისტიდან”)
42. ჩვენი კომენტარი (გ. წერეთელი) , ჟურნ. “გუმავი”, №21, 1989, გვ. 77
43. ილია მეორის მიმართვა გორბაჩოვისა და დეკუტატებისადმი, ჟურნ. “გუმავი”, №20, 1989, ნოემბერი, გვ. 5-6
44. ბერძენიშვილი დ., აჭარის ავტონომიის შექმნის წანამძღვრები, გაზ. “თბილისის უნივერსიტეტი”, 1989, 26 მაისი
45. ზოიძე ო., კიდევ ერთხელ “მომხე აჭარელი ხალხის” შესახებ, ჟურნ. “ცისკარი”, 1989, №8
46. მასნარაძე მ., სტერეოტიპების ტყვეობაში თუ შეგნებული დეზინფორმაცია?, გაზ. “ლიტერატურული საქართველო”, 1990.2.03
47. ფუტკარაძე ტ., თავისუფლების შოვნაი, სჯობს საშოვნელსა ყველასა, ანუ ვის სჭირდება აჭარის ავტონომია?, გაზ. “ახალგაზრდა კომუნისტი”, №30, 1990, 17 მარტი
48. ფუტკარაძე თ., ავტონომიის სინდრომი, გაზ. “ახალგაზრდა ივერიელი”, №33, 1990, 27 მარტი

49. გორგილაძე მ., დიასამიძე ბ., ქედელიძე ნ., ზოგჯერ თქმა სჯობს... გაზ. "ლიტერატურული საქართველო", 1990, №9, 2.III
50. მახარაძე მ., ღია წერილი აჭარის ასსრ მინისტრთა საბჭოს თავრეს ბატონ გურამ ჩიგოგიძეს, გაზ. "ახალგაზრდა კომუნისტი", №143, 1989.30.11
51. ჯიჯავაძე მ., ავალიანი თ., ცეცხლაძე ო., მგელაძე მ., კიდევ ერთხელ აჭარული სეპარატიზმის შესახებ, გაზ. "ახალგაზრდა კომუნისტი", №149, 1989, 9.12
52. სინამდვილეში კი ეს ასე იყო, გაზ. "საბჭოთა აჭარა", №92, 1990, 16 მაისი
53. Журн. «Огонек», №31, 1989, июль, стр. 27
54. გამსახურდია ზვიად, ღია წერილი ანდრეი სახაროვისადმი, ჟურნ. "გუშაგი", №20, 1989, ნოემბერი, გვ. 16-23
55. საქართველოს პოლიტიკური მდგომარეობა, ჟურნ. "ივერია", №34, პარიზი, 1990, გვ. 25-28
56. საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის მოთხოვნით, გაზ. "ქართული ქრონიკა", №1 (58), 1990, იანვარი
57. დამოუკიდებლობა: ზემი და რეალობა, ჟურნ. "გუშაგი", №22, გვ. 4-9
58. გაზ. "კომუნისტი", №57 (20703), 1990, 10 მარტი
59. მითაიშვილი მ., გზა საქართველოს დამოუკიდებლობისაკენ, გაზ. "აჭარა", №50, 1990
60. ნათაძე ნ., საქართველოს სახალხო ფრონტის უშუალო ამოცანები, გაზ. "საქართველო", №1, 1989
61. გაზ. "კომუნისტი", №66, 1990, 22.03
62. გაზ. "ლიტერატურული საქართველო", 1990, 2.06
63. სია შედგენილია ტარიელ მახარაძის მიერ ჩვენთვის გადმოცემული მოგონებისა და დოკუმენტების საფუძველზე
64. ხახუტაიშვილი დავით, რა მისცა ავტონომიამ აჭარას?, საქართველოს მეცნ. აკად. ჟურნ. "მაცნე", ისტორიის, ეთნოგრაფიისა და ხელოვნების ისტორიის სერია, №3, 1991

თავი II. აჭარა და საქართველოს ეროვნული ხელისუფლება
(1990.28.X-1992.6.I)

65. დემოკრატიული არჩევნები შემოდგომაზე, ჟურნ. “მებრძოლი საქართველო”, №8, 1990, პარიზი, ქართული ეროვნული საბჭოს ორგანო, გვ. 8
66. მრგვალი მაგიდის შეხვედრები, გაზ. “თბილისი”, №211, 1990.14.09
67. ხასუტაიშვილი დ., რა მისცა ავტონომიამ აჭარას?, საქართველოს მეცნ. აკადემიის ჟურნ. “მაცნე”, ისტორიის, ეთნოგრაფიისა და ხელოვნების ისტორიის სერია, №3, 1991
68. გაზ. “სახალხო განათლება”, №44, 1990.1.11
69. ოქროპირიძე უ., საქართველოს სახელმწიფოებრიობის აღდგენა და აჭარის ავტონომიის პრობლემა, ბათუმი, 2005
70. მიმართვა აჭარის მოსახლეობას, გაზ. “აღდგომა”, №6 (103), 1996, თებერვალი
71. ჟურნ. “გუშაგი”, №23, პარიზი, 1990, ნოემბერი
72. საქ. ეროვნული კონგრესის წევრ ტარიელ მახარაძის მიერ გადმოცემული დოკუმენტაცია
73. კვესელავა ი., ადეიშვილი ეკ., გლობალური და ეროვნული იდეა, ჟურნ. “საისტორიო ვერტიკალები”, №10, გვ. 206
74. კვესელავა ი., ზვიად გამსახურდიას პოლიტიკური პორტრეტი, ჟურნ. “საისტ. ვერტიკალები”, №6, 2004
75. საქ. სსრ, აჭარის ასსრ, კულტურის სამინისტრო, საქართველოს ეროვნული მოძრაობის ისტორიის მუზეუმი, 27.10.1990 წ.
76. გაზ. “აჭარა”, №23. 1991,7.02
77. ხაბაზი კ., აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკა, გაზ. “ბათუმი”, №4, 1991, მარტი
78. ბაგრატიონი ნ., ჩენი პოზიცია, გაზ. “ბათუმი”, №4, 1991, მარტი
79. მესხიძე ზ., ხაბაზი კ., რატომ ვამბობთ უარს ხელისუფლებაზე?, გაზ/ “ბათუმი”, №4, 1991, მარტი

80. საქართველოს ეროვნული დამოუკიდებლობის პარტიის ბათუმის ორგანიზაციის სამხედრო საქმეთა კომისიის მიმართვა, გაზ. "ბათუმი", №4, 1991, მარტი
81. მიმდინარე მოვლენები, იქვე, გვ. 5
82. წმ. ილია მართლის საზოგადოების ბათუმის ორგანიზაციის წევრ ნუნუ ქაჯაიას მასალები
83. გაზ. "ბათუმის ხმა", №3 (15), 1991, აპრილი
84. ჟურნ. "გუშაგი". №24, პარიზი, 1991, თებერვალი
85. Обращение Партии национальной независимости к населению Грузии по поводу референдума 31 Марта 1991 года, «Вестник Грузии», 23 Марта, 1991 г.
86. ჟურნ. "გუშაგი", №25, პარიზი, 1991, აგვისტო
87. ერთი ამბავი ორი პოზიცია, გაზ. "ჟამთააღმწერელი", №1, 2005,17.05
88. გაზ. "აჭარა", №6 (18.719), 1991,10.04
89. გაზ. "აღდგომა", №6 (103), 1996, თებერვალი
90. არა მეფენი, ანუ პერის პარპაში, გაზ. "მსგეფესი", №15, 1994
91. სრ. საქართველოს წმ. ილია მართლის საზოგადოების აჭარის რეგიონალური ორგანიზაციის 1990 წლის №2, №3, №4 და 1991 წლის №1, №2, №3, №4, №5 და ა.შ. ოქმები
92. ოქმი №6, სრ. საქ. წმ. ილია მართლის საზ-ბის ბათუმის ფილიალი, 26.06.91 წ.
93. 1991 წლის 28 აგვისტო, მრგვალი მაგიდა – თავისუფალი საქართველოს აჭარის ორგანიზაცია (ჰელსინკის კავშირი, წმ. ილია მართლის საზ-ბა) კონფერენციის ოქმი
94. Масалкин Г. Единство, согласие, сплоченность, газ. «Аджария», №94, 1991,28.05
95. Окропиридзе У. Письмо другу, газ. «Аджария», 112, 1991,26.06
96. Масалкин Г. Истина рождается в споре, газ. «Аджария», №121, 1991,11.07
97. Окропиридзе У. На разных языках, газ. «Аджария», №135, 1991,30.07
98. ჟურნ. "გუშაგი", №25, პარიზი, 1991, აგვისტო
99. ჟურნ. "გუშაგი", №26, პარიზი, 1991, დეკემბერი

100. მიმართვა ქართველი ერისადმი, საქართველოს რესპუბლიკის პრეზიდენტი ზვიად გამსახურდია, 18/02.1992 წ. ჟურნ. “გუ-შაგი”, №27, 1992 წ.
101. სურმანიძე რ., ყველა ჩვენთაგანი ვალდებულია, გაზ. “აჭარა”, №162, 1991,10.09
102. ოქროპირიძე უ., სულიც და სხეულიც ქართული, გაზ. “აჭარა”, იქვე
103. გაზ. “თავისუფალი საქართველო”, 1994, 9-16 ივნისი
104. ყორანიშვილი გ., ისევ რევოლუციისა და კონტრევოლუციის თაობაზე, გაზ. “დრონი”, №42, 1991,1.11
105. ჭანტურია გ., წერილი პრეზიდენტ ბუმს, გაზ. “დრონი”, №42, 1991,1.11
- 105^ა. კლიმიაშვილი რ., ნაციონალიზმი მეოცე საუკუნის ბოლოს, გაზეთი “დრონი”, №42, 1991,1.11
106. გია ჭანტურიას პირადი საქმიდან, გაზ. “თვალთაი”, №27, 1996, 18-24 დეკემბერი
107. კვესელავა ი., ეროვნული იდეა, კრებ. “საისტორიო ვერტიკალები”, №3, 2003
108. მალაყმაძე ნ., გეჭირდება თუ არა ავტონომია, გაზ. “აჭარა”, 2004,1.07
109. მალაყმაძე ნ., ვინ ითხოვდა 13 წლის წინ ავტონომიის გაუქმებას, გაზეთი “აჭარა .მ.”, 2004, 24-26 თებერვალი
110. ოქროპირიძე უ., სადღეისო მიზნები, გაზ. “ძლევაი”, №1, 1991,16.09
111. გაზ. “ქართული ქრონიკა”, 1991, მარტი
112. ჭანტურია გ., დემოკრატიული რევოლუცია საქართველოში, გაზ. “ქართული ქრონიკა”, 1991, ნოემბერი
113. გაზ. “საქართველოს რესპუბლიკა”, 1991,2.10
114. თომაძე მ., ველოდი თქვენს მიერ გამოხატულ პროტესტს, გაზ. “დრონი”, №12, 1 ნოემბერი
115. გოგიჩაიშვილი ც., ჟურნალისტები ბარიკადების ორივე მხარეს უნდა იღვწენ, გაზ. “დრონი”, №41, 1991,25.10
116. გრიგოლია თ., სამხრეთ კავკასიაში არსებული გაყინული კონფლიქტების ისტორიულ-პოლიტიკური ასპექტები, ჟურნ. “საისტორიო ვერტიკალები”, №9, 2005

117. ბრალს ვდებ რუსულ იმპერიალიზმს, ჟურნ. “გუშაგი”, №27, 1992

თავი III. აჭარა საქართველოში სამხედრო-კრიმინალური გადატრიალების პერიოდში (1991.XII.22 – 1992.X.11)

118. დემოკრატიული აღორძინების კავშირის (შემდგომში დაკ) არქივი, აღწ. 1, საქმე 1, 1991 წ.
119. დაკ-ის არქივი, აღწ. 1. საქმე 2, 1992 წ.
120. დაკ-ის არქივი, აღწ. 1. საქმე 17, 1997 წ.
121. გაზ. “მაჭახელა”, №2 (18), აპნისი, 1992 წ.
122. გაზ. “მაჭახელა”, №6 (22), მირკანი, 1992 წ.
123. რა მოგვიტანა გადატრიალებამ?, გაზ. “იბერია-სპექტრი”, №155, 1995 წ. 21 დეკემბერი
124. მთავრი გაზეთი კვირას, 5-12 იანვარი, 2003 წ.
125. გაზ. “ქართული ქრონიკა”, №1 (11), 1992 წ., 7 იანვარი
126. გაზ. “ქართული ქრონიკა”, №2 (12), 1992 წ., 5 თებერვალი
127. გაზ. “მაჭახელა”, №1 (17), 1992 წ., აპნისი (იანვარი)
128. გაზ. “მაჭახელა”, №2 (18), 1992 წ., აპნისი
129. გაზ. “მაჭახელა”, №4-5 (21), 1992 წ., მირკანი
130. გაზ. “მაჭახელა”, №3 (19), 1992 წ., სურწყუნისი
131. გაზ. “მაჭახელა”, №11 (27), 1992 წ., მკათათვე (ივნისი)
132. გაზ. “საჩინო”, №1, 1991 წ., აპრილი
133. გაზ. “იბერია-სპექტრი”, №110, 1994 წ., 7-14 დეკემბერი
134. მრეკლიშვილი გ., ჟამი უმძიმესი გამოცდისა, გაზ. “იბერია-სპექტრი”, №110
135. გაზ. “ქართული აზრი”, №1, 1992 წ., იანვარი
136. გაზ. “ქართული აზრი”, №2, 1992 წ., 1 თებერვალი
137. გაზ. “ქართული აზრი”, №3, 1992 წ., 6 თებერვალი
138. გაზ. “ქართული აზრი”, №5, 1992 წ., 16 თებერვალი
139. გაზ. “ქართული აზრი”, №6, 1992 წ., 26 თებერვალი
140. გამსახურდია ზვიად, ღია წერილი მის აღმატებულებას, რუსეთის პრეზიდენტ ბორის ელცინს, გაზ. “ქართული აზრი”, №6

141. გაზ. “ქართული აზრი”, №10, 1992 წ., 28 მარტი
142. გამსახურდია ზვიად, ამერიკის შეერთებული შტატების სა-
ხელმწიფო მდივანს ჯეიმს ბეიკერს, გაზეთი “ქართული ქრო-
ნიკა”, №6
143. წერეთელი გ., ბრალს ვდებთ რუსულ იმპერიალიზმს, ჟურნ.
“გუშაგი”, №27, 1992 წ., გაზაფხული
144. წერეთელი გ., ღია წერილი საქართველოს ამბებზე, ჟურნ.
“გუშაგი”, №27
145. აშშ-ის სიყვარული ქართველი დიქტატორისადმი, გაზ.
“კოლხური კოშკი”, №1, 1994 წ., 26 სექტემბერი
146. მიმართვა აჭარის მოსახლეობისადმი, გაზ. “უამთააღმწერე-
ლი”, №2, 2205 წ., (ივნისი)
147. გაზ. “საჩინო”, №2 (11), 1992 წ., ივლისი
148. გაზ. “მაჭახელა”, №10 (26), 1992 წ., თიბათვე (ივნისი)
149. გაზ. “დრონი”, 1992 წ., 16 მაისი
150. ენებთაღელვანი თეატრალურ მოედანზე, გაზ. “მაჭახელა”,
№11 (27)
151. სამშობლოდან მომდინარე ამბები, ჟურნ. “გუშაგი”, №27,
1992, გაზაფხული
152. ჟურნ. “გუშაგი”, №28, 1992 წ., ზაფხული
153. გაზ. “ქართული ქრონიკა”, 1992 წ., 19 აგვისტო
154. გაზ. “მაჭახელა” №15 (31), 1992 წ., ენკენისთვე (სექტემბე-
რი)
155. გაზ. “აჭარა”, №66, 1991, 10 აპრილი
156. გაზ. “მაჭახელა”, №17 (33), 1992 წ., ღვინობისთვე (ოქ-
ტომბერი)
157. გაზ. “საქართველოს სამრეკლო”, №1, 1992 წ., 15 დეკემბე-
რი
158. გაზ., “ქართული ქრონიკა”, 1992 წ., 27 აგვისტო
159. კვესელავა ივ., ეროვნული იდეა, ჟურნ. “საისტორიო ვერტი-
კალები”, №3, 2003 წ., გვ. 119-135
160. გაზ. “7 დღე”, 1994 წ., 14-20 ივნისი
161. კუკავა თ., ტკივილიანი წელიწადი, გაზ. “იბერია-სპექტრი”,
№58, 1992 წ., 15-21 დეკემბერი

162. მრეკლიშვილი გ., ნაღვლიანად მოგვიასლოვდა ქრისტეშობის-
თვე, გაზ. “იბერია-სპექტრი”, იქვე
163. ქორელი ალ., დავითულიანი დ., კონტრეველუცია, გაზ.
“იბერია-სპექტრი”, იქვე
164. მჭედლიშვილი გ., რა მოვიგეთ, გაზ. “იბერია-სპექტრი”, იქვე
165. რედაქცია გაკვირვებულა, გაზ. “იბერია-სპექტრი”, იქვე
166. ოქროპირიძე უ., რა ხდება აჭარაში?, გაზ. “აღღგომა”, №6
(103), 1996 წ., თებერვალი

**თავი IV. აჭარა “იმედის” არჩევნიდან უიმედო არჩევანამდე
(1992.XI.10 – 1994.I.03)**

167. გაზ. “მაჭახელა”, №19 (36), 1992 წ., ქრისტეშობისთვე:
გაზ. “თბილისი”, 1992 წ., 10 ნოემბერი
168. გაზ. “მაჭახელა”, №18 (35), 1993 წ., გიორგობისთვე
169. ოქროპირიძე უ., მძევლები, გაზ. “აღღგომა”, №15 (47),
1992 წ., 4 მაისი
170. გაზ. “საქართველოს სამრეკლო”, №3 (5), 1993 წ., 2 თე-
ბერვალი
171. გაზ. “ქართული აზრი”, №1 (29), 1993 წ., 26 იანვარი
172. გაზ. “ჭყონდიდელი”, №2, 1993 წ., 18 ვარდობისთვე (მაი-
სი)
173. გაზ. “რეზონანსი”, №32 (59), 1993 წ., 7 აპრილი
174. გაზ. “საქართველოს სამრეკლო”, №13 (15), 1993 წ., 14 აპ-
რილი
175. გაზ. “საქართველოს სამრეკლო”, №15 (17), 1993 წ., 28
აპრილი
176. გაზ. “აღღგომა”, №6 (103), 1993 წ., თებერვალი
177. გაზ. “ჟამთააღმწერელი”, №3, 2005, 15 ნოემბერი
178. გაზ. “ბათუმის ხმა”, №2 (20), 1993 წ., მაისი
179. ხაინდრავა ივ., ხელისუფლების გენეზისი საქართველოში.
1992 წელი, გაზ. “საქართველოს კარიბჭე”, №1, 1993 წ.,
იანვარი
- 179^ა. მგელაძე ნ., რელიგია და ეროვნული ფასეულობანი, გაზ.
“საქართველოს კარიბჭე”, იქვე

180. გაზ. “იბერია-სპექტრი”, №63, 1993 წ., 17 იანვარი
181. გაზ. “საშუალო ფენა”, №5, 1993 წ., მაისი
182. გაზ. “საქართველოს სამრეკლო”, №18 (20), 1993 წ., 25 მაისი
183. გაზ. “იბერია-სპექტრი”, №79, 1993 წ., 18-24 მაისი
184. გაზ. “იბერია-სპექტრი”, №80, 1993 წ., 1-7 ივნისი
- 184^ა. გაზ. “იბერია-სპექტრი”, №81, 1993 წ., 8-14 ივნისი
185. გაზ. “საქართველოს სამრეკლო”, №23 (25), 1993 წ., 24 ივნისი
186. გაზ. “საქართველოს სამრეკლო”, №16 (18), 1993 წ., 5 მაისი
187. გაზ. “საქართველოს სამრეკლო”, №20 (22), 1993 წ., 3 ივნისი
188. გაზ. “აღდგომა”, №22 (54), 1993 წ., 3 ივლისი
189. გაზ. “აღდგომა”, №25 (57), 1993 წ., 31 ივლისი
190. გაზ. “საქართველოს სამრეკლო”, №25 (27), 1993 წ., 16 ივლისი
191. გაზ. “ეგრიში”, №1, 1993 წ., 28 ივლისი
192. გაზ. “იბერია-სპექტრი”, №86, 1993 წ., 18-24 აგვისტო
193. გაზ. “იბერია-სპექტრი”, №85, 1993 წ., 11-17 აგვისტო
194. გაზ. “იბერია-სპექტრი”, №89, 1993 წ., 8-14 სექტემბერი
195. გაზ. “იბერია-სპექტრი”, №90, 1993 წ., 15-21 სექტემბერი
- 195^ა. გაზეთი “საქართველოს რესპუბლიკა”, 1993, 24.07
196. გაზ. “საქართველოს სამრეკლო”, №28 (30), 1993 წ., 14 აგვისტო
197. გაზ. “თავისუფლება”, №2, 2005 წ., 3 ნოემბერი
198. გაზ. “აღდგომა”, №32 (63), 1993 წ., 26 სექტემბერი
199. გაზ. “ქართული ქრონიკა”, №27 (117), 1993 წ., 29 სექტემბერი
200. გაზ. “ფაქტი, აზრი, კომენტარი”, №15 (26), 1993 წ. 8 ოქტომბერი
201. ოქროპირიძე უ., რასპუტინიდან პუტინამდე, გაზ. “ბათუმის ხმა”, №3, 2004 წ., აპრილი

202. გუგუშვილი ბ., დღემდე უცნობი დოკუმენტები საქართველოს სამოქალაქო ომის შესახებ, გაზ. “ალია”, №144 (943), 2000 წ., 12-13 სექტემბერი
203. რიეფინგ ონ ჩურჩენტ ინ ეორგია ანდ იმპლიცატიონს ფორ შ პოლიცყ, ჩომმისსიონ ონ შეცურიტყ ანდ ჩოოპერატიონ ინ უროპე, ონდაყ, ცტობერ 25, 1993, ჭასპინგტონ, ჩ.
204. გაზ. “ალორძინება”, №22, 1993 წ., 28 ოქტომბერი – 3 ნოემბერი
205. გაზ. “ახალი თაობა”, №14, 1993 წ., 4 ნოემბერი
206. გაზ. “რეზონანსი”, №121, 1993 წ., 4 დეკემბერი
207. გაზ. “ქართული ქრონიკა”, №40 (127), 1994 წ., 13 იანვარი
208. გაზ. “ახალგაზრდა ივერიელი”, №3 (11906), 1994 წ., 26 იანვარი
209. გაზ. “საქართველოს რესპუბლიკა”, №6 (809), 1994 წ., 11 იანვარი
210. გაზ. “აჭარა”, №21 (19333), 1994 წ., 8 თებერვალი
211. გაზ. “სარანგი”, №2 (58), 1994 წ., 19 თებერვალი
212. გაზ. “საქართველო”, №3 (1377), 1994 წ., 19-25 თებერვალი
213. გაზ. “ქართველი ერი”, №5 (59), 1994 წ., 22 მარტი
214. გაზ. “ქართული ქრონიკა”, №21 (130), 1994 წ., 2 მარტი
215. ნ. ქაჯაიას პირადი აქრივი
216. გამსახურდია ზ., დილემა კაცობრიობის წინაშე, თბ., 1991 წ.
217. ოქროპირიძე უ., ოცნების შემეცნება, ანუ საკრალური პოეზია, ბათუმი, 2008
218. გაზ. “ბათუმის ხმა”, №1 (21), 1994 წ., აპრილი
219. დილის გაზეთი, №198 (433), 1997, 22 სექტემბერი, გვ. 11

Современный период национально-освободительного движения

Грузии и Аджария (последние годы 80-ых и начало 90-ых годов
XX века)

Труд содержит предисловие и четыре главы. В работе проанализированы те предпосылки, учет которых необходим для правдивого понимания проблем современного национально-освободительного движения Грузии. Отмечено, что первая попытка издания в Батуми журнала национального направления с названием «батуми», было еще в 1987 год, а осенью 1988 года начали издать оппозиционную газету «Батумис хма» («Голось Батуми»). В тот же период активизируются местные силы национального движения Грузии. Представлены данные Батумских акциях и о создание в Аджарии организаций национального направления, о повышение их активности после 9 апреля 1989 года, несмотря на происшедшую в национальном движении раздроблени и противостоянии, проведении многопартийных выборов 28 октября 1990 года и победе в них.

Исследованно позиция коммунистического
правительства автономной республики Аджарии после этих
252

выборов и его неудачная попытка противостояния новому грузинскому правлению в регионе. Представлены проблемы связанные с переменой власти в Аджарии и мероприятия национальных сил сглаживанию этих проблем а также процессы протекающие в Грузии и их влияние на локальную жизнь, предпосылки военно-криминального переворота в Грузии (22 декабря 1991 г. -6 января 1992 г.).

В монографии рассказано о создавшем положении с представленном регионе после военно-криминального переворота в Грузии. Отмечено, что правительства автономной республики смогло не допустить распространение насилия и безпредела на административной территории Аджарской автономии, но также вынуждено было принять участие в т.н. «выборах надежды»; Лояльное отношение правительства автономии к поддерживающим законное правительство Грузии и к национальному движению. В труде представлен анализ развития тех событий, которые произошли после этих выборов в Грузии и которые имели самые негативные результаты для нашей страны. Рассказано, о большом стремлений национальных сил для ликвидации этих негативных явлений, отмечено в этом деле роль и активность Аджарии и здешних национальных организаций. Указывается на полную незаконность введения Грузии в состав т.н. Союз независимых

государств (1 марта 1994 г.) и представлен позиция грузинских национальных сил по этому вопросу. Здесь же указано о большой воспитательной значении труда и возможности расширения кругозора молодёжи и всех заинтересованных в этом читателей.

გამომცემლობა `universal~

Tbilisi, D179, i. WavWavaZis gamz. 19, ☎ : 22 36 09, 8(99) 17 22 30

E-mail: universal@internet.ge

